

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

J. Krishnamurti

Kendini Değiştirmek Dünyayı Değiştirmek

K r i s h n a m u r t i K i t a p l ı ğ ı - 1 0

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Jiddu Krishnamurti (12 Mayıs 1895 - 17 Şubat 1986)

Hindistan'ın Madanapalle kentinde doğdu. 1909 yılında C. W. Leadbeater tarafından keşfedildi. 13 yaşındayken Theosophical Society tarafından "dünya öğretmeni" seçildi. Konuşmaları ve yazıları herhangi bir dinle bağlantılı değildi. Kendisine mesihlik yakıştırılmış olmasına rağmen bunu hiçbir zaman kabul etmedi. Dünyanın her yerinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış olmasına rağmen iradesi dışında oluşturulan bu topluluğu kendi isteğiyle dağıttı. Çünkü hiçbir zaman kendisini bir otorite olarak görmedi ve çevresinde müritlerin oluşmasına izin vermedi. Onun yaklaşımı bir birey olarak başka bir bireyle iletişim kurmak üzerineydi.

Eserleri, dünyayı dolaşarak yaptığı konuşmalardan, başkaları tarafından derlendi. Konuşmalarında "hakikatin/gerçeğin, yolları olmayan bir ülke" olduğuna ve bireyin ancak farkındalıkla ve yaşamla bütünleşerek gerçeğe/hakikate ulaşabileceğine işaret etti. Ölümle yaşamın bir ve tekliği, yaşamın durağan olamayacağı, korku, özgürlük, şiddet, doğa ve çevre üzerine konuşmalar yaptı.

Yaşamının büyük bölümünü Hindistan, İngiltere ve Amerika arasında gidip gelerek geçiren Jiddu Krishnamurti ardında sayısız eser bırakarak, 17 Şubat 1986'da 91 yaşındayken kanserden öldü.

J. Krishnamurti'nin Omega Yayınları'ndan Çıkan Kitapları

Bunları Düşün

Bilinenden Kurtulmak

Sen Dünyasın

İlk ve Son Özgürlük

İçsel Devrim

Yeni Bir Yaşam

Zihinsel Kurtuluş

Kendimize Dair

Huzura ve Barışa Doğru

J. KRISHNAMURTI

**KENDİNİ DEĞİŞTİRMEK
DÜNYAYI DEĞİŞTİRMEK**

**İngilizceden Çeviren:
Orhan Düz**

1. baskı: Omega Yayınları, 2012

J. Krishnamurti

KENDİNİ DEĞİŞTİRMEK DÜNYAYI DEĞİŞTİRMEK

Krishnamurti Kitaplığı – 10

Eserin Özgün adı: *Revolution from Within*

Copyright © 2009 Krishnamurti Foundation of America

Krishnamurti Foundation of America P.O. Box 1560, Ojai, California 93024
USA E-mail: kfa@kfa.org. Website: www.kfa.org

Yayın Hakları © Omega Yayınları

Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Okullar, rehabilitasyon merkezleri ve diğer yayınlar hakkında daha fazla bilgi için, yukarıda adı geçen kuruluşlarla iletişime geçiniz.

J. Krishnamurti ve dünya çapındaki Krishnamurti vakıfları hakkında daha fazla bilgi için, www.jkrishnamurti.org sitesini ziyaret ediniz.

ISBN 978-605-02-0136-9

Sertifika No: 10962

İngilizceden Çeviren: Orhan Düz

Editör: Sinan Köseoğlu

Sayfa Düzeni: Mehmet İlhan Kaya

Baskı: Engin Ofset

Topkapı/İstanbul • Tel.: (0212) 612 05 53

Matbaa Sertifika No: 11254

Omega Yayınları

Ankara Cad. 22/12 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul

Telefon: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80

www.omegayayincilik.com • e-posta: omega@omegayayincilik.com

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.

Ankara Cad. 22/4 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul

Telefon: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80

online satış: www.saykitap.com • e-posta: dagitim@saykitap.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
1952 Konuşmaları	
Ojai, Kaliforniya	3 Ağustos11
	9 Ağustos23
	23 Ağustos33
1953 Konuşmaları	
Bombay	4 Mart45
Londra	9 Nisan63
Ojai, Kaliforniya	4 Temmuz77
1955 Konuşmaları	
Amsterdam	26 Mayıs91
Londra	25 Haziran105
1956 Konuşmaları	
Madanapalle, Hindistan	26 Şubat.....119
Brüksel	24 Haziran131
	25 Haziran145
Hamburg	6 Eylül159
Yeni Delhi	31 Ekim171
Madras	26 Aralık.....187
1957 Konuşmaları	
Colombo, Sri Lanka	23 Ocak.....199
	27 Ocak.....215

1958 Konuşmaları

Poona, Hindistan	21 Eylül	229
Madras	26 Ekim	245
	12 Kasım.....	259
Bombay	28 Aralık.....	271

1959 Konuşmaları

Madras	6 Aralık.....	281
	13 Aralık.....	291
Bombay	23 Aralık.....	301

ÖNSÖZ

David Skitt

Krishnamurti'nin 1950'li yıllarda yaptığı bu konuşmaların can alıcı noktası değişim meselesidir. Çoğumuz evrende değişmeyen tek şeyin değişim olduğu yönündeki bilimsel varsayıma, dolayısıyla kendi türümüz dâhil bütün türlerin hayatta kalmasının genetik değişimlere dayandığı ve sürekli değişen çevreye en iyi uyum sağlayan canlıların hayatta kaldığı yönündeki evrimci biyolojinin varsayımına da katılırız. Bedenimizde meydana gelen değişimler de su götürmez gerçeklerdir.

Nitekim maddede cereyan eden değişimleri kabullenmekte de zorluk çekmeyiz. Peki ya, zihnin doğasında ve insan davranışlarındaki değişime ne demeli? Çoğu kişi politikacıların değişmesi gerektiğini düşünüyor, ama sonuçta yaptığımız şey bir politikacıyı alıp yerine başka bir politikacıyı koymak oluyor. Yine de değişim sözcüğü öylesine güçlüdür ki, demokratik sürecin baskın olmadığı veya itibar görmediği yerlerde bütün bir toplum değişim sözcüğünü mantra gibi tekrarlayan devrimciler tarafından baş aşağı edilebilir. Bu durum, bildiğimiz gibi, yirminci yüzyılda felaketlerle sonuçlanmıştır. Toplumu oluşturan bireyler değişmeden toplumu

değiştirmeye çalışmanın çok tehlikeli bir hata olduğunu şimdi görebiliyoruz.

Değişim kavramını yaşantımıza, kişisel ilişkilerimize so-kan bizler şu sözleri duymuşuzdur: “İnsan doğasını değiştremezsın.” “Beni olduğum gibi kabul etmelisin.” “O asla değişmez.” Zaman zaman değişim geğirdiğimizde bu, çoğunlukla olayların baskısı altında veya başkalarının dürtmesiyle olmaktadır.

Dolayısıyla burada bir sıkıntı var. Fiziksel evren daima değişiyor. Keza insan türü de dâhil bütün türler çevreye daha iyi uyum sağlamasına yol açacak genetik değişimler geğirdiğinde hayatta kalma şansı artıyor. Ne var ki insan zihninde özellikle köklü bir değişim söz konusu olduğunda, bunu gerekli görsek bile, çevremize bakıp pratik olmadığını veya çok zor olduğunu düşünüyöruz. Hatta bunu rahatsız edici buluyoruz. Ayrıca değişimin ne kadar ileri gidebileceği konusunda apaçık bir fikre sahip değiliz.

Peki, Krishnamurti bu meseleye nasıl yaklaşıyor? şayet ciddi bir insansak ilişkilerimizde, düşünme tarzımızda ve dini anlayışımızda köklü bir dönüşüm gerçekleştirilmeye adanmak illi kafa yormamız gerektiğinin ‘aşikâr’ olduğunu belirtiyor. şimdi, öncelikle böyle bir dönüşümün elzem olduğunu fark edip etmediğimizi soruyor. Eğer fark etmiyorsak, tek yapmamız gereken dünya ahvaline şöyle bir bakmak: Çatışmalar, şiddet, kargaşa ve onca acı. Bu durumu gören bir insanın sorumluluğu nedir diye soruyor Krishnamurti.

Bu noktada şöyle bir eleştiri dillendirilebilir: Ben sadece sıradan bir insanım ve dışarıda olup biten onca iğrençliğin benimle bir ilgisi yok. Krishnamurti bu itiraza tümünden karşı çıkıyor. Öncelikle artık sıradan insanlar olma lüksüne sahip

olmadığımızı, çünkü dünyanın karşı karşıya olduğu sorunların çok büyük olduğunu söylüyor. İkinci husus olarak, psikolojik açıdan bakarsak hiçbirimiz dünyanın kıyısında yaşamıyoruz, hepimiz dünyanın göbeğindeyiz: ‘Biz dünyayız’. İnsani sorunlar kişisel değil, evrenseldir.

O halde zihnimizde radikal bir değişimi ne doğuracak? Krishnamurti bizi ilkin şimdiki zihin halimizi gözlemlemeye, kınamadan veya yargılamadan onu seyretmeye davet ederek radikal değişim meselesine yaklaşıyor: “Sevdiğimiz bir çocuk gibi... zihnin derinliklerine hesapsız ve niyetsiz yol almalıyız.” Ancak düşüncenin, bilinenin bizi sınırladığını, geçmişin bizi kısırlaştırdığını, kültürel ve dinsel şartlanmaların bizi güdük bıraktığını fark ettiğimiz zaman yeni bir zihinsel duruma ulaşabiliriz.

Elinizdeki kitapta yer alan konuşmalarda işlenen psikolojik dönüşümün pek çok veçhesinden sadece biridir bu ve açıkçası bu önsöz ancak birkaç veçheyi ifade edebilir. Ne var ki Krishnamurti’nin tekrar tekrar savunduğu husus, değişimin herhangi bir irade eylemiyle, bir şey veya birisi *olma* isteğiyle gerçekleştirilemeyeceğidir. Burada çürütülemez bir mantık var. Zira eğer benim zihnim bozuk işliyorsa ya da bazı bakımlardan iyi işlemiyorsa, o zaman benim nesnel irade diye tasavvur ettiğim şey kaçınılmaz olarak bu kötü işleyişi yansıtacaktır.

Öyleyse kişinin kendi zihnini, “olanı” apaçık gözlemlemesi birinci ve zaruri adımdır. İnsanın kendi içinde, başkalarında ve bir bütün olarak hayatta “olanı” görme yetisi, Krishnamurti’nin deyişiyle “yaratıcı bir ateş” yakar. İnsanın “olan”dan başkasını algılayabilmesi için önce “olanı” anlaması gerekir.

Bu psikolojik yolculuğu yapmak “zor iş”tir. “Büyük ölçüde, sorgulamayı, idraki ve kendilik bilgisini” gerektirir. Bu aynı zamanda “nefes alıp verirken, düşünürken, yaşarken yapmanız gereken” bir meditasyondur. Bu bize her şeyi açan kutlu bir yolculuktur. “Eğer bu yolculuğa birlikte çıkabilirsek ve birlikte yürürken hayatın olağanüstü derinliğini, enginliğini ve güzelliğini gözlemleyebilirsek, o zaman bu gözlem-den sevgi doğar... ki o bütün taleplerden arınmak demektir... ve belki günlük hayatımızın sıkıntısından, hayal kırıklığından, boşluğundan ve çaresizliğinden çok daha anlamlı olan bir şeye uyanabiliriz.”

Krishnamurti’yi ilk kez okuyan bir kişi onun cevap vermekten çok soru soran birisi olduğunu görünce şaşırabilir. O söylediklerini günlük hayatta “sınamaya” ve doğru olup olmadıklarını kendi başımıza görmeye davet ediyor bizi. Dola-yısıyla bu kitapta ne yapmanız gerektiğini söyleyen bir buy-ruklar silsilesi yer almıyor; aksine hayatta karşılaştığımız kar-maşıklığı zihinsel yetimizle çözmeye teşvik ediliyoruz. İnsan yaşamının pek çok bakımdan değersiz kılınıp canavarlaştırıl-dığı bir zaman diliminde Krishnamurti hayatın asıl değerini ve olağanüstü potansiyelini ortaya koyuyor. Belki de yaşa-mın devam etmesi için gerekli olan da budur, ne dersiniz?

David Skitt, J. Krishnamurti’nin çeşitli kitaplarının editörü ve Brockwood Park, Hampshire, Büyük Britanya’daki Krishnamurti Vakfı’nın yöneticisidir.

OJAI'DE BİRİNCİ KONUŞMA

3 Ağustos 1952

Dün konuştuğumuz konuya kaldığımız yerden devam edebiliriz sanırım. Konumuz değişimi, köklü ya da esaslı dönüşümü nasıl gerçekleştireceğimizdir. Bu konuyu sadece bu sabah değil, bundan sonraki konuşmalarımızda da bütün hatlarıyla ele almanın çok önemli olduğu kanısındayım. Dünkü konuşmamızdan sonra sizin de konu üzerine kafa yorup yormadığınızı bilmiyorum, ama konunun içine ne kadar girerseniz, onun o kadar geniş kapsamlı ve çetrefil olduğunu fark edersiniz. Değişimin ne kadar önemli ve vazgeçilmez nitelikte olduğunu görüyoruz. İlişkilerimizde, eylemlerimizde, salt bilgi edinmeyi de içeren düşünme sürecimizde kendimizi değiştirmekten söz ediyoruz. Ne var ki değişimin sonuçlarına baktığımızda, kendimizi değiştirme çabamıza rağmen radikal bir dönüşümün gerçekleşmediğini görüyoruz. “Dönüşüm” sözcüğünü geniş, fizikötesi anlamıyla değil de basit anlamıyla kullanıyorum.

Sadece dünya siyasetinde değil de ayrıca dinsel tavrımızda, toplumsal ilişkilerimizde, birbirimizle olan bireysel gündelik temaslarımızda değişimin gerekliliğinin farkındayız. Fakat küçük çaplı değişim için ne kadar çabalarsak, düşüncemiz o kadar yüzeyselleşiyor ve o kadar fazla kötülüğe sebep oluyoruz. Meseleye ne kadar yakından bakarsak bu olguyu o

kadar iyi görüyoruz. Değişimin gerekliliğini gördükten sonra ideallere başvuruyor ve bu minval üzere kendimizi dönüştürmeyi umuyoruz. Ben dar, sığ, yüzeysel, zavallıyım ve bu nedenle muazzam, önemli, derin bir şeyi idealize ediyorum. Bu modele göre mücadeleye girişip kendimi sürekli şekillendiriyor, düzenliyorum. Peki, bu değişim nasıl bir şeydir? Gelin, buna biraz daha yakından bakalım. Bir ideale başvurup ona göre yaşamaya çalıştığımda, kendimi sürekli o ideal düşünce kalıbına uydurmaya çabaladığımda, bu süreç sizin ve benim elzem olarak gördüğümüz köklü değişimi doğurur mu? Öncelikle bizler yönelimimizde, bakış açımızda, değerlerimizde, temaslarımızda, düşünce ve davranış biçimimizde köklü bir değişimi gerçekleştirmenin şart olduğuna sahiden inanıyor muyuz? Bunun önemini fark edebiliyor muyuz? Yoksa sadece onu bir ideal olarak kabullenip buna göre bir şeyler yapmaya mı çalışıyoruz?

Düşüncemizde ve eylemimizde bir devrime ihtiyaç olduğuna apaçık ortada, çünkü her yerde kaos ve sefalet var. Kendi içimizde ve dış dünyada kargaşa var, hiçbir çıkış yolu ve kurtuluş umudu vaat etmeden aralıksız süren bir mücadele var. Herhalde bunun farkında olan bizler, bir ideal yaratmak, bir başkasının öngörülerine bel bağlamak veya bir örneğı, bir lideri, bir kurtarıcıyı ya da bir dinsel öğretiyi takip etmek suretiyle köklü bir değişime yol açacağımızı sanıyoruz. Elbette bir modeli takip etmek kimi yüzeysel değişimlere yol açar, ama kesinlikle köklü bir dönüşüm doğurmaz. Buna rağmen çoğumuz hayatımızı bu şekilde tüketiyoruz. Bir ideal, bir inanç olarak kabul ettiğimiz bir şablona göre tavırlarımızı değiştirmeye ve yaşamaya çalışıyoruz.

Şimdi gelin, bir idealin peşinde koşmak sahiden içimizde bir değişime yol açabilir mi yoksa mevcut durumu biraz de-

ğiştirerek sürdürür mü, buna bakalım. Bunun sizin nezdinizde bir sorun teşkil edip etmediğini bilmiyorum. Şayet bir ideale göre yaşamaktan memnunsanız, içinde bulunduğunuz hal ile içinde olmanız gereken hal arasında sürekli bir çatışma yaşanmasına rağmen, sizin için sorun yoktur. Bir modele uymaya yönelik bu bitmek bilmeyen mücadele, bu sürgit çaba yine zihin alanı içindedir, değil mi? Hiç kuşkusuz ancak zaman sürecinden zamana ait olmayan bir şeye sığırayabilirsek köklü bir değişimi gerçekleştirebiliriz. İşte bu konuyu ele alacağız.

Çoğumuz için değişim kendimizin değişmiş bir formda devamını ima eder. Belli bir fikirler, ritüeller, şartlanmalar kalıbından memnun kalmayınca onu bir kenara atıp aynı kalıbın farklı ritüellere ve sözcüklere sahip olan değişik bir çevrede, değişik bir renkteki versiyonunu seçeriz. O Latince olmaz da Sanskritçe veya başka bir dil olur ama yine de kendini sürekli tekrarlayan aynı eski kalıptır ve biz bu kalıp içinde ilerlediğimizi, değiştiğimizi sanırız. Bulduğumuz halden hoşnut olmadığımız için bir öğretmenden diğerine savruluruz. Kendi içimizde ve çevremizde kargaşa, bitmeyen savaşlar, giderek artan yıkım, tahribat ve sefalet gördüğümüz için cenneti ve huzuru ararız. Bize güvence hissi, kalıcılık duygusu veren bir sığınak bulursak onda karar kılırız.

Dolayısıyla zihin bir fikir edinip ona sarıldığında, onun için mücadele ettiğinde kesinlikle bu, ne değişim, ne dönüşüm ne de devrim olur, çünkü o fikir yine zihin alanı, zaman alanı içindedir. Tüm bunları temizlemek için ne yaptığımızın bilincinde olmalıyız. Çünkü bütün bu yüklerle, zihnin bütün bu dürtüleriyle açıkçası başka insanlara ulaşamayız ve başkalarına ulaşmadan ne yaparsak yapalım bir değişim olmayacaktır. Peki, genelde ne olup bitmektedir? Bireysel olarak hiçbir

şey yapamayacağımızı, çaresiz olduğumuzu söylüyoruz, öyleyse gelin, dünyaya barışı getirmek için siyasi bir şey yapalım; gelin, bir dünya görüşüne, sınıfsız bir topluma inanalım vesaire. Zekâ bu görüşe tapınır ve bu görüşü hayata geçirmek için kendimizi ve başkalarını feda ederiz. Siyasi açıdan olup biten budur. Savaşları bitirmek için tek bir topluma sahip olmamız gerektiğini söylüyoruz ve bu toplumu kurmak için her şeyi yıkmaya hevesliyiz. Bu da doğru amaca ulaşmak için yanlış aracı kullanmak demektir. Bütün bunlar zihin alanı içindedir.

Ayrıca bütün dinler insan yapımı, yani zihin ürünü değil mi? Ritüellerimiz, sembollerimiz, disiplinlerimiz, zaman zaman teselli, iyilik hali, ferahlık hissi uyandırsa da hepsi zaman alanının içinde değil midir? Siyasi ve dinsel ideallere, onlar sayesinde değişime yol açabileceğimiz, daha az bencil, daha az hırslı, daha anlayışlı, daha erdemli, daha kanaatkâr vesaire olmak için kendimizi eğitip terbiye edebileceğimiz araçlar gözüyle baktığımızda; bütün bu modele baktığımızda bunun bir zihin süreci olduğunu görmüyor muyuz? Zihin, yani irade çabanın, niyetlerin, bilinçli ve bilinçdışı dürtülerin kaynağıdır; o, “ben” ve “benim”in merkezidir. Bu merkez ne yaparsa yapsın, ne kadar ileriye giderse gitsin kendi içinde esaslı bir değişim meydana getirebilir mi?

Değişmek istiyorum, ama yüzeysel olarak değil, çünkü yüzeysel değişim sürecinde şeytanca bir eylem gerçekleşir. Öyleyse ne yapacağım? Eğer bu konularda sahiden ciddiysem bu sizin de sorunuz değil mi? İnsan komünist olabilir, sosyalist olabilir, reformcu olabilir veya dindar olabilir, ama meselenin özü bu değildir. İnsanın, onun tepkilerinin ve etkinliklerinin veya evrenin bir sürü açıklaması olsa da biz kökten değişene kadar o açıklamaların hiçbir değeri yoktur.

İçimdeki köklü değişimin önemini görüyorum, ama gelişigüzel değil de esaslı şekilde görüyorum. Peki, bu değişimi nasıl gerçekleştireceğim? Ancak zihin zaman alanı içinde işlemeye son verirse devrim olur, çünkü ancak o zaman zamana ait olmayan yeni bir unsur ortaya çıkar. İşte bu yeni unsur derin ve kalıcı bir devrime kapı aralar. Bu unsuru Tanrı, Hakikat veya nasıl isterseniz öyle adlandırabilirsiniz. Verdiğiniz adın önemi yok. Fakat ona dokunana kadar, onun kendinizi bütünüyle temizlediğini hissedene kadar, benliğin, zihnin ürünü olmayan bu yeni unsura inanana kadar her değişim küçük bir değişiklikten öteye geçmez, her reform yeniden düzeltilmeyi gerekli kılar ve böylece fesat sürüp gider.

Bu durumda ne yapacağız? Bu soruyu kendinize hiç sordunuz mu? Bu soruyu ben size veya siz bana soruyor değilsiniz, ama eğer biz zekiysek, eğer sorunlarımızın ve dünyanın farkındaysak, zikrettiğimiz soru kendimize sormamız gereken asıl soru değil midir? Hangi inançlara, dinlere, mezheplere, yeni hocalara sahip olacağımız önemli değildir; onların hepsi kati surette boş ve beyhudedir. Kendimize sormamız gereken temel soru şudur: Zamana ait olmayan, evrim meselesi olmayan, yavaş gelişim meselesi olmayan bir değişimi nasıl gerçekleştireceğiz? Eğer irade ve kontrole başvurursam, eğer kendimi disiplin altına alırsam kimi küçük değişimler olur; daha iyi veya daha kötü olurum, biraz değişirim. Huysuz, öfkeli, şirret veya kıskanç olmak yerine sakın, dingin olurum; bütün bu kötü huylarımı bastırır, baskılarım. Her gün belli bir erdemi hayata geçirir, belli sözleri tekrarlar, bir tapınağa gidip belli ilahileri söylerim, vs., vs. Bunların hepsi uysallaştırıcı bir etki yapar; bazı değişimlere yol açar, ama bu değişimler yine zihne bağlıdır, yine zaman alanının içindedir, değil mi? Hafızam der ki "Ben buyum ama şu ol-

malıyım.” Elbette bu etkinlik yine ben-merkezcidir; açgözlü-lüğe karşı çıksam da açgözlü olmama çabası içinde yine “ben”in kendini dayattığı bir sürecin içinde kalırım. Bunun beni hiçbir yere götürmediğini görebilirim. O zaman ne yapacağım? Küçük çaplı değişimler olsa da düşüncem. “ben”in etkinliği içinde kaldığı sürece mücadeleden, acıdan kurtulamam.

Bu meseleye hiç kafa yordunuz mu bilmiyorum. Değişim meselesi çok önemlidir, değil mi? Bu değişim bir düşünce süreciyle, disiplinlerle, ritüellerle, çeşitli kurban etme, yadsıma ve bastırma biçimleriyle gerçekleştirebilir mi? Eğer gözlemlerseniz bütün bunların zihnın tasarımları, taktikleri olduğunu görürsünüz. Öte yandan benlik, “ben” özgür olmaya çabaladığı sürece özgür olabilir mi? Ne kadar çabalarsa çabalasın kendi etkinliklerinden kurtulabilir mi? Eğer kurtulamazsa ne yapması gerekir? Umarım meseleyi benim gördüğüm gibi görüyorsunuzdur. Siz onu farklı kelimelerle ifade edebilirsiniz ama işte asıl meselemiz bu köklü değişim meselesidir.

“Ben” sürecinden herhangi bir çıkış, bir kurtuluş yolu bulamayınca bizler, akla, zekâya tapınmaya başlıyoruz. Diğer her şeyi reddedip önemli olan tek şeyin zihin olduğunu, ne kadar zeki, ne kadar kurnaz, ne kadar bilgili olursak o kadar iyi olacağını söyleriz. İşte bu yüzden bilgi bizim için bu kadar önemli hale geldi. Tanrı’ya tapıyor olsak bile esasında onu yadsıyoruz, çünkü tanrılarımız kendi zihnimizin imgeleridir; ritüellerimiz, kiliselerimiz, her şey hâlâ zihin alanı içindedir. “Yalnızca zihin olduğu için, insanı zihne, mantığa uygun hale getirelim,” diyoruz. “Toplumumuz, ilişkilerimiz, yaptığımız her şey zihin kalıbına uyuyor, öyleyse bu kalıba uymayan herkes ya tasfiye edilir veya yadsınır.”

Bütün bunları gördükten sonra zaman süreci ile zamansız olan arasında, zihnin projeksiyonları ile zihne ait olmayan arasındaki bu soyut engeli nasıl aşacağımızı düşünmüyor muyuz? Eğer bu sahiden kendimize sordüğümüz içtenlikli bir soruysa, eğer bu acil bir sorun teşkil ediyorsa, o zaman kesinlikle zihnin apaçık etkinliklerini bir kenara bırakırız; ideal-leri, ritüelleri, kiliseleri, bilgi toplamayı, bütün bunları sistemimizden tümünden atarız. Doğrudan yaklaşımla değil de reddetme yoluyla çözümünü bulabiliriz; ancak zihnimin nasıl çalıştığını görüp, sığınma peşinde olduğum, sahiplenmeci olduğum, zihnin sahiden sessiz olduğu tek bir anın olmadığı gerçeğini kavramaya başladığımda olumsuz olanı reddedip olumluya yönelebilirim. Hiç bitmeyen gevezelik, imgeler, edindiğim ve sarıldığım şeyler, sözcükler, isimler, anılar, kaçışlar, bütün bunların farkında olmam gerekir, değil mi? Çünkü zamana ait olan bu yükü zamansız olan bir şeyi deneyimleyemem. Dolayısıyla kendimi bütün bunlardan tamamen arındırmalıyım, yani yalnız kalmalıyım; fildişi kulesine çekilmek anlamında değil de zihnin bütün işlemlerini, girdaplarını görebileceğim bir halin içinde olmak anlamında yalnızlık. O zaman gözlem yaparken, farkındalığımı artırıp zihnin ürünlerini çabalamadan bir kenara attığımda zihnin dinginleştiğini fark ederim; o artık meraka kapılmaz, arayışta olmaz, üstünkörü ilerlemez, mücadele içine girmez, imgeler yaratıp onlara sarılmaz. Bütün bunlar sapır sapır dökülür ve zihin bir hiçmiş gibi dinginleşir. Öğretilen bir şeydir bu. Bu cümleyi yüz kez dinleseniz bile kastettiği hale ulaşamazsınız; sadece sözcüklerin büyüüne kapılmış olursunuz. Sözünü ettiğimiz şey, tecrübe edilmesi, doğrudan tadılması şart olan bir şeydir, onun kıyısında köşesinde dolaşmak makbul değildir.

Öyleyse zihin dingin olduğunda, ama öz-disiplin, kontrol, zihne ait olmayan bir şeyi deneyimleme hırsıyla değil de gerçekten dingin olduğunda, o zaman bakış açımızda, tavrımızda bir devrime yol açacak bir durumun ortaya çıktığını fark edersiniz. Bu devrimi meydana getiren şey, zihin değil başka bir şeydir. Çünkü bu devrimin gerçekleşmesi için zihnin sessiz olması gerekir; kelimenin tam anlamıyla bir hiç olmalıdır, her şeyden sıyrılmış, boş bir şey olmalıdır. Sizi temin ederim bu kolay bir iş değildir. Bu boşluk gündüz düş görme hali değildir; bu hale günün on saati veya yirmi dört saati hareket-siz durup bir şeye tutunmaya çalışmakla ulaşılamaz. Söz konusu hale ancak zihnin gerek bilinçli gerekse bilinçdışı işlemlerini kavramasıyla, yani sürekli farkında kalınarak ulaşılabilir. Çoğumuz için zor olan bir husustur eylemsizlik. Bu da şimdi ele almayacağımız bir başka mesele. Ama sorgulamaya başladığımız ve değişimin önemini gördüğümüz anda bu meselenin derinliklerine inmeliyiz. Yani ötekini bulmak için kendimizi her şeyden sıyırmalıyız ve zamana ait olmayan ötekinin hafif parıltısını gördüğümüzde bu gereken eylemi açığa çıkarır. Tek devrim budur, bize umut verecek, savaşları bitirecek, yıkıcı ilişkilere son verecek tek şey budur.

Soru: Yüzeysel olan biri nasıl ciddi olabilir?

Krishnamurti: Gelin bu sorunun cevabını birlikte bulalım. Öncelikle, yüzeysel olduğumuzun farkına varmalıyız, değil mi? Yüzeysel değil miyiz? Öyleyse yüzeysel olmak ne demek? Esasında bağlı olmak demek değil mi? Bir uyarıma, bir meydan okumaya, başka birine, psikolojik olarak kimi değerlere, kimi deneyimlere, kimi anılara bağlı olmak; işte bütün bunlar yüzeyselliği oluşturmuyor mu? Yüceltilmek için, yar-

dım almak için her sabah veya her hafta kiliseye gitmeye bağlı kalırsam bu beni yüzeysel kılmaz mı? Bütünlük hissimi korumak ya da eskiden yaşadığım bir duyguyu yeniden hissetmek için belli ritüelleri yerine getirmek zorunda kalırsam bu beni yüzeysel kılmaz mı? Kendimi bir ülkeye, bir plana veya belli bir siyasi gruba adarsam bu beni yüzeysel kılmaz mı? Bütün bir bağlılık süreci elbette kendimden kaçıştır; daha büyük olanla bu özdeşleşme kendimi inkâr etmektir. Ama kendimi inkâr edemem; kendimi anlamak zorundayım ve kendimi evrenle, Tanrı'yla, belli bir siyasi partiyle veya istediğiniz her şeyle özdeşleştirmeye çalışmamalıyım. Çünkü bütün bunlar beni sığ düşünmeye iter ve sığ düşünme etkinliğinden ister kişisel çapta isterse de dünya çapında olsun bitmeyen bir kötülük doğar.

Öyleyse öncelikle, yaptığımızın şeylerin farkında mıyız? Değiliz, yaptıklarımızı haklı çıkarıyoruz. “Bunları yapmazsam, ne yapacağım? Daha kötü olurum. Zihnim dağılır. Şimdi en azından iyi bir şey için mücadele veriyorum” diyoruz. Ne kadar mücadele verirsek o kadar yüzeysel oluyoruz. Öyleyse önce bunu fark etmeliyim değil mi? Kendimi olduğum gibi görmek, budala, sığ, dar kafalı, kıskanç olduğumu kabul etmek dünyanın en zor işlerinden biridir. Ne olduğumu görürsem, bunu kabullenirsem bununla yola çıkabilirim. Kuşkusuz sığ bir zihin, olandan kaçan zihindir ve kaçmamak gayretli bir araştırmayı, ataletten sıyrılmayı gerektirir. Sığ olduğumu bildiğim anda bir derinleşme süreci başlar. Eğer bu sıklıkla ilgili bir şey yapmazsam, zihin “Ben zavallıyım ve bunun üzerine gideceğim, bu zavallılık durumunu, bu daraltıcı etkiyi tamamen anlayacağım” dediğinde o zaman dönüşüm olanağı açığa çıkar; ama zavallı olduğunu idrak eden ve okumak, insanlarla tanışmak, seyahat etmek, bir eşek gibi sü-

rekli faal olmak yoluyla zavallılığından kurtulmaya çalışan bir zihin bunu başaramaz.

Yine gördüğünüz gibi soruna doğru yaklaştığımız takdirde gerçek devrim söz konusu olabilir. Soruna doğru yaklaşım size olağanüstü bir güven verir. Sizi temin ederim bu güvenle dağları, insanın kendi önyargılarının ve şartlanmalarının oluşturduğu dağları devirebilirsiniz. O halde zihninizin sığ olduğunu fark edince derinleşmeye çalışmayın. Sığ bir zihin büyük derinlikleri asla tanıyamaz. Bir sürü bilgiye, malumata sahip olabilir, sözcükleri, etkin sığ bir zihnin bütün o bildiğiniz ıvır zıvırlarını tekrarlayabilir. Fakat eğer yüzeysel, sığ olduğunuzu biliyorsanız, eğer sığlığın farkındaysanız ve yargılamadan, kınamadan bütün etkinlikleri gözlemliyorsanız, o zaman siz hiç eylemde bulunmadan sığlığın kendiliğinden ortadan kaybolduğunu çok geçmeden görürsünüz. Ama bu, sonuç, ödöl veya başarı elde etmeye dönük şiddetli isteği değil de sabır ve uyanıklılık gerektirir. Yalnızca sığ bir zihin bir sonuç veya başarı ister. Tüm bu sürecin ne kadar çok farkına varırsanız, zihnin etkinliklerini o kadar keşfedebilirsiniz, ama o etkinlikleri sonlandırmaya çalışmadan gözlemlemelisiniz, çünkü sonlandırmaya çalıştığınız anda “ben” ve “ben olmayan” ikiliğine tekrar saplanırınız ki bu da bir başka sorundur.

Soru: Kendi sorunlarımı apaçık düşünmeme yardımcı olduğu için Buda’yı okuyorum. Aynı şekilde sizi ve başka yazarları da okuyorum. Siz böyle bir yardımın yüzeysel olduğunu ve radikal bir dönüşüme yol açmayacağını söylüyor gibisiniz. Bu sizin üstünkörü bir öneriniz mi yoksa okumayla keşfedilemeyecek çok daha derin bir şeyin olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

Krishnamurti: Yardım almak için mi okuyorsunuz? Kendi deneyiminizi doğrulamak için mi okuyorsunuz? Eğlenmek, dinlenmek, zihninizi, sürekli etkin olan zihninizi yatıştırmak, dinlendirmek için mi okuyorsunuz? Soruyu soran kişi sorunlarını çözmeye yardım ettiği için okuduğunu söylüyor. Sahiden okumak size yardımcı oluyor mu? Kimi okuduğunuz önemli değil. Yardım aramaya başladığımda, yardım görür müyüm? Oradan yolu görebildiğim anlık bir aralık, geçici bir çözüm bulabilirim; ama elbette yardım bulmak için kendi içime yönelmeliyim, değil mi? Kitaplar sorunlarınızı çözecek duvara doğru nasıl yürüyeceğiniz konusunda size bilgi verebilir, ama sizin yürümeniz şart, değil mi? Gördüğünüz gibi, karşımızdaki zorluklardan biri budur; yardım almak istiyoruz. Sayısız sorunumuz var, takılıp kaldığımız eziçi, yıkıcı sorunlar. Birinden yardım istiyoruz; psikologdan, doktordan, Buda'dan, falancadan veya filancadan. Tam da yardım görme isteğimiz kölesi olduğumuz imgeyi yaratıyor; böylece Buda veya Krishnamurti ya da x kişisi otoriteye dönüşüyor. "Bir defasında bana yardım etmişti, Tanrım tekrar ona başvuracağım" diyoruz. Bu da zihnimizin sığ olduğunu, yardım peşinde koşan bir zihin olduğunu gösteriyor. Böyle bir zihin kendi sorunlarını yaratıp, sonra da bir başkasından onları çözmesini ister ya da kendi düşünme sürecini açığa çıkarmaya yardım etmesi için bir başkasının ayağına gider. Dolayısıyla yardım isteyen bir kişi farkında olmadan otorite yaratır; kitabın otoritesi, devletin otoritesi, diktatörün otoritesi, öğretmenin otoritesi, din adamının otoritesi, işte bütün o bildiğiniz ıvır zıvırlar. Bu durumda yardım görebilir miyim veya siz yardım görebilir misiniz? Yardım görmek istediğimizi biliyoruz. Ama temelde siz ve ben yardım görebilir miyiz? Hiç kuşkusuz ancak kendinizi sabırla, sessiz sakın, ken-

di halinizde anlamak suretiyle kendi yaratımınız olmayan bir şeyi keşfedip, deneyimlemeye başlarsınız. İşte bu size yardım edebilir, görüş alanınızı temizlemeye başlayabilir. Öbür türlü yardım isteyemezsiniz; yardım size gizemli bir şekilde teklifsizce gelmeli. Ne var ki bizler acı çekiyorken, gerçek bir psikolojik ıstırap içindeyken, birisinin elimizden tutmasını isteriz; böylece kilise, arkadaşlar, öğretmen, devlet her şeyden önemli hale gelir. Bu yardım için köle olmaya hevesleniriz.

Öyleyse ıstıraplarımıza nasıl saplanıp kaldığımız meselesini derinlemesine ele almalıyız, kendi başımıza bu meseleyi kavrayıp çözmeliyiz; çünkü Gerçeklik, Tanrı veya ne derse- nüz deyin o, bir başkası aracılığıyla deneyimlenemez. Onun doğrudan deneyimlenmesi gerekir; o size aracısız gelmelidir, ama yardım peşindeki bir zihin, yalvaran bir zihin, rica eden, isteyen bir zihin, böyle bir zihin ötekini bulamaz, çünkü kendi sorunlarını anlamış değildir, kendi etkinliklerinin sürecini incelemiş değildir. Ancak zihin sakinken, ışık doğar. Bu ışık zihnin tapınması için değildir; zihin tam anlamıyla sessiz olmalıdır, deneyim yaşamayı istememeli, ummamalıdır. Bütünüyle dingin olmalıdır. Ancak o zaman karanlığınızı dağıtacak ışık ortaya çıkabilir.

OJAI'DE İKİNCİ KONUŞMA

9 Ağustos 1952

 on iki buluşmamızda değişim sorununu ele aldık ve şimdi bu öğleden sonra güç meselesine girip bildiğimiz haliyle gücün insanın içinde köklü bir dönüşümüne yol açıp açamayacağını irdeleyeceğiz. Bu meseleyi ele almadaki zorluğun kelimelerin kullanılışını anlamakta yattığını düşünüyorum. Bu bizim en büyük sorunlarımızdan biridir, değil mi? Tanrı, sevgi, disiplin, güç, komünist, Amerikalı, Rus gibi kelimeler hayatımızda çok özgül psikolojik anlamlara sahiptir ve bu kelimelere dokunulduğunda hemen sinirlenip duygusal tepkiler veriyoruz; burada psikolojik bir tepki söz konusu. O halde değişim meselesini ele alacaksak, belli kelimelerin hepimizin üzerinde psikolojik bir etkiye sahip olduğu gerçeğini de akıldan çıkarmamamız gerektiğini düşünüyorum. Çevremize çok sayıda sözel engel ördük ve bu engelleri aşip kelimenin ötesinde yatan anlamı görmek çok zor. Her şeyden önce, kelimeler iletişim araçlarıdır; ama eğer belli kelimeler içimizde sinirsel veya psikolojik tepki uyandırıyor, o zaman iletişim kurmak çok zorlaşır. Elbette bu da bizim bir başka sorunumuzdur. Öyleyse değişim meselesini kavramaya çalışırken kendimizi tüm ideallerden sıyırmamız şart. Ne kadar mantıklı olursa olsun, ne kadar ma-

kul ve ince düşünölmüş olursa olsun belli bir şablona uymak, değışmek demek değildir. Değişim, biraz değışmiş bir düşünçenin devamlılığını değil, tam bir dönüşümü ifade eder. Öyleyse sadece psikolojik olarak, içimizde değil, dışımızda da esaslı bir değışimi nasıl gerçekleştireceğimiz meselesini ele alırken birçok faktörün hesaba katılması gerekiyor.

Kendi içimde bazı değışimlerin gerçekleşmesi gerektiğini idrak ediyorum; bu durumda ya sorunu yüzeysel olarak ele alabilirim ya da derinlemesine ele alıp sonuçlarını ortaya çıkarabilirim. Değişmem gerektiğini, bunun zaruri olduğunu gördüğümde genelde iradeye başvururum, değil mi? Her nevi değışim süreci direnci, çaba göstermeyi, yani iradeyi ima eder. Bunları biliyoruz. Demek istiyorum ki, kendi içimde sosyal açıdan iyi olmayan veya çatışma doğuran bir hali algılıyorum ve onu aşmak istiyorum. Bu belli vasıftan veya durumdan sıyrılmak istiyorum, dolayısıyla onu bastırıyorum veya ona direnmek için kendimi disiplin altına alıyorum ki bu da belli ölçüde irade gücünü gerektirir. Bizler bu sürece alışmış durumdayız, değil mi? Dolayısıyla –sosyal, siyasi, ekonomik, içsel, ruhsal vb.– farklı biçimlerdeki gücü düşünüyor, gerekli olduğunu sanıyoruz.

Şimdi tüm bu irade süreci, benim saplanıp kaldığım durumdan kurtuluşun olmadığı ben-merkezci bir etkinlik değil midir? Söz konusu süreç, zihnin tutsak kaldığı, aynı şeyin sadece biraz değışmiş bir kılıfta örtbas edilip sürdüröldüğü bir etkinlik değil midir? Eğitimimiz, reformlarımız, dinsel düşünçemiz, psikolojik mücadelelerimiz, hepsi bu sürece dayalı, değil mi? Ben buyum ve başkası olmak istiyorum ve başkası olurken belli ölçüde irade gücü kullanmalıyım; direnç, kontrol olmalı. Bu kontrol, disiplin, ben-merkezci etkinlik sü-

reci güç duygusunu doğurmuyor mu? Kendinizi ne kadar disiplin altına alırsanız, ne kadar kontrol ederseniz, o kadar yoğun bir etkinlik içinde olursunuz ve bu etkinlik yine benlik, "ben", "benim" alanı içinde yer almaz mı? Gerçeklik, Tanrı veya ne dersiniz deyin o, ben-merkezci etkinliğin ürünü değil midir? Buna rağmen bütün din kitaplarınız, hocalarınız, bağlandığınız değişik mezhepler, onların hepsi temelde değişimin zorlamayla, uyumla, başarı arzusuyla, yani belli bir sonuca ulaşmakla meydana gelebileceğini söylemiyorlar mı? Hâlbuki bütün bu süreç, daha fazlası olma arzusu içinde "ben" in bir etkinliği değil mi? Bunu fark eden bizler bu süreci sona erdirebilir miyiz?

Sorunu benim gördüğüm gibi görüp görmediğinizi bilmiyorum. Bütün bu etkinlik ne kadar mantıklı, ne kadar saygın veya ince hesaplanmış olursa olsun yine de zihnın alanı içindedir; benliğin etkinliği, arzunun sonucu, "ben" in, "benim" in etkinliğidir. Benlik, yani her zaman zihnın sınırları içinde yer alan ve dolayısıyla çatışma halinde olan bilinç, kendinin ötesine geçebilir mi? Benlik her zaman bireyler ve dolayısıyla gruplar, ülkeler arasında çatışma yaratmayacak mı?

Şimdi bunu anlamak bana öyle geliyor ki çok önemlidir ama hepimiz bunu bir sorun olarak görüyor muyuz acaba? Toplumda, kendi içimizde, bireysel ve grupsal ilişkilerimizde köklü bir değişimin gereğini fark ediyoruz. Peki bu değişim nasıl meydana gelecek? Eğer değişim zihnın ürünü olan bir kalıba uyumla, akla yatkın, etraflıca incelenmiş bir planla gerçekleşirse, o değişim yine zihnın alanı içinde yer almaz mı? Bu nedenle zihnın hesapladığı neyse o, kendimizi ve başkalarını adamaya teşne olduğumuz hedef, vizyon haline gelir. Eğer bunu devam ettirirseniz, o zaman insan olarak bizler

zihnin yaratımı olmaktan öteye geçemeyiz ki bu da uyum gösterme, baskı, vahşet, diktatörlük, toplama kampları, bütün bu kötülükleri işaret eder. Zihne tapındığımızda işte bütün bunlar ortaya çıkar, değil mi? Bunun farkına vardığımda, disiplinin, kontrolün beyhudeliğini gördüğümde, çeşitli baskı biçimlerinin “ben”i ve “benim”i güçlendirmekten başka bir işe yaramayacağını kavradığımda ne yapacağım? Bu soruyu kendinize hiç sordunuz mu? Üzerimde herhangi bir gücün tahakküm kurmasının kötülük olduğunu, “ben”in değişik kılıflarda devamı olduğunu görüyorum. Ayrıca şayet yer yüzünde ve kendi içimde huzur ve barış olacaksa “ben”in tamamen yok edilmesi gerektiğini de görüyorum. Bir kişi, bir varlık, psikolojik bir birikim süreci olarak “ben” her zaman bir şey olmak için mücadele eder. İddialı, saldırgan, dogmatik olan “ben”, sevgi dolu ve kibar “ben” olmaya çalışır. Aslında bu “ben” bütün çatışmaların, bütün zorlamaların, bütün uyumların, bütün başarı arzularının doğduğu merkezdir ve ancak bu merkez sona erdirildiğinde insanın içinde ve dışında huzur olanağı açığa çıkar. Bunu fark ettiğimde ne yapacağım? “Ben”i nasıl sonlandıracacağım?

Şimdi eğer bu hepimiz için ciddi bir soruysa cevabımız ne olacak? Doğal olarak, hepimiz cevap veremeyebiliriz ama benliğin daha iyi, daha saygın olmaya dönük her hareketinin, her başarı isteğinin sona ermesi gerektiğini idrak edebiliriz. Yani, “ben”in merkezi olan zihin çok dingin olmalıdır, değil mi? Zihin duyum merkezidir, hafızanın ürünüdür ve zamanın birikimidir. Bir şey olmak için zihin katında yapılan her hareket yine “ben”in, duyumun sınırları içinde kalır. Peki, duyum olan, hafıza olan, gelenek olan, “ben”in hesap makinesi olan, sürekli güvence arayan, kelimelerin ardına sakla-

nan zihin kendi isteğiyle, kendi irade gücüyle sona erebilir mi? Kendi istemiyle kendine son verebilir mi?

Öyleyse kendi zihnimi incelemeliyim, onun tüm tepkilerinin bilincinde olmalıyım, onu dönüştürme isteğine kapılmadan sadece zihnimin farkında olmalıyım. İşte bu atılması gereken ilk adım değil mi? İşin içine zaman mefhumunu sokmadan “adım” kelimesini kullanabilirim. Kınamadan, yargılamadan zihinsel sürecimin bilincinde olmak, hüküm vermeden gerçeği gözlemlemek, sadece “olan”ın farkında olmak; bunu yapmak mümkün müdür? Bazılarımız “evet”, bazıları da “hayır” diyebilir ama başkalarının bu mesele hakkında söylediklerinin pek önemi yoktur, değil mi? Bunu deneyimlemeniz, yaşamanız gerek. Peki, imgeler, semboller oluşturmadan deneyimlemek mümkün müdür? Bizler genellikle bildiğimiz şeyleri deneyimleriz, değil mi? Ancak deneyimi tanıdığımızda onun bilincine varırız ve eğer deneyimi tanıma kapasitemiz yoksa onu yaşayamayız da. Öyleyse tanıma, bilme faktörü deneyim dediğimiz olgu için gereklidir. Peki, Tanrı, Hakikat veya ne dersiniz deyin o, bir tanıma meselesi midir? Eğer bir şeyi tanırırsam bu, onu daha önce deneyimlediğim anlamına gelir, değil mi? Daha önce deneyimlediğim şey anıya dönüşmüştür ve o deneyimin devam etmesi arzusu peyda olduğunda anımı aklıma getirir, onu tanır ve yaşarım. Yani, hafıza, tanıma, deneyim yoluyla “ben” merkezini inşa ederim.

Öyleyse çoğumuz için bu değişim meselesine girmek ve kendi içimizde sahiden bir dönüşüm gerçekleştirmek hayli zorlu bir iştir. Eğer sürekli ister sözel seviyede, ister psikolojik seviyede olsun tanıma süreciyle sürekli deneyim yaşıyorsam, değişebilir miyim? Yani, sizinle ilk kez karşılaştığımda, sizi tanımıyorumdur, ama ikinci kez karşılaştığımda, size da-

ir belli anılarım vardır; hoşlanma veya hoşlanmama, acı veya zevk söz konusudur. Dolayısıyla acı ve zevkin buyruklarıyla sizinle karşılaştığımı söylerim; burada bir tanıma işlemi vardır. Bu tanıma sözel veya psikolojik olarak tesis edilir ve eğer öteye uzanıp salt tanıma, anımsama, hafıza olmayan bir hali keşfedeceksem, tanıma işlemi olan “ben” merkezini sona erdirmem gerekmez mi? İşte bu “ben” denilen varlık sürekli deneyim özlemi çeker, ister psikolojik açıdan olsun, ister dış dünyaya ait olsun bildiğinden daha fazlasını ister. “Ben” var olmaya devam ettiğİ sürece, ne deneyimlersem deneyimleyeyim “ben”i güçlendirmekten başka bir şey yapmam, değıl mi? Bu yüzden giderek daha fazla sorun ve bitmeyen çatışma yaratır. Peki, zihnın tanıma sürecine son verecek kadar dingin, sakın olması mümkün müdür? Her şeyden önce bu, yaratımdır, değıl mi?

Lütfen, bu konuşmaları dinlerken aklınızdan şunu çıkarmayın: Burada önemli olan, söylenenleri kabullenmek değıl, sözlerin anlamının içinize işlemesi ve onların doğru mu yoksa yanlış mı olduğunu sezmenizdir. İşte sözel kabul veya ret değıl de hakikatin bu özelliğı sizi özgür kılar. Öyleyse hakkıyla dinlemek, yani kelimelere, kendi değıerlendirmelerinizin mantığına veya deneyimlerinize takılmamak çok önemlidir. Başka birinin ne dediğini anlamak için buradasınız. Bunun için de dinlemeniz gerek ve hakkıyla dinlemek en zor işlerden biridir, değıl mi? Çünkü ben “deneyim”, “hakikat” ve benzeri sözcükleri kullandığım zaman sizde hemen bazı tepkiler, bazı imgeler, bazı semboller oluşuyor ve eğer zihin bu sembollere saplanıp kalırsa daha öteye geçemezsiniz.

Dolayısıyla bizim sorunumuz zihni bu ben-merkezci etkinlikten nasıl kurtaracağımızdır, sadece sosyal ilişkiler düzeyinde değıl, ayrıca psikolojik düzeyde de. Zira zihnın bu

etkinliği gerek bireysel hayatımızda gerekse bir grup, bir ülke olarak toplumsal hayatımızda da kötülüğe yol açıyor ve ancak tüm düşünme sürecimizi anlarsak, bütün bu olanlara son verebiliriz. Düşünce hayati bir değişim doğurabilir mi? Şimdiye değin hep düşünceye bel bağladık, değil mi? İster sağdan ister aşırı soldan gelsin siyasi devrim düşüncenin ürünüdür. Peki, düşünce insanı, sizi ve beni kökten değiştirebilir mi? Eğer değiştirebilir diyorsanız, bunun bütün sonuçlarını görmemiz gerekir; insanın zamanın ürünü olduğunu, zamanın ötesinde bir şey olmadığını görmemiz gerekir. Öyleyse, eğer kendi içimde köklü bir değişim yaratacaksam, bu değişimi gerçekleştirmenin bir aracı olarak düşünceye bel bağlayabilir miyim? Yoksa ancak düşünce sona erdiği takdirde mi köklü bir değişim gerçekleşebilir? Şu durumda benim sorunum, deneyimlemek, keşfetmektir ve ancak kendimi bilecek, tanıyarak, gözlemleyerek, gardımın düştüğü anların farkına vararak keşfedebilirim. Ancak kendi düşünme sürecimi anlamaya başladığımda esaslı bir değişim imkânının var olup olmadığını ortaya çıkarabilirim; o zamana kadar yapılacak değişebilirim veya değişemem yollu değerlendirmelerin pek önemi yoktur. Gerek kendi içimizde gerekse dünyada radikal bir değişimin önemini fark etsek de düşüneni ve düşünciyi anlamadığımız sürece böyle bir değişimin gerçekleşme ihtimali pek yoktur. Ekonomist ve siyasetçi hiçbir zaman devrimci değildir. Sadece sahiden dindar olan insan, gerçeği, Tanrı'yı veya ne dersiniz deyin onu arayan insan devrimci dir. İnanmanın, bir kalıbı takip etmenin, belli bir topluma, gruba veya hizbe ait olmanın ötesine geçemeyenler, sahiden arayış içinde olmayanlar gerçek devrimci değillerdir. Ancak kendi düşünme sürecimizi kavradığımızda içimizde bir dönüşüm gerçekleştirebiliriz.

Soru: Hırsla neyi kastediyorsunuz? İnsanın kendini geliştirmesini hırs diye mi algılıyorsunuz? Hırs hangi noktada başlıyor?

Krishnamurti: Ne zaman hırslı olduğumuzu bilmiyor muyuz? Daha fazlasını istediğim zaman, kendimi öne sürdüğüm zaman, falanca veya filanca olmak istediğim zaman, bu hırs değıl midir? Onun nerede başlayıp nerede bittiğini söyleyebilir miyiz? Benliğı geliştirmenin her türü bir hırs değıl midir? Bu dünyada hırslı olmayabilirim, büyük siyasi güce sahip bir lider olmayabilirim veya çokça mala mülke, mevkiye sahip kodaman bir işadamı olmayabilirim, ama ruhsal alanda çok hırslı olabilirim. Yani, bir aziz olmak isteyebilirim, bütün gurur ve kibirten tamamen arınmak isteyebilirim. İşte bu bir şey olma iddiası hırsın başlangıcı değıl midir? Hırslı olmama isteğı de benliğı geliştirme ve dolayısıyla ben-merkezci bir etkinlik değıl midir? Eğer kibirliysem ve bu kibrin sonuçlarını görüyorsam, mütevazı olmaya çalışırım ama bu sonradan kazanılmış mütevazılık da ben-merkezci bir etkinlik değıl midir? Aynı zamanda hırs değıl midir?

Eğer mütevazı olacaksanız, kibri ne yapacaksınız, onunla nasıl başa çıkacaksınız? Başka bir şey olmak için bir şeyden kurtulma isteğı ben-merkezci bir etkinlik, yani hırs değıl midir? Başka biri olmaya çalışmadan kendinizi olduğunuz gibi tanımanın ne kadar zor olduğunu görüyor musunuz? Bu mücadele süreci, bu büyük, mütevazı veya cömert olma uğraşı evrim diye adlandırılır, değıl mi? Ben falancayım ama filanca olmak için mücadele veriyorum. Tezden antiteze geçerim ve ondan da senteze varırım. Bu sürece gelişme, evrim adı veriliyor değıl mi? Şimdi bunda ben-merkezci etkinlik, benliğin, “ben”in gelişmesi yatar. Fakat “ben” geliştirilebilir mi? Ken-

di alanı içinde geliştirilebilir ama eğer daha öteye geçip “ben”e ait olmayan bir şeyin var olup olmadığını öğrenmek istiyorsam bu noktada benliği geliştirmek bana yardım edebilir mi? Öyleyse hırslı olan ben ne yapacağım? Hırsımı bastırarak mıyım? Tam da bu hırsı bastırma işlemi “ben”i tersinden güçlendiren ve dolayısıyla bir güç, hâkimiyet duygusu barındıran bir hırs türü değil midir?

Hırslı olduğumu görüyorum, o halde ne yapmalıyım? Ondan kurtulmam mümkün mü? Bunu derken, hırslı olmayı kastetmiyorum. Hırstan kurtulmak mümkün müdür? Bunu mantıklıca düşünebilirim, ilişkilerimde çatışmaları, acımasızlığı, hırsın vahşetini görebilirim. Peki, bu bana yardım eder mi? Hırsın zararına dair açıklamalar ondan kurtulmama yardım eder mi? Yoksa sadece şu yol mu var: Yargılamadan hırsın bütün sonuçlarını görmek, sadece bilinç katında değil, ayrıca düşüncemin daha derin katmanlarında da hırslı olduğum gerçeğinin farkına varmak? Kuşkusuz hiç direnç göstermeden onun tamamen farkında olmalıyım, çünkü ona karşı ne kadar mücadele edersem, onu o kadar canlandırırım. Hırs benim alışkanlığım haline gelmiştir ve bir alışkanlığa ne kadar direnirsem o alışkanlık o kadar güçlenir. Öte yandan eğer onun farkına varırsam, sadece onun gerçeğini görürsem, bu radikal bir değişim doğurmaz mı? Artık hırsı bastırmaya, bir kenara itmeye ve herhangi bir açıklamayla tatmin olmaya çalışmam. Doğrudan hırs gerçeğiyle ilgilenirim. Bu durumda ona baktığımda, ne görürüm? Hırs salt alışkanlık mıdır? Hırsa, başarıya, filanca veya falanca olmaya dayanan bir toplumun alışkanlığına mı saplandım? Meydan okuma, başarı duygusuyla mı harekete geçiyorum ve bu dürtü olmayınca kendimi kaybetmiş gibi mi hissediyorum, dolayısıyla dürtüye mi bağlıyım? Bütün bunların bilincine

varmak, bunun sonuçlarını görmek, tepki vermeden sadece görmek mümkün müdür? Bu algı köklü bir değişim doğuramaz mı? Eğer hırslı olduğumu kabul edersem ve bunun sonuçlarını sadece lafta değil, içsel olarak da görürsem, yani alışkanlığın, duyumun, geleneğin ve benzeri şeylerin etkisinin farkına varırsam, o zaman ne olur? Zihnim bu gerçeğe yatışır, değil mi? Zihnim artık ona tepki vermez, o bir olgudur zira. Zihnimin “olan”ı sessize kabullenmesi bu olgudan kurtuluş demektir, değil mi?

Lütfen bunu hemen kabullenmeyin. Tecrübe edin göreceksiniz. Önce hırslı olduğunuzun veya nasılsanız öyle olduğunuzun farkına varın, sonra ister geleneksel, ister alışkanlık ürünü, ister sözel olarak bu gerçeğe verdiğiniz tepkilere bakın. Sözel tepkilere başka sözlerle tepki vermek sizi kurtarmaz ya da eğer o bir gelenekse sadece yeni bir gelenek veya alışkanlık geliştirmek de sizi kurtarmaz. Tam da hırsı bastırma arzusunun kendisi zihnin başka bir şey olma oyunudur ve bu da hırsın bir parçasıdır. Öyleyse zihin belli bir özellik bakımından yaptığı her hareketin kendi devamlılık ve güvenlik sürecinin bir parçası olduğunu fark ettiğinde ne yapabilir? Hiçbir şey yapamaz; dolayısıyla o özellik bakımından hemen dinginleşir. Artık onunla ilgilenmez. Fakat bu çaba isteyen bir iştir, değil mi?

Devrimci bir içsel değişim şart ve eğer değişim sorununu anlayacaksak bütün bu mevzulara girip “ben” meselesini farklı açılardan ele almalıyız.

OJA'DE ÜÇÜNCÜ KONUŞMA

23 Ağustos 1952

Sanırım konuşurken kişinin kendini ve zihninden geçen düşünceleri açığa vurmaı mümkündür ve eğer bu akşam bunu yapabilirsek muhtemelen takdire şayan olacaktır, çünkü o zaman bu size yaptığım bir konuşma, bir ders olmayacak, onun yerine insanın dönüşüm meselesini, çok elzem olan içsel devrim meselesini ele alırken karşısına çıkan sorunları ve zorlukları ortaya dökmek olacaktır. Çevremizdeki dünyanın parçalandığını görüyoruz ve yaşı-mız ilerledikçe feci şekilde bozulduğumuzun da farkındayız: enerji eksikliği, yerleşik alışkanlıklara saplanmak, çeşitli yansamaların peşinde gitmek ve benzeri; bütün bunlar kendi temel ve radikal değişimimizi anlamamız önünde engel oluşturur.

Geçen üç hafta boyunca ele aldığımız bu değişim meselesini düşünürken bana öyle geliyor ki dürtü meselesi çok önemlidir. Çoğumuz için değişim dürtüyü ima eder. Değişmek için bir dürtüye ihtiyaç duyarım. Çoğumuz bir dürtüye, teşvike, saike, amaca, vizyona veya belli bir inançla, ütopyayla ya da ideolojiyle özdeşleşmeye gereksinim duyarız, değil mi? Peki, dürtü radikal bir değişim doğurur mu? Dürtü insanın idealize ettiği veya kişiselleştirdiği kendi arzularının bir yansıması, bir projeksiyonu değil midir? İnsan bu öz-projek-

siyonunun peşinden giderek gelecekte her nasılsa bir değişim gerçekleştirebilmeyi ummuyor mu? Bu değişim sorunsalı çok esaslı değil mi ve bu sorunsal toplumun, dini organizasyonların bize sunduğu yüzeysel teşviklerle çözülebilir mi? Kökten değişim, değişim için mantıklı gerekçeler sunan ve daha iyi bir dünya, yeryüzünde cennet, sınıf ayrımının olmadığı bir toplum vaat eden devrimci ideolojilerle gerçekleştirilebilir mi? Kendimizi bu teşviklerle özdeşleştiriyoruz ve onların vaat ettiği şeylere hayatımızı adıyoruz; peki, bu radikal bir değişim doğurur mu? İşte mesele bu, değil mi?

Bütün bunlara ne kadar kafa yorduğunuzu veya kendinizi değiştirme meselesinin ne kadar derinine indiğinizi bilmiyorum, ama hangi bakış açısından, hangi merkezden dönüşümün gerçekleştirilmesi gerektiğini anlamadığımız sürece, toplumsal ve ekonomik açılardan ne kadar faydalı olurlarsa olsunlar, salt yüzeysel değişimlerin son derece karmaşık sorunlarımızı çözmeyeceğini düşünüyorum. Saikler, inançlar, vaatler, ütopyalar, bütün bunlar bana göre çok yüzeyseldir. Ancak merkezde radikal bir değişim gerçekleşebilir. Ancak benlikten tamamen vazgeçmekle, onu unutmakla, “ben”i, benliği bir kenara atmakla radikal bir değişim gerçekleştirilebilir. Bu yapı-lana kadar radikal bir dönüşümün söz konusu olacağını sanmıyorum. Merkezde gerçekleşecek bu radikal değişim herhangi bir dürtüyle, bir saikle mi ortaya çıkacak? Elbette hayır. Buna rağmen bütün düşünceleriniz dürtüye, teşvike dayalı, değil mi? Bizler sürekli ödöl kazanmak, iyi şeyler yapmak, saygın bir hayat sürmek, gelişmek, ilerlemek, başarmak için mücadele ediyoruz. Öyleyse gelişmek, ilerlemek isteyen bu benliğin ne olduğunu keşfetmek önemli değil mi?

Benlik, “ben” nedir? Eğer bu soru size sorulsaydı, ne cevap verirdiniz? Belki bazılarınız Tanrı’nın ifadesi, maddi for-

ma bürünmüş yüce benlik, özel olanda ortaya çıkan enginlik derdiniz. Yine muhtemelen başka bazılarınız ruhsal varlık diye bir şey yoktur, insan çevresel etkilere bir tepkidir sadece, ırksal, iklimsel ve sosyal şartlanmanın ürünüdür derdi. Benlik ne olursa olsun bizim bu meseleyi derinlemesine ele almamız, kavramamız ve benliği özünde nasıl dönüştüreceğimizi keşfetmemiz gerekmiyor mu?

Benlik nedir? Arzu değil midir? Bu gibi şeyleri kabul veya reddedesiniz diye değil, salt gözlemleyesiniz size söylüyorum size, çünkü kişi bilinçli zihniyle değil de bilinçdışıyla, çabalamadan ne kadar iyi dinleyebilirse burada buluşmamız ve meseleyi derinlemesine ele almakta mesafe kaydetmemiz o kadar mümkün olabilir. Eğer bilinçli zihin bir fikri, öğretiyi, sorunu sadece incelemekle yetinirse çok yüzeysel kalıp kendi düzeyini aşamaz, ama eğer kişi bilinçli zihniyle değil de, rahatlamış, gözlemleyen ve dolayısıyla sözcüklerin, sembollerin, imgelerin ötesini görebilen bir zihinle dinleyebilirse, o zaman doğrudan deneyim ve kavrayışın hızlanması söz konusu olabilir ki, bu da bir bilinçli analiz süreci değildir. Eğer bu konuşmalarda bir fikrin karşısına bir başkasını koymadan ilerlersek amacımıza ulaşabiliriz diye düşünüyorum. Demek istediğim şey, bir dizi düşünceyi bilinç düzeyinde öğrenmek, tekrarlamak, tekrar tekrar okumak değildir, zira bunu daha sonra yapabiliriz. Bilinçli zihnin ne karşı çıktığı ne de anlamaya çalıştığı bir yerde, ne salt sözel ne de salt zihinsel olmayan bir şeyi fark etme olanağı açığa çıkar diye düşünüyorum.

Öyleyse köklü bir dönüşüme ihtiyaç duyan benlik nedir? Hiç kuşkusuz yüzeysel seviyede olmayan bir değişimin gerçekleşmesi elzem ve radikal bir değişimi gerçekleştirmek için bu benliğin, "ben" in ne olduğunu ortaya çıkarmamız gerekmiyor mu? "Ben" in ne olduğunu keşfetmemiz mümkün mü-

dür? Kalıcı bir “ben” var mıdır? Yoksa kendini “ben”le özdeşleştiren, bir şey olmaya dönük sürgit bir arzu mu var?

Lütfen not almayıp sadece dinleyin. Not alırken adamakıllı dinlemiyorsunuzdur; yarın okumak için veya arkadaşlarınıza anlatmak için ya da bir yerlere yazmak için duyduklarınızı kayda geçirmekle meşgul oluyorsunuz. Oysa bizim burada yapmaya çalıştığımız şey bundan çok farklı, değil mi? Bizim burada yapmaya çalıştığımız şey bütün etkinliklerin ondan doğduğu görünen “ben” merkezinin, benlik diye adlandırdığımız şeyin ne olduğunu ortaya çıkarmak. Zira orada bir dönüşüm yaşanmazsa, sadece yüzeydeki, dışarıdaki, çevredeki değişim pek bir anlam ifade etmez.

Dolayısıyla ben bu merkezin ne olduğunu ve onu dönüştürmenin, parçalamanın, bitirmenin mümkün olup olmadığını keşfetmek istiyorum. Benlik nedir? Değişim süreklilik biçimleriyle kendini gösteren bir arzu merkezi değil midir? Daha fazlasını, deneyim kazanmayı, sahiplenmekle, anılarla, duyumlarla, sembollerle, isimlerle, sözcüklerle zenginleşmeyi istemek değil midir benlik? Eğer çok yakından bakarsanız, hafıza, geçmişte ne olduğuma, şimdi ne olduğuma ve gelecekte ne olmam gerektiğine dair hafıza dışında kalıcı bir “ben”in olmadığını görürsünüz; O, daha fazlasına duyulan arzudur, daha fazla bilgiye, daha fazla deneyime, süregelen bir kimliğe duyulan arzu; bedenle, evle, toprakla, fikirlerle, kişilerle özdeşleşmedir o. Bu süreç zihnin sadece bilinçli katında değil, aynı zamanda daha derinlerdeki bilinçdışı katında da devam eder ve benlik, “ben”in merkezi zamanla korunup beslenir. Ama hafızaya başvurulmadığı sürece bunların hiçbirisi süreklilik anlamında kalıcı değildir. “Ben”in merkezi kendi içinde kalıcı bir hal değildir, ama bir deneyime, bir ilişkiye veya bir inanca sarılmak suretiyle onu kalıcı kılmaya ça-

lışırız; çeşitli arzular, itkiler, zorlamalar ve deneyimler yoluyla belki bilinçli olarak değil de bilinçsizce o merkeze doğru sürükleniriz.

Demek ki bütün bunlar “ben”dir, değil mi? İşte bu benlik, “ben”, sürekli “daha fazlasını” ister, asla tatmin olmaz, durmadan daha yeni deneyimlerin, daha yeni duyumların peşinde koşar, merkezde kendini güçlendirmek için erdemler edinir; ama aslında o erdemli değildir, sadece erdem kılıfında kendini genişletiyor, yayıyordur. İşte bu, “ben”dir; isim, form ve sembolün ardındaki, sözcüğün ardındaki duygudur o, sürekli elde etmek, elinde tutmak, artmak veya azalmak için mücadele eden, kavgaların, rekabetin, acımasızlığın, savaşların ve bütün o saçmalıkların cirit attığı sahiplenmeci bir toplumu yaratan duygudur.

Merkezde bir dönüşüm olmadığı sürece, yer değiştirme değil de, “ben”in kökten kazınıp atılması söz konusu olmadığı sürece esaslı bir değişim mümkün olamaz. Bunu kavrayan kişi derin içsel bir değişimi nasıl gerçekleştirecek? İşte meselemiz bu, değil mi? Rahatlatıcı bir aldanış, gurular, öğretmenler ve bütün o saçmalıkların peşinde koşan sığ bir insan için değil de ciddi bir insan için mesele işte bu köklü değişimin nasıl gerçekleştirileceğidir. Bu merkez kendini nasıl dönüştürecek? Beyler, bir değişimin şart olduğunu gören ama onun nasıl meydana geleceğini bilmeyen sizler kolayca teşviklere, vaatlere kanıyorsunuz değil mi? İdeolojik ütopyalarla, ustalarla, tapınmayla, kiliselerle, organizasyonlarla, kurtarıcılarla ve benzeri şeylerle yoldan çıkarılıyorsunuz. Ben merkezi değiştirmede için bütün bunları elimin tersiyle ittiğimde ve sadece merkezin dönüşümüyle ilgilendiğimde, bunun gerekliliğini, aciliyetini sahiden fark ettiğimde, o zaman bütün bu yüzeysel değişimlerin bir önemi kalmaz.

şimdi bütün bu teşvikleri, saikleri, çabalar ve arzuları bir kenara attığında insan merkezi dönüştürme gücüne ulaşmaz mı? Siz ve ben iki birey olarak bu meseleyi irdeliyoruz. Ben bir gruba hitap etmiyorum. Siz sorunu görüyorsunuz değil mi? Yüzeysel veya soyut bir seviyede değil de tam merkezde bir değişim gerektiği apaçık ortada. Zamana, hafızaya ait olmayan yeni bir akış, yeni bir varoluş hali şart. Sağ ya da sol kaynaklı olan herhangi bir kuramın veya inancın ürünü olmayan bir değişim lazım, bir inananın veya inanmayanın kendini şartlandırması demek olmayan bir değişim elzem. Bu karmaşık sorunu görüyorum, peki bu durumda merkezde kendiliğinden bir değişim nasıl gerçekleşecek? Salt ikame olan, zorlama veya disiplin ürünü bir değişimden söz etmiyorum. Bilmiyorum, soruyu benim sorduğum şekilde kendinize sordunuz mu? Eğer sorduysanız nasıl bir sonuca vardınız? Bu dönüşüm, bu değişim nasıl gerçekleşecek? Bu oyalamaları, teşvikleri, çabaları, arzuları sadece sözde, zihinsel veya yüzeysel olarak mı kavradınız, yoksa onları gerçekten anladınız mı? Onları gerçekten anladıysanız artık bir değer ifade etmediklerini ve dolayısıyla yok olup gittiklerini de görürsünüz. Yoksa bu ham kışkırtmaları bildiğiniz halde onlarla oyalanmaya devam mı ediyorsunuz?

Öyleyse ilkin sorunu gören ve bir cevap arayan zihin halimin nasıl olduğunu öğrenmem gerekir, değil mi? Kendimi açıkça ifade edebiliyor muyum? Hepimizin bildiği ve hayatımızın farklı anlarında tamamen farkında olduğu bir sorun var; sorunun derinliğini, önemini fark ettiğimiz zamanlar var. Sorunu birlikte tartışıırken, nasıl bir zihin hali içindeyiz? Bu önemli değil mi? Soruna yaklaşan zihnin hali çok önemlidir, çünkü bu zihin hali cevabı bulacak. O halde ilkin sorunu görürüm, sonra da sorunu değerlendiren zihin halimin nasıl

olduğunu keşfetmek zorunda kalırım. Bunlar birinci ve ikinci adımlar değildir, sorun bir bütündür, bütüncül bir süreçtir. Ancak onu söze dökerken bu şekilde parçalamak zorunda kalıyoruz. Eğer soruna kademe kademe yaklaşırsak, önce sorunu görüp, sonra zihin halinin nasıl olduğunu keşfedersek ve bu şekilde ilerlersek kayboluruz, asıl meseleden giderek uzaklaşırız. Öyleyse soruna yaklaşırken zihnimin nasıl bir halde olduğunun tamamen farkına varmam benim için son derece önemlidir.

Öncelikle, köklü bir değişim geçirmek isteyip istemediğimi, bütün yerleşik geleneklerden, değerlerden, umutlardan ve inançlardan kopmak isteyip istemediğimi bilmiyorum. Çoğumuzun da bilmediği aşikâr. Çok az insan meseleye hayli derinlemesine ve esaslı dalmak istiyor. İnsanlar genellikle bir inancın yerine bir başkasını koymakla, daha iyi itkilerle epey tatmin oluyorlar. Fakat bunun ötesine geçeceksem, zihnin hali nasıldır? Zihnin hali sorundan farklı mıdır? Sorun zihnin hali değil midir? Sorun zihinden ayrı değildir. Sorunu yaratan benim zihnim, zamanın ve hafızanın sonucu, “ben”in otağı olan benim zihnim. İşte bu zihnin sürekli “daha fazlasını” istiyor, ölümsüzlüğü, sürekliliği, bu dünyada ve öbür dünyada kalıcılığı arzuluyor. Şu halde zihnin kendini sorundan ayırarak ona bakabilir mi? Mantıken, soyut olarak akılla yapabilir bunu, ama kendisinin yarattığı ve bir parçası olduğu şeyden kendini fiilen ayırabilir mi? Bu bir bilmece, bir oyun değil, bir gerçek, bir olgudur. Yetersizliğini, zavallılığını fark eden zihnim mal mülk, diploma, unvan, ebedi Tanrı arayışına girer ki “ben” içinde kendini güçlendirebilsin. “Ben”in merkezi olan zihnin “Değişmeliyim” der ve kendisini harekete geçirecek saikler yaratır, iyinin peşinden koşup kötüyü reddeder.

şimdi böyle bir zihin, sorunu görüp ona göre hareket edebilir mi? Eğer edebilirse yine saiklerin, arzuların, zamanın, hafızanın alanı içinde kalmaz mı? Öyleyse zihnimin soruna nasıl baktığını keşfetmem benim için önemli değil mi? Gözlemcinin gözlemlediğinden ayrı olması gibi, zihin de sorundan ayrı mıdır, yoksa zihin bizzat sorunun bütünü müdür? Çoğumuzun gözünde asıl mesele budur, değil mi? Merkezin, yani “ben”in kökten, derinlemesine nasıl çözüleceği sorunu ele alırken, zihnim “Onu çözeceğim” diyor. Yani, zihin, “ben”, kendini gözlemci ve gözlemlenen diye ayırıyor ve sonra gözlemci gözlemlediği şey, yani sorun üzerinde etkin oluyor. Fakat gözlemci sorunu yaratandır, gözlemci sorundan ayrı değildir. Bizzat kendisi sorundur. Öyleyse ne yapmalı? Eğer sahiden bu gerçeği fark edebilirsek, sadece sorunla baş başa kalabilirsek, bir cevap, hızlı bir çözüm bulmaya çalışmazsak ya da bir hocadan veya kitaptan alıntı yapmaya koyulmazsak ya da geçmiş deneyimlerimize bel bağlamazsak, yargılamaksızın yalnızca bu topyekûn sorunun farkında olmakla yetinirsek, o zaman cevabı bulabiliriz diye düşünüyorum, ama bu sözel düzeyde bir cevap, zihnin icat ettiği bir çözüm değildir.

Demek ki benim sorunum bu, umarım sizinki de budur: Yüzeyde değil merkezde köklü bir devrimin gerçekleşmesi gerektiğini düşünüyorum. Yüzeydeki değişimin hiçbir anlamı yoktur. Daha iyi, daha saygın olmak, yeni erdemler edinmek, az ya da çok mal sahibi olmak, bütün bunlar çok yüzeysel bir zihnin sığ etkinlikleridir. Ben bu tür değişimlerden söz etmiyorum; ben ancak ve ancak merkezde gerçekleşecek bir değişimden söz ediyorum. “Ben”in tamamen çözülmesi gerektiğini idrak ediyorum. Bu nedenle “ben” nedir sorgulamasına giriyorum, “ben”in farkına varıyorum, felsefi bir soyut-

lama olarak değil de günlük bir gerçeklik olarak. Anbean "ben" in ne olduğunu görüyorum; her zaman isteyen, gözlemleyen, toplayan, kazanan, reddeden, yargılayan, nefret eden, parçalanan veya daha güvende olmak için toparlanan "ben" Değişim orada olmak zorunda. Merkezin bütünüyle kökten sökülüp atılması şart. Peki, bu nasıl olacak? Sorunun yaratıcısı olan zihin kendini sorundan ayırıp, Tanrı adına, yüce benlik adına, bir ütopya adına veya başka bir sebeple soruna bakabilir mi? Bunu yaparsa merkezi çözmüş olur mu? Elbette hayır. Bu nedenle benim sorum şudur: Zihin diyalektik yoluyla veya tarihsel süreçlerin bilgisi yoluyla köklü bir değişim meydana getirebilir mi? Bu önemli bir soru, değil mi? Çünkü eğer merkezde radikal bir değişim gerçekleşebilirse, o zaman bütün hayatım farklı bir anlam kazanır; o zaman güzellik, mutluluk yaşanır; o zaman yaratım olur; o zaman oldukça farklı bir varoluş hali hüküm sürer; o zaman daima affetme anlamına gelen sevgi ortaya çıkar.

O halde bu durumu zihin ortaya çıkarabilir mi? Eğer "hayır" diye cevap verirsiniz, sorunun farkında değilsiniz demektir. Bu çok hızlı, çok yüzeysel bir cevap. Eğer "Bütün bunları değiştirecek Tanrı'ya, yüksek ruhsal hale önem vermeliyim" dersanız yine sözcüklere, sembollere, zihnin bir yansımaya bel bağlamış olursunuz. O halde insan ne yapmalı? Bu sizin açınızdan bir sorun değil mi? Bütün karanlılıkla, gölgeleri ve ışıyla, gerilimleri ve stresleriyle bu karmaşık "ben" sorununa bakarken ben, gözlemci, gözlemlediğim şeyi etkileyebilir miyim? Lütfen sorunu dinleyin, bir cevap aramayın ya da sorunu çözmeye çalışmayın; sadece dinleyin, sorunun yağmurun toprağa sızması gibi içinize sızmasına izin verin. Eğer sahiden sorunla yüzleşirseniz, eğer bu değişimin nasıl gerçekleşeceği sizin anbean düşün-

düğünüz günlük meseleniz olursa ve eğer olumlu olduğunu düşündüğünüz her şeyi bir kenara iterseniz, o zaman bir unsurun sizin bilginizin dışında esrarengiz bir şekilde varlık kazandığını görürsünüz. Bu bir vaat değil. Anlamış gibi gülmeyin.

Demek ki yapmamız gereken şey, hiç kuşkusuz, bu sorunun külliye farkında olmaktır, sadece bilinçli olarak değil, ayrıca ve özellikle bilinçdışı olarak; içimizin derinliklerinde onun farkında olmalıyız. Yüzeysel zihin sebepler, açıklamalar sunabilir, kimi problemleri mantıklıca çözebilir, ama eğer esaslı bir problemle karşı karşıyaysak yüzeysel zihnin pek bir önemi kalmaz. Nitekim bizler çok esaslı bir sorunla ilgileniyoruz, merkezde bir değişimi, bir devrimi nasıl gerçekleştireceğimiz sorunuyla meşgulüz. Bu temel dönüşüm olmadığı sürece yüzeydeki değişimlerin anlamı yoktur ve reformlar hep yeni reformları gerektirir. Eğer bu soruna bir bütün olarak bakar, onu tadar, koklar, bilinçdışı özümsersek, o zaman “ben”in bütün etkinliklerine ve oyunlarına aşına oluruz. O zaman gözlemcinin kendini gözlemlediği şeyden nasıl ayırdığını, nasıl bunu reddedip şunu kabul ettiğini görebiliriz. Bu külli süreci ne kadar iyi bilirsek yüzeysel zihin o kadar az etkin olur. Düşünce sorunun çözücüsü değildir. Aksine düşüncecinin sona erdirilmesi gerekiyor. Yargılayan, haklı çıkaran, kabullenen ve reddeden –ki bütün bunlar düşünme sürecidir– gözlemcidir. Sorunumuzu düşünce yaratmıştır. Düşünce mal mülkte, ilişkilerde, fikirlerde ve bilgide hep daha fazlasını ister ve bu düşünceyle bizler sorunu çözmeye çalışırız. Düşünce hafızadır ve hafızanın yatışması zihnin dinginleşmesidir; zihin ne kadar dingin olursa bu sorunu o kadar derinlikli kavrayıp çözer.

Soru: Bu sürekli öz-farkındalık süreci ben-merkezciliğe götürmez mi bizleri?

Krishnamurti: Götürür, değil mi? Kendinizle ne kadar ilgilenirseniz, kendinizi ne kadar gözlemler, geliştirir, düşünürseniz o kadar ben-merkezci olursunuz değil mi? Bu gerçek apaçık ortada. Eğer kendimi değiştirmeyi dert edinmişsem, o zaman gözlem yapmam, merkezi ortadan kaldırmama yardım edecek bir yöntem geliştirmem gerekir. Bir sonuçla, başarıyla bilinçlice veya bilinçsizce meşgul olduğum sürece, kazanıp bir kenara yığdığım sürece –ki çoğumuzun yaptığı budur– ben-merkezcilik varlığını sürdürür. Bir hedefe ulaşmaya güdülenmişimdir; o hedefe ulaşmak istediğim için kendimi gözlemlerim. Mutsuz, zavallı ve yalğınumdır ve kendimi mutlu, hoşnut ve tam hissedeceğim bir halin olduğunu sezerim. Böylece o hale ulaşmak için, farkına varırım. İstediğim şeyi elde etmek için farkındalığı kullanırım, böylece ben-merkezci olurum. Farkındalık yoluyla, öz-analiz yoluyla, okuma, inceleme yoluyla “ben”i çözmeyi ve sonra mutlu, aydınlanmış, özgür, seçkin biri olmayı umut ederim. Benim istediğim budur. Öyleyse bir sonuca varmaya ne kadar hevesli olursam düşüncem o kadar ben-merkezci olur. Fakat düşünce her zaman kendini bir şekilde dışarıya kapatır, değil mi?

Öyleyse ne yapacağız? Ben-merkezciliği yıkmak için zihnin neden bir amaç, hedef, belli bir sonuç peşinde koştuğunu anlamam gerek. Zihnin neden bir ödülün peşinden gidiyor? Niçin? Başka türlü çalışamaz mı? Zihnin hareketi anıdan anıya, sonuçtan sonuca doğru değil mi? Bunu elde ettim, artık bundan hoşlanmıyorum ve başka bir şey elde edeceğim. Bu düşüncüyü sevmiyorum ama şu düşünce daha iyi, daha saygın, daha rahatlatıcı, daha tatmin edici. Düşündüğüm sürece

başka türlü düşünemem, çünkü zihin bilgiden bilgiye, anıdan anıya doğru hareket eder. Düşünme doğası gereği ben-merkezci değil midir? Bazı istisnalar olduğunu biliyorum, ama burada istisnaları konuşmuyoruz. Günlük hayatımızda bilinçlice veya bilinçsizce bir amacın peşinde değil miyiz? Kazanıyor, uzak duruyor, kalıcılık istiyor, bizi rahatsız eden, belirsiz ve güvensiz olan her şeyi elimizin tersiyle itiyoruz. Zihin kendi kesinliğini ararken ben-merkezciliği yaratır ve bu ben-merkezcilik daha sonra kendini gözlemleyip tahlil eden “ben” değil midir? Demek ki bir sonucun peşinde olduğumuz sürece ben-merkezcilik sürece, ister bireyde, ister grupta, ister ülkede, ister soyda. Öte yandan eğer zihnin neden bir sonuç peşinde olduğunu, tatmin edici bir hedef güttüğünü, kesin olmak istediğini anlarsak, eğer bunu anlarsak o zaman düşünceyi “ben” olarak hapseden duvarları yıkma olanağı ortaya çıkar. Ne var ki bu bütün sürecin müthiş bir farkındalığını gerektirir, sadece bilinç katında değil, ayrıca bilinçdışı katmanlarda da. İçinde kazanma, biriktirme barındırmayan bir farkındalık; “Evet, bunu anladım ve şimdi bunu yarın için kullanacağım” demeyen bir farkındalık; zihne ait olmayan bir farkındalık. Ancak o zaman düşüncenin kendini dışa kapatan etkinliklerinin ötesine geçme olanağı açığa çıkabilir.

BOMBAY'DA BİRİNCİ KONUŞMA

4 Mart 1953

Öğumuzun hayatının çok karmaşık olduğu ve bu karmaşıklıktan bir çıkış yolu bulmak için sürekli çabaladığımız söylenebilir sanırım. Bu durumda bize yardımcı dokunabilecek kim varsa ona yöneliyoruz. Ekonomik bir sıkıntı içindeyse ekonomiste veya politikacıya yüzümüzü dönüyoruz. Keza içimizde psikolojik bir rahatsızlık yaşıyorsak dine yöneliyoruz. Kargaşamızdan, sefaletimizden bizi kurtaracak bir yol, bir yöntem bulmak için gözümüzü başkalarına çeviriyoruz. Ben bu akşam bilgi ya da deneyim edinme suretiyle ıstıraplarımızdan kurtulma yolunun veya yönteminin olup olmadığını yahut bundan oldukça farklı bir sürecin, oldukça değişik bir tavrın, oldukça farklı bir yolun olup olmadığını, bir sistem veya teknik arayışından veya belli bir alışkanlığı geliştirmekten çok daha önemli olan bir yolun olup olmadığını irdelemek istiyorum.

Dolayısıyla sessiz, sakın ve sorgulayıcı bir şekilde bu meseleyi ele alacağım ve bu keşif yolculuğumda sizler de bana eşlik edeceksiniz, çünkü bu aynı zamanda sizin sorunuz. Sorunumuz sorunu yaratan zihnin asıl doğasını, özünü veya sebebini çözmede bana adanmış yardımcı olacak bir çıkış yolu bulmak. Bu yolu, ister bilgi ister deneyim biriktirmek

şeklinde olsun herhangi bir birikimle bulabilir miyim? Bilgi dışsal bir birikimdir, yani teknik bilginin biriktirilmesidir; psikolojik deneyimin içsel birikimi ise “bilif”, yani bilme kapasitesidir. Bunlar insanın içindeki bu sürekli çatışmadan tam bir kurtuluşu, geçici bir rahatlamayı değil de toptan bir kurtuluşu gerçekten doğurur mu? Zira bu çatışma, bu kavga, bu bitmeyen belirsizlik, kötölük, kargaşa, kişisel hırs, falanca veya filanca olma işteği, hayata saldırgana yaklaşım üreten dışsal etkinlikleri doğuruyor.

Herhangi bir tutumun geliştirilmesiyle veya herhangi bir bilgi veya tekniğin geliştirilmesiyle ıştıraplara son verilip verilemeyeceğini anlamak çok önemlidir diye düşünüyorum. Yoksa ıştırap ancak bilmeyen, biriktirmeyen, arayış içinde olmayan bir zihinle mi sonra erdirilebilir? Çoğumuz hayata karşı belli tutumlara sahibiz. Belli değerlerle yapıp ettiklerimizi yargılıyoruz ve bu da kültürel, dışsal ve içsel olan modeli yaratıp yerleşik hale getiriyor ve şöyle diyoruz: “Ne yapacağımı biliyorum.” Ne bildiğimizi biliyor muyuz sahi? “Bilgi” diye adlandırdığımız meseleyi gayet içten bir çabayla irdelememiz gerekmiyor mu? Gerçekten bir şeyi bilip bilemeyeceğimizi, “Biliyorum” demenin doğru olup olmadığını sorgulamamız gerekmiyor mu? Zihin “Biliyorum” dediğinde ne bildiğini ortaya çıkarmak çok önemli değil mi? Bu bilgi herhangi bir zamanda insanın içinde sayısız çatışma yaratmış, bir sürü hayal kırıklığına ve korkuya yol açmış çatışmalı zihinsel süreci ortadan kaldırabilir mi?

Sorun şu: Bilgi acıyı yok edebilir mi? Bir düzeyde teknolojik bilginin acıyı yok ettiğini biliyoruz; mesela bedeniniz fiziksel veya psikolojik bir hastalığa yakalanmışsa onu iyileştirebilir. Bir düzeyde bilgi gereklidir, elzemdir. Keza yoksulluğun getirdiği kötölüklerle başa çıkarken de bilgiye ihtiyacı-

mız var. Yoksulluğa son vermek, refaha ulaşmak, yeterli yiyecek ve barınak sahibi olmak için teknolojik bilgiye sahibiz. Salt fiziksel düzeyde hayatı kolaylaştırmak için bilimsel bilgi gereklidir. Fakat özgür olmak, acı çekmemek bizim topladığımız bilgi, zihnin biriktirdiği bilgi, pratikler, teknikler, meditasyonlar, zihnin çatışmaya son vermek için yaptığı değişik ayarlamalar, bütün bunlar çatışmayı ortadan kaldırılabılır mı? Çeşitli kitaplar okuyup bir yöntem, bir yaşam tarzı, bir hayat gayesi bulmaya çalışıyorsunuz veya bunun için bir başkasına başvuruyorsunuz ve o amaca göre hareket ediyorsunuz; yaşamaya çalışıyorsunuz, ama acı devam ediyor, çatışma da.

“Olanı” “olması gerekene” göre sürekli ayarlamaya çalışmak mücadelenin bozucu, ifsat edici faktörüdür. Şu halde içsel hayatımız gözyaşlarıyla, çalkantı ve ıstırapla dolu. Deneyimin birikmiş bilgisi olmaksızın hayatla buluşmanın bir yolu olmalı. Bu kavganın sürüp gitmediği farklı bir yaşam tarzı olmalı. Hep bilgi, deneyim, geçmişle hayatı karşılamayı, mücadeleyi göğüslemeyi biliyoruz. Yani “Biliyorum”, “Deneyim sahibiyim”, “Hayat bana öğretti” gibi sözler ediyoruz. Demek ki ben hep bilgiyle, belli bir deneyim birikimiyle işe başlıyorum ve bunlarla ıstıraplarımı göğüslüyorum. İstırap “olan” ile “olması gereken” arasındaki çatışmadır. İstırapın içsel doğasını biliyoruz, birisinin ölümü, yoksulluğun ıstırapı, psikolojik içsel hüsrân, yetersizlik, tatmin olma uğraşı ve korkunun hiç bitmeyen acısı ve bizler ıstırapı hep bilgiyle karşılıyoruz, değil mi? Bu nedenle “Ne yapacağımı biliyorum” diyoruz. “Reenkarnasyona, karmaya, bazı deneyimlere, bazı dogmalara inanıyorum” diyoruz ve bununla hayatın günlük işleyişini karşılıyoruz.

Şimdi ben bu bilgiyi, onunla hayatı karşıladığımız şeyi sorgulamak istiyorum. “Biliyorum” diyen bir zihnin içinde

tam bir alçakgönüllölük duygusu asla yoktur, aksine “Bilmiyorum” diyen bir zihinde vardır o. Bu, eğer hayatı karşılayacaksanız, bir sorunu çözecekseniz, bir ıstıraba meydan okuyacaksanız, ölümle yüzleşecekseniz temel hal, mutlak gereklilik değil midir? Bu alçakgönüllölük duygusu sonradan yaratılamaz, geliştirilemez, ortaya çıkarılamaz, tetiklenemez. O sizin bilmediğiniz bir duygudur.

Ne biliyorsunuz? Ölüm konusunda ne biliyorsunuz? Bedenlerin yakıldığını, ilişkilerin öldüğünü görüyorsunuz, ama öğrendiğiniz şeyler, inançlar dışında ne biliyorsunuz? Bilinmeyenin ne olduğunu bilmiyorsunuz. Zamanın sonucu olan, birikimin ürünü olan, tüm geçmişin doğurduğu zihin, böyle bir zihin bilinmeyi, yani “ölüm sonrasını” bilebilir mi? Ölüm sonrasında ne olduğu konusunda bir sürü kitap yazıldı ama zihin yine de onu bilmiyor.

Dolayısıyla doğru olanı keşfetmek, bilgiçlik taslamadan, tam bir alçakgönüllölük duygusuna sahip olmak şart değil mi? Ancak o zaman bilme olanağı ortaya çıkabilir. Ancak Tanrı’nın ne olduğunu bilmediğim zaman Tanrı vardır.

Fakat ben bildiğimi sanıyorum. Tanrı’nın ne olduğu fikrine, Tanrı’ya değil, Tanrı fikrine sahibim. Onu aradım, acı çektim, bir guruya gittim, kitaplar okudum, tapınağa uğradım. Zihnim güzelliğın ne olduğuna dair bir fikre sahip. Biliyorum, biraz deneyimim var, okudum, tecrübe ettim. Dolayısıyla esasında bilmeye dayanan kibir, şu garip kibir duygusu var. Fakat benim bildiğim şey sadece bir anı, bir deneyimdir ki bu da hayatın günlük deviniminin şartlanmış tepkisidir. Bu nedenle kibirle yola çıkıp “Biliyorum, Tanrı benle konuşuyor”, “Bilgi sahibiyim”, “Vizyonlarım var” gibi laflar ederiz ve bunu bilgelik diye adlandırırız ki, bu da çok saçmadır. Düşünce ekolleri oluşturun, toplayıp dururuz ve hiçbir

zaman içtenlikle tam bir tevazu ve bütünlük içinde “Bilmiyorum” demem. Çünkü bildiğimi sanırım. Fakat bildiğim şey deneyimin, anının geçmiş birikimidir ve bu ne ıstıraplarımı dindirir ne de bütün kargaşası, çelişkileri, dürtüleri, etkileri ve itkileriyle hayatı nasıl yaşamam gerektiği sorusuna cevap verir.

Kibir, bilgi, deneyimle kirlenmiş bulunan zihniniz, böyle bir zihin tamamen özgür olabilir mi? Böyle bir zihin tam bir tevazuya sahip olabilir mi? Bilmemek tevazudur, değil mi? Lütfen beni iyi takip edin, dinleyin. Bilmediğinizi anladığınızı anda, keşfetmeye başlarsınız. Ama bilmeme hali sonradan kazanılamaz. Bilmeme hali ancak tam bir alçakgönüllülükle ortaya çıkar. O zaman böyle bir zihin bir soruna sahip olduğunda, o bilmiyordur ve sorun çözümü sunar. Yani çözümü sunan zihin tamamen, külliye, içten, derinden, esaslı şekilde kibirden arınmış olmalıdır, tam bir bilmeme hali içinde olmalıdır. Ne var ki zihin bu hale şiddetle itiraz eder. Kendi zihnini gözlemleyin, beyler. Onun kendisiyle yüzleşip “Bilmiyorum” demesiñin ne kadar zor olduğunu göreceksiniz. Zihin bu hale itiraz eder, çünkü yaslanacak bir şey arar. “Hayatın gidişatını biliyorum”, “Sevginin ne olduğunu biliyorum”, “Acı çektim”, “Onun anlamını biliyorum” demek ister ki bu da zihnin aslında kendi bilgisine hapsoldüğünü gösterir. Bu nedenle o asla masum olmaz. Masum zihin “Bilmiyorum” diyen zihindir, ne kibre ne de abartıya kapılmayan zihindir. Ancak böyle bir zihin asıl cevap olan gerçeği bulabilir. Ancak “Bilmiyorum” diyen böyle bir zihin hakikati algılayabilir.

Zihin özgürlüğe giden yolu, hakikate giden yolu, herhangi bir psikolojik yöntemin yolunu araştırdığında, bütün bunlar, onunla, kendi içinde bitmeyen mücadeleye son vermeyi umduğu bilgi birikimiyle ilişkilidir. Fakat bu bilgi söz konu-

su mücadeleye son vermez. Bunu biliyorsunuz, değil mi? Kitaplarınızdan, gündelik yaşam deneyimlerinizden yeterince biliyorsunuz ama bu bilgi ıstırabınıza son verdi mi?

Zihnin tamamen bir bilmeme hali içinde olması, böylece duyarlılığa ulaşması, algılayabilmesi mümkün müdür? Birikim barındırmayan, dolayısıyla tam bir yoksunluk, en saygın, en esaslı anlamda yoksunluk barındıran zihnin tamamen negatif hali düşüncenin en yüksek düzeyi değil midir? Bu yeni bir topraktır, bilgi taşımayan yeni bir zihindir, dolayısıyla bilinmeyendir. Ancak o zaman bilinmeyen bilinmeye erişebilir. Bilinen asla bilinmeyi bilemez. Beyler bu sadece basit bir cümle değildir, eğer bunu dinlerseniz, eğer bunun gerçek anlamına kulak vererseniz, hakikatine vakıf olursunuz. Ama kibirli insan, bilgi insanı, ilim adamı, bir sonucun peşinde olan insan bilinmeyi asla bilemez; bu nedenle yaratıcı bir varlık olamaz. şu anda günlük hayatımızda gerekli olan şey, yeni bir tekniğe, yeni bir devaya sahip olan insan değil, yaratıcı varlık, yaratıcı insandır. Bilginin kalıntısının olduğu yerde yaratıcılık olamaz. Zihnin yaratıcı olabilmesi için boş olması gerekir. Bu da demektir ki zihnin tamamen ve bütünüyle alçakgönüllü olması gerekir. Ancak o zaman yaratıcılık varlık kazanabilir.

Soru: Ortak eyleme ihtiyaç duyan bir dünyada neden bireyin özgürlüğünü vurguluyorsunuz?

Krishnamurti: İşbirliği için özgürlük şart değil mi? Sizin benimle veya benim sizinle dayanışma içine girebilmemiz için özgür olmanız gerekmiyor mu? Siz ve ben ortak bir amaca sahip olduğumuzda özgürlük ortaya çıkar mı? Siz ve ben düşünsel olarak, sözel olarak, kuramsal olarak ortak bir

amaç, ortak bir amaç belirlediğimizde ve birlikte çalıştığımızda sahiden işbirliği yapmış olur muyuz? Ortak hedef bizi bağlar mı? Ortak bir amaca sahip olduğumu düşünürsünüz ama ben ortak bir amaca sahip olduğumda özgür müyümdür? Bilgimden, deneyimimden, eğitimimden dolayı bir amaç, bir hedef tayin ederim ve bunun insanın hedefi olduğunu söylerim. Bu hedefi tayin ettiğimde ona saplanmış olmaz mıyım? Onun kölesi olmaz mıyım? Dolayısıyla burada yaratıcılık söz konusu olabilir mi? Yaratıcı olmak için ortak amaçtan sıyrılmamız lazım.

Ortak eylem mümkün müdür ve ortak eylemden kastımız nedir? Bizler bireyler olduğumuz için ortak eylem olamaz. Siz ve ben birlikte bir resim yapamayız. Ortak eylem diye bir şey yoktur, sadece ortak düşünce vardır, değil mi? Bizi bir araya getiren, birlikte hareket etmemizi sağlayan ortak düşüncedir. Öyleyse önemli olan şey ortak eylem değil ortak düşüncedir.

Peki, ortak düşünce olabilir mi? Ortak düşünceden kastımız nedir? Ne zaman hepimiz benzer şekilde düşünürüz? Hepimiz komünist olduğumuzda, hepimiz sosyalist veya Katolik olduğumuzda, o zaman hepimiz belli bir düşünce kalıbına şartlanmış olur, birlikte hareket ederiz. Ortak düşünce olduğunda ne olur? Ne gerçekleşir? Bu toplama kamplarını, düşünce kontrolünü beraberinde getirmez mi? Böylece siz partiden, az kişinin kurduğu bütünden farklı düşünemezsiniz. Dolayısıyla ortak düşünce daha fazla sefaletе yol açar; ortak düşünce insanların mahvına, zulme ve barbarlığa sebep olur. Gerekli olan şey ortak düşünce değil, doğru düşüncedir; sağa göre ya da komüniste veya sosyaliste göre düşünmek değil, nasıl düşüneceğini bilmektir gerekli olan, ne düşüneceğini bilmek değil.

Biz zihni neyi düşüneneğine şartlandırmak suretiyle ortak eylem oluşturabileceğimizi sanıyoruz. Fakat bu sadece insanların mahvına yol açıyor, değil mi? Ne düşüneneğimizi bildiğimizde, tüm yaratıcı araştırma, tam özgürlük duygusu sona ermez mi? Demek ki bizim sorunumuz ortak eylem veya ortak düşünce değil, nasıl düşüneneğimizi keşfetmektir. Bu, kitaplardan öğrenilemez. Düşünce yolu, yani düşünme sadece ilişkilerde, kendini bilmekte bulunabilir. Eğer özgürlük yoksa, eğer işinizi kaybedeceğinizden korkuyorsanız, karınızın, kocanızın veya komşunuzun ne diyeceğinden korkuyorsanız özgür olamazsınız.

Öyleyse kendini bilme sürecinde özgürlük açığa çıkar. İşte bu özgürlük ortak eylemi doğurur, harekete geçirilmek üzere şartlanmış zihni değil. Bu nedenle zorlama, baskı, ödöl veya ceza anlamında ortak eylem olamaz. Ancak siz ve ben kendimizi bilmekle hakikati bulabildiğimiz zaman özgürlük varlık kazanabilir, ancak o zaman hakiki ortak eylem olanağı ortaya çıkar.

Ortak amaç olduğunda ortak eylem olmaz. Hepimiz mutlu bir Hindistan, kültürlü bir Hindistan, kültürlü bir dünya istiyoruz; bunun bizim amacımız olduğunu hepimiz söylüyoruz; hepimiz bunu biliyoruz, bunu tekrarlıyoruz, yine de hiçbir zaman bu amacımıza uygun davranmıyoruz. Kardeşliğin olması gerektiğini hepimiz söylüyoruz, huzur ve Tanrı sevgisi olmalı diyoruz; bu bizim ortak amacımız ama ortak bir amacımızın olduğunu beyan ederek birbirimizi mahvetmiyor muyuz? Bir solcu ortak düşünce yoluyla ortak eylem olmalı dediğinde, yıkıcı davranmıyor mu, sefalet, savaş ve yıkıma sebep olmuyor mu? Demek ki ortak bir amaç, ortak bir fikir, Tavrı sevgisi, barış sevgisi bizi bir araya getirmez.

Bizi bir araya getirecek şey, kendini bilme ve özgürlükle varlık kazanan sevgidir. "Ben" ayrı bir varlık değilim; dün-

ayla ilişki içindeyim, bütüncül bir sürecim. Öyleyse bütüncül süreci, yani "ben"i veya "sen"i anlamak için özgürlüğün olması gerekir. Kendini bilme ayrı bir varlık olarak "ben" in bilgisi değildir. "Ben" hepimizin toplam "ben"idir, çünkü ben ayrı değilim, böyle bir şey yok, hiçbir varlık kendi başına var olamaz. "Ben" insanlığın topyekûn sürecidir, "ben" ilişki içinde "siz"im. Ancak ben "kendimi" anladığımda kendimi bilmiş olurum; o zaman kendini bilmekte özgürlük olur. O zaman dünya bizim dünyamız olur, sizin dünyanız değil, bir Hindu dünya değil, Katolik bir dünya veya komünist bir dünya değil. İçinde mutlu ve yaratıcı şekilde yaşayacağımız bizim dünyamız olur, sizin ve benim. Eğer bir fikir tarafından şartlanırsak, eğer ortak bir amaç edinirsek bu dünya bizim dünyamız olmaz. Ancak "ben" in, yani insanın topyekûn sürecinin kavranılmasıyla birlikte gelen özgürlüğün içinde ortak düşünce ve eylem olanağı varlık kazanabilir.

İşte bu yüzden bu meselenin her birimiz tarafından apaçık anlaşılması dinler, inançlar, siyasi partiler tarafından parçalanmış bir dünyada çok önemlidir. Zira ortak eylemde kurtuluş yatmıyor, bu yol daha fazla sefalet, daha fazla yıkım ve daha çok savaş doğuruyor; tiranlığa yol açıyor. Fakat çoğumuz bir tür güvence istiyoruz. Zihin güvence aradığı zaman kendini kaybeder. Güvencede olan değil, güvencesiz olan insan özgürdür, ama bu insan itibar görmez. Lütfen bu hususu dikkatle dinleyin. Zihnin herhangi bir inançla, herhangi bir sistemle doldurulmasıyla asla özgürlük ortaya çıkmaz. Zihin bir eylem tarzında güven bulduğu için, kendini prangaladığı için daha fazla sefalet doğuran eylemde bulunur. Ancak özgür bir zihin yeni bir dünya yaratabilir. Benlik sürecini, bütün içeriğiyle "ben"i kavradığınızda zihin özgür olur. O zaman bu dünya bizim dünyamız olur; bir despotluğa veya

Tanrı'ya göre yaratacağımız dünya değıl de birlikte inşa edebileceğimiz dünya olur. O zaman siz ve ben birlikte çalışabiliriz, o zaman bizim dünyamızı inşa edebilir, büyütebilir ve bayındır hale getirebiliriz.

Soru: Sizi görüp dinlediğim zaman kendimi uçsuz bucaksız bir dinginlik denizinin önündeymiş gibi hissediyorum. Size hemen hürmet ve bağıllık gösteriyorum. Elbette bu sizi otorite tayin ettiğim anlamına gelmiyor. Demek istediğiniz bu muydu?

Krishnamurti: Beyefendi, hürmet ve bağıllıktan kastınız nedir? Elbette birine hürmet ve bağıllık değıl. Bir şeye bağlanırsam, birine hürmet edersem o zaman bir otorite yaratırım, çünkü bu hürmet ve bağıllık farkında olunmadan derinleşir, beni rahatlatır, bir ölçüde memnuniyet hissi verir. Bu yüzden ona bağılı hale gelirim. Bir kişiye bağılı kaldığım sürece, bir şeye hürmet edildiğı sürece özgürlük değıl, kölelik ortaya çıkar.

Hürmet, bağıllık kendi başına var olamaz mı? Yani siz bir ağaca, bir kuşa, sokaktaki bir çocuğa, dilenciye veya hizmetçiye hürmet ettiğinizde, burada hürmet bir şeye veya bir kişiye yönelik değıldir, hürmet sizin içinizdeki saygı duygusudur. Birisine saygı duymak korkuya dayanmıyor mu? Saygı duygusu bir tanrıya, bir kişiye saygı duymaktan daha önemli ve gerekli değıl midir? Eğer bu duygu varsa o zaman eşitlik de vardır. Siyasetçiler, hukukçular, komünistlerin tesis etmeye çalıştıkları eşitlik aslında eşitlik değıldir, çünkü siz benimkinden daha yüksek bir kapasiteye, daha iyi bir beyne, daha fazla yeteneğe sahip olduğunuzda her zaman eşitsizlik olacaktır. Fakat ben saygıya sahip olduğumda, birine duyuy-

lan saygıya değil de, saygının kendisine sahip olduğumda o zaman bu içkin saygı sevgi olur, ama bir şeyin sevgisi değil. Kendimin dışında bir şeye, bir kişiye veya imgeye saygı gösterdiğimin bilincinde olduğumda, o zaman sevgi ortaya çıkmaz; o zaman benim saygı duyduğum siz ile alçakgönüllü olan ben arasında bölünme olur.

Dolayısıyla bütün hayat sürecini anlamaya başladığımda saygı ve bağlılık kesinlikle içkin bir nitelik kazanır. Hayat sadece eylem halindeki "ben" değildir, hayvanların, doğanın, sokakta dilenen çocuğun da hayatı vardır. Ne sıklıkla bir ağaca bakıyoruz? Hiçbir ağaca veya bir çiçeğe baktınız mı? Bunu yaparken içinizde saygı duygusu uyanıyor mu, solacak olan çiçeğe saygı değil de çiçeğin güzelliğine, hayat denen bu garip şeye? Bu, yalvarma duygusu taşımadan sahiden ve tamamen alçakgönüllü olmak demektir. O zaman zihniniz kendi içinde dinginleşir; o zaman dingin olan birini görmek zorunda kalmazsınız. Bu dinginlikte siz ve ben yoktur, sadece dinginlik vardır. Bu dinginlikte saygıyı, bir şeye saygıyı değil de kendi başına saygıyı, hürmeti bulursunuz. O zaman hayat son derece canlı olur, otorite olmaz ve zihin büsbütün sakinleşir.

Soru: Duygularımın ve düşüncelerimin bilincine vardığımda, onlar yok olurlar. Daha sonra onlar beni gafil avlar ve bana hükmederler. Bana musallat olan bütün düşüncelerden kurtulabilir miyim? Her zaman bunalım ile mutluluk arasında mı yaşayacağım?

Krishnamurti: Beyefendi, düşünme yolu nedir? Düşünme nedir? Size bir soru soruyorum, eminim bir cevabınız vardır. Zihniniz derhal zıplıyor ve cevap veriyor. "Bilmiyorum, öğ-

reneceğim” demez. Kendi zihninize bakın, buna bir cevap bulacaksınız.

Düşünme nedir, doğru veya yanlış düşünme değil, sadece bütün bu düşünme süreci nedir? Ne zaman düşünürsünüz? Sadece bir meydan okumayla karşılaştığınızda. Size bir soru sorulduğunda, birikiminize göre, hafızanıza, deneyimlerinize göre cevap vermeye başlarsınız. Öyleyse düşünme bir meydan okumaya tepki vermektir, “Mutsuzum, bundan bir çıkış yolu bulmak istiyorum” demek gibi. Böylece araştırmaya başlarım. “Bir çıkış yolu bulmak istiyorum”, bu benim sorunum, bu benim meselem. Eğer cevabı dışarıda bulamazsam, o zaman kendi içimde aramaya başlarım. Deneyimime, bilgime güvenirim ve deneyimim, bilgim her zaman bir tepkidir, yani bir çıkış yolu arayışıdır. Böylece düşünme sürecine başlarım.

Düşünme geçmişin tepkisidir, geçmişe tepkidir. Sizin eve giden yolu bilmiyordumdur, siz bildiğiniz için bana söylersiniz. Tanrı’nın ne olduğunu size sorduğumda hemen cevap verirsiniz, çünkü okumuşsunuzdur, zihniniz şartlanmıştır ve bu şartlanma tepki verir. Yahut eğer Tanrı’ya inanmıyorsanız yine şartlanmanıza göre bir tepki verirsiniz. Öyleyse düşünme geçmişin tepkisini söze dökme sürecidir.

Şimdi sorumuz şudur: Geçmişin farkına varıp bu sayede düşünmeye bir son verebilir miyim? Kendimi tamamen düşünmeye, odaklanmaya verdiğim an düşünme söz konusu olmaz. Bir fikri, bir eylemi gözlemlemek –bir şey üzerine yoğunlaşmak– yine düşünmeyi işaret eder, çünkü konsantre oluyorsunuzdur ve konsantrasyonda dışlama yatar. Zihin bir fikre odaklanır, konsantre olur, bir mektup yazar veya bir problemi çözmeye çalışır; bu konsantrasyonda dışlama var-

dır. Bunda bilinçli ya da bilinçsiz düşünme süreci söz konusudur.

Fakat tam farkındalık, yani bir fikrin farkındalığı, bir fikre odaklanmak değil de düşünme meselesinin farkına varmak söz konusu olduğunda bunda konsantrasyon yoktur; dışlamasız farkındalık vardır. Belli bir düşünceden nasıl kurtulacağınızı araştırmaya başladığımda bunda ne yatar?

Lütfen bu noktayı iyi dinleyin, o zaman farkındalıktan neyi kastettiğimi öğrenirsiniz. Sizi rahatsız eden bir düşünce vardır ve ondan kurtulmak istiyorsunuzdur. Bu nedenle o düşünceye direnmek için bir yol bulmaya çalışırsınız. Öte yandan size hoş gelen düşünceleri, anıları, idealleri sürdürmeyi istersiniz. Acı veren düşüncelerden kurtulmak isterken, keyif veren, sizi tatmin eden, size canlılık, enerji ve heves veren düşüncelere sarılırsınız. Demek ki bir düşünceden kurtulmak isterken, aynı zamanda size zevk veren şeylere, hoşunuza giden anılara, size enerji veren şeylere tutunursunuz. Sonra ne olur? Tüm düşünme süreciyle ilgilenmezsiniz, sadece hoş olana tutunurken, nahoş olandan nasıl kurtulacağınızla ilgilenirsiniz. Fakat burada biz bütünüle, tüm düşünce süreciyle ilgileniyoruz, belli bir düşünceden nasıl kurtulacağımızla değil. Eğer geçmişin belli bir kısmından nasıl kurtulacağımızı değil de tüm geçmişi anlayabilirsem, o zaman geçmişin bir kısmından değil de tüm geçmişten kurtulurum.

Ne var ki çoğumuz hoş olana sarılıp, nahoş olanı kendimizden uzaklaştırmak isteriz. Bu bir gerçektir. Fakat ondan düşüncenin doğduğu geçmiş meselesini bütüncül tarzda irdelersek, o zaman ona iyi düşünce ve kötü düşünce açısından, iyi geçmiş ve kötü geçmiş açısından bakamayız. O zaman sadece geçmişle ilgileniriz, iyi geçmiş ve kötü geçmişle değil.

Peki, zihin geçmişten, düşünce- den değil de bizzat düşünce- den kurtulabilir mi? Bunu nasıl öğreneceğim? Ancak zihnini neyle meşgul olduğunu ortaya çıkardığında öğrenebilirim. Eğer zihin iyiyle veya kötüyle meşgulse, o zaman yalnızca geçmişle ilgili demektir, geçmiş- le meşguldür. Geçmişten kurtulmuş değildir. Öyleyse önem- li olan husus, zihnini neyle meşgul olduğunu keşfetmektir. Eğer o sahidenden meşgulse, her zaman geçmişle meşguldür, çünkü bütün bilincimiz geçmiştir. Geçmiş sadece yüzeyde değil, en yüksek seviyededir ve bilinçdışına yapılan vurgu da geçmiştir. Öyleyse zihin bütün bu meşguliyetlerden kurtula- bilir mi? Zihnimize bakın beyler, göreceksiniz.

Zihin meşguliyetten kurtulabilir mi? Bu demektir ki zihin meşguliyetten tamamen kurtulabilir ve ayırım yapmadan iyi ve kötü anıların, düşüncelerin geçip gitmesine izin verebilir mi? Zihin iyi ya da kötü bir düşünceyle meşgul olduğu anda geçmişle meşgul demektir. Duvarın üzerine çöküp geçenleri seyreden, iyi, hoş ya da nahoş olsun anı, düşünce olarak her- hangi bir şeye takılmayan zihin, geçmişin belli bir kısmından değil de bütün geçmişten kurtulmuş demektir. Eğer sözleri- mi gerçekten dinlerseniz, sadece sözde değil de sahidenden özde dinlerseniz, zihne ait olmayan bir dinginliğin, yani geçmişten kurtuluşun var olduğunu görürsünüz.

Ne var ki geçmiş asla bir kenara atılamaz. Geçmişle meş- guliyet değil de geçerken geçmişin gözlemi söz konusudur. Dolayısıyla zihin seçimde bulunmayıp gözlemlemek için öz- gürdür. Anılar nehrinin akışında seçim olunca meşguliyet olur ve zihin meşgul olduğu anda geçmişe saplanır ve zihin geçmişle meşgul olduğunda gerçek, hakiki, yeni, özgün, te- miz olan şeyi göremez.

Geçmişle meşgul bir zihin gerçeği asla bilemez. Geçmiş “Bu iyidir”, “Şu doğrudur”, “O kötüdür”, “Bu benim”, “Şu benim değil” diyen tüm bilinçtir. Meşgul olmayan bir zihin bilinmeyen şeyi algılayabilir. Bu bir yoginin, bir azizin olağanüstü bir hali değildir. Sadece kendi zihninize bakın; ne kadar doğrudan ve basit, değil mi? Zihninizin neyle meşgul olduğunu yoklayın. Zihninizin neyle meşgul olduğu sorusuna vereceğiniz cevap geçmişini anlamanızı ve bu sayede geçmişten kurtulmanızı sağlayacak.

Geçmiş bir kenara süpüremezsiniz. O oradadır. Önemli olan, zihnin neyle meşgul olduğudur. İyi ya da kötü geçmişle meşgul olan zihin “Buna sahip olmalıyım”, “Şundan uzak durmalıyım” der, şu sarılacak iyi bir anı, o ise kovulacak kötü bir anı. Seçimde bulunmadan gelip geçenleri seyreden zihin özgür zihin, geçmişten kurtulmuş zihindir. Geçmiş hâlâ yüzüyordur, onu bir kenara koyamazsınız; evinizin yolunu unutamazsınız. Fakat zihnin geçmişle meşguliyetinde özgürlük yoktur. Meşguliyet geçmişini yaratır ve zihin sürekli durmadan iyi sözlerle, erdemle, adanmışlıkla, Tanrı arayışıyla, mutlulukla meşgul olur; böyle bir zihin asla özgür değildir. Geçmiş oradadır; sürekli tehdit eden, sürekli tahrik eden ve sıkıntı veren bir gölgedir o. Öyleyse önemli olan nokta zihnin hangi düşünceyle, anıyla, niyetle, amaçla meşgul olduğunu keşfetmektir.

Soru: Bize meditasyondan bahsedebilir misiniz?

Krishnamurti: Şimdi meditasyon yapmıyor musunuz? Meditasyon; bilmeyen, arzulamayan, çabalamayan zihnin belli bir fikre, belli bir imgeye veya belli bir dayatmaya saplanmadan sahiden araştırması, gerçekten sorgulamasıdır. Zi-

hin sadece aradığında, bir cevabı, bir fikri, bir şeyi değil, sadece arayış içinde olduğunda meditasyon hali ortaya çıkar. Ne zaman ararsınız? Cevabı bilmediğiniz zaman, bir şey istemediğiniz zaman, tatmin peşinde olmadığınız zaman, rahatlık içinde avunmadığınız zaman. Bu durumlarda arayış olmaz. Zihin ancak rahatı, arzuyu, güvenceyi tam anlamıyla kavradığında, bütün otoriteleri bir kenara atar; zihin ancak özgür olduğunda arayabilir. İşte bütün meditasyon süreci de bu değil midir? Dolayısıyla arayışın kendisi bağlılık, arayışın kendisi saygı değil midir?

Demek ki meditasyon zihnin dinginliğidir ve zihin artık istemediğinde, salınıp durmadığında, tatmin olmayı aramadığında dinginleşir. Belli sözcükleri tekrarlamak, erdemler edinmek değildir meditasyon. Erdem edinmeye çalışan, belli sözcükleri tekrarlayan, ilahiler söyleyen bir zihin, böyle bir zihin, meditasyon yapamaz; bu kendi kendini hipnoza sokmak demektir ve böyle bir hipnozla muhteşem yanılsamalar yaratabilirsiniz. Ne var ki gerçekten özgür olmaya –geçmişten kurtulmaya– aday bir zihin meşgul olmayan bir zihindir; bu nedenle son derece sakindir. Böyle bir zihinde projeksiyon olmaz; böyle bir zihin meditasyon halindedir. Bu meditasyonda meditasyonu yapan yoktur; ben meditasyonu yapmıyorumdur, ben dinginliği yaşamıyorumdur; sadece dinginlik vardır o kadar. Ben dinginliği deneyimlediğim an, işte o an anı olur; bu nedenle o dinginlik değildir; zira dinginlik gitmiştir artık. Zihin gitmiş, bir şeyle meşgul olduğunda geçmişe saplanmış demektir.

Demek ki meditasyonda meditasyoncu yoktur; dolayısıyla bağdaş kurup oturmuş ve gözlerini kapamış yoğunlaşmaya çalışan bir meditasyoncu yoktur. Kişi meditasyon yapma çabasını sarf ettiği an kendi öngörülerine, kendi fikirlerinin

kılıfına bürünmüş şeylere odaklanır. Böyle bir zihin meditasyon yapamaz; keza meditasyonun ne olduğunu da bilemez.

Fakat zihninin meşguliyetini kavrayan adam, meşguliyetinde seçim yapmayan adam, böyle bir adam dinginliğin ne olduğunu bilir. Dinginlik ta başlangıçtan, özgürlükten doğar. Özgürlük sonda oluşmaz; başlangıçtadır o. Zihni özgür olmak için terbiye edemezsiniz. Onun en başta özgür olması şarttır. Bu özgürlükte zihin dingindir, çünkü seçimi yoktur; yoğunlaşmaz, bir şeye dalmaz. Bu dinginlikte, bilinmeyen bir şey yoğunlaşır.

LONDRA'DA BİRİNCİ KONUŞMA

9 Nisan 1953

Yine bu akşam yenilenme, yeniden doğma –ama öte dünyada, gelecek yaşamda değil– meselesine değinmek istiyorum. Bilincin tamamen tazelenmesi, yeniden uyanması mümkün müdür? Bir süreklilik değil de tam teşekküllü bir devrim mümkün müdür? Bu bana öyle geliyor ki derinlemesine ele alınması gereken en önemli meselelerden biridir; algılamak, anlamak, araştırmak, keşfetmek için sahip olduğumuz tek araç olan zihnin tümünden yenilenmesi mümkün müdür? Eğer bunu keşfedebilirsek, sadece söylenenleri dinlemekle yetinmeyip bu yenilenme halini, yeniden doğuş halini, yeni bir şeyi fiilen tecrübe edersek, o zaman her günkü rutinin uğraşlarını, korkuları, hatalarını yaşamakla birlikte bu hatalara ve korkulara oldukça farklı bir anlam, değişik bir anlam kazandırabiliriz. Öyleyse bu akşam bu mesele üzerinde konuşmak faydalı olacaktır: Bilinçdışının tümüyle dönüşümü mümkün olabilir mi? Bunu kavradığımızda zihnin asıl işlevinin ne olduğunu da keşfedebiliriz belki.

Şimdi ben konuşurken, sizin sadece sözleri dinlemekle yetinmeyip kendi zihninizi gözlemlemek suretiyle sözlerin anlamını fiilen deneyimlemeniz çok önemlidir. Ben konuşurken sadece söylediklerimi takip etmekle kalmayın, beni dinlerken zihninizin nasıl işlediğini, o işlerken gözlemleyin. Çünkü

eğer bu meseleye girersek, bu yaratıcılığın anahtarını, içinde bilinmeyenin varlık kazanabildiğı bu tam halin anahtarını bulabiliriz.

şimdi bizim hayat diye bildiğimiz şey bir dizi mücadele, ayarlama, sınırlama, daimi zorlamadır; bu bizim hayatımız. Bu süreç içinde yenilenme yoktur, yeni bir şey hiç olmaz. Zaman zaman bilinçaltından bir ipucu gelir ama bu ipucu bilinçli zihin tarafından tercüme edilir ve her günkü gidişata uygun bir yapıya büründürölür. Tek bildiğimiz mücadele, bir sonuç elde etmek için sürekli çabalamak. Peki, bu çaba, mücadele, tez ile antitez arasındaki çatışma, bir senteze ulaşma umudu, bu mücadele yeni, özğün, berrak, bozulmamış bir şeyi ortaya çıkarabilir mi?

Hayatımız bir rutin, ziyan ve ölüm, yeni bir hal doğuran bir ölüm değıl de sürekliliğın doğurduğu ölüm. Bunu biliyoruz, bu bizim hayatımız, bilinçli ya da bilinçsiz. Bu mekanik zihin, zamanın ürünü olan zihin, deneyimden, anıdan ve bilgiden ibaret –sürekliliğın, bilinenin işleyişinin bir formu– olan zihin, böyle bir zihin, kendini tamamen yenileyip bozulmamış ve masum hale gelebilir mi? Zihin, benim zihnim ve sizin zihniniz, değışik alışkanlıkların, tutkuların, taleplerin, dürtülerin girdabına kapılmış bir zihin, uygun hoş alışkanlıklar silsilesini daima takip eden ya da hoş olmayan alışkanlıklarından kurtulmaya çabalayan bir zihin bütün faaliyetlerini bir kenara bırakıp bilinmeyen olabilir mi?

Zira bana öyle geliyor ki bu bizim varoluşumuzun en büyük sorunlarından biri: Geçmişin her şeyine son vermek. Bu gerçekleşebilir mi? Zihin tüm geçmişe, anılara, özlemlere, değışik şartlanmalara, korkulara, otoritelere son verebilir mi? Eğer veremezse, umut yok, değıl mi? Çünkü aksi halde bildiğimiz tek şey zihinde, bilinçte sürekli tesis ettiğimiz gidişatın

her daim devamlılığıdır. Zihin anılarla, deneyimle, bilgiyle süreklilik halini daima canlı tutuyor. Tek bildiğim bu. Ya mal mülk ya aile ya da fikirler yoluyla varlığımı devam ettirmek istiyorum. Bu devamlılığın sürmesini istiyorum. Güvence arayan zihin, zevkte ya da çekişmede kalıcılık peşinde olan zihin veya kendi korkularını aşp bir kalıcılık hali tesis etmeye çalışan –ki bu kendi süreklilik arzusunun bir tepkisidir– zihin sona erebilir mi?

Çünkü devam eden şey asla yenilenemez, asla yeni bir şey ortaya çıkaramaz. Ne var ki hepimizin içinin derinliklerinde yaşama, varlığını sürdürme isteği var. Eylemlerimiz, ilişkilerimiz yoluyla hayatta daha büyük bir anlam bulma, daha iyi, daha saygın olma, yüzeysel değişimlerle idare etme arzusu var içimizin derinliklerinde. Dolayısıyla bildiğimiz haliyle zihnin işlevi, sürekliliği sağlamak, oluşun bir aracı olarak zamanın son derece önemli bir rolü oynadığı bir hali doğurmaktır. Dolayısıyla bizler bu sürekliliği korumak için daima çaba gösteriyoruz, mücadele ediyoruz, çalışıyoruz. Bu süreklilik “ben”, egodur. Bizim zihnimizin işlevi şimdiye kadar hep bu oldu; tüm bildiğimiz bu.

Peki, zamana bu kadar dalmış bir zihin kendini sonlandırabilir mi ve bilinmeyen barındıran bu halin içine girebilir mi? Zihin mekanik, çünkü hafıza mekanik, deneyim mekanik ve bilgi harekete geçirici olsa da mekanik ve zihnin geçmişi zamana ait; böyle bir zihin zaman açısından, oluş açısından, “ben” açısından düşünmeye son verebilir mi? “Ben” fikirdir, anı olarak fikir, deneyim, mücadele, korkulardır. Böyle bir zihin sona ermeyi arzulamadan sona erebilir mi?

Zihin bir amaca ulaşmak istediğinde, zihinsel olarak bu hale ulaşabilir, kendini bu hale şartlandırabilir. Zihin her tür yanılısamaya kapılabilir ama bu yanılısamada yenilenme yoktur.

Öyleyse sormamız gereken soru şudur: İşlevini bilen bir zihin kendini yenileyebilir mi? Yahut böyle bir zihin yeni olanı göremez mi, yeniyi, bilinmeyeni algılayamaz mı ve dolayısıyla böyle bir zihin tamamen dingin olamaz mı? Görünüşe bakılırsa onun yapabileceğı tek şey de budur. Çok hareketli, gezinip duran, konudan konuya zıplayan, toplayıp duran, itiraz eden bir zihin –lütfen kendi zihninizi gözlemleyin– böyle bir zihin hemen sona erip sessizleşebilir mi?

Zira bu sessizlik içinde yenilenme, zamanın zihni tarafından anlaşılabilir olmayan yenilenme yatar. Fakat zihin sessizleştiğinde, zamandan kurtulduğunda, tamamen farklı bir zihin olur ve deneyimin sürekliliğini taşımaz, çünkü artık o biriktiren bir varlık değildir. Bu sessizlikte, bu halde yaratıcılık, Tanrı'nın veya Hakikat'in yaratıcılığı vardır. Bildiğimiz gibi bu yaratıcılık sürekli değildir.

Fakat bizim zihnimiz, mekanik zihin yalnızca süreklilik açısından düşünebilir ve dolayısıyla sürekli, sabit, kalıcı olan Hakikat'i, Tanrı'yı arar. Fakat mekanik zihin, sıradan zihin, her gün kullandığımız zihin ötekini deneyimleyemez; böyle bir zihin asla kendini yenileyemez; keza böyle bir zihin bilinmeyeni asla bilemez. Fakat süregelen zihin, yani zamanın zihni, anılar, bilgiler, deneyimler içinde işleyen zihin, böyle bir zihin sessizlik haline, olağanüstü dinginlik haline ulaştığında, o zaman hakikatin yaratıcılığı ortaya çıkar. Bu hakikat tüm zamanlar için geçerli değildir, yalnızca ara sıra var olur, çünkü onun içinde birikim yoktur.

Yaratıcılık sıradan zihin açısından asla süregelen olmayan bir şeydir. O yaratıcılık orada mevcuttur, ama “o her zaman oradadır” demek bile doğru değildir. Çünkü onun her zaman orada olduğu düşüncesi ona kalıcılık katar. Ne var ki sessiz olabilen bir zihin daima yaratıcı olan bu hali tanır. Zihnin iş-

levi de budur, değil mi? Zihnin işlevi sadece onun mekanik yanıyla sınırlı değildir, sadece şeyleri bir araya getirmekle, nasıl mücadele edeceği, nasıl parçalayıp birleştireceğiyle sınırlı değildir. Bütün bunlar günlük zihnin işleridir; düz zihin, bilinçdışından ipuçları barındıran ama bilincin tüm sürecinin zaman ağının içinde olduğu zihin sürekli tepki verir; vermelidir de, aksi halde ölü varlıklar oluruz. Böyle bir zihinden vazgeçemeyiz. Böyle bir zihin teknikten doğar ve tekniği –“nasıl”, yöntem, sistem– ne kadar çok uygularsanız öteki olan, yaratıcı olan o kadar azalır. Yine de tekniğe sahip olmalıyız. İşleri nasıl yürütmemiz gerektiğini bilmemiz şart. Öte yandan mekanik zihin –anının, deneyimin, bilginin zihni– kendi başına var olup işlev görürse, ötekine aldırılmazsa mutlaka yıkıma yol açar. Zira gerçekliğin yaratıcılığı olmazsa zihinselliğin bir anlamı olmaz; o sadece savaşa, daha fazla sefalet, daha fazla ıstıraba yol açar. Öyleyse teknik zihin işlevini yürütürken aynı zamanda bu yaratıcı halin var olabilmesi mümkün müdür? Yoksa biri diğerini dışlar mı?

Mekanik olan zekâ her şeyden önemli olursa, fikirler, inançlar, dogmalar, kuramlar, zekânın icatları el üstünde tutulursa ‘gerçek’ dışlanır sadece. Ancak zihin sessiz olursa ve bu yaratıcı gerçeklik varlık kazanırsa, o zaman sıradan zihin oldukça farklı bir anlam kazanır; o zaman sıradan zihin de tekniğe, “nasıl” a karşı sürekli isyan eder; o zaman böyle bir zihin asla “nasıl” ı istemez; o zaman erdemle ilgilenmez, çünkü hakikat erdemin ötesindedir. Sessiz zihin, tamamen dingin zihin, bilinmeyenı bilen, gerçeğin yaratıcılığını bilen zihin erdeme ihtiyaç duymaz. Çünkü bunda mücadele yoktur. Yalnızca falanca veya filanca olmak için mücadele eden zihin erdeme ihtiyaç duyar.

Öyleyse zekâya vurgu yaptığımız sürece, bilginin, malumatın, deneyimin, **anının** zihnine vurgu yaptığımız sürece öteki var olamaz. İnsan zaman zaman ötekinin ipuçlarını yakalayabilir; ama bu ipuçları hemen zaman açısından tercüme edilir, daha fazla deneyim ve hafızayı güçlendirme talebine dönüştürölür. Fakat eğer zihin bütün bunları, bilincin bütün bu sürecini fark ederse, doğal olarak inançların, fikirlerin ağına artık düşmezse, o zaman dinginlik, sessizlik, önceden planlanmamış sessizlik var olur, iradeyle, dirençle oluşturulan sessizlik değil. O zaman bu sessizlikte mekanik zihin tarafından ölçülemeyen, ulaşılacak bir amaç olarak görülemeyen yaratıcı gerçeklik varlık kazanır. Bu hal içinde, mekanik zihnin asla anlayamayacağı türde bir mutluluk ortaya çıkar.

Bu, Doğu'dan gelen bir mistisizm değildir. Aksine bu, insan nerede, hangi coğrafyada olursa olsun insani bir şeydir. Eğer kişi bilincin tüm bu sürecini, bildiğimiz zihnin işlevini sahiden gözlemleyebilirse, o zaman zihnin bu olağanüstü dinginliği çabasız ortaya çıkar. Bunda yaratıcı gerçeklik vardır.

Çok soru aldım. Umarım bu soruları bana gönderenler hepsine cevap veremezsem beni affederler, çünkü çok fazla soru var. Öte yandan her akşam emsal teşkil eden soruları cevaplamaya çalışıyoruz. Eğer sizin sorunuz cevaplanmazsa, belki de cevaplanan diğer soruları dinlerken kendi sorunuza cevap bulabilirsiniz.

Daha önce de söylediğim gibi, nasıl dinleyeceğinizi bilmeniz, her şeyi dinlemeniz, sadece beni değil –ki bu çok önemli değil– her şeyi dinlemeniz çok önemlidir. Nitekim eğer insan nasıl dinleyeceğini bilirse, o zaman otorite olmaz, o zaman taklit de olmaz. Çünkü bu dinleyişte müthiş bir özgürlük vardır. Fakat dinlemeyi beceremediğim zaman direnç yaratırım

ve bu direnci kırmak için otoritelere, yeni baskılara ihtiyaç duyarım. Ne var ki insan yargılamadan, yorumlamadan, eğip bükmeden, her zaman şartlanmanın ürünü olan tepkiler geliştirmeden dinlemeyi öğrenirse, bütün bunları bir kenara atıp sadece her şeyi dinlerse, eşini, çocuklarını, komşusunu, çirkin gazeteleri, çevremizde cereyan eden her şeyi dinlerse, o zaman her şey olağanüstü bir anlam kazanır, her şeyi bize ilham verir.

Kendi hükümlerimize, kendi önyargılarımıza, bilmek istediklerimize saplanmış durumdayız; ama eğer insan dinleyebilirse bu sayede çok şeyi açığa çıkarır. Eğer bizler bilincimizde olan biten her şeyi, kendi dürtülerimizi, çeşitli tutkularımızı, kıskançlıklarımızı, korkularımızı gerçekten sessizce dinleyebilirsek, o zaman az evvel sözünü ettiğim sessizlik varlık kazanır.

Soru: Çok değişik bireysel çıkarlar varken ortak eylem nasıl mümkün olabilir?

Krishnamurti: Ortak eylemden ne kastediyoruz? Gelin, önce bunu ele alalım. Sonra da ortak eylemle çatışan temelde değişik çıkarlara sahip olup olmadığımıza bakalım.

Ortak eylemden kastımız nedir? Hepimiz birlikte bir şey yapıyoruz, yaratıcı bir şekilde birlikte çalışıyoruz, beraber bir köprü inşa ediyoruz, beraber bir resim yapıyoruz, beraber bir şiir yazıyoruz veya beraber bir çiftliği ekip biçiyoruz. Kastettiğimiz bu mu? Hiç kuşkusuz ortak eylem ancak ortak düşünce olduğunda mümkün olabilir. Aslında biz ortak eylemden söz etmiyoruz; hepimizin uyacağı bir eylemi kendiliğinden doğuracak ortak düşünceden söz ediyoruz.

Peki, ortak düşünce mümkün mü? Hepimizin istediği bu. Bütün devletler, bütün dinler, organize felsefeler, inançlar, hepsi ortak düşünce istiyor. Güya hepimiz Hıristiyan veya komünist ya da Hindu olursak, o zaman dünya mükemmel olacak. Peki, bu ortak düşünce mümkün mü? Bunun şimdi eğitimle, sosyal düzenle, ekonomik dayatmayla, değişik türlerde disiplinle, milliyetçilikle ve benzeri şeylerle mümkün kılındığını biliyorum; ortak düşünce hepinizin İngiliz, Alman, Rus veya her neyseniz o olmanızla mümkün kılınmakta. Propagandayla, eğitimle, dinle, değişik esnek zeminlerde hepimiz benzer düşünüyoruz. Bizler kendimize özgü mizaca, kendimize özgü güdülere, dürtülere ve hırslara sahip bireyler olduğumuz için bizi bir arada tutan çatı giderek daha katılıyor ve ondan uzaklaşamıyoruz; uzaklaştığımızda ise tasfiye ediliyoruz, dışlanıyoruz, partiden atılıyor ve eşimizi kaybediyoruz.

Dolayısıyla hoşlanalım ya da hoşlanmayalım bizler bir ideolojinin çatısı altında bir arada tutuluyoruz. İş ne kadar somut, sıkı olursa o kadar mutlu, rahat hissediyoruz, çünkü üzerimizden sorumluluk kalkıyor. Dolayısıyla her devlet, her toplum bizim aynı şekilde düşünmemizi istiyor. Bizler de aynı şekilde düşünmek istiyoruz, çünkü aynı şekilde düşünmekte güvence buluyoruz, değil mi? Kendimizi güvende hissediyoruz. Eğer doğru izlenimi yaratmazsak hep korkuya kapılıyor, insanların bizim hakkımızda ne diyeceğinden korkuyoruz, çünkü hepimiz saygı görmek istiyoruz.

İşte böylece ortak düşünce mümkün oluyor. Bu ortak düşünce sayesinde, kriz zamanında, savaşlarda veya hepimizin dinsel, siyasi veya başka türlü tehdit edildiğimiz zamanlarda bir araya geliyoruz.

Peki, bireyin bu şekilde koşullanması yaratıcı mıdır? Her ne kadar kendimizi bu şartlanmışlığa bıraksak da, içten içe asla mutlu değiliz, her zaman bir direnç var, çünkü kolektif olana bu teslimiyette özgürlük yok; bireyin özgürlüğü sadece lafta kalıyor. Uzlaşılarla, geleneklerle böylesine kuşatılan birey daima kendini ifade etmek, hırsıyla kendini tatmin etmek istiyor. Böylece toplum onu gemliyor ve bireyle toplum arasında hiç bitmeyen bir çatışma, savaş baş gösteriyor.

Hepimiz için tek bir uğraşta bulunmak, ayrı eğilimlere, ayrı çıkarılara değil de hepimiz için tek bir çıkara, yani doğru olanın, gerçek olanın idrakine sahip olmak mümkün değil midir? Doğrusu hepimizin asıl yapması gereken iş budur; sizin mühendis, denizci, asker veya avukat olmanız değil. Hepimizin asıl işi kesinlikle gerçekliği bulmaktır. Zira bizler acı çeken, araştıran insanlarız ve eğer ta baştan doğru eğitimle özgürce asıl işimizi yapabilirsek, eğer gerçekliği bulabilirsek, o zaman birlikte özgürce işbirliği yapacağız ve bizi sürekli şartlandıran ve ortak eylemde bulunmaya iten ortak düşünceden kurtulacağız. Eğer bizler insan olarak gerçekliği bulabilirsek ancak o zaman hakiki yaratıcı eylem mümkün olabilecek.

Soru: Bizim zavallı, kusurlu insani sevgimiz nasıl bozulmaz bir sevgiye dönüşebilir?

Krishnamurti: Bozulabilir bir şey bozulmaz bir şeye dönüşebilir mi? Çirkin olan bir şey güzelleşebilir mi? Aptal biri zeki olabilir mi? Aptal olduğumun farkında olan ben zeki olmak için mücadele edebilir miyim? Tam da bu zeki olma mücadelesi aptalca değil midir? Çünkü özümde aptal olduğum için zekice numaralar öğrensem de özümde aptal olmaya devam

ederim. Aynı şekilde sevgim bozulabilir halde, onu saf ve bozulmaz hale getirmek istiyorum. Bunun mümkün olduğunu sanmıyorum. Tam da oluşun kendisi bozulmadır zira. Tek yapabileceğim çekememezlikleri, kıskançlıkları, endişeleri, korkuları, prangası, bağımlılığıyla bu sevginin bütün sonuçlarının farkına varmaktır. Bunu biliyoruz; sevgi derken neyi kastettiğimizi, bu sözcüğün arkasında yatan onca geçmişi biliyoruz. Bozulmamak için o geçmişin tümünü istiyoruz; bu da yine zihnin sevgiden yola çıkıp zamansız olana zamanın bir özelliğini katma çabasını gösteriyor. Peki, bu mümkün müdür?

Lütfen bu noktayı iyi dinleyin. Zihin sevginin acısını, endişeyi, belirsizliği, ayrılığı, korkuyu, ölümü bildiği için sevgiyi değiştirmesi gerektiğini söyler, sevgiyi bozulmaz bir şeye dönüştürmek ister. Tam da sevgiyi değiştirme arzusu sevgiyi zihne ait olan, yani duyumsal bir şey yapmaz mı? Zihin zaten bozuk olan bir şeyi makbul bir şey haline getiremez; oysa biz hep bunu yapmaya çalışıyoruz, değil mi? Kıskansam kıskançlık gütmemek istiyorum ve bunun için mücadeleye başlıyorum, çünkü zihin kıskançlığın acısını hissediyor ve onu dönüştürmek istiyor. şiddete yatkınım ve bu bana acı veriyor; bu yüzden zihin şiddeti şiddetsizliğe dönüştürmek istiyor, ama bu da yine zaman alanının içinde kalıyor. Dolayısıyla şiddetten, kıskançlıktan, sevginin bozulmasından yakamızı hiç sıyıramıyoruz. Zihin sevgiyi zamana ait bir şey kıldığı sürece her zaman bozulma olacaktır.

Öyleyse insani sevgi mümkün değil mi? Eğer insan zihnin sevgiyi nasıl bozduğunu sahiden anlarsa sorduğumuz soruya cevap verebilir. Yıkan zihindir. Sevgi bozuk değildir. Fakat sevilmediğini hisseden, kendini izole, şartlanmış hisseden zihin, işte bu zihin sevgiyi yok eder. Kalbimizle değil zih-

nimizle severiz. Bunun ne anlama geldiğini öğrenmemiz lazım. Sadece sözcükleri papağan gibi tekrarlamakla yetinmeyip bu konuyu irdelememiz, sorgulamamız lazım.

Ne var ki zihnin işlevini tam anlamıyla anlamadan sözünü ettiğimiz konuyu da kavrayamayız. Öncelikle sevilmemekten çok korkan “ben”in tüm bilincini anlamamız gerekiyor. Sevmek de çok endişe vericidir, çünkü o sevgiyi sürdürmek için başkasına bağlı olmak gerekir; zihnin yaptığı da budur zaten. “Tanrı’yı, Hakikat’i sevmeliyim” diyen ve bu nedenle sembol yaratan ve her gün ya da haftada bir kez veya ne zaman isterse kiliseye giden “ben” de zihnin bir parçasıdır. Zihin mekanik hafızasıyla, deneyimiyle ve bilgisiyle neye dokunursa dokunsun onu bozar.

Şu halde bu tür bir sorunla karşılaştığımızda onunla nasıl başa çıkacağımızı öğrenmek son derece önemlidir. Bunu da ancak işlevini öğrenen zihnin ona son vermesiyle yapabilir ve bozulmayan bir şeyi ortaya çıkarabiliriz. İşte ancak o zaman sevgi kesinlikle bozulmaz.

Soru: Gerçekliğe veya Tanrı’ya ulaşmak için herkes kendine özgü bir yol izlemiyor mu? Bu yollardan biri de yoga veya disiplin değil mi?

Krishnamurti: Bilinmeyene giden bir yol var mı? Bilinene giden bir yol her zaman vardır ama bilinmeyene? Eğer bunu bir kez olsun keşfedersek, kalbimizde ve zihnimizde hissederseniz, o zaman işin hakikatini sahiden görürüz; o zaman dinlerin vaat ettiği o cennetler ve gerçekliğe giden yolu bulma arzumuz yok olur.

Eğer gerçeklik bilinebiliyorsa –tıpkı evinizin yolunu bilmeniz gibi– o zaman o çok basittir; ona giden bir yol yapabi-

lirsiniz. O zaman bir disipline sahip olabilirsiniz, çeşitli yoga, disiplin, inanç türleriyle kendinizi o yola bağlayabilirsiniz, sapmamak için. Fakat gerçeklik sahiden bilinebilir mi? Eğer bilinebiliyorsa, gerçek midir? Hiç kuşkusuz gerçeklik andan ana akar ve sadece zihnin sessizliğı içinde bulunabilir. Demek ki tüm felsefelere rağmen Hakikat'e giden bir yol yoktur, çünkü gerçeklik bilinemez, isimlendirilemez, tasavvur edilemez. Hakikat üzerine düşündüğün şey senin geçmişinin, geleneğinin, bilginin ürünüdür. Fakat hakikat bilgi değildir, hafızaya ve deneyime bağlı değildir. Eğer zihin bir tanrı yaratırsa ki elbette yaratıyor, o kesinlikle Tanrı değildir. Sadece bir sözcüktür o. Zihin ancak sözcüklerle, sembollerle, imgelerle düşünür. Zihnin yarattığı şey gerçek değildir.

Tek bildiğimiz şey sözcükler. Zihnin yarattığı bu Tanrı'ya inanmak elbette bize bir ölçüde güç veriyor. Hepimiz bunu biliyoruz. Kitaplar okuduk, Hristiyan, Budist, komünist vs. olarak şartlandık ve tek bildiğimiz şey bu şartlanma. Bilinene giden bir yol her zaman vardır, ama bilinmeyene giden yol yoktur. Hangi disiplin bize bunu öğretebilir? Disiplin direnç, bastırma, bilinçdışına atma, ikame demektir. Gerçeğin yerine geçecek bir şeyi bulmak istiyoruz. Çünkü biz gerçeğin nasıl varlık kazanacağını bilmiyoruz, onun kontrol yoluyla, erdem yoluyla ortaya çıkacağını sanıyoruz. Bu yüzden erdemli olmaya çalışıyoruz ki bu da yine zihnin mekanik bir alışkanlığıdır. Erdemi özgürlüğe değil de saygınlığı, korkudan korunmayı sağlayan bir şeye dönüştürüyoruz.

Disipline baş vurduğumuzda bunda anlayış yoktur. Hiç kuşkusuz disiplinli, kontrollü, şekillenmiş bir zihin asla özgür bir zihin olamaz; araştırma, keşfetme, dinginleşme özgürlüğüne kavuşamaz. Çünkü onun öğrendiğı tek şey düşünce sürecini, yani hafızanın tepkisini güçlendirmektir. Zih-

nimizin bildiği tek şey şartlı bir talebe göre verilen tepkiyi güçlendirip böylece hakikat dediği bir mutluluğa erişmeyi ummaktır.

Öyleyse bütün bunları, bilincin, zihnin nasıl işlediğini, “ben”in nasıl sürekli aradığını, biriktirdiğini, topladığını göremiyor muyuz? Zihnin bunu yapmaktaki amacı güvende olmak ve kendi yaratımı olan cenneti veya Tanrı’yı düşünerek güvenliğini, bencilliğini garantiye almak. Böyle bir zihin kesinlikle hakikate varamaz. Bastırılmış bir zihin, kendi içine hiç bakmamış bir zihin, kendi içinde bulacağı şeyden hep korkmuş bir zihin ve dolayısıyla “olan”dan her zaman kaçmış, yüz çevirmiş bir zihin, böyle bir zihin bilinmeyi kesinlikle bulamaz.

Zihin aramaktan vazgeçer, istemez, yalvarmazsa, bilinmeyen, varlık kazanır. O zaman kendinin tüm sürecini kavrayan zihin, yaratıcı gerçekliği barındıran o sessizliğe doğal yoldan ulaşır.

OJAİ'DE BİRİNCİ KONUŞMA

4 Temmuz 1953

Bilginin ne olduğu meselesini anlamamanın bilhassa önemli olduğunu düşünüyorum. Çoğumuz bilgi aşkıyla yanıp tutuşuyor görünüyoruz. Bizler daima mal mülk, eşyayla birlikte fikir de ediniyoruz. Bir öğretmenden diğerine, bir kitaptan ötekine, bir dinden bir başkasına, bir dogmadan bir diğerine savrulup duruyoruz. Durmadan yeni fikirler ediniyoruz ve bilgi edinmenin hayatı anlamakta önemli olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu meseleye girmek ve zihnin bu birikim sürecinin bizi özgür kılıp kılamayacağını ve bilginin herhangi bir insani sorunu çözüp çözemeyeceğini irdelemek istiyorum. Bilgi yüzeysel mekanik sorunları çözebilir, ama zihni doğru olanı doğrudan algılayabilecek şekilde kökten özgürleştirebilir mi? Hiç kuşkusuz bu soruyu anlamak çok önemlidir, çünkü bu soruyu anladığımızda, salt metodolojiye karşı çıkabiliriz belki, çünkü bu metodoloji mekanik bir sonuç elde etmekten başka bir işe yaramayan, bir köstektir aslında. Zihnin psikolojik sürecinden ve bireysel yaratıcılığı ortaya çıkarmanın mümkün olup olmadığından söz ediyorum. Doğal olarak son derece önemli bir konu bu, değil mi? Bizim anladığımız anlamda bilgi toplamak yaratıcılık doğurur mu? Yahut yaratıcı hale gelebilmek için zihnin tüm birikim sürecinden kurtulması gerekmez mi?

Çoğumuz kavrayışımızı genişletmek için kitap okuyoruz ya da konuşmaları dinliyoruz. Bir problemimiz olduğunda inceleyip araştırıyoruz ya da birinin yanına gidip onunla tartışarak problemimizi çözmeyi veya yeni bir şey görmeyi umuyoruz. Karşılaştığımız onca sorunu çözme umuduyla, her zaman başkalarına müracaat ediyoruz ya da deneyime, yani özünde bilgiye bakıyoruz. Yorumculara, daha iyi anladıklarını söyleyenlere başvuruyoruz. Sadece bu konuşmaların yorumcusuna değil, çeşitli kutsal kitapların yorumcularına da. Başka birine bel bağlamadan sorunu kendi başımıza çözmeye gücümüz yetmiyor gibi görünüyor. Birikim süreci içinde zihnin herhangi bir psikolojik veya ruhsal sorunu çözüp çözemeyeceğini keşfetmek önemli değil mi? Zihnin herhangi bir insani çatışmayı kavrayabilmesi için meşgaleden tamamen arınması gerekmez mi?

Umarım bu meseleye girme sabrınızı gösterirsiniz, sadece benim anlatacaklarım çerçevesinde değil, sizin bizzat katkınızla. Her şeyden önce neden buradasınız? Açıkçası bazıları nız sırf meraktan dolayı burada, öyleyse onlarla işimiz olmaz. Fakat diğerleri çok ciddi olmalı; eğer ciddiyseniz bu ciddiyet ardındaki niyetiniz nedir? Benim söylediklerimi anlamak mı ve anlamadığınızda söylenenleri açıklaması için başka birine başvurmak, dolayısıyla sömürme sürecini başlatmak mı? Yahut niyetiniz benim söylediklerimin sırf ben söylediğim için veya bir başkası açıkladığı için değil de sahiden doğru olup olmadığını keşfetmek mi? Elbette burada değineceğimiz sorunlar sizin sorunlarınız ve eğer onları kendi başınıza doğrudan görüp kavarsanız onları çözebilirsiniz.

Hepimizin birçok sorunu var ve kesinkes bir değişimin olması şart, ama bu değişimi zihin süreci yaratabilir mi? Köklü değişimden söz ediyorum, salt sosyolojik veya ekonomik re-

formdan değil. Hiç kuşkusuz sorunlarımızı yaratan şey zihindir ve zihin bu yarattığı sorunları çözebilir mi? Bu sorunların çözümü daha fazla bilgi, daha fazla malumat toplamakta, yeni teknikler, yeni yöntemler, yeni meditasyon sistemleri öğrenmekte, bir öğretmenden bir başkasına sürüklenmekte mi yatıyor? Bütün bunlar açıkça çok yüzeyseldir ve zihni yüzeysel kılan şeyin, yüzeyselliği ortaya çıkaran şeyin ne olduğunu anlamak önemli değil mi? Çoğumuzun sorunu bu, öyle değil mi? Çok yüzeyseliz, çatışmalarımıza ve sıkıntılarımıza nasıl derinlemesine bakacağımızı bilmiyoruz ve kitaplara, yöntemlere, pratiklere, bilgi edinmeye ne kadar çok yönelirsek o kadar çok yüzeysel oluyoruz. Bu gerçek apaçık ortada. İnsan bir sürü kitap okuyabilir, çok entelektüel konuşmalar dinleyebilir, yığınla bilgi biriktirebilir; ama eğer kişi nasıl kendi içine dalacağını ve hakikati keşfedeceğini, zihnin tüm sürecini nasıl anlayacağını bilmiyorsa, bütün çabaları keşinkes onu büyük bir yüzeyselliğe götürecektir sadece.

Öyleyse beni dinlerken, sadece yüzeysel düzeyde, sözel düzeyde kalmayıp kendi düşünce sürecinizi ortaya çıkarmanız ve zihnin ötesine geçmeniz mümkün müdür? Söylediğim şey çok karışık değil, her birimizin içinde olup bitenden bahsediyorum, ama eğer sözel düzeyde kalırsanız ve doğrudan deneyimlemeden sadece anlatılanlarla yetinirseniz, o zaman bu konuşmalar kesinlikle boşuna yapılmış olur. Bu durumda yorumculara, benim söylediklerimi açıklamayı öneren kimselere gidersiniz ki bu çok aptalca bir davranıştır. Söylenenleri size açıklaması için birine başvurmak yerine onları doğrudan dinlemek daha iyidir. İnsan yorum yapmadan, kaynağın ne olduğunu keşfetmek için yönlendirilmeden kaynağa gidemez mi? Eğer insan keşfetmek için yönlendirilirse bu artık keşif olmaz, değil mi? Lütfen bu noktayı iyi dinleyin.

Doğruyu, gerçeği keşfetmek için kılavuz gerekmez. Keşfetmek için yönlendirildiğinizde keşif olmaz bu; sadece bir başkasının size işaret ettiği şeyi görmek olur. Fakat eğer kendi başınıza keşfederseniz, o zaman özgün olan, geçmişin, zamanın, hafızanın yükünü taşımayan, gelenekten, dogmadan, inançtan tamamen sıyrılmış bambaşka bir deneyim yaşarsınız. İşte bu keşif bütünüyle yeni ve yaratıcıdır; ama bu keşfi yapabilmek için zihnın yüzeyselliğin bütün katmanlarını aşabilmesi gerek. Bunu yapabilir miyiz? Çünkü bütün sorunlarımız –siyasi, sosyal, ekonomik, kişisel– özünde dinsel sorunlardır; onlar zihnın içsel, manevi sorununun yansımalarıdır ve bu esas sorunu çözmediğimiz sürece diğer sorunlar artarak devam edecektir. Sözüünü ettiğimiz asıl sorun birisinin peşinden giderek, kitaplar okuyarak, herhangi bir yöntemi uygulayarak çözülemez. Gerçekliği keşifte yöntemler ve sistemler kesinlikle faydasızdır, çünkü sizin kendi başınıza keşfetmeniz şarttır. Keşif tam bir yalnızlığı ima eder ve zihin açıklamalara, sözcüklere bel bağladığı sürece, bir yöntemi uyguladığı sürece veya başka birinin soruna getirdiği açıklamaya güvendiği sürece yalnız olamaz.

Öyleyse ta çocukluğumuzdan itibaren eğitimimizin, dinsel terbiyemizin, sosyal çevremizin, hepsinin bizi kesinlikle yüzeysel yaptığını anladıktan sonra zihin yüzeyselliğinden, bu bitmeyen olumlu veya olumsuz kazanım sürecinden sıyrılabilir mi, bütün bunları bir kenara bırakıp boş değil fakat meşgalesiz, yaratıcı şekilde kendi halinde olabilir mi, ki böylece artık sorunlar yaratıp da onların çözmeye çabalamasın? Hiç kuşkusuz yüzeysel olduğumuz için çok derinlere nasıl ineceğimizi, içimizin derinliklerine nasıl ulaşacağımızı bilmiyoruz ve öğrenmeyle veya başkalarının konuşmalarını dinleyerek büyük derinliklere erişeceğimizi düşünüyoruz.

Peki, zihni yüzeysel kılan şey nedir? Lütfen sadece beni dinlemekle yetinmeyin, gözlemleyin, böyle bir soru size yöneltildiğinde aklınızdan geçenlerin farkına varın. Zihni yüzeysel kılan şey nedir? Neden zihin doğru olan, kendi projeksiyonlarını aşan bir şeyi deneyimleyemiyor? Zihni yüzeysel yapan şey öncelikle her birimizin aradığı tatmin değil mi? Her ne pahasına olursa olsun tatmin olmak, kendimizi hoşnut kılmak istiyoruz ve bu amaca ulaşmak için yöntemler arıyoruz. Peki, tatmin diye bir şey sahidinden var mı? Zaman zaman tatmin olsak da ve tatminimizin nesnesini değiştirsek de her zaman tatmin olmak mümkün müdür? Arzu sürekli karşılanmak ister, bu yüzden bir tatminden diğerine sürükleniriz ve beraberinde getirdiği tüm karmaşasıyla birlikte her yeni tatmine saplandığımızda tekrar tatminsiz olur, kendimizi bu karmaşadan kurtarmaya çalışırız. Başkalarına sarılırız, öğretmenler ediniriz, gruplara katılırız, kitaplar okuruz, bir felsefeyi bırakır bir başkasına geçeriz, ama asıl arzu her zaman aynıdır: tatmin olmak, güvende olmak, falanca veya filanca olmak, bir sonuca ermek, bir hedefe ulaşmak. Bütün bu süreç değil midir zihnin yüzeyselliğinin başlıca nedenlerinden biri?

Sahiplenme açısından düşündüğümüz için zihnimiz yüzeysel değil midir? Zihin sürekli sahiplenmeyle veya sahiplendiği şeyi bir kenara atıp, kendini ondan arındırmakla meşguldür. Sahiplenme ile arınma arasında gerilim vardır ve biz bu gerilim içinde yaşıyoruz ve bu gerilim zihnin sağlığına katkıda bulunmuyor mu?

Sırlığı doğuran diğer bir faktör de zihnin, kendi sıkıntılarıyla ya da bir felsefeyle, Tanrı'yla, fikirlerle, inançlarla veya nasıl olması ya da nasıl olmaması gerektiğiyle sürekli meşgul olmasıdır. Zihin bir şeye daldığı, bir şeyle meşgul olduğu, bir şeye tutulduğu sürece yüzeysel kalmaz mı? Hiç kuşkusuz an-

cak meşguli yetsiz zihin, tamamen özgür zihin, herhangi bir soruna sapanmayan zihin, kendisiyle, başarılarıyla, acıları-yla, sevinçleriyle, ıstıraplarıyla, mükemmelli ğiyle ilgilenmeyen zihin, ancak böyle bir zihin sı ğlıktan kurtulabilir. Zihin bu meşguliyet olmadan yapması gerekenleri yaparak günden güne yaşayamaz mı?

Ço ğumuzun zihnini meşgul eden şey nedir? Kendi zihnini gözlemledi ğinizde, onun farkına vardığınızda, onu neyle meşgul halde görüyorsunuz? Nasıl kendini daha kusursuz kılmakla, nasıl sa ğlıklı olmakla, nasıl daha iyi bir iş bulmakla, sevilip sevilmedi ğiyle, ilerleyip ilerlemedi ğiyle, bir başka sorunun pençesine düşmeden bir sorunu nasıl çözece ğiyle, bunlarla ilgili de ğil mi? Kendini hep farklı yollarla ya en üstünle veya en de ğersizle özdeşleştiriyor. Kendiyle meşgul bir zihin derin olabilir mi? Zihnimizin bu kadar sı ğ olması bizim sorunlarımızdan biri, belki de başlı ca sorunumuz de ğil mi? Herhangi bir zorluk veya sıkıntı çıktığında bize yardım etmesi için birine koşuyoruz, nüfuz etme, keşfetme kabiliyetine sahip de ğiliz, kendi içimize yolculuk yapmıyoruz. Peki, zihin herhangi bir sorunla meşgulken kendini araştırabilir mi, kendinin farkına varabilir mi? Yüzeyselli ğimiz içinde yarattığımız sorunlar yüzeysel tepkileri de ğil do ğruyu anlamayı gerektiriyor ve kendi içindeki yüzeyselli ğin nedenlerinin farkına varan zihin onlarla mücadele etmeden, onları bir kenara atmaya çalışmadan onları kavrayabilir mi? Çünkü mücadeleye girdi ğimiz anda bu kendi içinde başka bir sorun, başka bir meşguliyet do ğuruyor ve bu meşguliyet de zihnin yüzeyselli ğini artırmaktan başka bir işe yaramıyor.

Şöyle ifade edeyim: E ğer zihnimin yüzeysel oldu ğunu idrak edersem, ne yapacağım? Onun yüzeyselli ğini gözlem yoluyla fark ettim, kitaplara, liderlere, de ğişik otorite çeşitleri-

ne, ustalara, yogilere nasıl sarıldığımı gördüm. Biliyorsunuz, tatmini aramanın bir sürü yolu vardır. Bütün bunların bilincine vardım. Şimdi, çabalamadan, meşgul olmadan, “Derine inmek için, daha düşünceli olmak için onları bir kenara koymalıyım” demeden bütün o meşguliyetleri bir kenara koymak mümkün müdür? Daha fazlası olma çabası zihnin sürekli meşguliyeti ve yüzeyselliğin başlıca nedeni değil mi? Hepimizin istediği bu; daha fazla anlamak, daha fazla mal mülk edinmek, daha iyi beyinlere sahip olmak, daha iyi oyun oynamak, daha güzel görünmek, daha erdemli olmak, hep daha fazlası, daha, daha. Zihin “daha fazlasıyla” meşgul olduğu sürece “olanı” anlayabilir mi hiç?

Lütfen bu noktayı iyi dinleyin. Zihin “daha fazlasının”, “daha iyinin” peşinde olduğunda kendini olduğu gibi kavrayamaz, çünkü hep daha fazlasını edinmekle, daha ileri gitmekle, daha büyük sonuçlara ulaşmakla meşguldür, kendi fiili durumunu anlayamaz. Öte yandan zihin kıyaslama yapmadan, yargılamadan gerçekte olanı algıladığında o zaman derinleşme, öteye geçme imkânı ortaya çıkar. İnsan bilincin herhangi bir seviyesinde daha fazlasıyla meşgul olduğu sürece yüzeysellikten kurtulamaz ve yüzeysel bir zihin gerçeği asla bulamaz, Hakikat’i, Tanrı’yı asla bilemez. Tanrı’nın imgesine odaklanabilir, hayal edebilir, fikir yürütebilir, umutlara kapılabilir ama bu, gerçeklik değildir. Öyleyse gerekli olan şey, kesinlikle yeni bir teknik, yeni bir sosyal veya dini grup değil, yüzeysel olanın ötesine geçebilecek bireylerdir ve zihin “daha fazlasıyla” veya “daha azıyla” meşgul olduğu sürece yüzeyselliğin ötesine geçemez. Eğer zihin daha fazla veya daha az mal mülk edinmekle meşgulse, eğer mülkiyet onun derdi olmuşsa, o zaman açıkçası çok yüzeyseldir, ahmaktır.

Keza daha erdemli olmakla meşgul zihin de aynı ölçüde ah-maktır, çünkü kendiyile ve sahiplenmeyle meşguldür.

Demek ki zihin “daha fazla” süreci olan zamanın ürünüdür; peki, zihin bu sürecin farkına varıp kendini değiştirmeye çalışmadan olduğu gibi olabilir mi? Dönüşümün zihin tarafından meydana getirilemeyeceği kesin. Hakikat görüldüğünde dönüşüm varlık kazanır ve hakikat “daha fazlası” değildir. Tek hakiki devrim olan dönüşüm zihin alanının içinde değil gerçeğliğin elindedir.

Öyleyse her birimiz için bu konuşmaları dinlemekle yetinmeyip, kendimizin farkına varmak ve yorumculara veya liderlere başvurmadan ve daha fazlasını arzulamadan bu farkındalık halinde kalmak önemli değil mi? İçinde seçim, kınama veya yargılama barındırmayan bu farkındalık halinde siz olan biteni görürsünüz, zihin sürecini olduğu gibi tanırırsınız ve zihin kendinin farkına vardığında, sessizleşir, meşguliyetten sıyrılır, dinginleşir. Ancak bu dinginlik içinde doğruyu görme imkânı vardır ki, bu da radikal dönüşümü doğurur.

Soru: Neden bu ülkede başkalarına pek saygı duymuyoruz?

Krishnamurti: Hangi ülkede başkalarına saygı duyulduğunu merak ediyorum. Hindistan’da size içten selam verirler, taçlar, çiçekler sunarlar ama komşulara, hizmetçilere ve hayvanlara kötü davranırlar. Bu saygı mıdır şimdi? Burada Avrupa’da olduğu gibi, pahalı arabası olan, büyük evi olan adama saygı duyuluyor, üstün olduğu düşünölen kimselere saygı duyuluyor, diğerleri hor görölüyor. Ama bunu kim önemsiyor ki? Hepimiz en yukarıdakiyle aynı düzeyde olmayı istiyoruz, değil mi? Ünlö olanla, zengin olanla, güçlü olan-

la eşit olmak istiyoruz. Bir uygarlık ne kadar endüstrileşirse, yoksulun zenginleşebileceği, karavanda yaşayan insanın başkan olabileceği fikri o kadar yaygınlaşır, dolayısıyla kimseye saygı duyulmaz. Eşitlik sorununu anlayabilirsek o zaman saygının esasını da anlayabiliriz diye düşünüyorum.

Peki, eşitlik var mı? İster solcu ister sağcı olsunlar çeşitli hükümetler hepimizin eşit olduğunu vurgulasa da sahiden eşit miyiz? Siz benimkinden daha iyi beyne, daha yüksek kapasiteye, daha fazla beceriye sahipsiniz; siz resim yapabiliyorsunuz, ben yapamıyorum. Siz icat ediyorsunuz, bense sadece hamallık. Bu durumda eşitlik olabilir mi hiç? İmkân eşitliği olabilir, siz ve ben her ikimiz de araba alabiliriz ama bu eşitlik midir? Hiç kuşkusuz sorun ekonomik eşitliğin nasıl sağlanacağı değil, zihnin bu üstünlük ve aşağılık duygularından, daha fazlasına sahip olana hayranlık beslemekten ve daha azına sahip olanı hor görmekten kurtulup kurtulamayacağını keşfetmektir. Sorun bence budur. Bize yardımı dokunabilecek insanları, bize bir şeyler verebilecek kimseleri el üstünde tutuyoruz, bunları yapamayacak olanları küçümsüyoruz. Patrona, bize daha iyi bir iş, siyasi bir iş veya –sözde manevi dünyanın bir tür patronu olan– rahiplik işi verebilecek olan kişiye saygı besliyoruz. Dolayısıyla her zaman yukarıya ve aşağıya bakıyoruz. Peki, zihin bu hor görme, sahte saygı halinden kurtulamaz mı?

Sadece kendi zihninizi, kendi sözlerinizi gözlemleyin, o zaman bu üstünlük veya aşağılık duygusu olduğu sürece saygıya yer kalmayacağını keşfedersiniz. Bizi eşitlemek için devlet ne yaparsa yapsın, asla eşitlik olamaz, çünkü hepimiz farklı kapasitelere, farklı istidatlara sahibiz; ama oldukça farklı bir duygu olabilir, belki de sevgi duygusu, içinde hor görme, yargılama, üstünlük veya aşağılık, veren veya alan ol-

mayan sevgi duygusu. Bunlar sırf laf salatası değil; ben arzulanan bir hali anlatmıyorum, çünkü arzulanmak sorun çıkarır: “Oraya nasıl ulaşacağım?” sorusu da yine yüzeysel tutumlara yol açar. Fakat kişi kendi tutumunu algıladığında, kendi zihninin etkinliklerinin farkına vardığında, o zaman belki farklı bir duygu, sevgi duygusu varlık kazanır; bu da önemli bir şeydir değil mi?

Önemli olan husus bazı insanların neden saygı gösterip, diğerlerinin göstermediği değil, bu duyguyu, bu sevgiyi, bu muhabbeti, nasıl adlandırırsanız adlandırın bu duyguyu uyandırmaktır. İşte bu duygunun içinde üstünlük ve aşağılık duyguları tamamen yok olur. Bu bir ütopya değildir; peşinden koşulacak bir hal değildir, sonunda ulaşana kadar gün be gün pratiği yapılacak bir şey değildir. Güzel bir resim veya hoş bir ağaç gördüğünüzde ya da bir kuşun ötüşünü duyduğunuzda onun farkına varmanız, sadece ona kulak asmanız önemlidir. Eğer insan gerçekten dinlerse, işte bu dinleme, bu algı radikal bir şey yapar. Ama zihin araya girerse, sayısız sorununu devreye sokarsa, o zaman “olan” ile “olması gereken” arasında çatışma çıkar; o zaman idealleri ve bu ideallerin taklidini ileri süreriz, bu yüzden içinde daha fazlası olma isteğini ve hor görmeyi barındırmayan o hali kendi başımıza asla keşfedemeyiz. Siz ve ben tatmin aradığımız sürece ne sevgi ne de saygı varlık kazanabilir. Zihin kendini bir şeyde tatmin etme derdinde olduğu sürece hırs vardır; çoğumuz şu veya bu noktada, şu veya bu amaç doğrultusunda hırslı olduğumuzdan eşitlik değil de sevgi, şefkat duygusu varlık kazanamıyor.

Ben insanüstü bir şeyden söz etmiyorum ben ve eğer hırsı, daha fazlası olmayı, tatmin bulmayı, başarmayı, parlarmayı sahiden anlayabilirsek, eğer bununla yaşayabilirsek, bu-

nun sonuçlarını kendi başımıza öğrenirsek, aynada kendimize bakar gibi ona bakabilirsek, kendimizi olduğumuz gibi görebilirsek –bu kendini tanımanın, bilgeliğin başlangıcı olacaktır–, o zaman bu sevginin varlık kazanma olanağı açığa çıkar.

Soru: Korku zihnin tanınabilir ayrı bir vasfı mıdır, yoksa bizzat zihnin kendisi midir? Zihin korkuyu giderebilir mi yoksa korku ancak zihnin tamamen ortadan kalkmasıyla mı son bulur? Eğer bu sorum karışıksa şöyle sorayım: Korku kılık değiştirmiş gerekli bir nimet değil de her daim üstesinden gelinmesi gereken bir kötülük müdür?

Krishnamurti: Soruyu dinledik; gelin, siz ve ben birlikte cevabını bulalım. Korku nedir ve onu yok etmek mümkün müdür? Yahut soruyu soran kişinin dediği gibi korku belki de kılık değiştirmiş bir nimettir. Meselenin aslını keşfetmeye çalışacağız, ama bunu yapmak için ben konuşuyor olsam da sizin kendi korkularınızı yoklamanız ve korkunun nasıl doğduğunu gözlemlemeniz gerekiyor.

Farklı korku türlerine sahibiz, değil mi? Varlığımızın farklı seviyelerinde korku mevcut; geçmiş korkusu, gelecek korkusu ve yaşamın asıl endişesi olan şimdinin korkusu var. Peki, bu korku nedir? Korku zihne, düşünceye ait değil midir? Geleceği, ihtiyarlığı, yoksulluğu, hastalığı, ölümü düşünürüm ve zihnimde canlanan resim beni korkutur. Düşünce bir resim oluşturur ve bu resim zihnimde endişeyi uyandırır, dolayısıyla düşünce kendi korkusunu yaratır, değil mi? Aptalca bir şey yapmışımdır ve dikkatimin ona kaymasını istemem, ondan uzak durmaya çalışırım, onun sonuçlarından korkarım. Bu da yine bir düşünce sürecidir, değil mi? Gençliğin

mutluluğunu yeniden yakalamaya çalışırım ve belki dün gün ışığında dağda güzel bir manzara görmüşümdür; şimdi o manzara gözden kaybolmuştur ama ben o güzelliği yeniden yaşamak isterim. Sevilmek isterim, tatmin olmak isterim, başarmak isterim, falanca veya filanca olmak isterim; bundan dolayı endişe, korku var. Düşünce arzudur, hafızadır ve onun bütün bunlara tepkisi korkuyu doğurur, değil mi? Yarından, gelecekten, ölümden, bilinmeyenden korkan bizler kuramlar uydurmaya başlarız, güya yeniden doğacağız, güya evrimle kusursuz olacağız deriz ve zihin bu kuramlara sığınır.

Bizler sürekli güvence aradığımız için uğrunda dövüşmeye hazır olduğumuz umutlarımızın, inançlarımızın ve dogmalarımızın etrafına kiliseler inşa ederiz ve bütün bunlar yine düşünme sürecidir, değil mi? Korkumuzu, psikolojik engelimizi çözemediğimizde bir başkasından yardım isteriz. Başarmak, tatmin olmak, yaşamamak, ölmek açısından düşündüğüm sürece daima korkuya saplanırım, değil mi? Başarılı olma, yalnız ve boş kalmama arzusuyla –insanı dış dünyaya kapatan– birlikte düşünme süreci, işte bildiğimiz bu süreç korkunun kaynağıdır. Kendi korkularının ürünü olan kendisiyle meşgul olan zihin korkuyu çözebilir mi hiç?

Varsayalım ki birisi korkuyor ve bu korkuyu doğuran çeşitli sebepleri biliyor. Korkuyu doğuran bu aynı zihin kendi çabasıyla korkuya son verebilir mi? Zihin korkuyla meşgul olduğu sürece, ondan nasıl kurtulacağıyla, onu aşmak için ne yapması veya yapmaması gerektiğiyle meşgul olduğu sürece korkudan kurtulabilir mi? Hiç kuşkusuz zihin ancak korkuyla meşgul olmadığı zaman ondan kurtulabilir; bu da korkudan kaçmak veya onu görmezden gelmek demek değildir. Önce insanın korktuğunun tamamen farkına varması gerek.

Çoğumuz korkunun tamamen değil de belli belirsiz şekilde farkındayız ve onunla yüzleştığımız zaman dehşete kapılıyoruz. O nedenle korkudan kaçıp kendimizi çeşitli etkinliklerin kucağına atıyoruz ki bu da kötülüğü azdırmaktan öteye geçmiyor. Zihnin kendisi korkunun ürünü olduğu için, korkuyu yenmek için ne yaparsa yapsın sadece onu artırmaktan öteye geçemiyor. Öyleyse insan korkuyla meşgul olmadan, onu yargılamadan veya onu değiştirmeye çalışmadan sadece onun farkına varabilir mi? Yargılamadan korkunun farkına varmak onu kabullenmek, onu içselleştirmek demek değildir. Seçimde bulunmadan korkunun farkına varmak sadece ona bakmaktır, korkunun var olduğunu bilmektir ve onun hakikatini görmektir ve korkunun hakikatini görmek onu çözer. Zihin kendi eylemleriyle korkuyu çözemez; korkunun karşısında çok sessiz olmalıdır, bilmelidir, eylemde bulunmamalıdır. Lütfen bu noktayı iyi dinleyin. İnsan korktuğunu bilmelidir, bunun büsbütün bilincinde olmalıdır, herhangi bir tepki vermemeli, onu değiştirmeye yönelik bir isteğe kapılmamalıdır. Değişim, dönüşüm zihinle gerçekleştirilemez, ancak hakikatin algılanmasıyla gerçekleştirilebilir ve eğer zihin korkuyla meşgulse, korkuyu yargılıyorsa veya ondan kurtulmak istiyorsa doğru olanı algılayamaz. Zihnin korkuyla ilgili her eylemi korkuyu artırmaktan veya ondan kaçmasına yardım etmekten öteye geçemez. Ancak zihin kendi korkularının tam anlamıyla farkına vardığında, onlara yönelik eylemde bulunmadığında korkudan kurtulmak mümkün olabilir. O zaman zihnin algılayamayacağı veya üretemeyeceği oldukça farklı bir hal ortaya çıkar. İşte bu nedenle zihinsel süreci anlamak çok önemlidir, bir filozofa, bir analiste veya bir din hocasına göre değil de tüm ilişkilerinizde anbean içinizde fiilen olduğu gibi; sessizken, yürürken, birini dinlerken, radyoyu açar-

ken, kitap okurken veya bir masada konuşurken. İnsanın seçimsiz kendisinin tam olarak farkına varması zihni olağanüstü uyanık tutmak demektir ve bu farkındalık içinde, bilgeliğin başlangıcı olan kendini bilme yatar. Korkuya karşı mücadele eden zihin, korkuyu analiz eden zihin korkuyu asla çözemez, ama korkunun pasif farkındalığı olduğunda, farklı bir hal ortaya çıkar ve bu halin içinde korku barınamaz.

AMSTERDAM'DA BİRİNCİ KONUŞMA

26 Mayıs 1955

Coğumuzun zihnini meşgul ettiğinden emin olduğum hayli zor bir sorundan söz edeceğim ve beni dinleme nezaketi göstereceğinizi umuyorum. Hepimiz bu sorunla karşılaşyoruz; değişim sorunu. Bu sorunu enikonu anlamak için derinlemesine ele almamız gerektiğini düşünüyorum. Değişimin olması gerektiğini görüyoruz. Değişimin çeşitli türlerde irade, çaba sarf etmeyi ima ettiğini de görüyoruz. Ayrıca neye yönelik bir değişim geçirmemiz gerektiği hususu da bu mesele içinde yer alıyor. Bana öyle geliyor ki salt yüzeysel bir cevapla yetinmeyip meselenin epey derinlerine inmeliyiz. Zira burada söz konusu olan şey son derece önemlidir ve sizin sarf edeceğinizi umduğum belli ölçüde bir dikkati gerekli kılıyor.

Coğumuz için değişmek çok önemli; değişmenin önemli olduğu hissediyoruz. Mevcut halimizden hoşnut değiliz, en azından ciddi ve duyarlı olanlarımız için durum böyle. Değişmek istiyoruz, değişimin gerekli olduğunu görüyoruz. Fakat meseleyi tam anlamıyla kavradığımızı sanmıyorum ve bunu sizinle tartışmak istiyorum. Sizden isteğim, beni dikkatle dinlemeniz, herhangi bir çıkarımda bulunmadan, kesin bir cevap beklemeden, çünkü birlikte meseleye daldığımızda sorunu enikonu anlayacağımızı düşünüyorum.

Değişim meydana getirmek için sarf ettiğimiz her türlü çaba belli bir kalıba uymayı, belli bir düşünceyi takip etmeyi, başarıma arzusunu, iradesini sergilemeyi ima eder, değil mi? Ya çevrenin dayattığı koşullarla mecburen değişiriz veya bir düşünceye göre değişmek için kendimizi disipline sokarız. Bunlar bizim farkında olduğumuz değişim biçimleridir; ya bizi değişmeye, dinsel, sosyal veya ailesel belli bir şablona uymaya mecbur kılan koşullar yoluyla değişmek veya bir ideale göre kendimizi disipline edip değişmek. Bu disiplinde uyum sağlama, belli bir düşünce kalıbına uyum göstermek çabası, belli bir ideale erişme gayreti söz konusudur.

İradenin sergilenmesi yoluyla meydana getirilen değişim, bu sürece çoğumuz hiç kuşkusuz aşınayız. Zorlamayla değişimi, korkuyla değişimi, acı çekmenin mecbur ettiği değişimi hepimiz biliyoruz. Bu değişim kendimiz için kurduğumuz veya toplumun önümüze koyduğu belli bir modele uymak için sürekli çabalamak demektir. Bizim “değişim” dediğimiz şey budur ve biz bu değişime saplanıp kalmış durumdayız. Fakat gerçekte değişim midir bu? Bunu anlamanın, biraz olsun çözümlemenin, değişimin yapısına nüfuz etmenin, bizde değişim isteğini uyandıran şeyin ne olduğunu kavramanın önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bütün bunlar bilinçli veya bilinçsiz uyum sağlamayı, belli bir şablona bilinçli veya bilinçsiz teslim olmayı, mecburiyetle veya zorlamayla değişmeyi ima eder, değil mi? Bizler bu tür zahiri ayarlamadan ibaret olan ufak tefek değişimleri sürdürmekten, sözgelimi rengi farklı yeni bir palto almaktan ama içsel dünyamızda durağan kalmaktan memnunuzdur. Dolayısıyla ben bu çabanın içimizde sahiden bir değişim yaratıp yaratmayacağı meselesine girmek istiyorum.

Bizim sorunumuz içsel devrimi nasıl gerçekleştireceğimizdir. Bu içsel devrim bir kalıba salt uyumu veya korkuyla

ayarlama yapmayı ya da bir şey olmak için büyük çaba sarfetmeyi, irade sergilemeyi gerektirmez. Bizim sorunumuz işte bu içsel devrimdir, değil mi? Tamamen kör veya tamamen tutucu olup varoluşumuzun prangalarını kırmayı reddetmediğimiz sürece, hepimiz değişmek istiyoruz, bunun gereğini fark ediyoruz. Hiç kuşkusuz ciddi olanlarımız bununla meşgul; içimizde ve dolayısıyla dünyada radikal bir değişimi, köklü bir dönüşümü nasıl gerçekleştireceğiz? Her şeyden önce bizler dünyanın geri kalanından hiç de farklı değiliz. Biz nasılsak dünya da öyle. Öyleyse birey olarak bizler bu çaba ve değişim meselesini anlayabilirsek, belki o zaman irade göstermeyi gerektirmeyen köklü bir değişimi gerçekleştirmenin mümkün olup olmadığını kavrayabiliriz.

Zannediyorum sorun gayet açık. Yani bizler bu değişimin şart olduğunu biliyoruz. Ama ne yönde değişmeliyiz? Bu değişim nasıl vuku bulacak? Genellikle gerekli olduğunu düşündüğümüz değişimin her zaman irade yoluyla gerçekleştiğini biliyoruz. Ben “bu”yum ama şu olmak için değişmeliyim. “Şu” her zaman dışa yansıtılır, projeksiyon yapılıır; o istenen bir amaçtır, ulaşılabilecek bir idealdir. Kuşkusuz bizim değişimden anladığımız bu, ister gönüllü, ister acıyla veya irade göstererek sürekli ayarlamalar yapmak. Bu da sürekli çabayı, belli bir arzunun, belli bir şartlanmanın tepkisini ima eder değil mi? Demek ki değişim olagelenin sadece küçük değişikliklerle devam etmesidir.

Gelin, bu noktayı açalım. Ben falancayım ve değişmek istiyorum. Bu nedenle bir ideal seçiyorum ve o ideale göre kendimi dönüştürmeye çalışıyorum, irade gösteriyorum, kendimi disiplin altına sokuyorum, kendimi zorluyorum ve olan ile olması gereken arasında sürekli bir mücadele devam ediyor. Bunu hepimiz biliyoruz. İçinde olmam gerektiğini düşündü-

ğüm ideal bir hal şu an içinde olduğum halin tam da zıddı değıl midir? Neysem onun bir tepkisi değıl midir o? Öfkeliysem barış, sevgi idealini düşünürüm ve kendimi sevgi idealine, barış idealine uydurmaya çalışırım; böylece her zaman bir mücadele sürüp gider. Fakat ideal gerçek değıldir; o benim olmak istediğim şeyin projeksiyonudur. Acımın, ıstırabımın, geçmişimin sonucudur. Demek ki idealin hiçbir anlamı yok; o sadece gerçekte olmadığım bir şeyi istememin sonucudur. Olmak istediğim bir şeye ulaşmaya çalışmakla kendimi dışarıya kapatan bir eylemin örüntüsü içine hapsolurum. Durum böyle, değıl mi? Ben “bu”yum ama “şu” olmak isterim, ama farklı bir şey olma çabası yine benim arzumun örüntüsü içindedir.

Öyleyse değışimin zorunluluğı üzerine yaptığımız onca konuşma, öncelikle düşünmenin derin sürecini ortaya çıkarmadığımız müddetçe çok yüzeysel kalmaz mı? Bir değışim dürtüsüne sahip olduğum sürece gerçek bir değışimi yaşayabilir miyim? Benim dürtüm öfke durumundan barış durumuna geçmek olabilir. Çünkü barış durumunun çok daha uygun, çok daha rahatlık, mutluluk verici olduğunu görüyorum, bu nedenle bu duruma erişmek için gayret sarf ederim. Ama bu da benim arzumun kalıbı içinde kalır ve dolayısıyla hiç de değışim gerçekleşmez. Sadece “öfke” sözcüğü yerine farklı bir sözcük, “barış” sözcüğünü kullansam da özümde yine aynıyım. Demek ki sorun merkezde radikal bir değışimin nasıl gerçekleştirileceğı ve korku, zorlama, çevresel baskı yüzünden bir kalıba, bir fikre uymak için sürekli çabalamaya nasıl son verileceğidir. Tam merkezde radikal bir değışim gerçekleştirmek mümkün müdür? Orada bir değışim olduğunda her tür ufak tefek ayarlamalar kendiliğinden gereksizleşmez mi? O zaman zorlama, çaba, bir ideale göre disiplin altına girme süreci tamamen gereksiz ve aldatıcı hale

gelir, çünkü bütün bunlar kendimle olmam gereken arasında sürekli bir mücadeleyi, sürekli çekişmeyi ima eder.

Peki, merkezde köklü bir değişim gerçekleştirmek mümkün müdür? Merkez benliktir, her zaman yeni şeyleri sahiplenilen, her zaman uyum sağlamaya, kendini ayarlamaya çalışan ama özünde aynı kalan "ben" dir. Umarım meseleyi açıklığa kavuşturuyorumdur. Her nevi bilinçli, kasıtlı değişim çabası olagelenin ufak tefek değişimlerle devamı değil midir? Açgözlüyümdür ve bilinçli, kasıtlı olarak bu özelliğimi açgözlü olmamakla ikame etmek için yola koyulurum. Fakat bu açgözlü olmama çabası da yine benliğin, "ben" in bir ürünü değil midir? Bu durumda merkezde radikal bir değişimden söz edemeyiz. Açgözlü olmamak için bilinçli bir çabaya giriştiğimde bu çaba hiç kuşkusuz açgözlülüğün başka bir çeşidinin sonucudur. Buna rağmen tüm disiplinlerimiz, tüm değişim çabamız bu ilkeye dayanıyor. Bizler ya bilinçli olarak değişiyoruz veya toplum yapısına uyuyoruz veya toplum zoruyla uyum gösteriyoruz; bütün bunlar bu ya da şu olmaya dönük bilinçli, kasıtlı çabamızın değişik biçimleridir. Demek ki değişime yönelik bilinçli çabanın olduğu yerde besbelli ki değişim başka bir kalıba uymaktan öteye geçmiyor; o yine benliğin kendini kapatma sürecinin içinde olduğundan hiç de değişim değildir.

O halde meselenin aslını görebilir miyim, olduğumdan farklı bir şey olmaya dönük her nevi bilinçli çabamın daha fazla acı, ıstırap ve elem doğuracağı gerçeğini tam olarak kavrayabilir miyim? O zaman sorulması gereken soru şudur; değişmeye yönelik bilinçli çaba sarf etmeden merkezde bir değişim gerçekleştirmek mümkün müdür? Çabalamadan, irade göstermeden açgözlülükten, sahiplenmecilikten, kıskançlıktan, öfkeden sıyrılmak benim için mümkün müdür?

Eğer bilinçli değişirsem, eğer zihnim açgözlülükle meşgul olursa ve onu açgözlü olmamaya yönlendirmeye çalışırsa, hiç kuşkusuz bu da yine açgözlülüğün bir başka formudur, çünkü zihnim bir şey olmakla meşguldür, ilgilidir. Öyleyse sahiplenmeci olmamak için hiçbir bilinçli zihinsel çaba sarf etmeden merkezde bu sahiplenme sürecini değiştirmem benim açımdan mümkün müdür?

Demek ki sorumuz şu: Böyle –sahiplenmeci– olan ben nasıl dönüőeçim? Açgözlü olmamak, sahiplenmeci olmamak için sarf edeceğim her tür bilinçli gayretin yine sahiplenmek olduğunu kavradığımı hissediyorum. Bu durumda ne yapacağım? Merkezdeki değişim nasıl meydana gelecek? Bütün bilinçli çabaların sahiplenmeciliğın bir başka çeşidi olduğunu anladığımda, meselenin hakikatini tam anlamıyla idrak ettiğimde, o zaman bilinçli çabada bulunmaya son veririm, değil mi? Sahiplenmeciliğimi değiştirmek için irade göstermeye bilinçli olarak son veririm. Bu birinci şey. Her tür bilinçli çabanın, irade gösterisinin sahiplenmeciliğın bir başka çeşidi olduğunu tam olarak kavrayınca sahiplenmeci olmama haline erişmeye dönük her tür kasıtlı gayrete son veririm.

Eğer bunu anlarsam ne olur? Eğer zihnim baskı, korku, ahlâki yaptırımlar, dinsel tehditler, sosyal yasalar ve benzeri şeyler yoluyla sahiplenmecilikten kurtulmak için mücadele vermeyi artık bırakırsa, o zaman zihnime ne olur? O zaman açgözlülüğe nasıl bakarım? Umarım sözlerimi takip ediyorsunuzdur, çünkü zihnin nasıl işlediğini görmek oldukça ilginçtir. Değiştiğimizi, uyum sağlamaya çalıştığımızı, kendimizi bir ideale göre disiplin altına aldığımızı düşündüğümüzde gerçekte değişim hiç yoktur. Bu muazzam bir keşif; müthiş bir aydınlanmadır. Sahiplenmemeyle meşgul olan bir zihin sahiplenmeci bir zihindir. Daha önce sahiplenmeyle

meşgulken şimdi sahiplenmemeye meşguldür. Hâlâ meşguliyet içindedir ve asıl meşguliyeti sahiplenmedir.

Peki, zihnin hiçbir şeyle meşgul olmaması mümkün müdür? Umarım bu hususu iyi takip ediyorsunuzdur, çünkü gördüğünüz gibi, zihinlerimiz tamamen meşgul, bir şeylerle meşgul, Tanrı'yla, erdemle, başkalarının ne diyeceği veya demeyeceği, falancanın sizi sevip sevmeyeceğiyle meşgul. Zihnin her zaman meşgul. Daha önce sahiplenmeye meşguldü, şimdi sahiplenmemeye meşgul, ama hâlâ meşgul. Öyleyse sorulması gereken soru aslında şudur: Zihnin bu meşguliyetten sıyrılabilir mi? Zira meşgul olmadığında sahiplenmeme haline geçmeye çalışmak yerine sahiplenme sorununu çözebilir. Sahiplenmeye meşgul bir zihin sahiplenmemeye yönelmeden, ki bu da zihnin başka bir meşguliyetidir, bütün meşgalelere son verebilir mi? Elbette verebilir, ama ancak sahiplenme ve sahiplenmemenin aynı meşguliyet hali olduğu gerçeğini gördüğünde. Demek ki zihnin bir şeyle meşgul olduğu sürece elbette değişim olmaz. İster Tanrı'yla, erdemle, sevgiyle, ister elbiseyle, ister hayvanlara yapılan gaddarlıkla, ister radyoyla meşgul olsun hepsi aynıdır. Yüksek meşguliyet veya alçak meşguliyet diye bir şey yoktur, bütün meşgaleler özünde aynıdır. Meşgul zihin kendinden kaçır, açgözlülükle veya açgözlü olmamaya çalışmak yoluyla kendinden kaçır. Öyleyse bütün bu karmaşık süreci gören zihin kendi meşguliyetine son verebilir mi? Tüm sorunumuz bu diye düşünüyorum. Çünkü zihin meşgul olmadığında, o zaman tazedir, yenidir, berraktır, her sorunu yeniden ele alabilecek güçtedir. Meşgul olmadığında, dinç olduğunda tamamen farklı bir eylemle sahiplenmeye yaklaşabilir.

Demek ki bizim sorumuz, sorgulamamız, araştırmamız zihnin meşguliyetten kurtulup kurtulamayacağıdır. Lütfen

bazı çıkarımlar yapmakta acele etmeyin. O zaman zihin boş, muğlâk, kendini kaybetmiş olmalı demeyin. İrdeliyoruz, bu nedenle çıkarım, kesin beyanat, varsayım, kuram ve spekülasyon söz konusu olamaz. Zihin meşguliyetten kurtulabilir mi? Eğer “Meşguliyet barındırmayan bir zihin haline nasıl ulaşacağım?” diye sorarsanız, bu “nasıl ulaşacağım” kısmı da başka bir meşguliyet olur. Lütfen bu hususun basitliğini görün, o zaman tüm meselenin hakikatini kavrarınız.

Bu konuyu nasıl dinlediğinizi, bu cümleleri nasıl dinlediğinizi keşfetmeniz çok önemlidir. Onlar sadece cümlelerdir, kabul etmeniz veya karşı çıkmanız gerekmiyor; onlar yalın gerçekler. Gerçeği nasıl dinliyorsunuz? Onu yargılıyor musunuz? “İmkânsız” diyor musunuz? “Neden bahsettiğinizi anlamıyorum, çok zor, çok soyut” diyor musunuz? Mesele- nin aslını öğrenmek için mi dinliyorsunuz? Hiç çarpıtmadan, gerçeği kendi şahsi terminolojinize veya hayalinize tercüme etmeden gerçeği görmek, sadece apaçık görmek, sadece söy- lenenin tam anlamıyla farkına varmak yeterlidir. O zaman zihninizin artık meşgul olmadığını, dolayısıyla taze ve dinç olduğunu ve değişim meselesini tamamen farklı bir şekilde ele alabileceğini fark edersiniz.

Değişim ister bilinçli ister bilinçsiz meydana getirilsin iki- si de aynı şeydir. Bilinçli değişim çabayı ima eder ve bir de-ğişime yönelik bilinçsiz girişim de çabayı, mücadeleyi ima eder. Öyleyse mücadele, çekişme olduğu sürece değişim zo- raki olur sadece ve anlayış söz konusu olmaz; bu nedenle o artık hiç de değişim değildir. Öyleyse zihin çabalamadan, sa- dece sahiplenmenin manasını bütün boyutlarıyla görerek sa- hiplenme meselesini ele alabilir mi? Zira sahiplenmeyi de-ğiş- tirmeye yönelik bir girişimde bulunduğunuzda sahiplenme- nin tüm içeriğini göremezsiniz. Ancak zihin sorunu binlerce

yıllık köhnemiş anılarla değil de yepyeni bir yaklaşımla ele alındığında gerçek değişim gerçekleşebilir. Zihin meşgulse kesinlikle taze, şevkli bir zihne sahip olamazsınız. Zihin ancak kendi meşguliyetinin hakikatini öğrendiğinde meşguliyetten kurtulabilir. Tüm dikkatinizi vermediğiniz sürece, söylenenleri size uygun bir şeye veya kendi terminolojinize tercüme ettiğiniz sürece hakikati göremezsiniz. Taze bir zihinle yeni olanı karşılamalısınız ve bilinçli veya bilinçsizce meşgul bir zihin taze bir zihin değildir.

Bu dönüşüm zihnin kendi sürecini tümüyle kavradığında gerçekleşebilir. Dolayısıyla insanın kendini bilmesi şarttır, ama insan kendisi hakkında psikologların ya da kitapların yardımıyla değil, yaşayarak, keşfederek bilgi sahibi olabilir. Bu bilgi, bir yerlerden devşirilip anı olarak zihne yerleştirilemez, çünkü eğer onu devşirip anı olarak zihninize yerleştirirseniz her yeni deneyimi bu eski anıya göre tercüme edersiniz. Demek ki kendilik bilgisi her şeyin gözlemlendiği, deneyimlendiği, anlaşıldığı ve bir kenara koyulduğu –hafızaya değil de bir kenara atıldığı– bir haldir; bu sayede zihin daima taze ve istekli olur.

Soru: İçinde yaşadığımız dünya kargaşayla dolu ve ben de karmaşa içindeyim. Bu karmaşadan nasıl kurtulacağım?

Krishnamurti: İnsanın kendini yüzeysel olarak değil de gerçekten anlaması, karmaşa içinde olduğunu bilmesi en zor işlerden biridir. İnsan içindeki karmaşayı asla kabullenmez. Bizler her zaman bir açıklık, içinden anlayışın sızacağı bir gedik olmasını bekleriz, bu nedenle aslında kafamızın karışık olduğunu asla kabullenmeyiz. Sahiplenmeci olduğumuzu, öfkeli olduğumuzu, falanca veya filanca olduğumuzu asla kabullenmeyiz, her zaman bahaneler, açıklamalar buluruz.

Fakat “kafamın karışık” olduğunu sahidten bilmem, kendime itiraf edebileceğim en zor şeylerden biridir. Hepimizin içinde bu kargaşa yok mu? Eğer berrak olsaydınız, eğer doğru olanı bilseydiniz, burada olmazdınız, hocaların peşinden koşmazdınız, kitap okumazdınız, psikoloji dersleri almazdınız, kilselere gitmezdiniz, rahibe günah çıkartmazdınız vesaire. İnsanın kafasının karışık olduğunu bilmesi sahidten son derece güç bir iştir.

Öyleyse bilmemiz gereken ilk şey kafamızın karışık olduğudur. Peki, eğer kafamız karışıksa ne olur? Lütfen bu noktayı iyi dinleyin, karışıklıktan kurtulmak için sarf edilecek her çaba yine karışıklık yaratır. (*Gülüşmeler.*) Lütfen sessizce dinleyin, o zaman göreceksiniz. Karışık bir zihin berrak olmak için çabaladığında, işte bu çabası karışıklığın ürünüdür, değil mi? Bu nedenle o ne yaparsa yapsın, hangi gayretin, hangi etkinliğin, hangi dinin, hangi kitabın peşine düşerse düşsün yine bir karışıklık hali içinde olacaktır, bu yüzden anlaması mümkün olmayacaktır. Liderleri, rahipleri, dinleri, ilişkileri, hepsi karışıklıktan nasibini alacaktır. İşte dünyada olan biten de budur, değil mi? Siyasi liderlerinizi, dini liderlerinizi bu kargaşa içinde seçiyorsunuz.

Kargaşadan doğan her eylemin yine kargaşa barındırdığını anladığımızda, ilk yapacağımız şey tüm eylemlere son vermek olmalıdır, ki çoğumuz buna yanaşmayız. Karışık bir zihin eyleme geçerse daha fazla karışıklığa yol açar. Gülebilirsiniz, kahkaha atabilirsiniz, ama kafanızın karışık olduğunun ve dolayısıyla eyleme son vermeniz gerektiğinin sahidten farkına varmazsınız. Elbette en önemli mevzu bu. Eğer ormanda kaybolursam dört bir köşeyi kolaçan etmeye son verir, önce sakince bir dururum. Kafam karışıksa bir rehberin peşinden gidip, ona bu karışıklıktan nasıl kurtulacağımı sormam. Çünkü onun vereceğı, benim de alacağım her cevabı kafa ka-

rışıklığıma göre tercüme edeceğim, bu nedenle o asla çözüm olmayacak. Kişinin kafasının karışık olduğu zamanda bütün eylemlerini psikolojik olarak durdurması gerektiğini anlamasının en zor işlerden biri olduğunu düşünüyorum. Dışsal eylemden, işe gitmekten falan söz etmiyorum, içsel, psikolojik edimlerden söz ediyorum. Kişi bütün arayışlarına, bütün çabalarına, bütün değişim isteklerine son vermesi gerektiğini fark etmelidir.

Ancak karışık bir zihin her tür hareketten sakınırsa, bu durgunluktan berraklık doğar. Ne var ki karışık zihnin arayış içinde olmaması, istememesi, yalvarmaması, kaçmaması, sadece karışıklığın içinde kalıp, onun ne olduğunu sorgulaması, neden karışık olduğunu irdelemesi çok zordur. Ancak o zaman insan karmaşanın nasıl doğduğunu keşfedebilir. Kendimi anlamadığım zaman, düşüncelerime rahipler, politikacılar, gazeteler, okuduğum psikoloji kitapları yön verdiği zaman karmaşa ortaya çıkar. Taklit olduğu zaman, korku olduğu zaman, gerek kendi içimde, gerekse peşinden gittiğim insanlarda çelişki ortaya çıkar. Öyleyse eğer karmaşayı silip süpüreceksek içimizdeki karmaşa sürecini anlamak önemlidir. Bunun için bütün çabalara psikolojik açıdan son vermek lazım. Ancak zihin kendini anlamak suretiyle berraklığı açığa çıkarabilir, böylece kendi düşüncelerinin dürtülerinin tüm sürecinin farkına varabilir. Böyle bir zihin çok berrak, yalın ve doğrudan olur.

Soru: Farkındalıktan ne kastettiğinizi açıklayabilir misiniz lütfen?

Krishnamurti: Sadece basit farkındalık. Hükümlerinizin, önyargılarınızın, hoşlandığınız ve hoşlanmadığınız şeylerin

farkındalığı. Bir şeyi gördüğünüzde bu görüş kendi kıyasla-
manızın, yargılamanızın, hükmünüzün, değerlendirmenizin
bir sonucudur, değil mi? Bir şey okurken yargıda bulunursu-
nuz, eleştirirsiniz, karşı çıkarsınız veya onaylarsınız. Farkın-
da olmak demek görmek demektir, tam anında, yargılama,
değerlendirme, çıkarımda bulunma, uyum gösterme, kabul-
lenme, karşı çıkma süreci içinde.

Peki, insan bütün bunların farkında olabilir mi? şu anda
tek bildiğimiz şey değerlendirme süreci ve bu değerlendirme
bizim şartlanmamızın, geçmişimizin, dini, ahlâki ve eğitimsel
etkilenimlerimizin sonucudur. Bu sözde farkındalık hafıza-
mızın sonucudur, “ben”, Alman, Hindu, Budist, Katolik veya
her neyse o olarak hafıza. Bakan, yargılayan, değerlendiren
işte bu “ben”, anılarım, ailem, malım mülküm, vasıflarımdır.
Eğer uyanıksak bunları gayet iyi biliyoruz. Peki, bütün bun-
lar olmaksızın, benlik olmaksızın farkındalık olabilir mi? Yar-
gılamadan bakmak, sadece zihnin hareketini gözlemlemek,
hüküm vermeden, değerlendirmeden, iyi ya da kötü deme-
den zihnin etkinliğini gözlemlemek mümkün müdür?

Benlikten doğan farkındalık, yani değerlendirme ve yargı-
lamanın farkındalığı her zaman zıtların ikiliğini, çatışmasını
yaratır, yani “olan” ile “olması” gerekenin ikiliği. Bu farkın-
dalıkta yargılama, korku, değerlendirme, kınama, özdeşleş-
me vardır. Bu bütün gelenekleriyle, anılarıyla ve geri kalan
şeyleriyle “ben”in, benliğin farkındalığıdır. Bu farkındalık
gözlemleyen ile gözlemlenen, olduğum hal ile olmam gere-
ken hal arasında daima çatışma yaratır. Peki, bu yargılama,
karar verme, değerlendirme işlemi olmaksızın farkında ol-
mak mümkün müdür? Ne düşünürsem düşüneyim, kınama-
dan, yargılamadan, değerlendirmeden kendime bakmam
mümkün müdür? Bunu hiç denediniz mi bilmiyorum. Ol-

dukça zorlu bir iş, çünkü ta çocukluktan beri aldığımız bütün eğitim ve terbiye bizi onaylamaya veya kınamaya itiyor. Bu onaylama veya kınama süreci içinde hayal kırıklığı, korku, insanın içini kemiren endişe, acı vardır ki bu da “ben”in, benliğin esas sürecidir.

Öyleyse bütün bunları bilen zihin çabalamadan, yargılamamaya çalışmadan –çünkü “Yargılamamalıyım” dediği anda, zaten yargılama sürecine girmiştir–, hüküm vermeye gayret etmeden farkında olabilir mi? Yalnızca serinkanlı bir halde gözlemleyip ilişkilerin –nesneler, insanlar ve düşüncelerle ilişkiler– aynasında esas düşünceleri ve duyguları görebilir mi? Bu sessiz gözlem soğukluk, soğuk bir entelektüelizmi körüklemeyi. Aksine, eğer bir şeyi anlayacaksam, elbette yargılamanın, kıyaslamamanın olmaması gerekir; hiç kuşkusuz bu gayet yalın bir gerçek. Fakat bizler anlayışın kıyaslamadan doğduğunu sanıyoruz, bu yüzden kıyaslamaları çoğaltıyoruz. Eğitimimiz kıyaslamaya dayanıyor ve tüm ahlâki ve dini yapımız kıyaslamaya ve yargılamaya hizmet ediyor.

Şu halde benim sözünü ettiğim farkındalık tüm yargılama sürecinin ve onu sona erdirmenin farkındalığıdır. Bunda hiçbir hüküm vermeden gözlemlemek yatar ki bu da son derece zordur; bütün adlandırmaların, terimleştirmelerin sona erdirilmesini, bitirilmesini ima eder. Açgözlü, sahiplenmeci, öfkeli, hırslı veya ne isterseniz o olduğumun farkına vardığımda, sadece yargılamadan bunu gözlemlemek, bunun farkında olmak mümkün müdür? Bu da duyguyu isimlendirmeyi sona erdirmek demektir. Çünkü “açgözlülük” diye bir isim verdiğimde, tam da isimlendirme yargılama sürecidir. Bize göre tam da “açgözlülük” sözcüğü sinirbilimsel açıdan bir yargılamadır. Zihni tüm yargılardan kurtarmak her nevi isimlendirmeye son vermek demektir. Her şeyden önce, isimlendirme

düşünenin işlemidir. Kendini düşünceden ayıran düşünen-
dir. Bu ayırma işlemi ise tamamen yüzeysel, gerçekdışı bir iş-
lemdir. Sadece düşünme vardır, düşünen yoktur; sadece de-
neyimleme hali vardır, deneyimleyen varlık yoktur.

Öyleyse tüm bu farkındalık, gözlem süreci meditasyon sü-
recidir. Başka bir şekilde ifade edecek olursam bu, düşünceyi
davet etme istekliliğidir. Çoğumuza göre düşünceler davet
edilmeden gelir, bir düşüncenin ardından diğeri; düşünme-
nin sonu yoktur; zihin her tür başıboş düşüncenin kölesidir.
Eğer bunu idrak ederseniz, o zaman düşüncenin davet edile-
bileceğini görürsünüz; düşüncenin davet edilmesi ve sonra
uyan her düşüncenin 'izlenmesi. Çoğumuz için düşünce
davet edilmeden gelir; düşünce her eski yolla gelir. Bu süreci
anlamak ve sonra düşünceyi davet ederek sonuna kadar ta-
kip etmek, benim farkındalık diye tarif ettiğim tüm o süreçtir
ve bu süreçte adlandırma yoktur. O zaman zihnin son derece
sessiz sakin olduğunu fark edersiniz, bitkinlikten, disiplin-
den, kendine eziyet etme ve kontrolden dolayı değil. Kendi
etkinliklerinin farkındalığıyla zihin hiçbir disiplin veya da-
yatma olmaksızın olağanüstü sessiz, dingin ve yaratıcı olur.

O zaman zihnin bu dinginliğinde doğru olan davet edil-
meden gelir. Hakikati davet edemezsiniz, o bilinmeyendir.
Bu sessizlikte deneyimleyen yoktur. Bu nedenle deneyimle-
nen "benim hakikat deneyimim" olarak depolanmaz, hatır-
lanmaz. Sonra zamansız olan bir şey varlık kazanır; o şey onu
deneyimlememiş veya salt geçmiş deneyim olarak hatırlayan
kişi tarafından ölçülemeyen bir şeydir. Hakikat anbean gelen
bir şeydir. O ekilmez, toplanmaz, depolanmaz ve hafızada
tutulmaz. Ancak içinde deneyimleyeni barındırmayan bir
farkındalık olduğunda hakikat ortaya çıkar.

LONDRA'DA BİRİNCİ KONUŞMA

25 Haziran 1955

Bana öyle geliyor ki, pek çok sorunumuzdan biri şu bağıllık: Mutluluğumuz için insanlara bağlanmak, kapasiteye bağlanmak, zihni bir şeye yapışmaya iten bağıllık. Sorulması gereken soru şu: Zihnin bütün bağıllıklardan toptan kurtulabilir mi? Sanırım bu kendimize sıkça sormamız gereken esaslı bir soru.

Konuştüğümüz şey elbette yüzeysel bağıllık değil, daha derin seviyede bir tür güvenceye, zihne kalıcı bir hal kazandıracak bir yönleme psikolojik bir talep söz konusu. Kalıcı olacak bir fikir, bir ilişki arayışı var. Belli başlı sorunlarımızdan biri bu olduğu için, bana öyle geliyor ki, ani bir reaksiyonla yüzeysel bir tepki vermek yerine bu sorunu derinlemesine ele almak çok önemlidir.

Neden bağlanıyoruz? Psikolojik olarak iç dünyamızda bir inanca, bir sisteme, bir felsefeye bağlanıyoruz, başkalarından bize bir davranış modeli öğretmesini istiyoruz, bize bir umut ve mutluluk aşılayacak bir yaşam tarzını sunması için hocalara başvuruyoruz. Demek ki bizler daima bir tür bağımlılık, güvence arayışı içindeyiz. Peki, zihnin kendini bu bağımlılık duygusundan kurtarması mümkün müdür? Bu, zihnin bağımlılığa verilebilecek tek tepki olan bağımsızlığı kazanması gerektiği anlamına gelmez. Biz belli bir halden bağımsız ol-

maktan, kurtulmaktan söz etmiyoruz. Belli bir bağıllık halinden özgür olmaya yönelik tepki vermeden sorgulayabilirsek o zaman meselenin derinlerine inebiliriz. Fakat eğer bağımsızlık arayışı içinde meseleden saparsak o zaman sözünü ettiğimiz bu psikolojik bağıllık meselesini anlayamayız.

İnsanlarla, bir ideayla veya bir düşünce sistemiyle kurduğumuz ilişkilere bağı olduğumuzu biliyoruz. Neden böyle? Bağıllığın gerekliliğini kabulleniyoruz, bunun kaçınılmaz olduğunu söylüyoruz. Tüm meseleyi hiç sorgulamıyoruz. Neden her birimiz bir tür bağıllık peşindeyiz? Gerçekte derinlerde güvence, kalıcılık talep etmiyor muyuz? Bir karmaşı hali içinde birinin bu karmaşadan bizi çıkarmasını bekliyoruz. Dolayısıyla her zaman içinde bulunduğumuz halden nasıl kaçacağımız veya uzak duracağımızla meşgulüz. Bu halden kaçma süreci içinde bizim otoritemize dönüşen bir bağıllık türü yaratmaya mecbur kalıyoruz. Güvencemiz için, içsel mutluluğumuz için birine bağılı olursak bu bağıllıktan sayısız sorun doğar ve o zaman o sorunları –bağılanma sorunlarını– çözmeye çalışırız. Ama bağıllık sorununun kendisini asla sorgulamayız, asla onun derinine inmeyiz. Sahiden akli başında ve tam farkında olarak bu sorunu ele alabilirsek belki de bağıllığın hiç büyütülecek bir mesele olmadığını, onun sadece daha derin bir gerçekten bir kaçış yolu olduğunu kavrayabiliriz.

Not alanlardan not almayı bırakmalarını rica ediyorum. Çünkü eğer burada söylenenleri daha sonra hatırlamaktan başka bir derdiniz yoksa bu konuşmaların bir anlamı olmaz. Öte yandan eğer burada şimdi söylenenleri doğrudan tecrübe edebilirsek, o zaman bunun kesinlikle bir anlamı olur, bu doğrudan bir deneyim olur, aldığınız notlarla ve hafızanızda kalan düşüncelerle edinilmiş bir deneyim olmaz. Ayrıca şu da var ki not almanız çevrenizdekileri rahatsız eder.

Dediğim gibi, neden bağlanıyoruz ve bağıllığı bir sorun haline getiriyoruz. Aslında ben bağıllığın bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Bence bizi bağlı kılan daha derin başka bir faktör var. Bu faktörü ortaya çıkarabilirsek o zaman hem bağıllığın hem de ondan kurtulma çabamızın pek bir anlamı kalmaz; o zaman bağıllığın getirdiği tüm sorunlar yok olur. Öyleyse asıl derindeki mesele nedir? Zihin yalnız kalma duygusundan nefret etmiyor mu, korkmuyor mu? Zihin sakındığı bu hali bilmiyor mu? Sakınmaya çalıştığım, hiç üstüne gitmediğim, hiç incelememediğim bir hal yüzünden psikolojik olarak içten içe birine bağlanıyorum. Böylece benim birine bağlanmam –sevgi, teşvik veya rehberlik için– muazzam önem kazanıyor, bundan doğan bütün sorunlar gibi. Ne var ki eğer beni –bir kişiye, Tanrı'ya, duaya, bir güce, bir formüle veya inanç diye adlandırdığım bir çıkarıma– bağlı kılan faktöre göz atabilirsem, o zaman belki bu bağıllığın hiç irdelemediğim, üzerinde hiç düşünmediğim bir içsel talebin sonucu olduğunu keşfedebilirim.

Bizler bu akşam sözünü ettiğimiz faktöre bakabilir miyiz? Zihnin sakındığı faktöre, yüzeysel olarak hepimizin aşına olduğu yapayalnızlık duygusuna bakabilir miyiz? Yalnız olmak ne demek? Bunu şimdi tartışıp başka bir soruna atlama- dan bu meseleyi irdeleyebilir miyiz? Zira bu meselenin sahi- den önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu yalnızlık sa- hiden anlaşılmadığı, nüfuz edilmediği, çözülmediği –hangi sözcüğü kullanırsanız kullanın– sürece, bu yalnızlık duygu- su varlığını koruduğu sürece bağıllık kaçınılmaz olacaktır ve insan ondan asla kurtulamayacak, insan doğru olanı, dini kendi başına asla keşfedemeyecektir. Bağlı olduğumda, bir otorite söz konusudur, taklit söz konusudur, değişik türlerde zorlama, yönlendirme, bir kalıba sokma, disiplin altına alma

söz konusudur. Öyleyse zihin yalnızlığın ne olduğunu keşfedip onu aşabilir mi? Böylece zihin tamamen özgür olsun ve dolayısıyla hiçbir inanca, hiçbir tanrıya, hiçbir duaya veya başka bir şeye bağlı kalmasın.

Hiç kuşkusuz bir sonuç, bir amaç, bir ideal peşinden koştuğumuz sürece, tam da bu bulma dürtüsü bağıllık yaratır ve bu bağıllıktan kıskançlık, dışlama, izolasyon vesaire doğar. Öyleyse zihin her ne kadar bilgiyle, ilişkiyle, eğlenceyle ve değişik türlerde oyalanmayla üstünü örtmeye çalışsam da içinde bulunduğum gerçek yalnızlığı bilebilir mi? Bu yalnızlığı sahidan anlayabilir miyim? Bağlanma ve bu bağıllıktan kurtulma mücadelesi başlıca sorunlarımızdan biri değil mi? Bunun üzerine konuşabilir miyiz yoksa bu imkânsız mı? Bağlanma, tutunma olduğu sürece dışlama da olur. Milliyete bağıllık, belli bir grupta, belli bir ırkla, belli bir kişi veya inançla özdeşleşme elbette ayrılık yaratır.

Demek ki zihin ayrı bir varlık olarak her daim dışlama peşinde ve aslında ayrılıkçı olan derin bir husustan kaçıyor; zihnin dış dünyaya kendini kapatıp yalnızlığı körükleyen düşünme süreci. İnsanın kendini bir Hindu, bir Hıristiyan olarak görmesi, belli bir kasta, gruba, ırka ait olduğunu hissetmesi, bu duyguyu biliyorsunuz. Eğer her birimiz söz konusu derin mevzuyu anlayabilirsek, o zaman belki bağıllığı körükleyen tüm etkileri sona erdirip zihnimizi tamamen özgür kılabiliriz. Belki de bu böylesine kalabalık bir grup içinde tartışamayacak kadar zor bir sorundur.

Soru: “Yalnız” sözcüğünü tanımlayabilir misiniz?

Krishnamurti: Lütfen sözcüklere takılmayalım, biz burada kesinlikle tanımların peşinde değiliz. Her birimizin bu

yalnızlığın farkına varıp varamayacağını soruyoruz. Belki şimdi değil, ama bu yalnızlık halini biliyoruz, değil mi? Çeşitli araçlarla bu yalnızlık halinden kaçtığımızı ve bu nedenle sorunlarımızı çoğalttığımızı biliyoruz. Şimdi ben farkındalıkla sorunun kökünü kazıyabilir miyim? Böylece o sorun bir daha doğmaz ya da doğarsa daha fazla soruna yol açmadan onunla nasıl başa çıkacağımı bilirim.

Soru: Demek istediğiniz, tatmin etmeyen bağları koparmamız gerektiği mi?

Krishnamurti: Tartıştığımız şey kesinlikle bu değil. Birbirimizi takip etmiyoruz, sanırım. İşte bu nedenle bu sorunu böylesine kalabalık bir grup içinde tartışmaya tereddütle yaklaşıyorum. Bağlı olduğumuzu biliyoruz, değil mi?

İnsanlara, fikirlere bağlıyız. Birisine bağlanmak bizim doğamızın, varlığımızın bir parçası. Bu bağlılığa sevgi adı veriliyor. Şimdi ben kendime soruyorum, belki siz de kendinize soruyorsunuz: Zihni tüm bağlılıklardan psikolojik anlamda, içsel olarak özgür kılmak mümkün müdür? Çünkü bağlılıklar yüzünden bir sürü sorunun doğduğunu, onların hiç bitmediğini görüyorum. Bu yüzden kendime soruyorum: Bir kişiye veya bir fikre bağlılık duygusunu tamamen yok edecek bir farkındalığa ulaşmak mümkün müdür, öyle ki zihin artık dışlayıcı olmasın, artık kendini dış dünyadan ayırmasın ve bağlılık talebi büsbütün ortadan kalsın?

Sözgelimi ben belli bir grupta özdeşleşmeye bağlanıyorum; bu kendimi Hindu veya Hıristiyan diye adlandırmamı sağlayarak beni tatmin ediyor; belli bir milliyete ait olmak çok tatmin edicidir. Kendi içimde kendimi küçük görüyo-

rumdur, kendimi bir hiç gibi hissediyorumdur ve kendime falanca veya filanca demek beni tatmin eder. Bu belki de çok yüzeysel seviyede bir bağıllık biçimi ama yine de milliyetçilik zehrini besliyor. Başka daha derin seviyelerde pek çok bağlanma türü mevcut. Şimdi ben bütün bunları aşip zihnimin asla psikolojik olarak bağlanmamasını sağlayabilir miyim, öyle ki zihnim hiçbir şeye bağlanmasın ve güvence aramasın? Eğer farkında olduğum ve yalnızlık adını verdiğim bu yoğun dışlama duygusunu, soyutlanmayı körükleyen, kişiyi kendi içine kapatan düşünme sürecini kavrayabilirsem zihnim artık güvence peşine düşmez.

Demek ki mesele, dış dünyadan nasıl tecrit olunacağı, insanlardan veya fikirlerden nasıl soyutlanılacağı değil, zihnin kendi aktiviteleriyle, talepleriyle, dürtüleriyle kendini dış dünyaya kapatma sürecini sona erdirip erdiremeyeceğidir. Zira “ben” ideası olduğu sürece yalnızlık kaçınılmazdır. Asıl öz, nihai olarak kendini dış dünyaya kapatma süreci bu fevkalade yalnızlık duygusunun keşfidir. Zihnin hiçbir güvence arayışına girmemesi, asla talepte bulunmaması için bu yalnızlık duygusunu yok edebilir miyim?

Bu soruya sadece ben değil tek tek her birimiz cevap vermiyoruz. Ben sadece tarif edebilirim ve bu tarif fiilen hayata geçirilmediği sürece bir engelden başka bir şey olmaz. Fakat eğer o tarif düşünme sürecini açığa vurursa o zaman kendinin ve kendi halinin farkındalığı olur. O zaman bu halde kalabilir miyim? Yalnızlık gerçeğinden artık kaçmadan, sıvışmadan, uzak durmadan orada kalabilir miyim? Zihnim sorunun bağıllık değil de yalnızlık olduğunu görünce, kavrayınca hiç hareket etmeden bu yalnızlık hali içinde kalabilir mi? Bu son derece güçtür, çünkü zihin asla bir gerçekle baş başa

kalamaz, ya onu tercüme eder, yorumlar ya da onunla ilgili bir şeyler yapar, ama asla gerçeikle baş başa kalamaz. Şimdi eğer zihin gerçeikle ilgili bir fikir ileri sürmeden, onu tercüme etmeden, yargılamadan, ondan kaçmadan gerçeikle baş başa kalabilirse, o zaman gerçek, zihinden farklı mı olur? Zihin ile gerçek arasında bir bölünme var mıdır yoksa bizzat zihin gerçek midir? Sözgelimi ben yalnızım ve bunun farkındayım, bunun ne olduğunu biliyorum; bu, günlük hayatımızın, varoluşumuzun sorunlarından biridir. Bağlılık sorununu kendi başıma çözmek ve zihnin sahiden özgür olup olamayacağını görmek isterim, varsayımsal, kuramsal veya felsefi olarak değil de bağlılıktan fiilen kurtulup kurtulamayacağını görmek isterim. Zira eğer sevgi için bir başkasına bağlı olursam bu sevgi olmaz. Sevgi adını verdiğimiz o hali keşfetmek isterim. Onu keşfetmeye çalışırken tüm bağlılık, ilişkide güvence duygusu, kalıcılığa dönük bütün talepler, arzular kaybolabilir ve tamamen farklı bir şeyle yüzleşebilirim. Dolayısıyla kendi içimi yoklarken, yalnızlık denen duyguyla karşılaşabilirim.

Şimdi bu yalnızlığı sürdürebilir miyim? “Sürdürmek”ten kastım, onu yorumlamamak, onu değerlendirmemek, onu yargılamamak, sadece geri çekilmeden bu yalnızlık halini gözlemlemek. O zaman zihnim bu halde kalabilirse, bu hal zihnimden farklı mı olur? Zihnin gözlemlediği bir boşluk hali yok da bizzat zihnim yalnız, boş olabilir. Zihnim yalnızlığı gözlemler ve ondan sakınır, kaçır. Ama eğer ondan kaçmazsam bir bölünme, bir ayrılık, yalnızlığı gözlemleyen bir gözlemci var olur mu? Yoksa yalnızlığın var olduğunu bilen bir gözlemci değil de sadece yalnızlık hali, bizzat zihnimin boş, yalnız olması mı söz konusu olur? Çok fazla laf ebeliği yap-

madan bunu çabucak anlamamız önem taşıyor. şimdi “Ben kıskancım ve kıskançlıktan kurtulmak istiyorum” diyebiliriz. Bu durumda bir gözlemci ve gözlemlenen vardır. Gözlemci gözlemlediğı şeyden kurtulmak istiyor. Fakat gözlemci gözlemlenen değıl midir? Kıskançlığı yaratan şey zihindir, dolayısıyla zihin kıskançlık konusunda hiçbir şey yapamaz.

Demek ki zihnim yalnızlığı gözlemliyor; düşünen kişi yalnız olduğunun farkına varıyor. Fakat onunla tam temas içinde baş başa kaldığında, yani ondan kaçmadığında, onu tercüme etmediğinde gözlemci ile gözlemlenen arasında bölünme olur mu? Yoksa bizzat zihnin yalnız, boş olduğu tek bir hal mi vardır? Zihin kendini boş olarak gözlemlemiyor da bizzat zihnin kendisi boş. O zaman bizzat kendisinin boş olduğunun farkına varan zihin bu boşluktan uzaklaşmaya yönelik her girişimin, her hareketin sırf bir kaçış, bir bağıllık olduğunu fark eden zihin bütün bağıllıkları bir kenara atıp tamamen boş, tamamen yalnız olabilir mi? Eğer o bu haldeyse tüm bağıllıklardan, bağlanmalardan özgür olmaz mı?

Lütfen sırf ben söylediğim için sözlerimi kabullenmeyin. Bu birlikte ele alacağımız bir mesele. Sadece benim sözlerimi kabullenmekle yetinirseniz bunun bir anlamı olmaz. Fakat eğer ele alacağımız şeyi kendiniz deneyimlerseniz, o zaman zihnin herhangi bir hareketinin –değerlendirme, yargılama, tercüme etme ve benzeri etkinlikler– “olan”ın gerçekliğinden bir sapma olduğunu ve dolayısıyla kendisi ile gözlemlediğı şey arasında bir çatışma yarattığını görürsünüz. O halde zihin çabalamadan, ikiliğe düşmeden, çatışmaya girmeden ve dolayısıyla özgür kalarak var olabilir mi? Zihin çatışmaya girdiğı anda artık özgür değildir. Olma çabası olmadığı sürece özgürlük var olur. Öyleyse zihin çabasız ve dolayısıyla özgür olabilir mi?

Soru: Şimdi kendi adıma sorunları kabul edebiliyorum. Fakat aynı sorunlarla karşılaşan çocuklarımın acısına nasıl son verebilirim?

Krishnamurti: Neden çocuklarımıza bağlanıyoruz? Ayrıca çocuklarımızı seviyor muyuz? Eğer o sevgiyse o zaman nasıl oluyor da bağıllık acı bir varlık kazanabiliyor? Bizim sevgi anlayışımız başkaları için acı çekmektir. Sevgi mi acı çekiyor? Yoksa ben çocuklarıma bağılıyım da onlar aracılığıyla ölümsüzlüğü ve tatmini mi arıyorum? Dolayısıyla onların falanca veya filanca olmalarını isterim ve öyle olmadıklarında acı çekerim. Sorun hiç de çocuklar olmayabilir, sorun bizzat ben olabilirim. Yine aynı noktaya döndük; belki de sevginin ne olduğunu bilmiyoruz. Eğer çocuklarımızı sevseydik bütün savaşlara yarın son verirdik, kesinlikle çocuklarımızı şartlandırmazdık. Onlar İngiliz, Hindu, Brahman* falan olmazdı. Çocuk olurlardı sadece.

Fakat biz sevmiyoruz ve dolayısıyla çocuklarımıza bağlıyız; onlar aracılığıyla kendimizi tatmin etmeyi umarız. Bu nedenle kendisi aracılığıyla tatmin aradığımız çocuk istemediğimiz bir şey yaptığında acı ve çatışma ortaya çıkıyor. Sadece bir soru sorup cevap beklemenin pek bir anlamı yok. Fakat eğer kendimizi, bağlanma sürecini, başkası aracılığıyla tatmin arama sürecini, kaçınılmaz olarak acı doğuran bağıllığı gözlemleyebilirsek, bunun kendimizin bir gerçeği olduğunu görebilirsek, o zaman başka bir hal ortaya çıkar ve sevgi varlık kazanabilir. O zaman ilişki oldukça farklı bir toplum, hayli değişik bir dünya doğurur.

* Brahman: Brahma rahibi, soylu ve kültürlü kimse. (Çev. n.)

Soru: İnsan sakın bir zihin halini yakaladığında ve acil sorunu da yoksa bu dinginlikten ne doğar?

Krishnamurti: Fevkalade bir soru değil mi? Dingin bir zihin halini yakaladığınızdan eminsiniz ve bundan sonra ne olacağını öğrenmek istiyorsunuz? Ne var ki dingin bir zihne sahip olmak dünyanın en zor işlerinden biridir. Kuramsal olarak çok kolay ama gerçekte tarif edilemeyecek derecede olağanüstü bir haldir bu. Ne olacağını, o hale erdiğinizde keşfedersiniz. Fakat mesele o halden sonra ne olacağı değil o hale nasıl ulaşılacağıdır.

O hale ulaşamazsınız. Bu bir süreç işi değil. Sizin pratik yoluyla erişeceğiniz bir şey değil bu. Zamanla, bilgiyle, disiplinle ortaya çıkacak bir şey değil. Ancak bilgiyi anlamak, insanın kendi düşünme sürecini tümüyle kavramak ve bir sonuca ulaşmaya çalışmamakla ortaya çıkarılacak bir şey. O zaman belki sessizlik, dinginlik varlık kazanabilir. Ondan sonra ne olacağını kelimelere dökemeyiz. O halin ne kelimesi ne de “anlamı” vardır.

Gördüğünüz gibi, deneyimleyen biri olduğu sürece, her deneyim zihinde bir anı, bir yara bırakır. Zihin bu anıya yapışır ve daha fazlasını isteyerek zamanı besler. Ne var ki dinginlik hali zamansızdır, bu nedenle bu dinginliği deneyimleyen deneyimci yoktur.

Anlamak isteyenleriniz için bu sahiden çok önemli bir konu. Demek ki “Dinginliği tecrübe etmeliyim” diyen ve deneyimi bilen deneyimleyen olduğu sürece, o dinginlik değildir, zihnin bir oyunudur sadece. Kişi “ben dinginliği deneyimledim” dediğinde bu, karmaşadan, çatışmadan kaçıştır, hepsi bu. Sözüünü ettiğimiz dinginlik tamamen farklı bir şeydir. Bu nedenle dinginlik dediği hali talep eden düşüneni, deneyim-

leyeni, benliği anlamak çok önemlidir. Bir dinginlik anı yaşayabilirsiniz, ama bu anı yaşarken zihin bu dinginliğe bağlanır ve onu hafızasında yaşatır. Fakat o artık dinginlik değildir, bir tepkidir sadece. Bizim sözünü ettiğimiz şey tamamen farklı bir şey. İçinde deneyimcinin olmadığı bir halden söz ediyoruz biz; dolayısıyla bu sessizlik, bu dinginlik bir deneyim değildir. Eğer bu hali hatırlayan bir varlık mevcutsa o zaman bir deneyimci var demektir, dolayısıyla artık o hal söz konusu olmaz.

Bu da bir toplama, biriktirme anı olmaksızın her deneyime gerçekten ölü gibi kayıtsız kalmak demektir. Her şeyden önce bu toplama çatışmayı, daha fazlasına sahip olma isteğini uyandırmaktadır. Toplayan açgözlü bir zihin topladığı her şeye asla ölü kalamaz. Ancak her şeye, hatta en yüksek deneyime bile ölü kalan zihin, ancak böyle bir zihin, sözünü ettiğimiz sessizliğin ne olduğunu bilebilir. Fakat bu hal disiplinle ortaya çıkarılamaz, çünkü disiplin deneyimcinin devamlılığını, belli bir amaca yönelik belli bir niyetin güçlenmesini ima eder, dolayısıyla deneyimciye süreklilik kazandırır.

Eğer bu hususu çok yalın ve açık bir şekilde görebilsek o zaman sözünü ettiğimiz zihinsel sessizliğe ulaşabiliriz. Ondan sonra ne olacağı, kelimelere dökülemez, tarif edilemez, çünkü onun "anlamı" yoktur, kitaplar ve felsefedekinin dışında.

Soru: Bu tam sessizliği tecrübe etmemişsek onun var olduğunu nereden bilebiliriz?

Krishnamurti: Onun var olduğunu neden öğrenmek istiyoruz? O hiç olmayabilir, belki sırf benim yanılsamam, hayalim olabilir. Fakat insan çatışma olduğu sürece hayatın sefa-

let olacağını görebilir. Çatışmayı anlarken ötekinin ne anlama geldiğini de öğrenirim. O bir yanılsama, bir uydurma, zihnin bir oyunu olabilir ama çatışmanın tüm anlamını kavradığımda tamamen farklı bir şeye ulaşırım.

Zihnim kendi içinde ve dışındaki çatışmayla meşgul. Toplayan, biriktiren ve dolayısıyla hep zaman ačíısından, “daha fazlası” ve “daha azı” ačíısından düşünen bir deneyimci olduğu sürece çatışma kaçınılmazdır. Bunu anladığımızda, bunun farkına vardığımızda, sessizlik veya başka adlar verilebilecek bir hale ulaşabiliriz. Ama işlem sessizlik, dinginlik arayışı değildir, çatışmayı anlamaktır, çatışma içinde kendini anlamaktır. Sessizliđi nereden bilebilirim şeklindeki soruya cevap verebildim mi bilmiyorum. Sessizliđi nasıl tanıyabilirim? Anlıyor musunuz? Demek ki tanıma, bilme süreci olduğu sürece sessizlik var olamaz.

Her şeyden önce tanıma işlemi şartlanmış zihnin bir işlemidir. Fakat şartlanmış zihnin tüm içeriğini anladığınızda o zaman zihin sessiz sakin olur, sessizlik adını verdiği halin içinde olduğunu gözlemleyen bir gözlemci olmaz. Bir deneyimin tanınması sona erer.

Soru: Doğru anlayış insanın içsel sorunlarının çözümüne yardım eder ve zihnin içsel huzuru tamamen öz-disipline bağlıdır diyen Buda öğretilerine katılıyor musunuz?

Krishnamurti: Eğer kişi bir şeyin hakikatini keşfetmek istiyorsa kesinlikle bütün otoriteleri bir kenara koymalıdır. İnsan doğruyu bulmak istediğinde ne Buda kalır ne de İsa. Bu da demektir ki zihin bağlı değil de gerçekten tamamen yalnız olabilmeli. Buda yanılmış olabilir. İsa yanılmış olabilir. İnsan

yanulabilir. İnsan sözünü ettiğimiz hale kesinlikle hiçbir otoriteyi kabullenmeden ulaşmalıdır. İlk husus bu; otorite yapısını parçalamak. Gelenegın her şeyi saran yapısını parçaladığınızda bu işlem beraberinde anlayışı getirir. Fakat sırf bir kutsal kitapta denildiğı için bir şeyi kabul etmenin pek bir anlamı yoktur.

Hiç kuşkusuz zamanın ötesindeki bir şeyi bulmak için tüm zaman sürecinin sona ermesi gerekir, değil mi? Arayış sürecinin bitmesi gerekir. Çünkü aradığımda bağılı olurum, sadece bir başkasına değil, kendi deneyimime de, çünkü bir şey öğrendiğimde bana yol göstermesi için o şeyi kullanırım. Doğruyu bulmak için hiçbir türde arayış içinde olmamalıyım, işte bu zihnin asıl dinginliğidir.

Belli bir kültürde, belli bir inanç sistemi içinde, muazzam otorite figürleriyle büyümüş bir kişi için bütün bunları bir kenara itip, kendi başına yalın düşünüp keşfetmek çok zordur. Eğer kendini tanımazsa, kendini bilmezse yalın düşünemez. Hiç kimse, hiçbir hoca, hiçbir kitap, hiçbir felsefe, hiçbir disiplin bizim kendimizi bilmemizi sağlayamaz. Benlik sürekli bir devinim içindedir; yaşadığı sırada anlaşılması gerekir. Ancak kendimi bilerek, her tepkimin aynasında görünen kendi düşünme sürecimi anlayarak, “ben”in, zihnin herhangi bir şeye –Tanrı’ya, Hakikat’e, huzura– yönelik bir hamlesi olduğu sürece, zihnin asla sessiz, dingin olamayacağını, hep başarmak, ele geçirmek, bir hale ulaşmak isteyeceğini idrak ederim. Herhangi türde bir otorite, zorlama, taklit olduğu sürece zihin anlayamaz. Zihnin taklit ettiğini, gelenekle çarpıtıldığını bilmek, kendi deneyimlerinin, kendi projeksiyonlarının peşinden gittiğinin farkına varmak büyük bir içgörü, büyük bir farkındalığı ve kendini bilmeyi gerektirir.

Ancak o zaman zihn n tüm içeriğinin, tüm bilincin açığa çıkarılıp anlaşılmamasıyla birlikte dinginlik adı verilebilecek bir hal ortaya çıkar ki bu halin içinde ne deneyimci vardır ne de tanıma.

MADANAPALLE'DE BİRİNCİ KONUŞMA

26 Şubat 1956

Sanırım çoğumuz çok ölü bir hayat yaşıyoruz. Geçinmek için bir iş yapmak zorundayız ve bu çok rutin bir hal alıyor; bizler bu rutini ölene kadar yıllarca sürdürüyoruz. İster zengin ister yoksul olalım, ister felsefi düşüncelere sahip okumuş etmiş biri olalım, cahil hayatlarımız çoğunlukla pek sığ ve boş. Hiç kuşkusuz içimizde bir yetersizlik var ve bu boşluğun farkına varınca bilgiyle veya bir tür sosyal etkinlikle onu doldurmaya çalışıyoruz ya da çeşit çeşit eğlenceyle veya bir inanca sarılarak ondan kaçmaya çalışıyoruz. Belli bir kapasiteye sahip halde çok verimli olsak bile hayatlarımız yine de fena halde cansız ve bu cansızlıktan, yaşamın bu yorucu tekdüzeliğinden kurtulmak için rutin olmayan ve şimdilik ötekilik diyebileceğimiz, dünyevi olmayan bir varoluş halini yakalamaya çalışıyoruz. Bu ötekiliği ararken güya bizi ona götürecek pek çok farklı sistemin, yolun olduğunu görüyoruz. Kendimizi disiplin altına sokarak, belli bir meditasyon sistemini uygulayarak, bir ritüeli takip ederek veya belli sözleri tekrarlayarak o hale ulaşmayı umuyoruz. Günlük hayatımız bitmeyen bir zevk ve acı döngüsü olduğu için, fazla anlamı olmayan türlü çeşit deneyimler silsilesi veya aynı deneyimlerin anlamsız tekrarı olduğu için, çoğumuzun gözünde yaşamak yeknesak bir rutin; dolayısıy-

la zenginleşme, ötekini –Tanrı, Hakikat, mutluluk veya ne derseniz deyin o– ele geçirme meselesi çok aciliyet kazanıyor, değil mi? Refah içinde olabilirsiniz, iyi bir evlilik yapmış ve güzel çocuklara sahip olabilirsiniz, akıllıca ve insani düşünebilme yetisine sahip olabilirsiniz, ama ötekilik hali olmadan hayat son derece boş olur.

Öyleyse ne yapmalıyız? İnsan sözünü ettiğimiz hale nasıl ulaşacak? Veya o hale ulaşmak mümkün müdür? Bildiğiniz gibi şimdi zihinlerimiz çok küçük, çok sınırlı, çok koşullandırılmış durumda ve her ne kadar küçük bir zihin ötekilik hakkında fikir beyan edebilse de fikirleri her zaman küçük olur. İdeal bir hal formüle edebilir, ötekiliği kavrayıp tarif edebilir ama kavrayışı yine küçük zihnın sınırları içinde kalır ve ben- ce ipucu da burada yatıyor; yani zihnın ötekiliği yaşamak, formüle etmek veya spekülasyonda bulunmak suretiyle deneyimlenmesinin mümkün olmadığını görmekte. Elbette bu önemli bir fark ediştir: Zihin sınırlı, sefil, dar, yüzeysel olduğu için zihnın o olağanüstü hale yönelik her hareketi bir engel teşkil eder. Bu gerçeği teoride değil de pratikte anlamak meseleye farklı bir yaklaşımın başlangıcıdır.

Her şeyden önce zihnimiz zamanın, binlerce yılın sonucudur; bilinene dayalı deneyimlerin ürünüdür ve böyle bir zihin bilinenin devamıdır. Her birimizin zihni kültürün, eğitimin sonucudur ve bilgileri veya teknik eğitimi ne kadar kapsamlı olursa olsun o yine zamanın ürünüdür, bu nedenle sınırlı ve şartlandırılmıştır. Böyle bir zihinle bizler bilinemeyeni keşfetmeye çalışıyoruz ve böyle bir zihnın bilinemeyeni asla keşfedemeyeceğini anlamak sahiden olağanüstü bir deneyimdir. Zihin ne kadar kurnaz, ne kadar ince fikirli, ne kadar bilgili olursa olsun ötekiliği anlayamayacağını fark etmek, bizzat bu fark ediş beraberinde belli bir olgusal idraki getirir

ve sanırım bu, ötekiliğe kapıyı açabilecek şekilde hayata bakışın başlangıcıdır.

Meseleyi başka şekilde ifade edecek olursak, zihin hep aktiftir, hiç durmadan gevezelik yapar, planlar kurar. Olağanüstü kurnazlıklara, inceliklere ve icatlara gücü yeter ve böyle bir zihin nasıl sessiz olabilir? Kendisinin herhangi bir etkinliğinin, herhangi bir yönde herhangi bir hareketinin geçmişin bir tepkisi olduğunu gören zihin nasıl dingin olabilir? Eğer o disiplin yoluyla dingin kılınırsa böyle bir dinginlik içinde sorgulama, arayış barındırmayan bir hal olur, değil mi? Dolayısıyla bilinmeyene, ötekilik haline açılma söz konusu olmaz.

Bilmiyorum bu sorunu hiç düşündünüz mü veya sadece geleneksel yaklaşımla, yani bir ideal edinip bir formülle, belli bir disiplini uygulayarak o ideale ulaşma yaklaşımıyla mı düşündünüz. Disiplin kesinlikle baskıyı ve ikiliğin çatışmasını ima eder ki bunlar da zihnin alanı içindedir. Biz bu hat üzerinde ilerleyerek ötekiliğe ulaşmayı umarız; ama bizler şu soruyu akıllıca ve insanice hiç sormadık: Zihin o hale ulaşabilir mi? Zihnin dingin olmasına dair bir ipucumuz var, ama ötekilik her zaman disiplinle oluşturulmuş. Yani bizler dingin bir zihin idealine sahibiz ve kontrol, mücadele, efor yoluyla o ideale ulaşmaya çalışıyoruz.

Şimdi bütün bu sürece bakarsanız onun bilinenin alanı içinde olduğunu görürsünüz. Zihin varoluşunun monotonluğunun farkına varınca, türlü çeşit deneyimlerinin yoruculuğunu anlayınca, hep ötekiliğe ulaşmaya çalışır; ama insan zihnin bilinen olduğunu ve ne yaparsa yapsın asla ötekiliğe, yani bilinmeye ulaşamayacağını kavrayınca, o zaman sorunumuz ötekiliğe nasıl ulaşılacağı değil de zihnin bilinenden kurtulup kurtulamayacağı olur. Ötekiliğin, bilinmeyenin var-

lık kazanma olanağının olup olmadığını keşfetmek isteyen herkesin bu meseleye kafa yorması gerek. Öyleyse geçmişin, bilinenin sonucu olan zihin kendini bilinenden nasıl kurtarabilir? Umarım meramımı apaçık anlatabiliyordumdur.

Daha önce de söylediğim gibi, şimdiki zihin, gerek bilinçli gerekse bilinçdışı zihin geçmişin ürünüdür, ırksal, iklimsel, beslenme, geleneksel etkilerle birlikte diğerk etkilerin birikmiş sonucudur. Öyleyse zihin şartlandırılmıştır, Hristiyan olarak, Budist olarak, Hindu olarak veya komünist olarak şartlandırılmış. Elbette gerçek olduğunu düşündüğü şeyi yansıtır. Fakat onun projeksiyonu ister geleceğı bildiğini düşünen ve bütün insanlığı belli bir ütopyanın kalıbına sokmak isteyen bir komünistin projeksiyonu olsun, ister yine geleceğı bildiğini düşünen ve bu minvalde çocuklarını eğiten bir dindarın projeksiyonu olsun her iki projeksiyon da gerçek değildir. Gerçeksiz hayat çok cansızdır, şimdi çoğu insanın hayatı gibi. Bizim hayatlarımız çok sönük olduğundan ötekilik, gerçek konusunda romantik, duygusal oluyoruz.

şimdi çok fazla ayrıntıya girmeden bu bütün varoluş yapısını gören bir zihin için kendini bilinenden –geçmişin psikolojik birikimi olarak bilinen– kurtarmak mümkün müdür? Bir de günlük etkinliklerin getirdiğı bilinenler var, ama zihin bunlardan kendini kurtaramaz elbette, çünkü insan evinin yolunu veya hayatını kazanmasını sağlayan bilgi birikimini unutursa deliliğın sınırlarına dayanır. Öte yandan zihin ilişki kurmak ve özdeşleşmek yoluyla güvence sunan bilinenin psikolojik faktörlerinden kendini kurtarabilir mi?

Bu meseleye girmek için düşünen ile düşünce arasında, gözlem yapan kişi ile gözlemlenen şey arasında gerçekten bir farklılık olup olmadığını irdelememiz gerek. şimdi onlar arasında bir bölünme var, değil mi? “Ben”in, yani deneyimleyen

varlığın deneyimden, düşünceden ayrı olduğunu sanıyoruz. Düşünen ile düşünce arasında bir mesafe, bir bölünme var. İşte bu yüzden “Düşüncemi kontrol etmeliyim” diyoruz. Fakat “Ben”, yani düşünen düşüncemden ayrı mıyım? Düşünen her zaman düşünceyi kontrol etmeye, onu iyi bir model olduğunu sandığı şeye göre şekillendirmeye çalışıyor ama eğer düşünce olmasaydı düşünen olur muydu? Kesinlikle olmazdı. Sadece düşüneni yaratan düşünme var. Düşüneni herhangi bir seviyeye koyabilirsiniz, ona Yüce Varlık, Atman* veya ne isterseniz onu diyebilirsiniz ama o yine düşünmenin sonucudur. Düşünen düşünceyi yaratmamıştır, düşünce düşüneni yaratmıştır. Geçiciliğini fark eden düşünce kendine kalıcılık kazandırmak için –hepimizin istediği– ayrı bir varlık olarak düşüneni yaratır. Atman, ruh ya da düşünen dediğiniz o varlık düşünceden, deneyimden ayrıdır ama siz ancak düşünce ve ayrıca Hindu, Hristiyan veya her neyseniz o olarak şartlanmanız sayesinde ayrı bir varlığın farkında oluyorsunuz. Düşünen ile düşünce arasında bu ikilik var olduğu sürece iradeyi işaret eden çaba, çatışma var olacaktır ve kendini özgürleştirmeyi murat eden, “Geçmişten kurtulmalıyım” diyen bir zihin başka bir şablon yaratmaktan öteye geçemez.

Öyleyse ancak bir sonuca ulaşmak isteyen “Ben” olarak çabalamaya son verildiğinde zihin özgürleşebilir ve bu sayede belki ötekilik varlık kazanabilir. Ne var ki sizin de gördüğünüz gibi, bütün hayatımız çabaya dayanıyor; iyi olma çabası, kendimizi disiplin altına sokma çabası, bu dünyada veya öteki dünyada bir sonuca ulaşma çabası. Yaptığımız her şey mücadeleye, hırsa, başarıya, efora dayanıyor ve Tanrı'yı,

* Atman: Hint dininde, canlıdaki, özellikle de insandaki ruh ya da “ben”dir, Brahman'ın benliğidir. (Çev. n.)

Hakikat'i anlamamanın da çabayla olabileceğini sanıyoruz. Fakat bu çaba bencil başarı etkinliğini işaret ediyor, değil mi? Benliğin terk edilmesini değil.

Şimdi, gerek bilinçli gerekse bilinçdışı zihnin bütün bu sürecinin farkına varırsanız, onu sahiden görüp anlarsanız, o zaman zihnin hiç çabalamadan son derece sessiz, dingin olduğunu fark edersiniz. Disiplinle, kontrolle, baskıyla sağlanan dinginlik ölüm dinginliğidir. Oysa benim sözünü ettiğim dinginlik insan zihninin tüm sürecini anladığında çabasız, kendiliğinden ortaya çıkar. Ancak o zaman Hakikat veya Tanrı diyebileceğimiz ötekiliğin varlık kazanması mümkün olabilir.

Soru: Kılavuzluğun gerekli olduğunu düşünmüyor musunuz? Dediğiniz gibi, eğer gelenek ve otorite ortadan kaldırılırsa o zaman herkes kendisi için yeni bir temel atmaya başlar. Fiziksel bedenin bir başlangıcı olduğu gibi ruhsal ve zihinsel bedenlerimizin de bir başlangıcı yok mu ve onlar bir evreden sonraki daha üst bir evreye geçerek gelişiyorlar mı? Zihnimizin sizi dinleyerek uyanması gibi geçmişin büyük beyinleriyle temas kurarak uyanmaya ihtiyacı yok mu?

Krishnamurti: Beyefendi, bu çok eski bir mesele. Zihnimizin uyanması için bir guruya, bir hocaya ihtiyacımızın olduğunu sanıyoruz. Şimdi bunda ne saklıdır? Bu bilen biriyle bilmeyen birini ima eder. Gelin, önyargılı bir şekilde değil de yavaş yavaş ilerleyelim. Bilen kişi otorite olur, bilmeyen kişi de onun müridi. Mürit gurunun yerini almak, onun seviyesine ulaşmak umuduyla hep onu takip eder. Lütfen iyi izleyin. Guru bildiğini söylediğinde guru olmaktan çıkar; bildiğini

söyleyen kişi aslında bilmiyordur. Rica ederim nedenini dinleyin. Çünkü hakikat, gerçeklik veya ötekilik sabit bir noktaya sahip değildir; açıkçası ona bir yolla yaklaşılamaz, onun anbean keşfedilmesi gerekir. Eğer sabit bir noktası olsaydı o zaman o nokta zamanın sınırları içinde yer alırdı. Sabit bir noktaya yol gider, tıpkı evinize giden yol gibi ama yaşayan bir şey, yani meskeni olmayan bir şeyin ne başlangıcı ne de sonu olmadığından yolu da yoktur.

Hiç kuşkusuz fark etmeniz için size yardım edeceğini söyleyen guru sadece sizin zaten bildiğiniz şeyi fark etmenize yardım edebilir, çünkü kavrayacağınız şeyin, deneyimin tanınabilir olması gerekir değil mi? Eğer onu tanıyabilirseniz o zaman “Bunu deneyimlemiştim” dersiniz ama tanıdığınız şey ötekilik değildir. Ötekilik tanınamaz, bilinemezdir. O sizin deneyimlediğiniz için tanıyabileceğiniz bir şey değildir. Ötekilik anbean keşfedilecek bir şeydir ve onu keşfetmesi için zihnin özgür olması gerekir. Beyefendi, zihnin herhangi bir şeyi keşfetmesi için özgür olması gerekir ve eski ya da modern olsun geleneğin boyunduruğu altındaki bir zihin kesinlikle özgür değildir; inanç, dogma, ritüellerle dolu bir zihin de özgür olamaz. Bana göre bir başkasının seni uyandırabileceği fikri geçersizdir. Bu bir düşünce değil, bir gerçektir. Eğer bir başkası seni uyandırırsa onun etkisinde kalırsın, ona bağlı olursun, bu yüzden özgür olmazsın ve ancak özgür bir zihin keşfedebilir.

Demek ki mesele budur. Ötekiliği istiyoruz ve ona nasıl ulaşacağımızı bilmediğimizde, hoca, guru diye adlandırdığımız birine veya bir kitaba ya da kendi deneyimimize bağlanıyoruz hep. Böylece bağlanma yaratılıyor ve bağlanmanın olduğu yerde otorite de vardır; bu yüzden zihin otoritenin, geleneğin kölesi oluyor ve böyle bir zihin kesinlikle özgür de-

ğildir. Ancak özgür bir zihin keşfedebilir ve zihninizi uyan-
dırmak için başkalarına bağı olmanız uyuşturuu bağımlılı-
ğına benzer. Elbette olan bitenleri çok keskin, çok açık göre-
bilmenizi sağlayacak bir uyuşturuu alabilirsiniz. Hayatı ge-
çici olarak çok daha canlı kılan, her şeyi ışı ışı gösteren, her
gün görüp yanından geçtiğiniz renklere olağanüstü bir gü-
zellik katan uyuşturuucular vardır. Bu sizin zihninizin “uyanı-
şı” olabilir ama sonra uyuşturuucuya bağımlı olursunuz, tıpkı
guruya veya kutsal bir kitaba bağımlı olmanız gibi. Zihin ba-
ğımlı olduğı anda körelir. Bağılıktan korku doğar, başara-
mama korkusu, kazanamama korkusu. İster kurtarıcı, ister
başka biri olsun, birine bağı olduğunuzda zihniniz başarı pe-
şinde, tatmin edici bir son peşindedir. Ona Tanrı, hakikat ve-
ya ne isterseniz onu diyebilirsiniz ama o yine elde edilebile-
cek bir şeydir; böylece zihin saplanır, köleleşir ve kendini fe-
da eder, disiplin altına sokar ve kendine işkence eder; böyle
bir zihin ötekiliğı asla bulamaz.

Öyleyse mesele kimin doğru hoca olduğ u değil, zihnin
kendini uyanık tutup tutamayacağıdır. Ancak bütün ilişki
içinde kendini olduğ u gibi gören bir ayna olduğ unda zihnin
kendini uyanık tutabilir.

Fakat eğer zihin gördüğ ü şeyi yargı larsa veya haklı çıka-
rırsa ya da onunla özdeşleşirse o zaman kendini olduğ u gibi
göremez. Bütün bu şeyler zihni köreltir ve körelmiş bir halde
uyanmak istiyoruz, bu nedenle bizi uyandıracak bir başkası-
nı arıyoruz.

Fakat tam da bu uyanma isteğıyle körelmiş zihin daha da
körelir, çünkü körlüğ ünün nedenini göremez. Ancak zihin
bütün bu süreci görüp anladığında ve bir başkasının açıkla-
masına bel bağlamadığında kendini özgür kılabilir. Lakin
bizler sözcüklerle, açıklamalarla ne kolay tatmin oluyoruz!

Çok azımız açıklamaların engelini aşp, sözcüklerin ötesine geçebiliyor ve kendi başına doğruyu bulabiliyor. Kapasite başvuruyla gelir, değil mi? Fakat biz kendimize başvurmuyoruz, çünkü bizler sözcüklerle, spekülasyonlarla, geleneksel cevaplarla ve çocukluğumuzdan beri aşına olduğumuz açıklamalarla yetiniyoruz.

Soru: Bütün dinlerde dua gerekli görölmektedir. Dua konusunda ne diyorsunuz?

Krishnamurti: Benim dua konusunda ne söylediğim önemli değil, aksi halde o, bir fikrin karşısındaki başka bir fikir olur ve fikrin geçerliliği yoktur. Bizim yapabileceğimiz şey gerçeklerin ne olduğunu bulmaktır.

Duadan ne kastediyoruz? Dua yalvarış, istek, talep demektir. Başımız sıkıntıya girdiğinde, acı çektiğimizde ve rahatlamak istediğimizde dua ederiz. Kafanız karışıktır ve açıklığa kavuşturmak istersiniz. Kitaplar sizi tatmin etmez, gurular size istediğinizi vermez, bu nedenle dua edersiniz, yani ya sessiz sedasız niyaz edersiniz ya da belli sözleri tekrarlırsınız.

Eğer belli sözcükleri ya da deyimleri tekrarlamaya devam ederseniz zihnin çok sessizleştiğini fark edersiniz. Yüzeysel bir zihnin dinginleşmesinin tekrarlamayla mümkün olduğu bilinen psikolojik bir gerçektir. Sonra ne olur? Bilinçdışı zihnin, yüzeysel zihni rahatsız eden soruna bir çözüm sunabilir. Yüzeysel zihin sessizleşince bilinçdışı zihin kendi çözümünü öne sürüp "Tanrı bana cevap verdi" deriz. Bunu irdelediğinizde sahiden fevkalade olduğunu görürsünüz, çünkü kendinin ürettiği acıya saplanmış zavallı küçük zihin ötekilikten, ölçülemez, bilinemez olandan bir medet umar. Ama isteğimi-

ze cevap verilmiştir, bir çözüml bulmuşuzdur ve tatmin olmuşuzdur. İşte duanın bir türü budur, değil mi?

Peki, mutlu olduğunuzda dua ettiniz mi hiç? Çevrenizdekilerin gülümsemelerini ve gözyaşlarını fark ettiğinizde, güzelim gökyüzünü, dağları, engin tarlaları ve kuşların yavaşça süzölüşünü gördüğünüzde, kalbinizde neşe ve keyif varken, dua eder misiniz? Elbette hayır. Oysa dünyanın güzelliğini görmek, aklığın ve sefaletin farkına varmak, çevremizde olan biten her şeyden haberdar olmak, hiç kuşkusuz bunlar da bir tür duadır. Hatta bu çok daha anlamlı ve değerli bir duadır, çünkü hafızanın, intikamın, "Ben" in bütün o birikmiş aptallıklarının tuzaklarını silip süpürür. Ne var ki kendisiyle ve planlarıyla meşgul bir zihin, inançlara, dogmalara, korkulara, kıskançlıklara, hırsla, açgözlölölşe, hasede saplanmış bir zihin, böyle bir zihin hayat denen bu olağanüstü şeyin farkına varamaz. O kendi ben-merkezci etkinliğine saplanıp kalmıştır ve böyle bir zihin ya buzdolabına sahip olmak için ya da sorunlarının çözölmesi için dua etse ve duasına karşılık bulsa bile yine de zavallıdır.

Bütün bunlar meditasyon nedir sorusunu önüme getiriyor, değil mi? Elbette meditasyonun olması gerekir. Meditasyon fevkalade bir şeydir, ama çoğumuz meditasyonun ne anlama geldiğini bilmiyoruz; sadece nasıl meditasyon yapacağımızla ilgileniyoruz, onunla bir şey elde etmeyi, huzuru veya Tanrı'yı anlamayı umduğumuz bir yöntemi veya sistemi uygulamakla ilgileniyoruz. Meditasyonun ne olduğuna ve meditasyon yapan kişinin kim olduğuna hiç kafa yormuyoruz. Ne var ki eğer meditasyonun ne olduğunu araştırmaya başlarsak o zaman muhtemelen nasıl meditasyon yapacağımızı da öğrenebiliriz. Meditasyonu araştırmak da meditasyondur. Fakat meditasyonu araştırmak için herhangi bir sis-

teme başvuramazsınız, çünkü o zaman araştırmanız o sistem tarafından koşullandırılır. Meditasyon nedir meselesine sahiden girmek için bütün sistemleri bir kenara atmalısınız. Ancak özgür bir zihin keşfedebilir ve tam da zihni keşif için özgürleştirme süreci meditasyondur.

Soru: Ölüm düşüncesi ancak öte dünyaya inanırsam katlanılabilir gibi geliyor bana. Fakat siz inanmanın anlayış önünde bir engel olduğunu söylüyorsunuz. Lütfen işin hakikatini kavramama yardım edin.

Krishnamurti: Öte dünyaya inanmak kişinin rahatlık isteğinin sonucudur. Gerçekten öte dünyanın olup olmadığı bir inanç tarafından rahatlatılma peşinde olmayan bir zihnin keşfedeceği bir şeydir. Oğlum öldüğü için kederliysen ve bu kederi dindirmek istiyorsan, reenkarnasyona veya öte dünyaya inanırım, o zaman bu inanç benim için bir ihtiyaca dönüşür ve böyle bir zihin ölümün ne olduğunu kesinlikle keşfedemez, çünkü onu ilgilendiren tek şey bir umuda, güvenceye, rahatlığa sahip olmaktır.

Ölümden sonra hayatın olup olmadığı son derece farklı bir meseledir. Biliyoruz ki beden ölüyor, sürekli kullanılan fiziksel organizma yıpranıp tükeniyor. Öyleyse devam eden şey nedir? Birikmiş deneyimler, bilgiler, isim, anılar, düşüncenin “ben” olarak kimliğidir devam eden. Fakat siz bundan hoşnut değilsiniz; kalıcı ruh, Atman olarak başka bir devamlılık türünün olması gerektiğini söylüyorsunuz. Eğer devam edecek olan bir Atman varsa o, düşüncenin ürünüdür ve dolayısıyla ruhsal değildir. Eğer bu meseleyi sahiden irdelerseniz, ortada yalnızca “ben” diye teşhis edilmiş düşünce olduğunu görürsünüz; benim evim, benim eşim, benim ailem, be-

nim erdemim, benim başarısızlığım, benim başarıım vesaire ve siz bunların devam etmesini istiyorsunuz. “Ölmeden önce kitabımı bitirmek istiyorum” ya da “Mezihyetlerimi iyice geliştirmek istiyorum ve bunun için onca yıldır uğraştıktan sonra ölünce yok olacaksam bütün o uğraşlarımın anlamı ne olur ki?” diyorsunuz. Böylece bilinenin ürünü olan zihin gelecekte de devam etmek ister ve ölüm adını verdiğimiz bir belirsizlik olduğu için korkup güvence sahibi olmak istiyoruz.

şimdi bence meseleye farklı yaklaşmak gerekiyor. Yaşarken ölüm adını verdiğimiz sonlanma halini deneyimlemenin mümkün olup olmadığını kendi başımıza keşfetmeliyiz. Bu demek değil ki intihar edelim. Kastettiğimiz şey o şaşırtıcı hali, o kutsal anı, düne ait her şeyden ayrılma anını fiilen yaşamaktır. Her şeyden önce ölüm bilinemezdir ve hiçbir düşünce, inanç veya inançsızlık o olağanüstü hali ortaya çıkaramaz. Ölümü de içeren hayatın içsel zenginliğini tecrübe etmek için zihnin kendini bilinenden kurtarması gerekir. Bilinmeyenin ortaya çıkması için bilinenin yok olması gerekir.

BRÜKSEL'DE BİRİNCİ KONUŞMA

24 Haziran 1956

Belli başlı sorunlarımızdan birisi kendimizi acının karmaşık sorunlarından nasıl kurtaracağımızdır. Zihinsel olarak bu sorunla ilgileniyoruz ama ne yazık ki zekâ bu soruna çözüm sunamaz. Onun yapabileceği en iyi şey, sözle mantığa bürüne ya da bir kuram uydurmadır, bunları yapamıyorsa şüpheli ve sert olmalıdır. Fakat eğer acı meselesini çok ciddi olarak ele alırsak, sadece sözde değil de tüm acı sürecini fiilen deneyimlersek o zaman belki onun nedenini keşfedebilir ve bu keşfin soruna çözüm sağlayıp sağlamadığını görebiliriz.

Hiç kuşkusuz acı meselesi hayatın temel meselelerinden biridir. Çoğumuz gizli ya da açık bir acıya sahibiz ve bizler daima acıyı aşmanın, ondan kurtulmanın bir yolunu bulmaya çalışıyoruz. Ne var ki, bana öyle geliyor ki, zihninin derin işleyişini kendi başımıza anlamaya başlamadığımız sürece acı kaçınılmaz olarak devam edecektir.

Acı, mantığa bürümeyle, yani nedeninin açıklanmasıyla yok edilebilecek bir şey midir? Hepimiz neden acı çektiğimizi yüzeysel olarak biliyoruz. Ben salt fiziksel acıdan değil de özellikle psikolojik acıdan bahsediyorum. Eğer neden acı çektiğimi, yani acımın nedenini bilirim o acı ortadan kalkar mı? Acı dediğimiz hali ortaya çıkaran şeyin ne olduğuna dair sa-

yırsız açıklamadan biriyle yetinmek yerine daha derin bir meseleye eğilmem gerekmiyor mu? Peki, bu derin meseleyi nasıl öğreneceğim? Çoğumuz yüzeysel tepkilerle çok kolay tatmin olabiliyoruz, değil mi? Derin acı meselesinden tatmin edici kaçışları hemen kabulleniveriyoruz.

Bilinçli veya bilinçsiz, sözel veya fiili olarak hepimiz acı çektiğimizi biliyoruz, çünkü içimizde çelişik arzular var, bir arzu diğetine galebe çalmaya uğraşıyor. Bu çelişik arzular çatışma yaratıyor ve çatışma da kaçınılmaz olarak acı dediğimiz ruh halini doğuruyor. Çatışmayı yaratan karmaşık arzu yapısı bana öyle geliyor ki bütün acıların kaynağı.

Çoğumuz bu çelişik arzular, hevesler, özlemler, umutlar, korkular ve anılar yığınınına saplanmış durumdayız. Yani bizler başarılarımızla, yapıp ettiklerimizle, refahımızla, hırslarımızın tatminiyle ilgileniyoruz; kendimizle meşgulüz. Bence insanın kendisiyle meşgul olması çatışmanın ve sefaletin gerçek kaynağıdır. Bunu fark ettikten sonra kendimizi değişik hayır işlerine vererek veya kendimizi belli bir reformla özdeşleştirerek ya da sözümona dini bir inanca sarılarak kendimizle meşgul olmaktan uzaklaşmaya çalışıyoruz.

Temelde dert edindiğimiz şey acıya nasıl çare bulacağımız değil, ondan nasıl kaçacağımızdır. Bu durumda kendimizi acıdan kurtardığımızda arzu dediğimiz karmaşık yapıyı, “ben” dediğimiz anılar demetini ele almanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu karmaşık arzu yapısı olmadan, bütün acıların ondan neşet ettiği “ben” dediğimiz varlık olmadan dünyada yaşamak mümkün müdür? Bu soruyu hiç düşündünüz mü bilmiyorum. Çeşitli nedenlerden dolayı acı çektiğimizde çoğumuz bir cevap bulmaya çalışırız, kendimizi bununla veya şununla özdeşleştirerek acımızı hafifletece-

ğimiz umuduyla aslında ondan kaçırırız. Ne var ki acımız varlığını sürdürür, bilinçte veya bilinçaltında.

Peki, zihin kendini acıdan kurtarabilir mi? Bu gibi mevzu-lara kafa yoran bizler için bu önemli bir sorudur, çünkü hepimiz keskin veya yüzeysel olan acılar çekiyoruz. Acıya bir son verilebilir mi, yoksa acı kaçınılmaz mıdır? Eğer durmadan acı çekmek bizim insani yazgımız ise o zaman onu kabullenip onunla yaşamalıyız. Fakat bence acı halini kabullenmekle yetinmek aptalcadır, çünkü hiç kimse bu halde yaşamak istemez.

Öyleyse acıya son vermek mümkün müdür? Hiç kuşkusuz acı sonuçtur, sadece cehaletin –özbilgi eksikliği– değil, aynı zamanda falanca olmaya, bir şeyler elde etmeye veya bir şeylere karşı çıkmaya yönelik herkesteki o bitmeyen çabalamanın da sonucudur. Falanca veya filanca olmaya çabalamadan, başarmaya, elde etmeye, kabullenmeye veya karşı çıkmaya çalışmadan bu dünyada yaşamak mümkün müdür? Bizim hep yaptığımız bu, değil mi? Didinip duruyoruz. Ben hiç çabalamayalım demiyorum, ama şu bitmeyen çabalamayı sorguluyorum. Başarılı olmak istediğim sürece, mesela ya bu dünyada veya psikolojik olarak, ruhsal anlamda başarılı olmak istediğim sürece çabalamam gerektiğini, kendimi ortaya koymam gerektiğini görebiliyorum, hepimizin kolayca görebildiği bir gerçek bu. Bana öyle geliyor ki, tam da bu çabalamanın doğasında acı yatıyor.

Lütfen söylediklerim bir kulağınızdan girip ötekinden çıkmasın. “Bu dünyada çabalamadan yaşanmaz. Doğadaki her canlı mücadele veriyor ve hiç gayret göstermezsek yaşam da olmaz” demek kolay. Ben bundan söz etmiyorum. Ben çabalamanın doğasını irdeliyorum. Çabaya karşı çıkalım, onu sürdürürelim, büyütelim veya azaltalım demiyorum ben. Ben ça-

banın psikolojik açıdan gerekli olup olmadığını ve onun acının tohumunu ekip ekmediğini soruyorum.

Çaba sarf ettiğimizde, daima bir güdüyle bunu yaparız; başarıma güdüsü, falanca veya filanca olma güdüsü. Çabanın olduğu yerde temelde arzu olan iradenin eylemi vardır. Bir arzu diğerine karşı çıkar ve böylece çelişki meydana gelir. Bu çelişkiyi aşmak için çeşitli yollarla bütünlüğü sağlamaya çalışırız ki bu da çabayı içerir. Demek ki düşünme tarzımız, yaşam tarzımız bitmeyen bir çaba sürecidir.

İmdi, hiç kuşkusuz bu çabanın merkezi “ben”, yani kendiyle ve kendi etkinlikleriyle meşgul olan benliktir. Peki, zihin kendini bu karmaşık yapıdan, arzuların, dürtülerin, zorlamaların yamalı bohçasından çabalamadan, bir güdünün etkisinde kalmadan kurtarabilir mi?

Umarım kendimi açıkça ifade ediyorumdur, çünkü bu çok karmaşık bir sorun. Hayatımın bir dizi arzudan ibaret olduğunu biliyorum; hayat pek çok istek ve hüsrandan oluşur, pek çok umut, özlem ve emelden; erdemli olmaya çalışmak, ahlâki bir duruş arayışı, bir ideale bağlanma uğraşı ve saire. Bütün bunlarda hep özgür olma dürtüsü yatar. Bütün bunların temelinde “ben”, yani acının kaynağı olan benlik vardır.

Hiç kuşkusuz acıdan kurtulma adına yaptığım her hamle acıyı daha da artırır, çünkü bu hamle de yine çabayı içerir. Bence şu noktanın iyice anlaşılması gerekiyor: Falanca veya filanca olmaya yönelik, başarmaya yönelik her çaba acı doğurur. Acıdan kurtulmaya çabaladığımda acıya karşı bir direnç oluştururum ve bu direnç daha fazla acı doğuran bastırmanın bir türüdür. Peki, bunu fark ettiğimde ne yapmam gerekir? Acıya saplanıp kalmış bir zihin ondan nasıl kurtulabilir? Bir şey yapılabilir mi? Onun yapacağı her eylemin ardında bir

dürtü olacağı için o dürtü kaçınılmaz olarak çatışma yaratacak, çatışma da yine kaçınılmaz olarak beraberinde acıyı getirecek.

İşte tüm mesele bu. Eğer başarılı bir hayat yaşarsam, bir sürü mala mülke sahip olursam, makam mevki edinirsem mutlu olacağımı sanırım. Dolayısıyla bunun için mücadele ederim. İstediğimi elde etmeye yönelik bu mücadele sürecinde çatışma, acı, hüsrana vardır; dolayısıyla acı devam eder. Yahut eğer dünyevi şeylere tamah etmeyen bir zihniyete sahipsem manevi şeylere yönelirim. Bu sefer de bir şeyler başarmaya çalışırım, Tanrı'yı veya hakikati anlamaya uğraşırım. Erdemli olmaya gayret ederim, kilisenin buyruklarına uymaya çalışırım, ruhum huzur bulsun diye yoga veya başka şeyler yaparım. Bu durumda da yine mücadele, çatışma, bastırmak, direnç söz konusudur ki bütün bunlar bana son derece boş ve anlamsız geliyor.

Öyleyse zihin ne yapacak? Acının tüm yapısını ve nedenlerini biliyorum. Ayrıca kaçış yollarını da biliyorum ve acıdan kaçışın çare olmadığını görüyorum. İnsan geçici olarak kaçsa da acı yine devam eder, kalıcı bir zehir gibi. Şu halde zihin ne yapmalı?

Zihin bir şeyi nasıl bilebilir? "Acının yapısını biliyorum" dediğimde, bununla ne kastediyorum? Bu salt zihinsel bir bilgi mi, acının tüm ağının sözel, rasyonel bir kavrayışı mı? Yoksa acının içsel olarak tamamen farkında mıyım? Onu sadece öğrendiğim, bana öğretilmiş, kitaplarda okuduğum ve tariflerle kavradığım bir şey olarak mı biliyorum? Yoksa yaşamımın her anında içimde gerçekleşen bir süreç olarak onun fiilen farkında mıyım? Hangisi? Bence önemli bir soru bu.

Acı çektiğimi nasıl biliyorum? Hüsrana uğradığımı hissettiğim için mi veya birini yitirdiğim, sözgelimi oğlum öldüğü

için mi acı çektiğimi biliyorum? Yoksa acı çekmenin tüm arzuların, tüm oluşun doğası olduğunu bütün benliğimle mi biliyorum? Meselenin aslını öğrenmek için her arzu sürecini baştan sona ele almalı mıyım?

İnsan arzuyu tam anlamıyla kavramadığı sürece hiç kuşkusuz acı çekmeye devam edecektir. Arzu irade eylemini ve çelişki, bastırma, direnç ve çatışmayı içerir. İster yüzeysel şeyler isteyelim, ister derin, esaslı şeyler, çatışma daima vardır. Öyleyse zihnin arzudan, bir şey olma, başarma, üstesinden gelme, Tanrı'yı bulma arzusunun psikolojik sürecinden kurtulup kurtulamayacağını öğrenebilir miyiz? Zihin bütün bunları anlayıp bunlardan' kurtulabilir mi? Aksi halde hayat hiç bitmeyen bir çabalama ve sefalet süreci olur. Geçici bir deva, bir kaçış bulabilirsiniz, ama yine de sizi sefalet bekler. Kendinizi bir etkinliğe verebilirsiniz, bir inanca sığınabilirsiniz, kendinizi unutmanın türlü çeşitli yollarını bulabilirsiniz ama çatışma yine devam eder.

Öyleyse zihin arzu sürecini anlayabilir mi? Bu anlayış bir çaba meselesi midir? Yoksa anlayış ancak zihnin bütün o arzu sürecini görmesiyle, deneyimlemesiyle, tamamen bilincinde olmasıyla mı ortaya çıkar? Zihin bu sorun için hiçbir şey yapamayacağını bildiğinde sessizleşir mi?

Bence temel sorunumuz budur, arzuyu nasıl aşacağımız, nasıl dönüştüreceğimiz veya kontrol edeceğimiz değil de arzunun tüm anlamını bilmek ve biliş sayesinde arzuyla ilgili hiçbir eylemde bulunmadan tamamen hareketsiz ve sessiz kalmak. Zira zihin arzu gibi devasa bir sorunla karşılaştığında, yapacağı herhangi bir eylem sorunu çarpıtacaktır; sorunu halletmeye yönelik her çabası sorunu sığlaştıracak, küçültecektir. Öte yandan eğer zihin hiçbir harekette bulunmadan, hiç kabullenmeye veya karşı çıkmaya yeltenmeden bu büyük

arzu sorununa bakabilirse o zaman sanırım arzunun çok farklı bir anlamı olduğunu keşfedebiliriz ve insanın bu dünyada başarmaya veya ulaşmaya yönelik durmadan çabalamadan, çelişkisiz, mücadelesiz yaşayabileceğini anlayabiliriz.

Dolayısıyla zihin tüm bu arzu sürecine bakabilirse kendine hiçbir şey eklemekten şaşkırtıcı bir deneyimleme yetisine sahip olabildiğini görürüz. Zihin artık arzuyla ve onla bağlantılı tüm sorunlarla kirlenmediğinde bizzat gerçeklik olur, bizim bildiğimiz zihin değil de benlikten, arzudan tamamen arınmış zihin olur.

Soru: Dün sıradanlıktan söz ettiniz. Kendi sıradanlığımı fark ettiğimde ondan nasıl kurtulacağım?

Krishnamurti: Kurtulmanın veya başarmanın yolunu arayan zihin sıradan zihindir. Bu nedenle “Ben sıradanım ve bu sıradanlıktan nasıl kurtulacağım?” diye sorduğunuzda sıradanlığı tam anlamıyla kavramamışsınız demektir. Kendini değiştirmeyi veya geliştirmeyi isteyen bir zihin ne kadar büyük çaba sarf etse bile daima sıradan kalır. Hepimizin istediği de bu zaten, değil mi? Hepimiz bir şeyden başka bir şeye atlıyoruz. Aptal olduğumu düşününce zeki olmaya çalışıyorum. Zeki olmaya çalışan aptal bir kişi her zaman aptal olarak kalır. Fakat aptal olduğunun farkına varan ve onu değiştirmeye çalışmadan aptallığı tam anlamıyla kavrayan bir kişinin işte bu kavrayışı aptallığa son verir.

Öyleyse zihin onu değiştirmeden olduğu gibi kendine bakabilir mi? Cahil, aptal veya boş olduğumu görebilir miyim? Onu değiştirmeye çalışmadan sırf gerçeği görebilir miyim? Gerçeği değiştirme isteği sıradanlığı körüklüyor, çünkü o za-

man birisinin bana ne yapmam gerektiğini söylemesini bekliyorum; olduğum hali değiştirmek için kiliselere gidiyorum, kitaplar okuyorum. Böylece olduğum halin gerçeğıyle yüzleşmek yerine ondan kaçıyorum ve işte bu gerçekten kaçış sıradanlığın tohumlarını ekmek demektir.

Peki, sıradanlık gerçeğine onu değiştirmeye çalışmadan bakabilir miyim? Her şeyden önce zihin sıradandır, kimin zihni olursa olsun fark etmez. Zihin sıradandır, geleneğin, geçmişin boyunduruğı altındadır ve zihin kendini geliştirmeye, sınırlamalarını aşmaya çalıştığında aynı sıradan zihin olarak kalır, sadece yeni bir duyum peşindedir, yani sıradan olmama halini tecrübe etmek istiyordur.

Şu halde sorun sıradanlıktan nasıl kurtulacağımız değildir, çünkü sıradanlık ister toplum tarafından ister kişinin kendisi tarafından tesis edilmiş olsun, geleneğı takip etmenin sonucudur. Zihnin sıradanlıktan kurtulmaya yönelik her çabası sıradanlık çabası olacaktır, bu yüzden sonuç yine sıradan olacaktır.

İşte asıl mesele budur. Ne kadar gelişmiş olursa olsun, ne kadar zeki olursa olsun, ne kadar bilgili olursa olsun zihnin temelde sıradan olduğunu ve sıradanlıktan kurtulmak için ne kadar çabalarsa çabalasın yine sıradan kalacağını görmüyoruz. Zihin kendi sıradanlık gerçeğini, sadece yüzeysel kısmını değil, tamamını gördüğünde ve onun için bir şeyler yapmaya yeltenmediğinde artık sıradanlıkla ilgilenmediğini ve ya onu başka bir şeye dönüştürmeye çalışmadığını görürsünüz. İşte o zaman asıl gerçek işlerlik kazanmaya başlamıştır.

Yani zihin kendi aptallığının, sıradanlığının farkına vardığında ve bu gerçeğe göre çalışmadığında, o zaman söz konusu gerçek zihin üzerinde etkili olur ve zihnin köklü bir değişim geçirdiğini görürsünüz. Zihin değişmek istediğı sürece,

hangi değişimi gerçekleştirirse gerçekleştiresin o değişim zaten olageldiği halin farklı bir kıfta devamı olur.

İşte bu nedenle tüm düşünme sürecini anlamak ve kendini bilmek çok önemlidir. Ne var ki sadece kendinizle ilgili bilgi toplayarak kendinizi bilemezsiniz, çünkü o zaman ancak topladığınız bilgileri bilmiş olursunuz ki bu da benliğinizin hallerini ve anbean etkinliklerini bilmek değildir.

Soru: İnsanların hayvanlara yönelik bilimsel deneyler, kesimhaneler ve benzeri zalimliklerine nasıl son verilebilir?

Krishnamurti: Buna bir son verebileceğimizi sanmıyorum, çünkü sevginin ne demek olduğunu bilmiyoruz. Hayvanlar konusunda niye bu kadar endişeliyiz? Endişeli olmayalım demiyorum, elbette olmalıyız. Ama neden sadece hayvanlar konusunda bu kadar endişeliyiz? Birbirimize karşı da zalim değil miyiz? Tüm sosyal yapımız şiddete dayanıyor ve bu şiddet sık sık savaşa dönüşüyor. Eğer sahiden çocuklarınızı sevmiş olsaydınız savaşları durdururdunuz. Gerçek şu ki çocuklarınızı sevmiyorsunuz, bu yüzden malınızı mülkünüzü korumak, devletinizi, kilisenizi veya kimi taleplerde bulunan başka bir organizasyonunuzu savunmak için çocuklarınızı feda ediyorsunuz. Bir parçasını oluşturduğumuz toplum sahiplenmeci şiddete dayalı olduğundan bizler de kaçınılmaz olarak birbirimize gaddarlık yapıyoruz. Tüm rekabet, kıyaslama, mevki, mal mülk, miras yapısı içinde şiddet var ve biz bunu kaçınılmaz olarak kabulleniyoruz, bu yüzden hayvanlara karşı acımasız olduğumuz gibi birbirimize karşı da acımasızız.

Mesele nasıl kesimhaneleri ortadan kaldıracığımız ve hayvanlara karşı daha duyarlı olacağımız değildir, mesele bi-

zim sevme sanatını unutmuş olmamızdır; duygusallık veya duyumculuk değil, sahiden sevecen olma, sahiden kibar olma, sahiden müşfik olma duygusu. Sahiden sevecenliğin ne olduğunu biliyor muyuz? Cennete gitmek için değil, kendin için bir şey istememek anlamında sevecenlik.

Hiç kuşkusuz bu oldukça farklı bir psikolojik eğitimi gerektirir. Bizler ta çocukluktan beri rekabet etmek, topluma uyum sağlamak üzere eğitildik. Topluma uyum sağlamak üzere eğitildiğimiz sürece kaçınılmaz olarak zalim oluruz, çünkü toplum yapısı şiddete dayanıyor. Eğer çocuklarımızı sevmiş olsaydık onları bütünüyle farklı bir eğitimle yetiştirdik, böylece ne savaş olurdu, ne milliyetçilik, ne de zengin-yoksul ayrımı. Bu çirkin toplum yapısı baştan aşağı değişirdi.

Ne var ki bizler çok karmaşık ve esaslı olan bu sorunla hiç ilgilenmiyoruz. Sadece zalimliğin bu ya da şu yanının önüne geçmeyle ilgileniyoruz. Zalimliği durdurmayaalım demiyorum. Mesele şu ki bizler zalimliği durdurmak için bir organizasyon kurabilir veya böyle bir organizasyona katılabiliriz; yazılar yazabilir, yorulmak bilmeden çalışabiliriz; sekreter, başkan falan olabiliriz, ama burada eksik olan sevgidir. Öte yandan eğer hiçbir bağlanma, hiçbir talep, hiçbir duygusallık veya duyumculuk arayışı olmadan sevginin ne olduğunu keşfetmeye çalışırsak –kallavi bir sorun– belki o zaman insanlarla arasında ve insanlarla hayvanlar arasında farklı bir ilişkiyi tesis edebiliriz.

Soru: Ölüm nedir ve neden ölümden korkuyoruz?

Krishnamurti: Sadece lafta değil fiilen bu meseleye girmekte fayda var diye düşünüyorum. Neden hayatı ölümden ayırıyoruz? Yaşamak ölmekten ayrı mıdır? Yoksa ölüm haya-

tin bir parçası mıdır? Yaşamamanın ne olduğunu bilmiyor olabiliriz ve bu yüzden ölüm bize feci bir şeymiş gibi gelir, ürperilecek, sakınılacak, örtbas edilecek bir şey.

Yaşamak ölmenin bir parçası değil mi? Eğer sürekli mal mülk, para, mevkinin yanı sıra bilgi ve erdemin peşindeysen, bunlar için can atıp, bunlara sarılıyorsam sahiden yaşıyor muyumdur? Buna yaşamak diyebilirim, ama gerçekte bu yaşamak mıdır? Bütün bu süreç bir dizi mücadele, çelişki, sefalet ve hüsrana değil midir? Oysa biz buna yaşamak diyoruz ve dolayısıyla ölümün ne olduğunu öğrenmek istiyoruz.

Ölümün hepimiz için son olduğunu biliyoruz; beden, fiziksel organizma yıpranır ve ölür. “Yaşamadım, toplayıp biriktirdim, acılar çektim ve şimdi bana ne olacak? Ölümünden sonra beni ne bekliyor?” Ölümünden sonra onu neyin beklediğini bilmeyen zihin ölümünden korkar, bu nedenle kavramlar, kuramlar –reenkarnasyon, yeniden diriliş– uydurmaya başlar ya da geçmişe dönüp orada yaşar. Reenkarnasyona inanırsa bu inancını telkinle kanıtlamaya çalışır, falan filan.

Temelde hepimizin yaptığı işte bu. Hayatlarımız ölüm dediğimiz şeyin gölgesi altında ve herhangi bir devamlılığın olup olmadığını öğrenmek istiyoruz. Ya da hayattan öylesine beziyoruz ki ölmek istiyoruz ve ölüm ötesi fikri tüylerimizi ürpertiyor.

Şimdi bütün bu hususların cevabı nedir? Neden ölümü hayattan ayırıyoruz ve zihin neden devamlılığa sarılıyor? Zihnin hayatı bildiği gibi, ölüm dediği şeyin de farkına varamaz mı? Ölümün tüm anlamının farkına varamaz mı? Hayatımızın bir biriktirme, sevinme, acı çekme, vazgeçme, arama ve sürgit endişe süreci olduğunu biliyoruz. Bizim varoluşumuz bu ve bunda bir süreklilik var. Acı çektiğimin, sevindiğimin bilincinde olduğumdan canlı olduğumu biliyorum; hafıza

devam ediyor ve geçmiş deneyimlerim gelecek deneyimlerimi renklendiriyor. Bir devamlılık duygusu, hafızayla bağlanan olaylar silsilesi var. Bu süreci biliyorum ve buna yaşamak diyorum. Ancak ölümün ne olduğunu biliyor muyum? Onu hiç bilebildim mi? Ölüm sonrasında ne olduğunu sormuyoruz ki bu o kadar önemli değil. İnsan fiilen yaşıyorken ölüm denen şeyin anlamını deneyimleyebilir mi veya bilebilir mi? Bilinçliyken, bedensel olarak dinçken, zihnim açık ve herhangi bir duygusallığa veya duyumculuğa kapılmadan düşünebiliyorken ölüm dediğim şeyi doğrudan tecrübe edebilir miyim? Yaşamın ne olduğunu biliyorum ve aynı şekilde, aynı dinçlikle, aynı yetkinlikle ölümün ne olduğunu da bilebilir miyim? Eğer son anda hastalık veya kaza yüzünden ölürsem bilemem.

Öyleyse mesele ölümden sonra ne olduğu veya ölüm korkusundan nasıl sakınılacağı değildir. Zihin hafızayla bağlanan bir dizi olayları ve deneyimleri kendisi için biriktirdiği sürece ölüm korkusundan uzaklaşamazsınız, çünkü zihnin biriktirdiği tüm o şeylerin sona ermesi bizi gerçekten korkutur.

Devamlılığı olan şeyin yaratıcı olmayacağı su götürmez. Ancak anbean her şeye ölü gibi tepkisiz kalan zihin ölmenin ne demek olduğunu sahiden bilebilir. Bu duygusallık değildir; büyük ölçüde içgörü, düşünme ve araştırma gerektirir. Yaşarken hayatı bildiğimiz gibi ölümü de bilebiliriz; yaşarken ölümün, bilinmeyenin evine girebiliriz. Ne var ki bilinenin sonucu olan zihnin bilinmeye adım atması için biriktirdiği bütün bilindik şeylerin sona ermesi gerek, sadece bilinç katında değil, ayrıca daha köklü olarak bilinçdışında da.

Bütün bunları süpürmek ölmek demektir ve işte o zaman korkunun ortadan kalktığını fark ederiz. Bunu korkuya bir

deva olarak sunmuyorum ama ölümün tam anlamını bilip idrak edebilir miyiz? Yani zihin geçmişin hiçbir izini taşımadan tamamen bir hiç olabilir mi? Bunun mümkün olup olmadığını gayretkeş bir halde hevesle araştırabiliriz, hummalı bir şekilde keşfedebiliriz. Fakat eğer zihin yaşamak dediği şeye –acı çekmek, tüm o biriktirme süreci– bağlanmakla yetinirse ve ötekinden uzak durmaya çalışırsa o zaman ne hayatı ne de ölümü tanıyabilir.

Öyleyse sorun zihni bilinenden, bütün biriktirdiklerinden, topladıklarından, tecrübe ettiklerinden kurtarmaktır, böylece masum hale gelir ve dolayısıyla ölümün, bilinemeyenin ne olduğunu anlar.

BRÜKSEL'DE İKİNCİ KONUŞMA

25 Haziran 1956

ayet bu konuşmaları salt düşünsel bir teşvik veya yeni fikirlerin yorumlanması olarak değerlendirerseniz, yaptığınız şey zaman ve enerji israfından öteye geçmez. Bu bir tarlayı ekmeden sürekli sürmeye benzer.

Günlük hayatın yorucu rutininden çok daha anlamlı bir şeyi keşfetmeye hevesli kimselerin, hayatın büyük anlamını kavramak isteyenlerin, araştırmalarında yoldan sapmamaları çok zor görünmektedir, çünkü işte, siyasette, toplumsal etkinlikte, bilgi edinmede veya değişik kurumlarda ve organizasyonlarda, zihnin kendini kaptırıp kaybedebileceği çok fazla şey var. Bu gibi şeyler açıkçası büyük ölçüde tatmin sunmaktadır ve bizler tatmin olduğumuzda hayatımız kaçınılmaz olarak çok yüzeysel bir hale gelir.

Öte yandan sahiden ciddi olduklarını ve asıl meseleden sapmak istemediklerini düşündüğüm bazı kimseler de var. Bu kimseler araştırmalarını sonuna kadar yürütüp salt akıldan ve şeylerin mantıklı izahından daha yaşamsal bir şeyin var olup olmadığını kendi başlarına keşfetmek istiyorlar. Böyle kişiler kolay kolay yan yollara sapmazlar. Geliştirilmiş erdemin boşluğu olmayan, kendiliğinden bir erdeme sahiptirler; belli ölçüde dinginliğe, inceliğe ve itidal duygusuna sahiptirler; sağlıklı ve dengeli bir hayat sürerler ve aşırı uçları

kabullenmezler. Fakat ne yazık ki onlar bile günlük mücadeleleri kavrayıp aşmayı ve sahiden derinden anlamlı bir şeyin var olup olmadığını kendi başlarına keşfetmeyi çok zor bulurlar.

Bu konuları düşünüp taşınmış ve hem kişisel hayatımızda tekrarlayan sorunlara hem de toplumun dönem dönem yaşadığı krizlere duyarlı olan bizler, salt erdemli veya iyi bir hayatın yeterli olmadığını anlamalıyız. Daha öteye geçip büyük anlama sahip bir şeyi –daha geniş bir vizyonu, daha dolu bir hayatı– keşfetmediğimiz sürece çabalarımız ve girişimlerimiz ne kadar saygın olursa olsun her zaman bir çalkantı halinde kalır ve didinip dururuz. İyi hayat elbette gereklidir ama o kendi başına bir din değildir. Bütün bunları aşmak mümkün müdür?

Bazılarımız dogmaların, inançların, organize dinlerin saçmalığını görüp onları bir kenara itiyorlar. İyi, dengeli, sağduyulu, abartısız hayatın –tokgözlü, iyiliksever ve cömert– olmanın öneminin bütünüyle bilincindeyiz, ama her nasılsa sahiden dini bir hayata kapı aralayacak hayati şeyi keşfetmemiş görünüyoruz. İnsan erdemli olabilir, iyilik yapmada çok aktif davranabilir, azla yetinebilir, kendisinden ziyade başkalarını düşünebilir ama gerçekten dini bir hayat bunlardan çok daha fazlası demektir. Her saygın kişi, her iyi vatandaş bu veya şu derecede fazilet göstermektedir ama din bu değildir. Bir kilişeye bağlanmak, pazar ayınlarına gitmek, dini konularda kitaplar okumak, bir sembole tapınmak, hayatını belli bir ideal veya düşünceye adanmak, bunların hiçbirisi din değildir. Bunların hepsi insan yapımı şeylerdir; zamanın, kültürün ve uygarlığın sınırlarının içindedirler. Bütün bunlara sırtını çevirmiş kişiler bile daha ötesine geçemiyor görünmektedirler.

Zorluk nerede peki? Öteye geçmek az sayıda insanın becerisi midir? Sadece az sayıda insan mı gerçekliği anlayabilir, kavrayabilir veya deneyimleyebilir? Ki bu çok sayıda insanın yardım ve rehberlik için o az sayıda insana bel bağlaması anlamına gelir. Bence böyle bir düşünce kesinlikle yanlıştır. Sadece az sayıda insan anlayabilir ve geri kalan çoğunluk onları takip etmelidir, görüşü düşüncesizliğin, sömürünün ve gaddarlığın çeşitli biçimlerine yol açmaktadır. Eğer sözünü ettiğimiz düşünceyi kabul edersek o zaman hayatımız çok sığ, anlamsız ve önemsiz hale gelir.

Ne var ki çoğumuz sözünü ettiğimiz düşünceyi kolaylıkla kabul ediyor, değil mi? Sadece az sayıda insanın anlayabileceğini veya Tanrı’nın tek bir Oğlu’nun olduğunu ve geri kalanının işte bizler –her neyse– olduğunu düşünüyoruz. Bu fikri kabul ediyoruz, çünkü kendi içimizde çok tembeliz veya idrak etme kapasitemiz yok. Çoğu zaman meselelere nüfuz etme, şeylerin kökenine inme kapasitemizin eksikliği derin kavrayışa, olağanüstü birlik duygusuna –birlik fikriyle özdeşleşmek değildir– engel oluyor. Çoğumuz kendimizi bir şeyle özdeşleştiriyoruz, aileyle, ülkeyle, bir fikirle, bir inançla. Bu sayede zavallı küçük benliğimizi unutmayı umuyoruz. Fakat çözüm bu değil ne yazık ki. Büyük olan küçük olanı içerir ama küçük olan kendini büyükle özdeşleştirmeye çalıştığında, bu sadece bir oyun olur ve değer taşımaz.

Öyleyse her birimiz için rutin erdemin, iyiliğin, duyarlılığın, şefkatin ötesine geçme kapasitesine sahip olmak mümkün müdür? Bunlar günlük hayatta elbette gereklidir ama onların ötesine, zihnin bütün bilinçli hareketlerinin ötesine, bütün eğilimlerin, umutların, emellerin, arzuların ötesine geçme kapasitemizi uyandırabilir miyiz? Böylece zihin artık

kendi projeksiyonlarına, kendi fikirlerine saplanmış yaratan ve yok eden bir araç olmaktan kurtulacaktır.

Eğer bu kapasiteyi geliştirmeye çalışmadan veya gerçekleşmesini istemeden onun nasıl ortaya çıkacağını kendi başımıza akıllıca ve özenle keşfedebilirsek, o zaman dini bir hayat yaşamanın ne anlama geldiğini öğrenebiliriz diye düşünüyorum. Fakat bu, düşünce tarzımızda sıra dışı bir devrimi talep eder ki asıl devrim de budur. Salt ekonomik veya sosyal devrim daha fazla reform ihtiyacını körüklemekten öteye geçemez ve bu da hiç bitmeyen bir süreçtir. Gerçek devrim içseldir ve bu devrim ancak zihin onun peşinde olmadığı zaman gerçekleşebilir. Ne kadar makul, ne kadar rasyonel ve ne kadar akıllıca olursa olsun zihnin arayıp bulduğu ey asla nihai cevap değildir. Çünkü zihin birleştirmenin ürünüdür ve onun yarattığı şey de birleştirmedir, dolayısıyla o hiç bitmez. Ne var ki benim bahsettiğim devrim dünya genelindeki organize dinlerin bütün saçmalıklarından sıyrılmış hakiki dini hayattır. Bu dini hayatın din adamları, semboller ve mabetlerle ilgisi yoktur.

Bu devrim nasıl gerçekleşecek? Bunu bilmediğimiz için bir inanca sahip olmamız gerektiğini veya bu ihsanın bize bahşedilmesi gerektiğini söylüyoruz. Böyle olabilir, bize ihsan edilebilir. Fakat geliştirilen inanç zihnin başka bir yaratımıdır sadece ve dolayısıyla yıkılabilir. İhsanın olup olmaması bizim meselemiz değildir; ihsanı arayan bir zihin onu asla bulamaz.

O halde eğer bütün bu meselelere kafa yormuşsanız, eğer hayat üzerine düşünmüşseniz, o zaman bu içsel devrimin gerçekleşip gerçekleşemeyeceğini ve onun geliştirilebilen bir kapasiteye –tıpkı muhasebecilik, mühendislik veya kimyagerlik kapasitesi geliştirmek gibi– bağılı olup olmadığını ken-

dinize sormuşsunuzdur. Bunlar geliştirilebilir kapasitelerdir, zamanla oluşturulabilirler ve belli sonuçlar üretirler. Fakat ben geliştirilemez olan bir kapasiteden, peşinden gidemeyeceğiniz bir şeyden, zihnin karanlık köşelerinde arayıp bulamayacağınız bir şeyden bahsediyorum. O şey olmaksızın erdem salt saygınlıktan öteye geçmez ki bu da feci bir şeydir. O şey olmaksızın bütün etkinlikler çelişir ve daha fazla çatışmaya ve sefalete yol açar.

Kendimizle meşgul içedönük etkinliğimizin alanı içindeki bitmeyen mücadelemizin farkında olarak, türlü eylemlerimizi ve çelişkilerimizi hesaba kattığımızda öteki hale nasıl ulaşacağız? İnsan sonsuzluk olan o arın içinde nasıl yaşayacak? Bütün bunlar salt duygusallık veya romantizm değildir. Dinin duygusallık veya romantizmle hiçbir ilgisi yoktur. Din çok çetin bir şeydir; sahiden dini olan şeyi keşfetmek için kişinin hummalı bir şekilde çalışması gerekir.

Toplumun dışsal yapısı içinde var olan tüm çelişkiler ve kargaşayla birlikte kendi içimizde sürüp giden psikolojik çatışmayı algılayan kişi bizim sevilme çabamızın aslında bir maske, bir oyun olduğunu fark eder. Nitekim maske ne kadar güzel olursa olsun ardında hiçbir şey yoktur; bu yüzden bir kiniklik veya umutsuzluk felsefesi geliştiririz veya bu bitmeyen çalkantının ötesinde gizemli bir şeye inanırız. Yine bu da din değildir elbette ve hakiki dinin kokusu olmadan hayatın pek bir anlamı olmaz. İşte bu nedenle bizler sürekli bir şeyler bulma uğraşı içindeyiz. Bir sürü gurunun ve hocanın peşinden gidiyoruz, çeşitli kiliselere uğruyoruz, bu veya şu meditasyon sistemini uyguluyoruz, birini reddedip ötekini benimsiyoruz. Bütün bunlara rağmen eşiği asla geçemiyoruz; zihin kendinin ötesine geçemiyor.

şu halde ötekini varlık sahasına çıkaracak olan şey nedir diye merak ediyorum. Yoksa eşik noktasına çıkıp daha ötede ne olduğunu bilmeden orada kalmaktan başka çare yok mu? Belki de öğrendiğimiz her şeyin tam ucuna gelmeliyiz ki bütün girişimler, bütün erdemli olma çabaları sonra ersin ve zihin artık bir şeyin peşine düşmesin. Bence bilinçli zihnin yapabileceğı tek şey budur. Başka ne yaparsa yapsın o yeni bir şablon, yeni bir alışkanlık olmaktan öteye geçmez. Zihin topladığı her şeyden, bilgi ve deneyim birikiminden kendini arındırmalıdır, böylece sonradan geliştirilmemiş bir masumiyet hali içinde olsun.

Herhalde bizim önümüzdeki zorluk budur. Keşfetmek için masum olmamız gerektiğini duyuyoruz, bu nedenle masumiyet geliştirmeye çalışıyoruz. Ama masumiyet geliştirilebilir mi? Bu tevazu geliştirmeye benzemez mi? Hiç kuşkusuz tevazu geliştiren biri asla mütevazı değildir. Keza şiddetsizliğı geliştirmeye çalışan kişi de asla şiddetten sıyrılamaz. Öyleyse insan işin hakikatini görmelidir: birçok şeyden oluşmuş zihin hiçbir şey yapamaz. Tek yapabileceğı bu hakikati fark etmektir. Herhalde hakikati bir anda görme yetisi vardır ve bence asıl bu algı zihni bütün geçmişten bir anda arındıracaktır.

Ne kadar ciddi olursak, ne kadar samimi olursak, falanca veya filanca olma çabamız veya bir şey başarma uğraşımız o kadar tehlikeli olur. Hiç kuşkusuz kendiliğinden mütevazı olan adam, derin bir alçakgönüllülüğe sahip olan adam, ancak böyle bir adam anbean anlayabilir ve öğrendiklerini asla biriktirmez. Demek ki bilmemenin bu büyük tevazusu elzemdir, değil mi?

Fakat gördüğünüz gibi, hepimiz başarı arıyoruz, bir sonuç istiyoruz. “Bütün bunları yaptım ama hiçbir yere gelemedim,

hiçbir şey geçmedi elime; hâlâ aynıyım” diyoruz. Bu umutsuz başarı arzusu, ulaşma, elde etme, anlama isteği zihnın ayırcılığını vurgulamıyor mu? Bir sonuca ulaşmaya dönük hep bir bilinçli ya da bilinçsiz çaba var, dolayısıyla zihin hiçbir zaman boş değil, geçmişin, zamanın hareketinden bir an bile özgür kalamıyor.

Şu halde bence önemli olan husus daha fazla okumak, daha fazla tartışmak veya daha fazla konuşma dinlemek değil, dürtülerin, niyetlerin, insan zihninin aldatmacalarının bilincinde olmak, bütün bunların farkına varmaktır; değiştirmeye çalışmadan, başka biri olmaya çabalamadan, çünkü başka biri olmaya çalışmak başka bir maske takmaktan farksızdır. İşte bu nedenle tehlike hayli ciddi ve içten olanlarımızın gözünde lakayt ve hoppa olanların gözündekinden çok daha büyüktür. Çok ciddi olmamız şeyleri olduğu gibi anlamamızı engelleyebilir.

Bana öyle geliyor ki her birimizin yapması gereken şey düşüncemizin topyekûn anlamını kavramaktır. Fakat ayrıntılar üzerine, çatışan düşünceler ve duygular üzerine fazlaca eğilmek bütünü anlaşılmamasını sağlamayacaktır. Gerekli olan şey zihnin bütünü aniden kavramaktır. Bu da onu nasıl görmek gerektiği sorusunun değil, sürekli bakmanın, irdelemenin, araştırmanın ürünüdür. O zaman sanırım sahiden dinsel hayatın ne olduğunu kendi başımıza keşfedebiliriz.

Soru: Eğitim hakkındaki düşünceleriniz nedir?

Krishnamurti: Bence tek başına düşüncelerin hiçbir önemi yoktur, çünkü bir düşünce zihnin onu kabullenmesi veya reddetmesine bağlı olarak başka bir düşünce kadar iyi olabilir. Ne var ki eğitimden ne kastettiğimizi ortaya koymak kay-

da değerdir. Öyleyse gelin, eğitimin tüm anlamını benim fikrim, sizin fikriniz veya bir uzmanın fikri açısından düşünmek yerine birlikte düşünelim.

Çocuklarımızı neden eğitiyoruz ki? Hayatın tüm anlamını anlaması için çocuğa yardım etmek için mi yoksa belli bir kültürde veya toplumda geçim kazanmaya çocuğu hazırlamak için mi? Hangisini istiyoruz? Ne istememiz gerektiğini veya istenilir olanın ne olduğunu değil de ebeveynler olarak bizlerin fiilen neyin üzerinde ısrarla durduğumuzu bilmemiz önemli. Çocuğun uyum sağlamasını, bozuk bir toplumda saygın bir vatandaş olmasını istiyoruz. Hem kendiyle hem de diğer toplumlarla kavga içinde olan bir toplumda itibarlı bir vatandaş olmasını istiyoruz. Sadece arada bir sevgi, hoşgörü ve iyilikseverlik sergileyen acımasız, sahiplenmeci, şiddete eğilimli, açgözlü bir toplumda çocuğun saygıdeğer bir vatandaş olmasını istiyoruz. İşte bizim gerçekten istediğimiz bu, değil mi? Eğer çocuk ister komünist, ister sosyalist ister kapitalist olsun topluma uyum sağlamazsa, çocuğun başına geleceklerden korkuyoruz, bu nedenle kendi yaptığımız şablona uyması için çocuğu eğitmeye başlıyoruz. İşte çocuk söz konusu olduğunda hepimizin istediği budur ve fiilen olup biten de budur. Çocuğun topluma karşı, uyum modeline karşı her isyanını kabahat diye adlandırıyoruz.

Çocukların uyum sağlamasını istiyoruz; onların zihinlerini kontrol etmek, davranışlarını ve yaşam tarzlarını şekillendirmek istiyoruz, böylece toplum yapısına uyum sağlayabilirler. İşte her ebeveynin istediği de bu değil midir? İster Amerika'da, ister Avrupa'da, ister Rusya veya Hindistan'da fiilen olan biten de budur. Model biraz değişebilir ama onların hepsi çocuğun uyum sağlamasını istiyor.

Peki, eğitim bu mudur? Yoksa eğitim ebeveynlerin ve öğretmenlerin toplum yapısının anlamını kavrayıp bu yapının tüm sonuçları konusunda çocuğun uyanık olmasına ta başından beri yardım etmek midir? Dini, sosyal, ekonomik etkileriyle, sınıfsal, ailesel, geleneksel etkileriyle toplum yapısının tüm anlamını görmek ve bütün bunların anlamını kendi başına gördükten sonra çocuğun toplum yapısını kavrayıp onun içine hapsolmamasına yardım etmektir eğitim. Çocuğu eğitmek onun toplumun dışına çıkmasına yardım etmek olabilir, böylece çocuk kendi toplumunu yaratır. Toplumumuz hiç de olması gereken toplum olmadığı için neden çocuğu mevcut toplum yapısı içinde kalmaya teşvik ediyoruz ki?

Günümüzde çocuğu bireysel olarak tesis ettiğimiz bir sosyal yapıya uymaya, gerek aile gerekse toplum olarak zorluyoruz ve ne yazık ki çocuk bizim sadece mal mülkümüzü değil, ayrıca bazı psikolojik özelliklerimizi de miras alıyor. Dolayısıyla ta başından itibaren çevrenin kölesi oluyor.

Bütün bunları gördükten sonra şayet gerçekten çocuklarımızı seviyorsak ve dolayısıyla eğitimle derinden ilgileniyorsak, çocuklarımızı özgür olmaya teşvik edecek bir atmosfer yaratmak için ta başından itibaren plan yaparız. Birkaç gerçek eğitimci bütün bu konuları düşünmüştür ama ne yazık ki çok az ebeveyn şimdiye kadar bu konulara kafa yormuştur. İş uzmanlara, dini din adamlarına, psikolojiyi psikologlara, çocuklarımızı da öğretmenlere bırakıyoruz. Elbette her ebeveyn aynı zamanda bir eğitimcidir, öğretmendir ve ayrıca öğrencidir; sadece çocuk değil ebeveyn de öğrenir.

Dolayısıyla bu çok karmaşık bir mesele ve gerçekten bu meseleyi çözmek istiyorsak derinlikli olarak üstüne eğilmeliyiz, o zaman sanırım doğru eğitimi nasıl vereceğimizi ortaya çıkarabiliriz.

Soru: Varoluşun anlamı nedir? Neden yaşıyoruz?

Krishnamurti: Bu dünyanın her yerinde sürekli sorulan bir sorudur. Hayatın amacı nedir? şimdi kendimize bu soruyu soruyoruz, neden sorduğumuzu merak ediyorum. Hayatın bizim için pek anlamı kalmadığı için mi soruyoruz? Yoksa hayatın sahiden büyük bir anlam taşıdığından emin olmak için mi soruyoruz? Cevabı nasıl bulacağımızı bilemeyecek kadar kafamız karışık mı? Büyük ihtimalle durum bu sanırım. Kendi içimizde karışık olduğumuz için çevreye bakınıp soruyoruz ve bakınırken, sorarken kuramlar icat ediyoruz, hayata bir anlam veya amaç atfediyoruz.

Öyleyse önemli olan şey varoluşun amacını, önemini, anlamını tanımlamak değil, zihnin bu soruyu neden sorduğunu ortaya çıkarmaktır. Eğer bir şeyi apaçık görürsek onun hakkında soru sormaya ihtiyaç duymayız; demek ki büyük olasılıkla kafamız bulanık. Otoritenin bize dayattığı şeyleri kabullenme alışkanlığına sahip olageldik; pek fazla düşünmeden –otoritenin teşvik ettiği düşünceler dışında– otoriteyi takip ediyoruz her zaman. Ne var ki şimdi otoriteye karşı çıkmaya başladık, çünkü işin aslını kendi başımıza ortaya çıkarmak istiyoruz ama bunu yaparken de zihnimiz çok karışık. İşte bu yüzden “Hayatın amacı nedir?” sorusunu soruyoruz. Eğer birisi size hayatın amacını söylerse ve onun cevabı tatmin edici olursa, o kişi kendi otoriteniz olarak kabul edip buna göre hayatınızı yönlendirebilirsiniz ama temelde kafa karışıklığından yine kurtulamazsınız. O halde mesele hayatın amacının ne olduğu değil, zihnin kendi karmaşasından kurtulup kurtulamayacağıdır. Eğer kurtulabilirse o zaman hayatın amacı nedir diye asla sormazsınız.

Ne var ki çoğumuzun karşılaştığı zorluk zihnimizin adanmaklılı karışık olduğunu fark etmektir. Sadece yüzeysel bir karışıklık içinde olduğumuzu ama beynimizin yüksek katmanının karışıklıktan uzak kaldığını düşünüyoruz. Zihnimizin tamamının karışık olduğunu fark etmek çok zor, çünkü çoğumuz zihnin yüksek bir katmanının bizi yönlendirebileceğine, şekillendirebileceğine ve bize kılavuzluk edebileceğine inanmak üzere eğitildik ama hiç kuşkusuz bu da yine zihnin bir icadıdır.

İnsanın kendini karmaşadan kurtarması için önce karmaşa içinde olduğunu bilmesi gerekir. İnsanın gerçekte karmaşa içinde olduğunu görmesi aydınlanmanın başlangıcıdır, değil mi? Ama bu derin bir algıyı ve epey dürüst olmayı gerektirir, tamamen karmaşanın içinde olduğunuzu görüp kabul etmek için. İnsan baştan aşağı karmaşa içinde olduğunu bildiğinde aydınlanma peşinde koşmaz, çünkü karışık bir zihnin aydınlanma adına yapacağı her eylem karışıklığı daha da artırır. Bu apaçık bir gerçektir, değil mi? Eğer kafam karışıkça kitap okuyabilirim veya gözlem yapıp sorular sorabilirim ama benim araştırmam, sorgulamam kafa karışıklığının sonucudur ve dolayısıyla sadece daha fazla karışıklığa yol açar. Öte yandan karışık bir zihin karışık olduğunu sahiden biliyorsa hiç sorgulama, araştırma eylemine soyunmaz ve karışıklığının sessizce farkına vardığı anda aydınlanma başlar.

Eğer sahiden beni dinliyorsanız meselenin hakikatini psikolojik açıdan görürsünüz. Ama sorun şu ki ne denli karmaşık olduğumuzun gerçekten farkında değiliz, bunu sahiden bilmiyoruz. İnsan kendi karmaşasını tam anlamıyla fark ettiği anda düşüncesi çok deneysel ve tereddütlü olur, asla yarılmalı veya dogmatik olmaz. Bu nedenle zihin tamamen

farklı bir bakış açısından irdelemeye başlar ve bu da karmaşayı silip süpürecek yeni bir irdeleme biçimidir.

Soru: Tanrı'ya inanıyor musunuz?

Krishnamurti: Sorular sormak kolaydır ama doğru sorunun nasıl sorulacağını bilmek çok önemlidir. Sizin sorunuzda “inanmak” ve “Tanrı” sözcükleri bana çok çelişkili geliyor. Tanrı'ya inanan bir insan Tanrı'nın ne olduğunu asla bilmez, çünkü onun inancı bir tür şartlanmadır; çok bariz bir gerçek. Hristiyanlıkta çocukluktan itibaren Tanrı'ya inanmanız öğretilir, dolayısıyla ta başından itibaren zihniniz şartlandırılır. Komünist ülkelerde Tanrı inancı bariz saçmalık olarak görülür ve dehşetle karşılaşılır. Onları kendi tarafınıza çekmek istersiniz, onlar da sizi kendi taraflarına çekmek isterler. Onlar zihinlerini inanmamaya şartlandırmıştır, siz de onları tanrısız diye adlandırırken, kendinizin Tanrı'dan korktuğunu düşünürsünüz. Bu ikisi arasında pek fark göremiyorum. Kiliseye gidebilir, dua edebilir, ayin yapabilir veya belli ritüelleri gerçekleştirebilir ve bundan motivasyon sağlayabilirsiniz ama bunların hiçbirinin bilinmeyi tecrübe etmek olmadığı muhakkak. Zihin bilinmeyi –ona ne dersek diyelim– tecrübe edebilir mi? Bilinmeyene hangi ismi taktığımız önemli değildir. Bilinmeyi tecrübe edebilir miyiz sahiden? İşte mesele budur, Tanrı'ya inanıp inanmamak değil.

Hangi türde olursa olsun şartlanmanın zihni asla özgür kılmayacağını görebiliriz ve ancak özgür bir zihin keşfedebilir, deneyimleyebilir. Deneyimlemek çok ilginç bir şeydir. Deneyimlediğinizi bildiğiniz anda o deneyim biter. Mutlu olduğumu bildiğim anda artık mutlu değilimdir. Bu ölçülemez. Gerçekliğı deneyimlemek için deneyimleyenin sona er-

mesi gerekir. Deneyimleyen bilinenin ürünüdür, onca asır boyunca dolmuş hafızanın sonucudur; deneyimleyen deneyimlediği şeylerin bir toplamıdır. Dolayısıyla “Gerçekliği deneyimlemeliyim” dediğinde ve o deneyimin farkına vardığında o zaman deneyimlediği şey gerçeklik değildir, kendi geçmişinin, kendi şartlanmasının bir yansımasıdır.

İşte bu nedenle düşünen ile düşüncenin veya deneyimleyen ile deneyimin aynı şey olduğunu anlamak çok önemlidir; onlar farklı değildir. Deneyimden ayrı bir deneyimleyen olduğunda o zaman deneyimleyen sürekli daha fazla deneyim peşinde olur ama deneyim her zaman deneyimleyenin bir yansımasıdır.

Demek ki gerçeklik, salt lafla, kabullenişle veya duyulan sözleri tekrarlamakla bulunacak bir şey değildir. Bunların hepsi aptallıktır. İnsanın sahiden keşfetmesi için deneyimleyen meselesine girmesi gerekir. Şu halde deneyimlemek isteyen “ben” olduğu sürece gerçeklik deneyimlenemez. İşte bu nedenle deneyimleyenin –Tanrı’yı arayan, Tanrı’ya inanan, Tanrı’ya dua eden varlık– tamamen sona ermesi gerekir. Ancak o zaman ölçülemez gerçeklik varlık sahasına çıkar.

HAMBURG'DA BİRİNCİ KONUŞMA

6 Eylül 1956

Birbirimizi dinlerken, söylenen şeyin doğru olup olmadığı kendi kendimize keşfetmemizin önemli olduğunu düşünüyorum; yani sadece söylenen şeyin doğru olup olmadığını tartışmak –bu tamamen anlamsızdır– yerine onu doğrudan deneyimlemek önemlidir. Bu akşam muhtemelen insanın kendini unutmaması gibi karmaşık bir süreci başlatmanın olası olup olmadığını ortaya çıkaracağız.

Çoğumuz atılğan talepleriyle “ben”, benliğin tamamen ortadan kalktığı ve zihnin hiçbir irade gösterisinde bulunmadan fevkalade sessizleştiği o hali şu veya bu vakitte tecrübe etmişizdir. İnsan bu hal içinde ölçülemez bir şey tecrübe eder ve tecrübe ettiği şeyi kelimelere dökemez. Bütün anıları ve eziyetleriyle, bütün endişeleri ve korkularıyla “ben”in, benliğin büsbütün yok olduğu anları ender olarak yaşarız. İnsan böyle anlarda dürtüden, zorlamadan sıyrılır ve ölçülemez bir mesafenin, sınırsız bir uzay ve varlığın şaşırtıcı duygusunun farkına varır veya bu duyguyu hisseder.

Çoğumuz bunu yaşamışızdır. Sanırım bu meseleyi birlikte ele almamızda fayda var. Kendini dış dünyaya kapatan, sınırlandıran, kısıtlayan “ben”i çözmek mümkün müdür? Bu “ben” endişelere, korkulara, sayısız anılara sahiptir, baskınlık kurar, erdem geliştirmeye çalışır, her türlü yolla falanca veya

filanca olmaya, önemli biri olmaya çalışır. İnsanın bilinçli veya bilinçsiz şekilde kendini ifade etmek, ekonomik, sosyal veya ahlâki açıdan belli bir noktaya ulaşmak için sürekli çaba sarf ettiğini hiç fark ettiniz mi bilmiyorum. Bu büyük ölçüde mücadeleyi gerektirir, değil mi? Bütün hayatımız bitmek bilmeyen bir ulaşma, başarma, olma mücadelesine dayanıyor. Ne kadar mücadele edersek benlik o kadar önem kazanıp şişiyor, tüm o hırslarıyla, korkularıyla, sınırlarıyla, hüsrancıyla ve benlikten tamamen soyunmanın mümkün olup olmadığını kendimize sorduğumuz zamanlar vardır.

Her şeyden önce benlik duygusunun bulunmadığı ender anlar yaşarız. Benliğin daha üst bir seviyeye çıkmasından söz etmiyorum. Endişeleri, üzüntüleri, korkularıyla “ben”in basitçe sona ermesinden, yok olmasından söz ediyorum. İnsan böyle bir şeyin mümkün olduğunu fark ediyor ve sonra kasıtlı ve bilinçli bir şekilde benliği ortadan kaldırmaya koyuluyor. Nitekim organize dinlerin yapmaya çalıştığı da budur: her tapınana, her inanana kendini daha yüce bir şeyin içinde kaybetmesine, belki böylece daha üst bir hali yaşamasına yardım etmek. Eğer siz sözümona dindar bir kişi değilseniz, o zaman kendinizi devletle, ülkeyle özdeşleştirir ve kendinizi bu özdeşleşme içinde kaybetmeye çalışırsınız ki bu da size küçük sefil benliğinizden çok daha büyük bir şey olma, yücelik hissi verir. Ya da eğer bunu yapmazsak kendimizi yine aynı niyetle bir tür sosyal etkinlik içinde kaybetmeye çalışırız. Eğer hayatımızı kendimizden çok daha büyük ve önemli bir şeye adanmak suretiyle kendimizi unutabilirsek, inkâr edebilirsek, yoldan çıkarabilirsek o zaman salt fiziksel bir duyum olmayan mutluluğu, saadeti tadabileceğimizi sanırız. Eğer bunların hiçbirini yapmazsak, disiplin, kontrol, sürekli pra-

tik, erdemli olma yoluyla kendimiz hakkında düşünmeye son vermeyi umarız.

Bunu hiç düşündünüz mü bilmiyorum, ama bütün bunlar bir şey olmaya, falanca veya filanca olmaya yönelik bitmeyen çabayı ima eder elbette. Belki söylenenleri dinlerken tüm bu süreci birlikte ele alabiliriz. Böylece şu korkutucu, kısıtlayıcı disiplin olmadan, kendimizi inkâr etmeye yönelik bitmeyen çaba olmadan, falanca veya filanca olmak için ya da bir gerçekliğe ulaşmak için isteklerimizden, hırslarımızdan vazgeçmeye dönük sürekli gayret olmadan “ben” duygusundan arınmamız mümkün olabilir. Bence asıl mesele burada yatıyor. Çünkü bütün çabalar dürtüyü ima eder, değil mi? Kendimi bir şeyde, bir ritüelde veya bir ideolojide kaybetmek için çaba sarf ederim, çünkü kendim hakkında düşünmek beni mutsuz eder. Başka bir şey düşündüğümde, daha rahat olurum, zihnim sakinleşir, kendimi daha iyi hissedirim, olan bitenlere farklı bakarım. Bu nedenle kendimi unutmak için gayret ederim. Fakat gayretimin ardında bir dürtü vardır, acı çektiğim için kendimden kaçma dürtüsü ve bu dürtü esasında benliğin bir parçasıdır. Bu dünyadan vazgeçip bir keşiş veya çok sadık bir dindar olduğumda buradaki dürtüm daha iyi bir şeye ulaşma isteğimidir, ama bu istek de benliğin sürecidir, değil mi? Kendimden vazgeçip bir dini tarikata katılabilirim, ama bu durumda da dürtüm yine devrededir.

Peki, hiçbir dürtüye kapılmadan insanın kendini unutması mümkün müdür? Zira her dürtünün içinde endişeleri, hırsları, hüsrانları, yok olma korkusu ve güvence isteğiyle benliğin tohumunu taşıdığını gayet iyi görebiliyoruz. Peki, hiç çalamadan bütün bunları kolayca silip atabilir miyiz? Yani bireyler olarak siz ve ben hiçbir şeyle özdeşleşmeden bu dünyada yaşayabilir miyiz? Her şeyden önce kendimi ülkemle,

dinimle, ailemle, ismimle özdeşleştiririm, çünkü özdeşleşme olmazsa bir hiçimdir. Mevki, güç, bu ya da şu türde itibar olmazsa kendimi kaybederim. Bu nedenle kendimi ismimle, ailemle, dinimle özdeşleştiririm, bir organizasyona katılımı veya bir keşiş olurum. Bizler hepimiz zihnimizin sarıldığı çeşitli özdeşleştirme türlerini biliyoruz. Ne var ki bu dünyada hiçbir şeyle özdeşleşmeden yaşamak mümkün müdür?

Eğer bunu düşünebilirsek, eğer söylenenleri dinleyebilirsek ve aynı zamanda özdeşleşmenin sonuçlarının farkına varabilirsek, o zaman ciddi insanlar olarak özdeşleşme kâbusu ve bir sonuç elde etmeye yönelik sürgit mücadele olmadan bu dünyada yaşamının mümkün olup olmadığını keşfedebiliriz. O zaman sanırım bilgi farklı bir anlam kazanır. Günümüzde kendimizi bilgiyle özdeşleştiriyoruz ve onu benliğimizi büyütmenin bir aracı olarak kullanıyoruz, tıpkı, ülkeyle, dinle veya sosyal etkinliklerle yaptığımız gibi. Edindiğimiz bilgilerle özdeşleşmek benliği pekiştirmenin bir başka yoludur, değil mi? Bilgi sayesinde “benlik” falanca olma mücadelesini sürdürür ve dolayısıyla sefaleti, acıyı daimi kılar.

Eğer bütün bunların sonuçlarını çok mütevazı ve sabit bir şekilde görebilirsek, hiçbir şeyi kabullenmeden zihnimizin nasıl işlediğini ve düşüncelerimizin neye dayandığını fark edebilirsek, o zaman bütün bu özdeşleşme sürecinde var olan muazzam çelişkiyi kavrayabiliriz. Her şeyden önce kendimi boş, yalnız, sefil hissettiğim için ülkemle özdeşleşiyorum ve bu özdeşleşme bana iyi olma hissi, güç hissi veriyor. Yahut aynı sebeple bir kahramanla, bir azizle özdeşleşiyorum. Ne var ki eğer bu özdeşleşme sürecini derinlemesine irdelersem o zaman düşüncemin tüm hareketinin ve ne kadar saygın olursa olsun tüm eylemlerimin temelinde bu ya da şu biçimde benliğimin devamına dayandığını görebilirim.

Şimdi insan bunu gördüğünde, bütün benliğiyle hissettiğinde o zaman din oldukça farklı bir anlam kazanır. O zaman din artık insanın kendini Tanrı'yla özdeşleştirme süreci olmaz, "benliğin" değil de sadece gerçekliğin bulunduğu bir halin açığa çıkması olur. Fakat bu salt sözel bir ifade olamaz, tekrarlanacak bir söz olamaz.

İşte bu nedenle kendini bilmek, yani hiçbir şeyi kabul etmeden benliğin derinlerine dalmak bana çok önemli görünüyor. Böylece zihin aldatmacalara, yanılsamalara kapılmaz, kendini birtakım sahte hallere ve vizyonlara sokmaz. O zaman belki benliğin dış dünyaya kendini kapatma süreci sona erer, ama herhangi bir türde zorlamayla veya disiplinle değil, çünkü benliği ne kadar disiplin altına alırsanız, o kadar güçlenir. Önemli olan nokta hiçbir şeyi garantiye almadan bütün bunları çok derinden irdelemektir, öyle ki insan zihninin alışkanlıklarını, amaçlarını, dürtülerini ve yönelimlerini kavramaya başlasın. O zaman zihin hiç özdeşleşme taşımayan, dolayısıyla falanca olma çabası gütmmediği bir hale ulaşır. O zaman benlik sona erer ve sanırım bu gerçektir.

Her ne kadar bu hali belli belirsiz, yüzergezer halde deneyimlese de çoğumuzun karşılaştığı zorluk zihninin deneyime yapışması ve ondan daha fazla istemesidir; işte bu daha fazlasını isteyiş yine benliğin başlangıcıdır. İşte bu nedenle bu mevzularda sahiden ciddi olanlarımızın gözünde kendi düşünce sürecimizin içsel olarak farkına varmak, dürtülerimizi ve duygusal tepkilerimizi sessizce gözlemlemek çok önemlidir. "Kendimi gayet iyi tanıyorum" demekle yetinmeyerek, çünkü bu söz gerçekte doğru değildir. Tepkilerinizi ve dürtülerinizi yüzeysel olarak, bilinç düzeyinde bilebilirsiniz. Fakat "benlik", ben, çok karmaşık bir olgudur ve benliğin bütününe girmek hiçbir dürtü taşımadan kararlı ve sürekli araştır-

mayı gerektirir ve böyle bir araştırma hiç kuşkusuz bir tür meditasyondur.

O engin gerçeklik herhangi bir organizasyon, herhangi bir dini kurum, herhangi bir kitap, herhangi bir kişi veya hocayla bulunamaz. İnsan onu tek başına bulmalıdır, bu da demektir ki insan tamamen yalnız olmalıdır, hiçbir etkinin altında kalmamalıdır. Ne var ki hepimiz pek çok etkilenimin, bilinen veya bilinmeyen pek çok baskının sonucuyuz. İşte bu nedenle bu pek çok etkilenimi, baskıyı anlamak ve onların tümünden kopmak çok önemlidir, böylece zihin olağanüstü yalın ve aık olur. O zaman belki söze dökülemeyen o şeyi tecrübe edebiliriz.

Soru: D n otoritenin kötü olduğunu söylemiştiniz. Otorite neden kötü?

Krishnamurti: Herkes kötünün peşinde değil mi? Neden bizler bu veya şu türde bir otoriteyi takip ediyoruz? Niçin otorite tesis ediyoruz? İnsanlar neden otoriteyi –devlet otoritesi, din otoritesi veya başka bir otorite– kabulleniyorlar?

Otorite kendi başına varlık kazanmaz, onu biz yaratırız. Biz hem despot idareciyi yaratırız, hem de putları, ritüelleri ve inançlarıyla despot rahibi. Neden? Neden otoriteyi yaratıyoruz ve onun takipçileri oluyoruz? Nedeni apaçık ortada, hepimiz güvende olmak istiyoruz, hepimiz farklı yollarla ve farklı derecelerde güçlü olmak istiyoruz. Hepimiz liderin, ülkenin, devletin, başkanın sunduğu mevkiyi, itibarı istiyoruz, bu yüzden takip ediyoruz. Yahut kendi zihnimizde otorite imgesi yaratıyoruz ve o imgeyi takip ediyoruz. Kilise siyasi liderler gibi despot ve bizler devletlerin despotluğuna karşı

çıkarken kilisenin veya bir din hocasının despotluğuna teslim oluyoruz.

Eğer tüm o takip etme sürecini incelersek, öncelikle kafamız karışık olduğu için takip ettiğimizi görürüz. Birisinin bize ne yapacağımızı söylemesini isteriz. Kafamız karışık olduğundan, Tanrı'nın elçileri olduklarını veya devletin kurtarıcıları olduklarını söyleseler de kendilerinin de kafası karışık olan kimselerin peşinden gitmeye mahkûm oluyoruz. Takip ediyoruz, çünkü kafamız karışık ve bu kafa karışıklığıyla dini ya da siyasi liderlerimizi seçtiğimizden kaçınılmaz olarak daha fazla kargaşa, çatışma ve sefalet yaratıyoruz.

İşte bu nedenle içimizdeki kargaşayı anlamak ve onu aydınlatmak için başkasına bel bağlamamak çok önemli. Zira kafası karışık bir insan doğruyu yanlış bilip doğru olanı nasıl seçebilir ki? Önce o kendi kargaşasını yok etmelidir. Bir kez kendi kargaşasını yok ederse o zaman seçmeye ihtiyacı kalmaz ve kimsenin peşinden gitmez.

Dolayısıyla ekonomik, sosyal ya da dinsel olarak güvence de olmak için takip ediyoruz. Her şeyden önce zihin her zaman güvence arıyor, gerek bu dünyada gerekse öteki dünyada güvende olmak istiyor. Bizim tek derdimiz hem para hem de Tanrı konusunda güvende olmak. İşte bu yüzden devlet otoritesini, diktatör otoritesini, kilise otoritesini, putun, suretin otoritesini yaratıyoruz. Dolayısıyla takip ettiğimiz sürece otorite yaratacağız ve o otorite mutlaka kötü olacak, çünkü kendimizi düşüncesizce başkasının egemenliğine teslim etmiş olacağız.

Bütün bu meseleyi derinlemesine ele almanın ve zihnin takip etmekte neden ısrarcı olduğunu anlamaya başlamanın önemli olduğunu düşünüyorum. Siz sadece siyasi ve dini liderleri değil, ayrıca gazetelerde, dergilerde ve kitaplarda

okuduklarınızı da takip ediyorsunuz; uzmanların otoritesini, yazılı sözlerin otoritesini arıyorsunuz. Bütün bunlar zihnin kendinden emin olmadığını gösteriyor, değil mi? İnsan liderlerinden söylediklerinden ayrı düşünmekten korkuyor, çünkü işini kaybedebilir, toplum dışına itilebilir, aforoz edilebilir veya toplama kampına konulabilir. Otoriteye boyun eğiyoruz, çünkü hepimiz içsel güvence isteğine, güvende olma dürtüsüne sahibiz. Demek ki mallarımızla, gücümüzle, düşüncelerimizle güvende olmayı istediğimiz sürece otoriteye sahip olacağız, takipçiler olacağız ve bunda da kötülük tohumları ekilidir, çünkü bu kaçınılmaz olarak insanın insan tarafından sömürölmesine yol açar. Gerçekten Hakikatin ne olduğunu, Tanrı'nın ne olduğunu keşfetmek isteyen bir kişi hiçbir otorite tanımaz, ne kitabın otoritesini, ne Tanrı'nın otoritesini, ne din adamının otoritesini, ne de imgenin otoritesini tanır; o bütün bunlardan tamamen sıyrılmıştır.

Bu çoğumuz için epey zordur, çünkü bu güvencesiz olmak, bir başına durmak, araştırmak, sorgulamak, asla tatmin olmamak, hiçbir zaman başarı peşinde koşmamak demektir. Ancak eğer bunu sahiden tecrübe edersek o zaman artık otorite yaratma ve otoriteyi takip etme gibi bir derdimizin kalmadığını görürüz, çünkü o zaman sadece sözel bir yargı değil de fiili bir gerçek olarak, başka bir şey işlemeye başlar. Hep sorgulayan, otorite tanımayan, hiçbir geleneği, hiçbir kitabı ve hiçbir hocayı takip etmeyen bir adam kendinin ışığı olur.

Soru: Kendini bilmeye neden bu kadar vurgu yapıyorsunuz? Biz kim olduğumuzu gayet iyi bilmiyor muyuz?

Krishnamurti: Kim olduğumuzu bilip bilmediğimizi merak ediyorum. Hiç kuşkusuz bizler öğrendiğimiz her şeyiz;

biz tamamen geçmişimizden ibaretiz; bir anılar silsilesiyiz, değil mi? “Ben Tanrı’ya aidim” veya “Benlik ebedidir” falan filan dediğinizde bütün bunlar geçmişinizin, şartlanmanızın bir parçasıdır. Aynı şekilde komünist biri “Tanrı yok” dediğinde de kendi şartlanmasını yansıtıyordur.

“Evet, ben kendimi gayet iyi biliyorum” demek yüzeysel bir düşüncedir sadece. Fakat bütün varlığınızın bir anılar silsilesinden başka bir şey olmadığını, bütün düşüncelerinizin, tepkilerinizin mekanik olduğunu kavramak, fiilen deneyimlemek o kadar kolay değildir. Bu farkında olmayı gerektirir, sadece bilinçli zihnin işleyişinin değil, ayrıca bilinçdışı izlerin, ırksal izlenimlerin, anıların, öğrendiğimiz şeylerin de farkında olmayı gerektirir; gerek saklı gerekse görünür tüm zihnin alanını keşfetmeyi gerektirir ve bu son derece güçtür. Eğer benim zihnim sadece geçmişin bir kalıntısı ise, eğer o sadece sözde eğitimin ve başka çeşitli etkilerin şekillendirdiği bir anılar, izlenimler silsilesiyse o zaman bu durum bütün benliğim için de geçerli olmaz mı? Zira eğer çoğumuz gibi ben öğrendiklerimi, biriktirdiklerimi, bana söylenen şeyleri tekrarlayıp duran bir makineysem bu şartlandırılmış alandan doğacak her düşünce daha fazla şartlanmaya, sefalete ve kısıtlamaya yol açar.

Öyleyse kendi sınırını bilen, şartlanmasının farkında olan zihin kendini aşabilir mi? Mesele budur. Aşabilir veya aşamaz diye cevap vermek aptalca olur. Bütün zihnin şartlandırılmış olduğu apaçık bir gerçek. Hepimiz şartlanmış durumdayız, gelenekle, aileyle, deneyimle, zaman süreciyle. Eğer Tanrı’ya inanıyorsanız, bu inanç belli bir şartlanmanın sonucudur, tıpkı Tanrı’ya inanmadığını söyleyen adamın inancı gibi. Öyleyse inanç ve inançsızlığın pek bir anlamı yok.

Önemli olan tüm düşünce alanını kavramak ve zihnin bu alanın ötesine geçip geçemeyeceğini görmek.

Öteye geçmek için kendinizi tanımalısınız. Güdüler, dürtüler, insanların size öğrettiklerinin yoğun baskısı, rüyalar, engellemeler, bilinçli ve bilinçsiz zorlamalar, bunların hepsini bilmelisiniz. Ancak o zaman şimdi çok mekanik olan zihnin tamamen yeni bir şeyi, zamanla bozulmayacak bir şeyi keşfedip keşfedemeyeceğini görebiliriz.

Soru: Hakiki dinin ne inanç, ne dogma, ne de seremoni olduğunu söylüyorsunuz. Öyleyse hakiki din nedir?

Krishnamurti: Bunu nasıl ortaya çıkaracağız? Cevabı bulmak sadece benim işim değil elbette. Birey hakiki dinin ne olduğunu nasıl öğrenecek? Genelde din diye adlandırılan olguyu biliyoruz: Dogma, inanç, seremoni, yoga uygulaması, oruç, kendini disiplin altına alma vesaire. Hepimiz güya dinsel yaklaşım dediğimiz bütün bu şeyleri biliyoruz. Fakat bu din midir? Eğer ben hakiki dinin ne olduğunu öğrenmek istiyorsam işe nereden başlamalıyım?

Öncelikle bütün dogmalardan arınmalıyım, değil mi? Bu son derece zor bir iştir. Çocuklukta bana dayatılan dogmalardan arınabilirim ama kendim bir dogma veya inanç yaratmış olabilirim ki bu aynı ölçüde kötüdür. Dolayısıyla bundan da kurtulmalıyım. Ancak güdülenmediğim zaman, Tanrı'yla veya maddi şeylerle güven arayışı içinde olmadığım zaman özgür olabilirim. Yine bu da oldukça zordur, çünkü zihin alttan alta derinlerde hep bir kesinlik noktası istiyor. Zihne empoze edilmiş bir sürü imge var; kurtarıcılar, hocalar, doktrinler, batıl inançlar. Bütün bunlardan arınmalıyım. O zaman belki hakiki dinin ne olduğunu bulabilirim ki bu da en büyük dev-

rim olur diye düşünüyorum. Tek gerçek devrim ekonomik devrim veya komünistlerin devrimi değildir; zihnin herhangi bir dogma veya inanca, herhangi bir kurtarıcıya veya kiliseye, herhangi bir hoca veya kutsal kitaba sığınma arayışını bıraktığında ortaya çıkabilecek derin dinsel devrimdir asıl devrim. Böyle bir devrimin dünyada muazzam önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü o zaman zihin ne Doğu’ya ne de Batı’ya ait bir ideolojiye sahip olacaktır. Hiç kuşkusuz bu dinsel devrim tek kurtuluştur.

Hakiki dinin ne olduğunu bulmak elbette tek gün çabala-yıp veya araştırma yapıp ertesi gün unutmakla olmaz, sürekli sorgulamayla, sarsıcı bir arayışla, incelemeye olur, böylece her şeyi elemeye başlarsınız. Bu eleme süreci en yüksek düşünme biçimidir. Pozitif düşünme işlemi hiç de düşünme değildir, sırf kopyalamaktır. Fakat güdülenmeden, bir sonuç beklemeden araştırdığınızda –negatif, eleyici yaklaşım– zihin bütün geleneksel dinlerin ötesine geçer ve o zaman belki de Tanrı’nın ne olduğunu, Hakikat’in ne olduğunu kendi başına keşfedebilir.

YENİ DELHİ'DE BİRİNCİ KONUŞMA

31 Ekim 1956

Bana öyle geliyor ki önemli olan şey sorun değil, soruna nasıl yaklaştığımızdır. Her türden bir sürü sorunumuz var; despotluğun yükselişi, gerek bireysel gerekse toplum yaşamında çatışmaların artması, bireyin veya toplumun yapay şekilde yarattığı amaç dışında hayatta yönlendirici bir amacın olmaması. Sorunlarımız azalmak yerine giderek artıyor gibi görünüyor. Uygarlık ne kadar ilerlerse yaşamın getirdiği sorunlar o kadar giriftleşiyor. Çoğumuz şunun farkındayız ki pek çok insanın benimsediği değişik yaşam tarzları –komünist yaşam tarzı, güya dindar yaşam tarzı, kapitalist yaşam tarzı– sorunlarımızı çözemedi. Bütün bunları gördükten sonra ciddi olanlarımız kendilerine şunu soruyordur: Yalnızca kendi içimizde ve bireysel ilişkilerimizde değil, ayrıca kolektif, toplumsal ilişkilerimizde de bir değişimi nasıl gerçekleştirebiliriz? Sorunlarımız artıyor, ama dediğim gibi, ben ne olursa olsun sorunu önemsemiyorum; bence asıl önemli olan nokta zihnin soruna nasıl yaklaştığıdır.

Eğer zihnim bir sorunla baş edecek güçte değilse ve buna rağmen eylemde bulunursam sorun büyür, değil mi? Bu apaçık bir gerçektir. Peki, bu gerçeğin farkına varan zihin ne yapacak? Meseleyi anlıyor musunuz? Mesele ister Tanrı mese-

lesi olsun, ister açlık meselesi olsun, ister devlet adına yapılan kolektif tiranlık olsun, varlığımızın çeşitli düzeylerinde çözülmeden kalır ve biz çözme umuduyla meseleye yaklaşıyoruz ki bence yanlış bir yaklaşımdır bu, çünkü burada meseleye vurgu yaparız, meseleye yaklaşım tarzına değil. Bana öyle geliyor ki asıl önemli nokta zihnin yaratıp çözmeye çalıştığı sorun değil, bizzat zihnin kendisidir. Eğer zihin zavallı, küçük, dar, sınırlıysa, sorun ne kadar büyük ve girift olursa olsun zihin o soruna kendi darlığı nispetinde yaklaşır. Şayet küçük bir zihnim varsa ve bu zihinle Tanrı'yı düşünüyorsam, düşüncemin ürünü olan Tanrı onu ihtişamla, güzellikle ve bilgelikle donatsam bile, küçük bir Tanrı olur.

Aynı şey, varoluş sorunu, geçim derdi, gönöl mevzusu, seks meselesi, ilişkiler ve ölüm meselesi için de geçerlidir. Bunların hepsi önemli meseleler ve biz bu meselelere küçük bir zihinle yaklaşıyoruz; çok dar bir zihinle onları çözmeye çalışıyoruz. Zihin her ne kadar olağanüstü yetilere sahip, icat yapabilen, ince fikirli, kurnaz bir varlık olsa da yine de zavallıdır. Marx'tan, Gita'dan veya başka bir din kitabından alıntı yapabilir ama yine de küçük bir zihindir ve küçük bir zihin karmaşık bir sorunla karşılaştığında sorunu ancak kendi açısından tercüme edebilir ve bu nedenle sorun, sefalet artar. Öyleyse sorulması gereken soru şudur: Küçük, zavallı zihin kendi kısıtlamalarına mahkûm olmayan bir şeye dönüştürülebilir mi?

Söylediklerimi takip edebiliyor musunuz yoksa sözlerim yeterince açık değil mi? Sözelimi çok karmaşık olan sevgi meselesini ele alalım. Ben evli ve çocuklu olsam da güzellik, derinlik ve aşkın berraklığı duygusuna sahip değilsem, hayatım anlamsız ve sığ olur ve çok küçük bir zihinle sevgi meselesine yaklaşırım. Sevginin ne olduğunu öğrenmek istiyorum

ama ona dair bir sürü varsayım biliyorum. Onu zaten kendi zavallı zihnimle bir kılıfa sokmuşum. Öyleyse mesele sevginin ne olduğunu anlamak değil, sevgi meselesine yaklaşan zihni zavallılıktan kurtarmaktır. Zira çoğu insanın zihni perişan durumda.

Zavallı zihinden kastım meşgul bir zihindir. Anlıyor musunuz? Tanrıyla, planlarla, erdemle, ekonomi veya dinle ilgili bazı kuramları nasıl hayata geçireceğiyle meşgul bir zihin; kendisiyle, kendi gelişimiyle, kültürle, belli bir yaşam tarzını takip etmekle meşgul bir zihin; kimlikle, ülkeyle, inançla veya ideolojiyle meşgul bir zihin; işte böyle bir zihin zavallıdır.

Bir şeyle meşgul olduğunuz zaman psikolojik anlamda içinizde ne olur? Zihninizde başka bir şeye yer kalmaz, değil mi? Zihninizi çalışırken hiç gözlemlediniz mi? Eğer gözlemlediyse onun sürekli kendisiyle meşgul olduğunu fark etmişsinizdir. Hırslı bir adam sabahtan akşama kadar ve uykusunda başarıları ve başarısızlıkları, hüsrانları, sayısız talepleri ve tatminle meşguldür. O sürekli belirli bir sözü tekrarlayan sözümona dindar kişiye veya bir idealin peşine takılıp ona uymaya çalışan kimseye benzer. Demek ki meşgul olan zihin zavallı bir zihindir. Eğer insan bunu adamakıllı anlayabilirse o zaman tamamen farklı bir süreç işlemeye başlar.

Her şeyden önce, boş, cahil, güç isteğiyle dolu ve alçakgönüllü olmaya çalışan bir zihin kendisiyle meşguldür; bu yüzden zavallı bir zihindir o. Bilgi toplamak yoluyla kendini geliştirmeye çalışan, yani çok zeki olmaya, daha güçlü olmaya çalışan, daha iyi bir işe sahip olmaya gayret eden bir zihin zavallıdır. Tanrı, hakikat veya Atman'la meşgul olabilir veya nüfuzlu bir makamda oturabilir ama yine de o zavallı bir zihindir.

Bu durumda ne olacak? Zihniniz zavallı ve meşgul; belli çıkarımlarla, varsayımlarla işe başlıyor, belli fikirlere işaret ediyor ve siz bu meşgul zihinle sorununuzu çözmeye çalışıyorsunuz. Küçük bir zihin büyük bir sorunla karşılaştığında, elbette eyleme geçer ve bu eylem bir sonuç doğurur; sorun daha da büyür. Eğer gözlemlerseniz dünyada tamı tamına bunun olup bittiğini görürsünüz. Büyük makamlarda oturan insanlar ülke adına kendilerini düşünüyorlar; sizin ve benim gibi mevki, güç ve itibar istiyorlar. Hepimiz aynı gemideyiz ve şu küçük sefil zihinlerimizle hayatın devasa sorunlarını, çözümünü meşgul olmayan bir zihni gerektiren sorunları çözmeye uğraşıyoruz. Hayat canlı, hareketli bir şeydir, değil mi? Bu nedenle insan ona taze bir zihinle, tamamen dolmamış bir zihinle, içinde bir boşluk, bir alan taşıyan bir zihinle yaklaşmalıdır.

şimdi, meşgul olduğunu bilen ve bu meşguliyetin süfli olduğunu gören zihin nasıl bir haldedir? Yani, zihnimin meşgul olduğunu ve meşgul bir zihnin zavallı bir zihin olduğunu fark ettiğimde, ne olur?

Meşgul bir zihnin zavallı bir zihin olduğu gerçeğini yeterince açıkça görebildiğimizi sanmıyorum. Zihin ister kendini geliştirme, ister Tanrı, ister içki, ister cinsel arzu, ister güç isteğiyle meşgul olsun, bütün bunlar temelde aynıdır; bu değişik meşgalelerin sosyolojik açıdan farklı anlamlar taşıması bir şey değiştirmez. Meşguliyet meşguliyetir ve meşgul olan zihin zavallıdır, çünkü kendi derdindedir. Bu gerçeğin hakikatini görüp idrak edebilirsiniz, hiç kuşkusuz zihniniz artık kendisiyle, kendisinin gelişimiyle meşgul olmaz, o zaman kendini dış dünyaya kapatmış zihnin dışa açılma olanağı ortaya çıkar.

Bütün hayatınızın nasıl da bir varsayıma dayandığını bir deney olarak kendinizde gözlemleyebilirsiniz. Tanrı vardır varsayımı, Tanrı yoktur varsayımı, belli bir hayat tarzı diğerlerinden iyidir varsayımı vesaire. Meşgul bir zihin bir varsayımla yola çıkar, hayata bir mefhum, bir çıkarımla yaklaşır. Peki, zihin tüm çıkarımlarını, önceki deneyimlerini –bir tür çıkarım olan– bir kenara atarak soruna bütüncül yaklaşabilir mi? Her şeyden önce daima yeni bir meydan okumayla karşılaşırız, değil mi? Eğer zihin meydan okumaya yeterli tepkiyi veremezse, bir bozulma, gerileme gerçekleşir; zinhar zihin bilinçli veya bilinçsiz meşgulse –bir ideolojiye veya çıkarıma dayanıyorsa– yeterli tepkiyi veremez. Eğer bu gerçeğin hakikatini kavrarsanız, zihnin artık zavallı olmadığını, çünkü bir sorgulama, sağlıklı bir şüphe içinde olduğunu görürsünüz. Sağlıklı bir şüpheden kastımız bir şeyden şüphelenmek değildir, çünkü bu da yine bir meşguliyete dönüşür. Hakikaten sorgulayan bir zihin biriktirmez. Biriktiren zihin zavallıdır, ister bilgi biriktir, ister para, isterse de güç veya mevki. Bu gerçeğin hakikatini olduğu gibi görebilerseniz o zaman zihnin gerçek dönüşümü başlar ve bu dönüşümden geçen bir zihin pek çok sorunla başa çıkabilir.

Şimdi bazı sorulara cevap vereceğim ve daha önce de belirttiğim gibi cevap önemli değil. Önemli olan sorundur ve eğer zihin soruna bir çözüm bulmaya çalışarak yolundan sarsarsa dikkatini soruna tam olarak veremez. Bütün çözümler isteğe dayanıyor ve istek –bir sürü şeye yönelik istek– yüzünden sorun devam ediyor. İstek meselesini tam olarak kavramadan, münferit bir istek etkinliğiyle soruna çözüm bulmaya çalışmak, bunun doğru cevabı sunacağını ummak sorunu hiç mi hiç çözmez. Demek ki bizler cevapla değil soruyla meşgulüz.

Soru: İnsanın zihnini şartlandırmadan kurtarması gerektiği konusunda size tamamen katılıyorum. Fakat şartlanmış bir zihin kendini şartlanmadan nasıl kurtarabilir?

Krishnamurti: Soruyu soran kişi benim söylediklerime katıldığını beyan ediyor. Zihni şartlandırmadan kurtarmak meselesine girmeden önce katılmadan ne kastettiğimizi aydınlatalım. Bir fikre, bir mefhuma katılabilirsiniz ama bir gerçeğe katılamazsınız. Siz ve ben bir gerçek hakkında ortak bir fikre sahip olmak anlamında birbirimize katılabiliriz, ama çok kişinin savunduğu bir fikir illa da doğrudur diye bir şey yok. Anlamak için canlı, dinamik bir kuşkuculuk gerekir, kabullenme veya katılma değil. Eğer bana katılmakla yetinirseniz, sahip olduğumu sandığınız bir fikrime katılmış olursunuz. Ben hiçbir fikre sahip değilim, dolayısıyla fikir birliği içinde değiliz. Siz ve ben zehirli bir yılan gördüğümüzde katılıp katılmama söz konusu olmaz; her ikimiz de ondan uzak dururuz. Birbirimize katıldığımızı söylediğimizde, bir fikre zihinsel anlamda katılıyorzduk; ama zihnin şartlanmadan nasıl kurtulacağı meselesini irdelemek zihinsel bir fikir birliği gerektirmiyor. Zihin Hindu, komünist veya falanca olarak şartlandırıldığı sürece yenilikçi düşünemez. Bu bir fikir değil gerçektir. İster katılın ister katılmayın.

Gelelim asıl sorumuza: şartlanmış zihin kendini şartlanmadan nasıl kurtaracak? Zihninizin Hinduizmin bütün inançlarıyla bir Hindu olarak, bir komünist olarak, bir Hıristiyan veya Müslüman olarak şartlandırılmış olduğunu fark ediyorsunuz. Zihniniz şartlandırılmış, bu çok belli. Bir şeye inanıyorsunuz, doğaüstü bir şeye, Tanrı'ya falan. Öte yandan farklı bir sosyal ve psikolojik çevrede yetişmiş bir başkası sizin inandığınız şeyin var olmadığını, onun tamamen saçma

olduğunu söylüyor. Her ikiniz de şartlandırılmışsınızdır. Sizin Tanrı'nuz diğer kişinin tanrısızlığından daha gerçek değildir.

Demek ki hoşunuza gitsin ya da gitmesin zihniniz kısmen değil tamamen şartlandırılmış durumda. Atman'ın şartlandırılmamış olduğunu söylemeyin. Atman'ın var olduğu söylen-di size, aksi halde onun hakkında hiçbir şey bilemezsiniz ve siz Atman'ı düşündüğünüzde düşünceniz Atman'ı şartlandırıyor. Bu da apaçık ortada olan bir gerçek. Ustalara inanmak gibi. Bir kişiye ustaların var olduğu söyleniyor ve o kişi kendi güvenlik arzusuyla hareket ederek onları bulmaya koyuluyor, psikolojik açıdan çok basit ve toyca düşler görüyor.

O halde sorumuz şudur: Zihnimin şartlanmış olduğunu biliyorum, peki, zihnimi bu şartlanmışlıktan nasıl kurtaracağım, kurtaracak olan varlık da şartlanmış iken? Meseleyi anlıyor musunuz? Şartlandırılmış bir zihin şartlandırıldığıнын farkına vardığında ve bu şartlanmadan kurtulmak istediğinde işte tam da bu istek şartlandırılmıştır; o zaman zihin ne yapacak?

Dediklerimi takip edebiliyor musunuz? Beyler, lütfen söylediklerimi dinlemekle yetinmeyin sadece, işler haldeki zihinlerinizi gözlemleyin. Böylesine geniş bir grupta bu konuyu tartışmak çok zor. Cevabı bulmak için bütün dikkatinizi vermelisiniz. Size cevabı ben verecek değilim, bu nedenle çok dikkatli bir şekilde zihninizi gözlemlemelisiniz.

Zihnimin Hindu, Budist veya her neyse o olarak şartlandırıldığını biliyorum ve zihnimin kendini şartlandırılmadan arındırmaya yönelik her hareketinin de şartlanmış olduğunu görüyorum. Zihin kendini şartlanmadan kurtarmaya çalıştığında bu çabayı sarf eden de şartlanmış durumdadır, değil mi? Umarım sözlerim yeterince açıktır.

Beyler hap almayı bırakıp öksürmeyi kesebilir misiniz lütfen? Devam edebilirim ama öksürmek ve not almak çevrenizdeki dinleyicileri rahatsız ediyor. Baştan anlatacağım.

Zihniniz düpedüz şartlanmış; benliğinizin şartlanmamış tek bir parçası bile yok. Hoşunuza gitsin ya da gitmesin bu bir gerçektir. şartlanmamış bir parçanızın –gözlemleyen, üst-ruh, Atman– olduğunu söyleyebilirsiniz; ama onu düşündüğünüzde bu, düşünme alanı içindedir ve dolayısıyla şartlanmıştır. Bununla ilgili bir sürü kuram geliştirebilirsiniz ama gerek bilinçli gerekse bilinçdışı zihninizin düpedüz şartlanmış olduğu ve bu şartlanmadan arınmaya yönelik her çabanın da şartlanmış olduğu gerçeği değişmez. Bu durumda zihin ne yapmalı? Daha doğrusu, şartlanmış olduğunu bilen ve kendini şartlanmadan arındırmak için sarf edeceği her çabanın da şartlanmış olduğunu idrak eden bir zihin nasıl bir halin içindedir? Sözlerim yeterince açık mı?

şimdi, “Ben şartlanmış olduğumu biliyorum” dediğinizde onu sahiden biliyor musunuz yoksa bu sadece sözel bir beyanat mı? şartlanmış olduğunuz gerçeğini bir kobra yılanını gördüğünüz gibi görebiliyor musunuz? Bir yılanı görüp onun kobra olduğunu anladığınızda derhal doğrudan eyleme geçersiniz. “şartlanmış olduğumu biliyorum” dediğinizde de bunun kobrayı algılamakla aynı ölçüde yaşamsal bir anlamı var mıdır? Yoksa o sadece bir olgunun idrak edilmesinden değil de yüzeysel kabulünden mi ibarettir? şartlanmış olduğumu idrak ettiğimde derhal eyleme geçerim. Kendimi şartlanmadan arındırmak için herhangi bir şey yapmam. Tam da şartlanmış olduğum gerçeği ve bu gerçeğin algılanışı ani aydınlanma yaratır. Zorluk şartlanmış olduğunuzu algılayamamanızda, onun bütün sonuçlarını görememenizde ve ne kadar saygın, ne kadar ince, ne kadar gelişmiş, ne ka-

dar felsefice de olsa düşüncenin tümüyle şartlanmış olduğunu fark edememenizde yatıyor.

Bütün düşünceler açıkça hafızaya dayanır, bilinçli veya bilinçdışı hafızaya ve düşünen kişi “Şartlanmadan anımalıyım” dediğinde tam da düşüncenin ürünü olan düşünen kişi şartlanmıştır ve bunu fark ettiğinizde şartlanmayı değiştirmeye yönelik bütün çabalar sona erer. Değiştirmek için çaba sarf ettiğiniz sürece hep şartlanmış olarak kalırsınız; çünkü çaba sarf edenin bizzat kendisi şartlanmıştır, bu nedenle onun çabası başka bir kılıfta daha fazla şartlanmaya yol açar sadece. Bunu hakkıyla anlayan bir zihin şartlanmamış bir haldedir, çünkü şartlanmayı bir bütün olarak görmüş, onun hakikatini ve sahteliğini kavramıştır. Beyler, bu doğruyu fark etmeye benzer. Tam doğruyu algılama işi özgürleştirici bir faktördür. Ne var ki doğruyu görmek tüm dikkati gerektirir, zoraki dikkati, korkunun veya kazancın hesaplı kitaplı, kârlı dikkatini değil. Şartlanmış bir zihin kendini özgürleştirmek için ne yaparsa yapsın şartlanmadan kurtulamaz gerçeğini idrak ettiğinizde bütün çabalar sona erer ve işte doğrunun bu şekilde algılanması özgürleştirici bir faktör olarak işlev görür.

Soru: Yorucu hayatıma bir anlam katacak Tanrı’yı nasıl tecrübe edebilirim? Bu tecrübe olmazsa hayatın amacı nedir ki?

Krishnamurti: Hayatı doğrudan kavrayabilir miyim yoksa hayata anlam katacak bir şeyi mi tecrübe etmeliyim? Anlıyor musunuz beyler? Güzelliğin değerini takdir etmek için onun amacını bilmem gerekmez mi? Sevginin bir nedeni olmalı mı? Eğer sevginin bir nedeni varsa o sevgi sahiden sev-

gi olur mu? Soruyu soran kişi hayatına anlam katacak belli bir deneyime sahip olması gerektiğini söylüyor. Bu da onun için hayatın kendi başına önemli olmadığını ima ediyor. Dolayısıyla Tanrı'yı ararken aslında hayattan kaçıyor, acıdan, güzellikten, çirkinlikten, öfkeden, sefaletten, kıskançlıktan, güç istencinden ve hayatın fevkalade giriftliğinden kaçıyor. Bütün bunlar hayattır ama o bunu anlamadığı için "Hayata anlam katacak daha yüce bir şeyi bulacağım" diyor.

Lütfen söylediklerimi dinleyin, ama sadece sözel, zihinsel düzeyde değil, çünkü bunun pek bir anlamı yok. Bu konuda bir sürü laf edebilirsiniz, ülkedeki bütün kutsal kitapları okuyabilirsiniz ama bunun bir değeri yoktur, çünkü bunun hayatınızla, günlük varoluşunuzla bir ilişkisi yoktur.

Öyleyse hayatımız ne âlemde? Varoluşumuz dediğimiz şey nedir? Felsefe yapmadan çok basit bir şekilde izah edecek olursak, hayatımız bir deneyim, haz ve acı silsilesidir ve bizler hazza sarılırken acıdan uzak durmaya çalışıyoruz. Gücün hazzı, büyük bir dünyada büyük bir adam olmanın hazzı, zavallı koca veya karı üzerine hâkimiyet kurmanın hazzı, acı, hüsrân, hırsla gelen korku ve endişe, önemli adama yaltaklanmanın çirkinliği falan filan; bütün bunlar bizim günlük varoluşumuzu oluşturuyor. Yani, yaşamak dediğimiz şey bilinenin sahası içinde bir dizi anıdan ibaret ve zihin bilinenden kurtulmadığı zaman bilinen bir soruna dönüşür. Bilinenin –bilgi, deneyim ve o deneyimin anısı olarak bilinen– alanı içinde çalışan zihin "Tanrı'yı bilmeliyim" der. Böylece kendi geleneğine, kendi düşüncelerine, şartlanmasına göre Tanrı dediği bir varlığı tasavvur eder, ama bu varlık bilinenin sonucudur; yine zaman alanının içindedir.

Şu halde ancak zihin bilinenden tamamen kurtulduğu zaman, Tanrı'nın var olup olmadığını apaçık, dosdoğru, gerçek

deneyimle keşfedebilir. Hiç kuşkusuz Tanrı veya hakikat diye adlandırdığımız şey büsbütün yeni, tanınamaz olmalı ve bilgiyle, deneyimle, fikirler ve geliştirilmiş erdemlerle bilinmeyene yaklaşan bir zihin; bilinenin alanı içinde yaşarken bilinmeyi kavramaya çalıştığından bunu yapabilmesi imkânsızdır. Zihnin tek yapabileceği şey geçmişin bütün baskılarından, geleneğin bütün ağırlığından kurtulmaktır. Zihnin kendisi bilinenin ürünüdür, “ben” ve “ben-olmayan” –ikiliğin çatışması– olarak zamanla oluşturulmuştur. Eğer bilinen gerek bilinçli gerekse bilinçdışı olarak tamamen sona ererse –böyle bir ihtimalin fiilen var olduğunu söylüyorum– o zaman Tanrı var mı yok mu diye asla sormazsınız, çünkü böyle bir zihin kendi içinde derya olur; sevgi gibi sonsuzluğa kavuşur.

Soru: Yirmi beş yıldır gayet içten bir halde meditasyon yapıyorum ve hâlâ belli bir noktayı aşamadım. Daha ileriye nasıl gidebilirim?

Krishnamurti: Daha ileriye nasıl gideceğinizi ele almadan önce meditasyonun ne olduğunu ortaya koymamız gerekmiyor mu? “Nasıl meditasyon yapmalıyım?” diye sorduğumda yanlış bir soru sormuş olmuyor muyum? Zira böyle bir soru bir yere ulaşmak istediğimi ve bunun için bir yönetime başvurmak istediğimi ima eder. Tıpkı bir iş bulmak için sınavdan geçmek gibi. Aslında doğru soru meditasyonun ne olduğudur, çünkü doğru meditasyon hayata derinlik, koku ve anlam katar ve onsuz hayatın pek bir anlamı olmaz. Anlıyor musunuz beyler? Doğru meditasyonu öğrenmek geçim kazanmaktan, evlenmekten, mal mülk ve para sahibi olmaktan çok daha önemlidir, çünkü anlayış olmazsa bütün bu şeyler

ziyan olur. Nitekim kalbin anlayışı meditasyonun başlangıcıdır.

Meditasyonun ne olduğunu öğrenmek istiyorum. Umarım söylediklerimi sadece kulağınızla değil, kalbinizle takip ediyorsunuzdur, çünkü meditasyon olmazsa güzelliği, sevgiyi, acıyı, ölümü ve hayatın enginliğini öğrenemezsiniz. “Meditasyon yapmak için bir yöntem öğrenmeliyim” diyen zihin ahmak bir zihindir, çünkü meditasyonun ne olduğunu anlamamıştır.

Öyleyse nedir meditasyon? Tam da bu sorgulama meditasyonun başlangıcı değil midir? Anlıyor musunuz beyler? Hayır mı? Devam edeceğim ve anlayacaksınız. Meditasyon zihni belli bir kalıba uymaya zorlayan bir konsantrasyon süreci midir? “Meditasyon” yaptığını söyleyen çoğu insanın yaptığı budur aslında. Zihninizi belli bir fikre odaklanmaya zorluyorsunuz, ama başka fikirler giriyor araya; onları bir kenara süpürüyorsunuz ama tekrar araya giriyorlar. Gelecek yirmi yıl boyunca bu oyuna devam ediyorsunuz ve sonunda zihninizi seçtiğiniz bir fikre odaklamayı başardığınızda meditasyon yapmayı öğrendiğinizi sanıyorsunuz. Ama bu meditasyon mudur? Gelin bakalım, meditasyonda neler oluyormuş.

Bir çocuk oyuncağına odaklandığında ne olur? Çocuğun dikkati oyuncak tarafından emilir. O dikkatini oyuncağa vermiyordur, oyuncak çok ilgi çekici olduğundan çocuğun dikkatini emiyordur. Sizin başınıza gelen tam da budur, bir usta'ya, bir resme odaklanırken veya mantraları tekrarlariken. Oyuncak sizi yutuyor ve siz sırf oyuncağın oyuncağı oluyorsunuz. Oyuncakla oynadığınızı sanıyorsunuz ama aslında oyuncak sizinle oynuyor.

Konsantrasyon aynı zamanda dışlamayı ima eder. Belli bir sonuca varmak için dışlarsınız, tıpkı bir sınavdan geçmeye

çalışan genç gibi. Genç iyi bir sonuca ulaşmak ister, bu nedenle kendini odaklanmaya verir, şartlanmasının ürünü olan isteğini elde etmek için müthiş çaba sarf eder. Zihni odaklanmaya zorlama işlemi baskıyı ve dışlamayı içerdiğinden zihni daraltmaz mı? Daraltılmış, tek bakış açısına indirgenmiş bir zihin muazzam şeyler başarabilir ama hayat tek bir bakış açısını içermez, o küçük değildir, anlaşılması, sevilmesi gereken derya gibi bir şeydir. Beyler söylediklerim retorik değil, laf salatası değil. İnsan bir şeyin gerçek olduğunu hissettiğinde onun ifadesi retorik gibi gelebilir kulağa, ama aslında öyle değildir.

Demek ki odaklanmak meditasyon değildir, her ne kadar çoğumuz onu meditasyon diye adlandırsak da. Şayet odaklanmak meditasyon değilse o zaman meditasyon nedir? Hiç kuşkusuz meditasyon sadece belli bir düşünceye odaklanmadan uyanan her düşünceyi kavramaktır. Tüm düşünme sürecini anlamak için bütün düşünceleri davet etmektir. Peki, siz şimdi ne yapıyorsunuz? Tek bir iyi fikri, iyi bir imgeyi düşünmeye çalışıyor, Gita.* İncil veya başka bir kaynaktan öğrendiğiniz tek bir iyi cümleyi tekrarlamaya çalışıyorsunuz. Bu yüzden zihniniz çok dar, sınırlı ve zavallı oluyor. Oysa uyanan her düşüncenin farkına varmak ve tüm düşünme sürecini kavramak konsantrasyonu gerektirmez. Aksine tüm düşünme sürecini anlamak için zihnin fevkalade uyanık, açık olması gerekir, o zaman düşünme diye adlandırdığınız şeyin şartlanmış bir zihne bağlı olduğunu fark edebilirsiniz. Öyleyse sizin yapmanız gereken düşünceyi nasıl kontrol edeceğinizi değil, zihninizi şartlanmadan nasıl kurtaracağınızı öğrenmektir. Düşünceyi kontrol etme çabası kişinin zihnini sessiz,

* Gita: Hinduizmin kutsal kitaplarından biri. (Çev. n.)

huzurlu kılmaya çalıştığı konsantrasyon sürecinin bir parçasıdır, değil mi? Hepimizin söylediğı bir söz: “Huzurlu bir zihne sahip olmak.”

Peki, zihnin huzuru nedir? Zihin nasıl dingin, huzurlu olabilir? Kesinlikle disiplinle değil. Zihin dingin *kılınamaz*. Dingin kılınmış bir zihin ölü bir zihindir. İnsanın dinginliğinin ne olduğunu keşfetmesi için zihnin tüm içeriğini yoklaması gerekir ki bu da aslında zihnin ne aradığını ortaya çıkarmak demektir. Aramanın ardındaki dürtü rahatlık, kalıcılık, ödöl arzusu mu? Eğer öyleyse böyle bir zihin dingin olabilir ama huzuru bulamayacaktır, çünkü onun dinginliğı zorlamadır, baskıya ve korkuya dayalıdır ve böyle bir zihin huzurlu bir zihin değildir. Biz hâlâ tüm meditasyon sürecini irdeliyoruz.

“Meditasyon” yapan ve İsa, Krişna, Buda, Bakire Meryem veya bir başkasının suretini görenler ilerlediklerini, müthiş gelişme kaydettiklerini sanıyorlar ama doğrusu gördükleri şey aslında kendi geçmişlerinin yansımasıdır. Görmek istediklerini görüyorlar ve bu da kesinlikle meditasyon değildir. Aksine meditasyon zihni bütün şartlanmalardan arındırmaktır ve bu da günün belli bir vakti bir odada tek başınıza bağdaş kurarak belli bir fikre odaklanmaya çalışmakla olmaz. Yürürken de devam etmelidir o, korktuğunuzda da, otobüse binerken de. Meditasyon karınızla, patronunuzla, hizmetçinizle konuşurken konuşma tarzınızı seyretmeniz demektir. Meditasyon budur.

Demek ki meditasyon onu yapan kişinin anlayışıdır. Bu anlayış olmadan meditasyon yapan kişinin –yani sizin– nasıl meditasyon yapılacağını araştırmasının pek bir anlamı yoktur. Meditasyonun başlangıcı kendini tanımadır ve insan kendilik bilgisini ne bir kitaptan edinebilir ne de bir psikoloji profesörünü ya da Gita yorumcularını dinleyerek öğrenebi-

lir. Bütün yorumcular haindir, çünkü onlar özgün deneyim sahibi değildirler, onlar sadece başka birinin deneyimlediğini düşündükleri ve doğru olduğuna inandıkları bir şeyin ikinci el tekrarlayıcılarıdır, hepsi o. Bu yüzden yorumculara aldanmayın. Kendini anlayan bir zihin meditasyona yatkın bir zihindir. Kendini bilmek meditasyonun başlangıcıdır ve bunun derinlerine inmeye başladığınızda zihnin fevkalade sesiz, rahat, tamamen dingin, güdüsüz olduğunu fark edersiniz; bu da demektir ki deneyim talep eden bir deneyimci yoktur artık. Zihnin hiçbir hareketini taşımayan bu dinginlik halinde bambaşka bir şeyin vuku bulduğunu keşfedersiniz. Fakat bu halin ne olduğunu zihinsel olarak keşfedemezsiniz; ben dâhil başkalarının anlattıklarıyla bu hale erişemezsiniz. Tek yapabileceğiniz zihninizi şartlanmadan, geleneklerden, açgözlükten ve şimdi ona yük olan bütün o süfli şeylerden arındırmaktır. O zaman hiçbir arayış içinde olmadan zihnin olağanüstü bir sükûnet kazandığını görürsünüz ve böyle bir zihin ölçülemez olanı deneyimler. Ölçülemez olana ulaşamazsınız, onu araştıramazsınız, onun derinliklerine dalamazsınız. Ancak kendi kalbinizin ve zihninizin oyuklarına, girintilerine sokulabilirsiniz. Hakikati davet edemezsiniz, onun size gelmesi gerek; bu nedenle onun peşine düşemezsiniz. Kendi hayatınızı anladığınızda hakikat esrarengiz şekilde gelir, davet edilmeden ve sonra engin bir güzelliğin, hem çirkine hem de güzele duyarlı olan bir hassaslığın var olduğunu keşfedersiniz.

MADRAS'TA BİRİNCİ KONUŞMA

26 Aralık 1956

İnsanların kayda değer bir değişim sergilemediğini fark etmek çoğumuz için büyük bir önem taşıyor olsa gerek. Gerekli olan şey, şeylerin küçük değişimden geçmiş devamlılığı değildir, çünkü savaş, baskılar ve her gün karşı karşıya kaldığımız devasa sorunlar eskisinden tamamen farklı bir değişim geçirmemizi gerektiriyor. Ahlâkçılar, politikacılar ve reformcular, hepsi bir tür değişimi salık veriyor. Keza değişimin şart olduğu apaçık ortada. Buna rağmen bizler değişmiyoruz gibi. Şans eseri bir düşünce tarzını veya ideolojiyi atıp bir başkasını benimsemeyi ya da bir dini gruptan ayrılıp bir başkasına katılmayı kastetmiyorum. Demek istediğim şu ki, değişim hareketine katılmak ondan değişimin doğacağı bir kalıntı noktasına sahip olmak demek değildir. Yani ben bir Hindu olarak Budizm’den Hristiyanlığa geçersen, tek yaptığım şey bir kalıntı düşünceden bir başkasına, bir gelenekten ötekine geçmekten ibarettir ve bu hiç de değişim değildir. O halde şimdi ele alacağım değişim hareketine katılmak çok önemli görünüyor bana.

Çoğumuz dünyanın teknolojik açıdan hızla ilerlediğini ama teknolojik gelişmenin yol açtığı insani sorunların, belli bir kalıp veya rutin içinde çalışan bir zihin tarafından çözülmediğini gözlemliyoruz. Teknolojinin hemen yarın olmasa

bile er ya da geç insanın karnını doyuracağını gözlemleyebilirsiniz. Her tür güç ve zorlamayla, yasama, propaganda, ideoloji ve benzeri şeylerle insan aç ve açıkta bırakılmayacak. Fakat nihayetinde bu yapılsa bile insanın iç dünyasında fazla bir değişim olmayacak. Pekâlâ iyi beslenebilirsiniz, şık giysiler giyebilirsiniz ve güzel evlerde oturabilirsiniz, ama zihniniz yine aynı kalacak; teknolojik meselelerle, makinelerle daha yetkin şekilde başa çıkacak ama içinde şefkat, merhamet, iyilik duygusu taşımayacak. Dolayısıyla bana öyle geliyor ki sorun teknolojik meydan okumaya nasıl karşılık verileceği değil, bireyin nasıl değişeceğini keşfetmektir, sadece sizin ve benim değil, çoğunluğun nasıl değişeceğini ve sevgiyle, şefkatle dolacağını keşfetmektir.

Şefkat, iyilik duygusu, son kez burada konuştuğumuz hayatın kutsallığı hissi, işte bu his zorlamayla uyandırılabilir mi? Hiç kuşkusuz herhangi bir türde zorlamanın olduğu yerde, ahlâk dersinin veya propagandanın olduğu yerde şefkat olamaz. Keza teknolojik meydan okumaya insanların maki-neleşmeyip insan olarak kalacağı şekilde karşılık vermenin gereğini görerek değişimin başlatıldığı yerde de şefkat olmaz. Demek ki sebepsiz bir değişim olmalı. Sebeple meydana getirilen bir değişim şefkat değildir, o sadece bir piyasa ürünüdür. İşte sorunlarımızdan biri bu.

Diğer bir sorunumuz ise eğer ben değişirsem bunun toplumu nasıl etkileyeceğidir. Yoksa bu benim hiç de umurumda değil mi? Zira insanların çoğunluğu bizim konuştuğumuz mevzularla ilgilenmiyor; keza eğer siz de meraktan veya başka bir dürtüyle dinleyip geçiyorsanız, siz de aslında mesele-nin hakikatiyle ilgilenmiyorsunuzdur. Makineler çok hızlı geliyor ve insanlar da onlara ayak uydurayım derken hayata sevgiyle, şefkatle, ince düşünceyle bakamaz hale geliyor-

lar. Şayet ben değişirsem bu, toplumu, yani benim sizinle olan ilişkiyi nasıl etkiler? Toplum son derece gizemli bir varlık değildir, o bizim birbirimizle olan ilişkimizden ibarettir ve eğer bizden iki veya üç kişi değişirse bu, dünyanın geri kalanını nasıl etkiler? Yahut insanın zihnini bütünüyle etkilemenin bir yolu var mı?

Yani değişmiş bireyin insanın bilinçdışına dokunmasına yardım edecek bir işlem var mıdır? Sorunu anlıyor musunuz beyler? Benim sorunum değil bu, bu sorunu size zorla kabul ettirmeye çalışmıyorum. Bu sizin sorunuz, bu yüzden sizin çözmeniz gerekiyor. İnsan teknoloji sayesinde karnı tok, sırtı pek olacak ve barınacak mesken bulacak, bu onun düşüncesini etkileyecek, çünkü güvende olacak, istediği her şey elinin altında olacak ve şayet iç dünyasında zengin ve fevkalade uyanık değilse olgun bir insan değil de tekrarlayan bir makine olacak ve bu değişim insanları belli fikirlere inandırmaya ve zihinlerini belli bir yönde düşünmeye şartlandırmaya –günümüzde olduğu gibi– yönelik propagandayı içeren tüm teknolojik gelişmenin baskısıyla, zorlamasıyla gerçekleşecek. Bütün bunları gören sizler “Nasıl değişmeliyim?” diye düşünüyor olmalısınız. Eğer değişeceksem, eğer bütünlüklü bir insan olacaksam –ki olmalıyım, aksi halde değişik baskı biçimleriyle propaganda mekanizmasının bir parçası olur– bu toplumda bir değişime yol açar mı? Yoksa bu imkânsız mıdır?

Peki, toplum kademeli olarak mı değişmelidir? Anlıyor musunuz? Kademelilikten söz ettiğimizde bu, zorlamayı, propaganda yoluyla yavaş yavaş ikna etmeyi, baskı altında belli bir yönde –iyi, nazik, anlayışlı olmak– düşünmesi için bireyi eğitmeyi ima eder. Bu nedenle zihin akıntıyla sürüklenen bir makineye dönüşür ve böyle bir zihin ne iyidir, ne de sevecen; kutsal bir şeyin değerini de bilmez. Onun eylemi kendisine söylenenin sonucudur sadece.

Bütün bu konuları hiç düşündünüz mü bilmiyorum, sizin nazarınızda çok önemli olmalı bu mevzular. Giderek daha fazla insan ister komünist, ister Hindu, ister başkası olsun geleneğin salt tekrarlayıcılarına dönüşüyorlar ve toplumla kurduğu ilişkiye tamamen farklı bir açıdan bakan insana rastlanmıyor. Eğer ben konuyla ilgileniyorsam, sadece sözde veya zihinsel olarak değil –hayat birdir, hepimiz kardeşiz, gidip insanlara kardeşliği vaaz edelim demeden, çünkü bu sadece bir söz oyunudur– sevgiyle, şefkatle, hayatın kutsal olduğu hissiyle konuyla ilgilenirsem, bu hissimi nasıl aktarabilirim?

Lütfen sözlerimi iyi takip edin. Eğer o hissimi mikrofonla, propaganda cihazıyla aktarıp bu sayede bir başkasını ikna edersem, o kişinin kalbi hâlâ boş kalır. İdeolojinin alevi yanar ve o kişi sırf tekrarlayıp durur, tıpkı hepinizin iyi, kibar, özgür olmalıyız sözünü tekrarlayıp durmanız gibi. Bu saçmalığı politikacılar, sosyalistler ve diğerleri de tekrarlayıp duruyorlar. Öyleyse ne kadar incelikli olursa olsun herhangi bir zorlama biçiminin güzellik, iyilik, şefkat doğurmadığını gören birey ne yapacak?

Fakat eğer sevecen insan ucubenin tekiyse elbette onun bir değeri yoktur. Onu bir müzede pekâlâ sergileyebilirsiniz. Ne var ki ucubenin eylemi derin düşünceli, bir sürü entelektüel fikir öne sürmekle yetinmeyip sahiden şefkat ve sevgi duygusunu hisseden bir insanın eylemi değildir. Peki, böyle bir insan toplumu etkilemez mi? Eğer etkilemiyorsa o zaman sorun devam eder. Birkaç ucube olacak ve onlar topluma model olmadıkları sürece bir değer taşımayacaklar, kendilerine söylenenleri tekrarlayıp bundan ahlâk dersleri çıkaracaklar hep.

Öyleyse şefkat hissine sahip insan ile zihni kolektif olana, geleneksel olana takılıp kalmış insan arasındaki ilişki nedir?

Bu iki insan arasındaki ilişkiyi teoride değil de pratikte nasıl değerlendiriyoruz? Anlıyor musunuz beyler? Bu durum aç bir insanın durumuna benziyor. Bu adam ekonomi kuramı hakkında konuşmadığı gibi, yiyeceklerden bahseden kitaplarla da yetinmez. Yemek yemesi lazımdır. Öyleyse gizemli, mistik bir yolla değil de açgözlülüğten, kıskançlıktan sıyrılarak, sevgiyi, kibarlığı, iyi yürekliliği öğrenerek aydınlanmış bir insan ile kolektif olana takılıp kalmış sizin arasındaki ilişki nedir? O sizi etkileyebilir mi? Etki kelimesi doğru kelime değil elbette, çünkü o sizi etkiliyorsa onun propagandist baskısı altındasınız demektir ve bundan dolayı sizde gerçek cevher yoktur, siz sadece onun bir taklidisinizdir. Bu durumda insan ne yapmalı?

Kolektif insanın tamamen yenilikçi düşünmesini sağlayabilecek bir eylem var mıdır? Eğitim bunu yapabilir mi? Yani, öğrencinin kendi üzerindeki tüm etkileri kavramasına yardım edilebilir mi? Böylece o herhangi bir etkiye uyum sağlamasın ve hayata tamamen farklı bakan yeni bir nesli dünyaya getirsin. Ne de olsa eski nesil yoldan çıkmış durumda. Onların değişeceği yok. Çoğunuz burada oturup gelecek yirmi yılınız için beni dinliyor ve yalnızca size uyarsa değişim geçiriyorsunuz. Doti* yerine pantolon giyiyorsunuz veya içki içiyor ya da et yiyorsunuz ve muazzam ölçüde değiştiğinizi sanıyorsunuz. Fakat ben bu eften püften şeylerden söz etmiyorum.

Benim sözünü ettiğim değişim gençlerle, çocuklarla mı başlayacak? Bu da yeni bir öğretmen türünü gerekli kılıyor. Sözlerime katılmakla yetinmeyin, beyler. Meselenin aslını kavrayın. Öğretmende yeni bir zihin işlemeli ki çocuğun ge-

* Doti: Hindistan'da geleneksel erkek kıyafeti. (Çev. n.)

lişimine yardım etsin, gelenek içinde değil, komünist, sosyalist falan filan olarak değil de özgür olarak. Sonunda değil de ta en başından öğrenciye özgürlüğünü kazanmasına, evinin, ailesinin baskılarını, gazeteler, kitaplar, fikirler yoluyla, tüm dayatma aygıtlarıyla yapılan propagandanın baskılarını anlamasına yardım edilmeli. Başkalarını etkilememenin önemini kavraması sağlanmalı. Peki, bu öğretmenler nerede? Başınızı sallayıp evet bunlar yapılmalı diyorsunuz ama o öğretmenler nerede? Bu da demektir ki siz öğretmensiniz. Evde öğretmensiniz, okulda değil, çünkü başka hiç kimse bu meseleyle ilgilenmiyor. Aksine sizin genel kalıba uymanızı istiyorlar, çünkü kalıbın dışına adım attığınız an şimdiki toplum için bir tehdit oluşturuyorsunuz. Bu nedenle sizi geri çekiyorlar. Öyleyse sorun size ve bana kalıyor, sözümona öğretmenlere değil.

Peki, siz hiçbir zorlama olmadan hemen değişebilir misiniz? Beyler, lütfen bunu iyi dinleyin. şayet şimdi değişemezseniz bir daha asla değişemezsiniz. Zaman süreci içinde değişme diye bir şey yok. Değişim zaman alanının dışındadır, çünkü o alanın içindeki herhangi bir değişim salt modelin eğilip bükölmesinden ibarettir veya yeni bir modeli kurmak için mevcut modele isyandır. şu halde sorun aydınlanmış bireyin toplumu nasıl etkileyeceği değildir. “Aydınlanmış” sözcüğünü en sıradan, en basit anlamıyla kullanıyorum; apaçık düşünen ve sürüp giden saçmalığın farkına varan, sevgi ve şefkat sahibi –ama kazançlı olduğu veya devletin işine yaradığı için değil– kişiyi tarif etmek için kullanıyorum. Böyle bir insanın toplum üzerinde ne ölçüde etkili olabileceğini veya topluma hangi faydasının dokunacağını sormak tamamen yanlış bir soru olabilir. Çünkü bence eğer soruyu bu şekilde sorarsak,

yine toplum açısından düşünüyor olacağız. Öyleyse gelin soruyu başka türlü soralım.

Aydınlanmış insan, iç dünyasında dinlerden, inançlardan, dogmalardan sıyrılmış, hiçbir organizasyona bağlı olmayan bir insan, böyle bir insanın geleneğin çarkına bağlı bu dünyada bir gerçekliği olabilir mi? Anlıyor musunuz beyler? Bu soruyu nasıl cevaplayacaksınız? Meseleyi yine başka türlü izah edecek olursam, bu dünyada değişik nedenlerden kaynaklanan acı var. Sadece fiziksel acı değil, aynı zamanda sürgit acının karmaşık psikolojik süreci var ki bunu hepimiz açık görebiliyoruz.

İmdi, acıdan kurtulabilir miyiz? Ben kurtulabiliriz diyorum, ama sırf ben dediğim için bunu kabullenmeyin, çünkü bu geleneksel düşünme biçimidir. Acıya son verebileceğimizi söylüyorum. Acısına son vermiş insan ile acı çeken insan arasındaki ilişki nedir? Onların arasında bir ilişki var mıdır? Acısına son vermiş insan ile acıya saplanıp kalmış insan arasında imkânsız bir ilişki kurmaya çalışabilir ve böylece bir dizi karmaşık mesele yaratabiliriz. Acı çeken insan acıdan kurtulmuş insana bakmadan bu dünyanın dışına adım atmalı. Yani her insan psikolojik bağılıktan kurtulmalı. Peki, bu mümkün müdür?

Hangi surette olursa olsun bağılılık acı doğurur, değil mi? Tatmine bağılılıkta hüsrân vardır. Bir insan ister yönetici, şair, yazar veya konuşması olarak tatmin peşinde olsun, ister Tanrı'da tatmin arasın, özünde hepsi aynıdır, çünkü tatminin gölgesinde acı ve hüsrân vardır. Peki, bu sorunla siz ve ben nasıl yüzleşeceğiz? Anlıyor musunuz beyler? Ben özgür olabilirim, ama bunun sizin için bir değeri var mıdır? Eğer bir değeri yoksa benim varolmamın bir anlamı olabilir mi? Eğer bir değeri varsa, bu adamı nasıl karşılayacaksınız, o adam si-

zi nasıl karşılayacak değil, siz bu adamı nasıl karşılayacaksınız? O sizinle bulaşmak, sizinle yol almak, sadece bir kilometre değil, yüz kilometre yol almak isteyebilir; ama onu nasıl karşılayacaksınız? Tüm düşünme-hissetme işleminizi masum, taze, yeni, gür kılacak ölçüde köklü, esaslı ve derinlikli bir değişim geçirmek mümkün müdür?

Beyler, bu sorunun cevabı yok. Ben sadece ona işaret ediyorum, onu açığa çıkarmak, irdelemek ve kafa yormak size kalmış. Soru üzerinde sıkı çalışmak sizin işiniz, çünkü şayet bunu yapmazsanız hayatınız biter, sona erer, ziyan olur; çocuklarınız, gelecek nesil de heba olur. Gelecek neslin yeni bir dünya kuracağından dem vuruyorsunuz sürekli; oysa bu saçma, çünkü siz o nesli kitaplarınızla, gazetelerinizle, liderlerinizle, politikacılarınızla ve organize dinlerinizle daha şimdiden şartlandırıyorsunuz. Siz hiçbir şey söylemeseniz bile her şey çocuğu belli bir yöne gitmeye zorluyor.

Bu sizin sorunuz ama bu sorunu ciddiye aldığınızı sanmıyorum. Oysa bu sorun para kazanmak, işe gitmek ve hayat adını verdiğiniz fevkalade sıkıcı monotonluğa hapsolmanız kadar hayati bir şey değil sizin gözünüzde. Avukat, hâkim, vali veya en yüksek mevkide politikacı olun fark etmez, hayatınız çoğu zaman son derece sıkıcı ve yıkıcı, katlanılmaz bir rutin içinde geçiyor ve buna saplanıp kalmışsınız ve siz kökten değişmezseniz çocuklarınız da bu hayata mahkûm olacak. Bu bir retorik değil, beyler, üzerinde düşünmeniz, çalışmanız, bir araya gelip çözmeniz gereken bir sorun bu. Zira dünyanın eski kalıplara göre değil de yenilikçi düşünen ve sırf yeni bir model yaratmak için eski modele isyan etmeyen bireylere ihtiyacı var.

Sevginin ne olduğunu öğrendiğinizde doğru ilişki için de cevabı bulacaksınız. İlginç olan husus şü ki sevgi kendi eyle-

mini doğurur, fakat bu eylemin fark edilmesi genellikle zordur. Sahiden sevecen bir insan başka insanların yapmadığı bir eylemi yapar. Ciddi olanlar, dinleyen, düşünen, bu hususta çalışan insanlar, bu insanlar dünyada farklı bir eylemde bulunacaklar ve bunu gelecekte değil de şimdi yapacaklar. Bence sorun şu: İnsan, zihnini şartlanmadan tamamen arındıracak ölçüde köklü bir değişimi nasıl gerçekleştirecek? İşiniz veya puja* üzerinde düşündüğünüz kadar bu mesele üzerinde de düşünürseniz cevabı bulursunuz.

Beyler, bu soruya cevap vereceğim, daha doğrusu ben cevap vermeyeceğim de sorunu birlikte ele alacağız. Çünkü sorun çözümü barındırır, çözüm sorunun dışında değildir. Eğer soruna kendimi açarsam onun güzelliğini, inceliklerini, fevkalade ayrıntılarını ve sonuçlarını görebilirim ve sonra sorun çözülür. Fakat şayet soruna bir çözüm bulma niyetiyle bakarsam o zaman kendimi soruna kesinlikle açamam.

Soru: Yurt dışına giden oğlum ve başkaları ahlâk değerlerini yitiriyorlar. Bu nasıl oluyor ve onların karakterini geliştirmek için biz ne yapabiliriz?

Krishnamurti: Neden sadece yurtdışına gidenleri düşünüyoruz? Burada beni dinleyen çoğu insan ahlâken yozlaşmış değil mi? Ben ciddiym beyler, gülmeyin. Bu çok karmaşık bir konu. Gelin, birlikte konumuza eğilelim. Karakter geliştirmek istiyoruz, en azından böyle diyoruz. Gazeteler, devlet, ahlâkçılar, dindar insanlar bunu mu yapıyorlar? Böyle mi düşünüyorsunuz? Karakter nasıl gelişir? İyilik nasıl çiçek açar? Şimdi ahlâk adı verilen sosyal dayatmanın zemini için-

* Puja: Hinduların yaptığı bir dinsel ritüel. (Çev. n.)

de iyilik filizlenebilir mi? Yoksa ancak özgürlük olduğunda mı iyilik çiçek açar, karakter gelişir? Özgürlük her istediğinizi yapmanız değildir. İşte onlar yurt dışına gittiklerinde bunu yapıyorlar. Bilindik baskılar –aile, gelenek, ülke baskısı, baba ve anne korkusu– üzerlerinden kalkıyor ve gevşiyorlar. Fakat onlar buradan ayrılmadan önce karakter sahibi miydiler yoksa onlar sadece ebeveynlerin, geleneğin veya toplumun oyuncağı mıydılar? Bir insan ailenin, toplumun, geleneğin, propagandanın oyuncağı olduğı sürece o insan karakter sahibi olabilir mi? Yoksa o belli bir ahlâk modeline göre çalışan bir makine midir ve dolayısıyla içten içe ölü, boş mudur? Anlıyor musunuz, beyler? İşte insanların çoğunluğunun yurt dışına çıkmadığı Hindistan’da olan biten budur. Ahlâk yapısı hızla parçalanıyor. Bunu benden daha iyi biliyor olmalısınız. Öyleyse sizin sorunuz, nasıl karakter geliştirileceğı ve bununla birlikte toplumu rahatsız etmemek için sosyal yapının içinde kalınacağıdır, değil mi? Zira toplum karakter veya ahlâktan bahsetse de onu istemez, uyum sağlayan, geleneğin çizgisinde giden insanlar ister.

Şu halde gördüğümüz gibi, karakter bir modelin içinde gelişmez. Karakter ancak özgürlük varsa gelişir. Özgürlük ise kafanıza esen her şeyi yapmanız değildir. Toplum özgürlüğe izin vermez. Bunu siz de biliyorsunuz. Çocuklarınızla uğraşırken kendinizi gözlemleyin. Onların karakter sahibi olmalarını istemiyorsunuz, onların geleneğe, kalıba uymasını istiyorsunuz. Karakter sahibi olmak için özgür olmak gerekir, çünkü ancak özgürlük içinde iyilik filizlenebilir ve karakter budur, ahlâk budur. Belli bir kalıba uymak ahlâk değildir.

Öyleyse toplum içinde kalarak karakter geliştirmek mümkün müdür? Hiç kuşkusuz toplum karakter istemez, iyiliğın çiçeklenmesi onun umurunda değildir; toplum iyiliğın çiçek-

lenmesiyle –ancak özgürlük içinde gerçekleşen– değil de ‘iyilik’ sözcüğüyle ilgilenir sadece. O halde birey ve toplum uyuşmuyorsa, karakter geliştirecek birey kendini toplumun cenderesinden kurtarmalıdır. Her şeyden önce, toplum açgözlülüğe, kıskançlığa, hırsa dayalıdır; peki, insanlar kendilerini bunlardan kurtarıp toplum yapısını değiştirebilir mi?

Beyler, Hindistan’a bakarsanız olan biteni görürsünüz. Herkes yozlaşıyor, çünkü temelde karakter yok, temelde içinizde iyilik filizlenmemiş. Siz sadece belli bir kültürel yapıyı takip ediyorsunuz, bu yapının içinde ahlâklı olmaya çalışıyorsunuz ve baskıya uğradığınızda ahlâki yapınız parçalanıyor, çünkü bir özü, içsel gerçekliği yok. Ayrıca toplumun bütün ileri gelenleri eski usullere, mabede, Upanişadlara dönmeyi salık veriyorlar. Bu da uyum sağlamak demektir. Fakat uyum sağlayan kişinin içinde iyilik asla filizlenemez. Özgürlüğün olması gerekir ve özgürlük de ancak bütün o kıskançlık, açgözlülük, hırs ve güç istenci meselesini kavradığınızda ortaya çıkar. Bütün bunlardan sıyrıldığınızda karakter dediğimiz o olağanüstü şey gelişir. Böyle bir adam şefkat sahibidir, sevginin ne demek olduğunu bilir ve ahlâk hakkındaki birtakım lafları tekrarlamakla yetinmez.

Demek ki iyiliğin filizlenmesi toplum içinde olmaz, çünkü toplumun kendisi bozuktur. Ancak toplumun bütün yapısını ve sürecini kavrayan ve kendini ondan kurtaran insan karakter sahibi olabilir ve ancak bu insanda iyilik filizlenebilir.

COLOMBO'DA BİRİNCİ KONUŞMA

23 Ocak 1957

En büyük sorunlarımızdan biri rahatsız edilmekten hoşlanmıyor olmamız; özellikle de gelenekler ve tekrara dayalı bir kültür içerisinde kolay bir hayat yaşıyorsak. Belki fark etmişsinizdir, yeni olan herhangi bir şeye büyük ölçüde direniyoruz. Rahatsız edilmek istemiyoruz ve rahatsız edilmişsek çok geçmeden kendimizi yeni kalıba uydurup tekrar alışıldık bir düzen kuruyoruz, ta ki yeniden sarsılıp, altüst olup değişene kadar. Hayat böyle sürüp gidiyor, her zaman bir kalıptan başka bir kalıba geçiyoruz. Zihin içten gelen herhangi bir değişim önerisine şiddetle karşı çıkıp kendini savunuyor. Kendini yeni bir çevreye uydurmak için ekonomik, bilimsel veya siyasi güçlerin güdümüyle hareket etmek istiyor ama içsel dünyasında hep aynı kalıyor. İnsan içinde ve çevresinde olup bitenlere şöyle bir baktığında bu anlattığım olguyu gözlemleyebilir.

Bana öyle geliyor ki din zihni en rahatsız eden hal. Din rahata erdiren, teselli eden, hayatın acılarını, çilelerini ve çalkantılarını kolayca açıklayan bir şey değildir; aksine din son derece uyanık, sorgulayan, şüphelenen, araştıran, kabullenmeyen bir zihin ister. Dinin hakikati bireysel olarak keşfedilmedir, o asla evrenselleşemez. Buna rağmen gözlem yaptı-

ğınızda, dünyadaki dinlerin evrenselleştiğini, yani çok sayıda insanın dinleri takip edip onların inançlarına, dogmalarına, düşüncelerine, ritüellerine bağlandıklarını görürsünüz; aslında bu dinler din olma vasfını yitirmişlerdir.

Din hiç kuşkusuz her birimizin nezdinde hakikatin araştırılmasıdır ve başkalarının söylediklerini kabullenme değildir kesinlikle. O başkasının kim olduğı önemli değil, ister Buda olsun, ister İsa, isterse de bir başkası. Onlar belli şeylere işaret edebilirler ama sadece onların söylediklerini tekrarlayıp durmak çok toycadır; salt sözel bir şeydir ve pek bir anlamı yoktur.

Zihin düşünce ölçüsünün ötesindeki gerçekliğı, hakikati keşfetmek için rahatsız olmalı, alışkanlıklarından silkinmeli, bir felsefe veya düşünce sistemini hemencecik benimsemekten vazgeçmelidir. Zihnimiz bilinçli ya da bilinçsiz tüm düşüncelerimizden, duygularımızdan ve etkinliklerimizden oluştuğı için bizim tek araştırma, irdeleme, keşfetme aracıdır ve onun bir şablona saplanarak çalışmasına izin vermek çok feci bir kabahattir. Rahatsız edilmemiz büyük önem arz ediyor ve bizler dıştan gelen sarsıntıların etkisi altındayız. Batı'nın Doğı üzerindeki etkisi rahatsız edici bir şok niteliğinde. Bizler dışsal olarak, yüzeysel anlamda Batı'ya kendimizi uydurmaya çalışıyor ve içsel dünyamızda ilerlediğimizi sanıyoruz; ama içimizi gözlemlediğimizde hiçbir arayış içinde olmadığımızı anlıyoruz.

Arayış bireyin hayatında son derece önemlidir. Çoğumuz bir dürtü peşindeyiz. Dürtü peşinde olduğumuzda da o dürtü arayışın sonunu belirler ve bir dürtü arayışın sonunu belirlediğinde bir arayıştan söz edebilir miyiz? Bana öyle geliyor ki zaten bildiğiniz veya formüle ettiğiniz bir şeyin peşine

düşmek arayış değildir. Ancak bir şeyi bilmediğinizde, dürtü, zorlama ve kaçış olmadığında ve ancak hakikati, gerçekliği, Tanrı'yı keşfetme olanağı olduğunda arayış söz konusu olabilir.

Ne var ki çoğumuz bir dürtüyle arıyoruz değil mi? Kendi yaşam tarzınızı, düşünme ve hissetme biçiminizi gözlemlediğinizde, çoğunuzun kendinden ve çevresinden hoşnutsuz olduğunu ve bu hoşnutsuzluğu, tatmin bulana kadar kolay kanallara yönlendirdiğinizi görürsünüz. Tatmin arayan bir zihin hoşnutsuzluğunu giderecek bir yolu kolayca bulabilir ve böyle bir zihin elbette hakikati keşfedemez. Hoşnutsuzluk sizi harekete geçiren, sorgulamaya ve araştırmaya iten tek güçtür. Fakat onu kanalize ettiğiniz ve herhangi bir yolla tatmin bulmaya çalıştığınız anda kesinlikle uykuya dalarsınız.

Dini meselelerde olan biten tam da budur. Bizler bireysel olarak artık hakikati keşfetme yolculuğuna çıkmıyoruz. Sadece toplumun peşinden sürükleniyoruz, yani mabede gidiyoruz, belli sözleri ve açıklamaları tekrarlayıp duruyoruz ve bunun din olduğunu sanıyoruz. Din kesinlikle bambaşka bir şeydir. Din, arayış içindeki kişinin hiçbir dürtünün ve merkezin etkisinde arayışa geçmediği bir haldir. Hakikat rahata, huzura, yüce bir şeye kavuşma dürtüsüyle bulunabilecek bir şey değildir. Bunu anlamanın son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Dinlerimiz var, değil mi? Bizi tatmin eden, sıkıntılarımıza açıklama getiren, acılarımızı teselli eden dinler. Bizler tatmin edici bir düşünce kalıbına kolaylıkla uyum sağlayıp sorunu çözdüğümüzü sanıyoruz. Bireysel bir arayış içinde değiliz, sadece tekrarlayıp duruyoruz, "olanı" fiilen değil de kuramsal olarak anlıyoruz.

Hakikati bulmak için kolektif olandan sıyrılmalıyız, yani hakiki bireyler olmalıyız, ki öyle değiliz. Ne kadar küçük

çaplı bireyler olduğunuzu hiç fark ettiniz mi bilmiyorum. Birey olmak bir karakter veya alışkanlık meselesi değildir. Her şeyden önce, karakter geçmişle şimdinin buluşmasıdır, değil mi? Karakteriniz geçmişinizin şimdiye göre sonucudur ve geçmişin şimdiye bu tepkisi yine kolektiftir.

Başka bir şekilde ifade edecek olursak, siz sahiden birey misiniz? Bir isminiz, şekliniz şemaliniz, bir aileniz var; kendinize ait bir evde oturuyor olabilirsiniz, bir banka hesabınız olabilir, ama içsel anlamda birey misiniz? Yoksa sadece onaylanmış, kabul görmüş kolektif bir davranış tarzı mı sergiliyorsunuz? Kendinizi gözlemlediğinizde hiç de birey olmadığınızı fark edersiniz. Bir Hristiyan, Budist, komünist, İngiliz veya Hintlisiniz, yani kolektifsiniz ve hiç kuşkusuz insanın hakikati bulmak için gerek bilinçli gerekse bilinçdışı olan kolektiften kurtulması gerekir. Kolektif olanın zorlamalarından kurtulmak çok çalışmayı gerektirir ve ancak bu şekilde özgür olan bir zihin hakikatin ne olduğunu keşfedebilir. Bu gerçekten bir şeyle canlı şekilde ilgilendiğinizde vuku bulur. Geçmişin bütün hayallerini, düşüncelerini ve mücadelelerinizi bir kenara atarsınız ve arayışa koyulursunuz. Ama dinsel konularda bunu yapmıyorsunuz. Bu alanda tutucusunuz ve kolektif davranıyorsunuz, kitle açısından, nirvana,* samadi,** mokşa*** veya cennet konusunda size söylenenler açısından düşünüyorsunuz. Tamamen kendiniz için keşfetmeye yöne-

* Nirvana: Budizm’de, her türlü istek, tutku ve duygulanımlardan kurtulup, “ben”in ortadan kalktığı en yüksek ruh durumuna erişmek. (Çev. n.)

** Samadi: Budizm ve Hinduizm’de zihinsel konsantrasyon anlamında kullanılan bir terim. (Çev. n.)

*** Mokşa: Hint dininde dünyevi varoluştan ve ruh göçünün bağlarından kurtulmayı içeren nihai tinsel amaç. (Çev. n.)

lik bireysel bir girişimde bulunmuyorsunuz. Ben bu bireysel girişimin çok önemli olduğunu düşünüyorum, özellikle şimdiki dünya krizinde, çünkü ancak bu bireysel araştırma yaratıcı olanı açığa çıkarıp gerçekliğe kapı aralayacaktır. Hakiki bireyler olmadığımız sürece, çoğumuz gibi, salt geçmişin bir tepkisi olduğumuz sürece hayat fazla anlam taşımayan bir tekrarlı tepkiler silsilesi olmanın ötesine geçemez. Fakat eğer bireyler olarak hakikatin ne olduğunu keşfe çıkma girişiminde bulunursak, o zaman tamamen yeni bir enerji, bütünüyle farklı bir yaratım varlık kazanır.

Kendi zihninizi gözlemleyip onun nasıl anı biriktirdiğini hiç tecrübe ettiniz mi bilmiyorum. Anılardan, hafızadan, bilgilerden yola çıkarak eylemde bulunuyorsunuz. Bilgi her şeyden önce deneyimdir ve bu deneyim gelecek deneyimi belirler. Dolayısıyla deneyimin hiç de özgürleştirici olmadığını fark edersiniz; aksine deneyim geçmişi pekiştirir. Kendini geçmişten kurtarmak isteyen bir zihin, kendini şartlandıran deneyim yoluyla bilgi toplama sürecini kavramalıdır. Düşünme merkeziniz, “ben”, benlik, ego bir dizi anıdır ve siz bundan ibaretsiniz. Atman, ruh olduğunuzu düşünebilirsiniz, ama yine de hafızanızı besliyorsunuz ve bu hafıza zihninizi daha da şartlandıran gelecek deneyimi tasavvur ediyor. Demek ki deneyim “ben”i, benliği, yani özünde hafızayı –“benim evim”, “benim vasıflarım”, “benim karakterim”, “benim soyum”, “benim bilgim” ve bu merkez etrafında inşa edilmiş tüm yapıyı– güçlendirir. Zihin deneyim yoluyla gerçekliği ararken, yalnızca kendini daha da şartlandırır ve sözünü ettiğimiz merkezden kendini özgür kılmaz.

Peki, zihnin merkez etrafında bilgi toplamaması ve bu sayede hakikati anbean keşfedebilmesi mümkün müdür? Çün-

kü ancak anbean keşfedilen hakikat sahiden önemlidir; zaten deneyimlemiş olduğunuz ve bir anıya dönüştüğü için yeni deneyim edinme dürtüsünü körükleyen hakikat önemli değildir.

İki tür bilgi vardır: Bir köprünün nasıl inşa edileceğine dair olgusal bilgiler, asırlar boyu birikmiş bütün bilimsel bilgiler ve bir de psikolojik hafıza olarak bilgiler. Bu iki bilgi türü açıkça tanımlanmış değildir. Biri diğeri aracılığıyla işler. “Ben”i, benliği oluşturan bilgi psikolojik hafızadır ve zihnin bu hafızadan kurtulması mümkün müdür? Zihnin birikim açısından, deneyim toplama açısından düşünmemesi, bu merkez olmadan hareket etmesi mümkün müdür? Bizler psikolojik anılar kümesi olan benliğin işleyişi olmaksızın bu dünyada yaşayabilir miyiz? Eğer bu meseleyi sahiden derinlemesine irdelerseniz, sözünü ettiğimiz tarzda yaşayabileceğimizi görürsünüz ve o zaman şimdi yaratılan türden hasar yaratmadan olgusal bilgiyi kullanabilirsiniz. O zaman olgusal bilgi insanlar arasında düşmanlığı körüklemez.

Günümüzde düşmanlık var, nefret, ayrılık, savaşlar ve onca acı var, çünkü olgusal bilgiyi ayrı bir varoluş için kendinizi büyötmek adına psikolojik olarak kullanıyorsunuz. Dinlerin insanları böldüğünü kolayca görebilirsiniz; sevgi ve şefkat hissi olarak değil de düşünce, dogma, inanç olarak din. Bu tür dinler insanları ayırıyor, tıpkı milliyetçiliğin yaptığı gibi. O halde bizi ayıran şey olgusal bilgi değil, duygusal rahatlığımız, içsel güvencemiz için psikolojik olarak bağlı olduğumuz bilgidir.

Öyleyse gerçekliği, Tanrı’yı veya ismine ne derseniz deyin onu bulacak bir zihin “ben” olarak tanımlanan bir anılar silsilesinden arınmalıdır. Bu da gerçekten çok zor değildir. Bu

anılar silsilesi, hırs, açgözlülük, kıskançlık, güvence isteğinden oluşmaktadır ve eğer insan zihnini işletip sıkı çalışırsa bu silsileden kendini kurtarabilir. İnsan bu dünyada hırsa, kıskançlığa, nefrete kapılmadan yaşayabilir. Hiç denemediğimiz için bunun imkânsız olduğunu düşünüyoruz. Ancak kıskançlıktan, çekememezlikten, ayrılıkçı yargılardan ve inançlardan sıyrılan bir zihin, ancak böyle bir zihin sevgi ve şefkat olan gerçekliği keşfedebilir.

Soru: Anlayış nedir? Farkındalık mıdır? Doğru düşünmek midir? Eğer anlayış zihnin işleyişiyle ortaya çıkmıyorsa o zaman zihnin işlevi nedir?

Krishnamurti: Beyefendi, bu meselenin içinde çeşitli hususlar var. Öncelikle, doğru ya da yanlış düşünme değil de bizzat düşünme nedir? Hiç kuşkusuz bizler düşünmeye hafızanın herhangi bir meydan okumaya tepkisi diyoruz. Yani, ben size bir soru sorduğumda, cevabı biliyorsanız hemen cevaplıyorsunuz, yok bilmiyorsanız tereddüde düşüp belli bir zaman sonra cevaplıyorsunuz. Zihin kendi içindeki hafıza kayıtlarına bakıyor ve cevabı bulunca soruyu cevaplıyor, kayıtlarında cevaba rastlamazsa da “Bilmiyorum” diyor.

Dolayısıyla düşünme hafızanın tepkisi, bu kesin. Çok karmaşık bir şey değil bu. Bir Budist, Sih, Hıristiyan veya Hindu olarak düşünüyorsunuz, çünkü geçmişiniz o belli kültür, ırk veya dine dayanıyor. Bu grupların herhangi birine ait olmazsanız ve örneğin komünist olsanız yine belli bir kalıba göre tepki veriyorsunuz. Belli bir geçmişe göre tepki verme işlemi sizin düşünme dediğiniz şeydir.

O zaman düşünmede özgürlük bannmadığını keşfediyorsunuz, çünkü düşüncenizi geçmişiniz belirliyor. Sizin şu an bildiğiniz düşünme, bilgiden yani hafızadan kaynaklanıyor ve mekanik, çünkü o, şartlanmış bir zihnin bir meydan okumaya tepkisidir. Ancak hafızanın tepkisi olmadığı zaman yeninin yaratıcılığı, algısı söz konusu olabilir. Matematikte bilinenen bilinmeyene doğru adım adım ilerleyebilirsiniz, ama eğer daha ileri gidip yeni bir şey keşfedecekseniz, bilineni bir süreliğine askıya almanız gerekir.

Demek ki zihnin işleyişi şimdi bilinçli veya bilinçdışı hafızanın mekanik bir tepkisidir. Bilinçdışı birikmiş geleneğin, ırksal mirasın büyük bir deposudur ve işte bu geçmiş, meydan okumaya tepki verir. Bunun apaçık bir husus olduğunu düşünüyorum.

Peki, doğru veya yanlış düşünme diye bir şey var mıdır? Yoksa sadece ondan düşüncenin, doğru eylemin doğduğu özgürlük mü vardır? Anlıyor musunuz beyler? Hindistan'da, Avrupa'da veya Amerika'da yetiştiğim için belli bir şartlanmaya göre, aldığım eğitim tarzına göre düşünüyorum. Geçmişim bana ne düşüneceğimi söylüyor, ayrıca yanlış düşünce nedir, doğru düşünce nedir, onu da söylüyor. Eğer bir komünist olarak yetiştirilseydim benim için doğru düşünce komünist geçmişime göre din-karşıtı ve kilise-karşıtı düşünce olacaktı; diğeri tüm düşünce biçimleri bir sapma olacak ve bir kenara atılacaktı. Peki, kendi geçmişine göre tepki veren ve buna düşünme diyen bir zihin doğru eylemde bulunabilir mi? Yoksa ancak zihin düşünme dediği şeyin doğduğu şartlanmadan kurtulduğunda mı doğru eylem meydana gelir? Anlıyor musunuz beyler? Umarım sözlerim yeterince açıktır.

Çoğumuz doğru düşünmenin ne olduğunu bile sormuyoruz. Çok rahatsız edici olduğu için, sorgulamayı gerektirdiği için doğru düşünmeyi ve sorgulamayı öğrenmek istemiyoruz, doğru düşünce bize söylensin istiyoruz, hepsi o kadar ve organize dinler, toplumsal ahlâk, filozoflar ve kendi deneyimlerimiz bize doğru düşünceyi söylüyor. Bu hat üzerinde ilerliyoruz, ta ki doğru düşünce kalıbından artık memnun olmayana kadar. O zaman "Doğru düşünme nedir?" diye soruyoruz; yani zihin biraz daha aktif oluyor, biraz daha sorgulamak, rahatsız olmak istiyor. Düşünme akışkandır, doğru düşünce ise durağan bir hali ima eder ve çoğumuz durağan haller içinde yaşarız.

Eğer biz doğru düşünmenin sahiden ne olduğunu öğrenmek istiyorsak, doğru düşünmenin ne olduğunu değil de düşünmenin ne olduğunu öğrenmeliyiz. Zira gördüğümüz gibi, bizim düşünme dediğimiz şey geçmişimizin, "ben" diye tanımladığımız birikmiş hafıza merkezinin tepki verme sürecidir. Ben bu alanda doğru düşünme diye bir şey olabilir mi diye soruyorum. Yoksa doğru düşünme, doğru cevap, doğru eylem ancak zihin geçmişten arındığında mı ortaya çıkar?

Soruyu soran kişi anlayışın ne olduğunu öğrenmek istiyor. Hiç kuşkusuz anlayış, şimdi yaptığımız gibi, zihnin işlemlerini açıklığa kavuşturma sürecidir. Anlayış sahiden araştırılan bir zihin halini ima etmez mi? Eğer bir çıkarımla, bir varsayımla, bir istekle yola koyulursanız araştıramazsınız.

Öyleyse zihnin işlevi nedir? Zihin şimdi parçalı, bölmeli, kısmi çalışıyor. Bir bütün olarak çalışmıyor, çünkü o şimdi arzusunun aracı ve arzu asla bütün, tam olamaz. Arzu daima

parçalıdır, çelişiktir. Eğer bu anlattığım hususları kendi içinizde gözlemlerseniz işin hakikatine erebilirsiniz.

Şimdi bildiğimiz gibi, zihin duyumun, arzu tatmininin bir aracıdır ve arzu her zaman parçalıdır; asla bütüncül bir arzu olamaz. Kendisiyle çelişen bütün arzularıyla bir zihin asla bütünlüklü olamaz. Nefreti ve sevgiyi bir araya getiremezsiniz, kıskançlıkla iyiliği birleştiremezsiniz, zıtları ahenkli hale getiremezsiniz. Oysa çoğumuzun yapmaya çalıştığı budur, ama bunu yapmak imkânsızdır. Öyleyse zihnin asıl işlevi nedir? Kendini arzunun çelişkilerinden arındırmak ve salt hafızanın tepkisi olan bir eylemin aracı olmaktan kurtulmak, değil midir?

Korkarım, bütün bu söylediklerim size biraz anlaşılması zor gelebilir, ama gerçekten kendinizi gözlemlerseniz, o kadar zor olmadığını fark edersiniz. Ben sadece gerçekte olan biteni anlatıyorum; eğer bastırmazsanız, yüceltmezseniz ya da arzunun yerine başka bir şey koymazsanız onu sahiden anlayabilirsiniz. Ancak kınama ve kıyaslama olmadığında arzuyu anlayabilirsiniz. Sözgelimi, şayet sizi anlamak istiyorsam sizi kınamamalıyım veya haklı çıkarmamalıyım, başka biriyle kıyaslamamalıyım, yalnızca sizi gözlemlemeliyim. Aynı şekilde, eğer zihin arzuyu anlamak istiyorsa ikilik çatışması yaratan kıyaslama işlemini yapmadan, yargılamadan kendini gözlemlemelidir.

Böylece anlayışın ne olduğunu görüyoruz. Zihin şartlandırıldığı sürece doğru düşünmenin, yani doğru eylemin olmadığını kavırıyoruz. Ancak zihin şartlanmadan kurtulduğunda doğru eylem açığa çıkıyor. Bu bir doğru düşünme ve sonra doğru eyleme geçme meselesi değildir. Ancak arzu anı

olarak, başarı çabası olarak işlediği sürece düşünme ve eylem birbirinden ayrılır; ama bu "ben" diye tanımlanan anılar silsilesinden özgürleşince, sosyal yapının dışında bir eylem gerçekleşebilir. Fakat bu konu oldukça karmaşıktır ve şimdilik bu konuya girmeyelim.

Görüyoruz ki, zihnin işlevi anlamaktır ve zihin yargıladığı, parçalı, kısmi düşündüğü zaman anlayamaz. Nitekim ister Tanrı arzusu, isterse de araba arzusu olsun arzu olduğu sürece zihin parçalı, bölmeli düşünür, çünkü arzunun kendisi çelişiktir ve her arzu diğer arzulara karşıttır.

Demek ki ancak zihin kendini bilerek kendi işleyiş usullerini keşfettiğinde anlama gerçekleşir. Zihnin kendi işleyiş usullerini keşfetmesi için farkındalık olmalıdır; sevdiğiniz bir çocuğu seyrederek gibi zihninizi seyretmelisiniz. Çocuğu kınamaz veya yargılamazsınız, onu başka biriyle kıyaslamazsınız; onu anlamak için gözlemlersiniz sadece. Aynı şekilde, kendi zihninizin işleyişinin farkına varmalısınız, onun ince noktalarını, girintilerini, olağanüstü derinliğini görmelisiniz. O zaman yola devam edince zihninizin fevkalade sessiz, dingin hale geldiğini fark edersiniz ve dingin bir zihin hakikati algılayabilecek güçtedir.

Soru: Çoğumuzun inandığı karma kuramına göre bu yaşamdaki eylemlerimiz ve koşullarımız büyük ölçüde geçmiş yaşamda yaptıklarımıza göre belirleniyor. Karmamız tarafından yönetildiğimize karşı çıkıyor musunuz? Bizim görevlerimiz ve sorumluluklarımız nelerdir?

Krishnamurti: Beyefendi, bu konu da çok karmaşık bir konudur ve sonuna kadar ele alınması gerekir.

Bu sizin neye inandığınızla ilgili bir mesele değildir. Geçmişinizin sonucu olduğunuza, önceki hayatınızın şimdiki koşullarınızı belirlediğine inanıyorsunuz ve buna inanmayan başkaları var. Onlar da sadece bir tane hayat yaşadığımıza ve sadece şimdiki koşullara göre koşullandığımıza inanacak şekilde yetiştirilmişler. Öyleyse şimdilik neye inandığınızı veya inanmadığınızı bir kenara bırakalım ve karmadan ne kastettiğimize bakalım ki bu çok daha önemlidir, çünkü eğer karmanın ne olduğunu adamakıllı anlarsanız, onun şimdiki eyleminizi belirleyen bir şey olmadığını görürsünüz. Meseleye girdiğimizde bunu anlayacaksınız.

Karmayla ne kastediyoruz? Bildiğiniz gibi, sözcüğün kendisi eylemde bulunmak, yapmak demektir. Bir sebep, bir güdü olmadan veya şartların zorlaması olmadan asla eyleme geçmiyorsunuz. Ya geçmişin, onca yılların etkisiyle eyleme geçiyorsunuz veya şimdiki acil durumların baskısı sizi belli bir yöne ittiği için o yönde eylemde bulunuyorsunuz. Yani sebep ve sonuç ilişkisi var. Lütfen sözlerimi iyi takip edin. Sözgelimi beni dinlemek için buraya geldiniz. Sebep, beni dinleme isteğiniz ve eğer sahidten ilgilenirseniz bu dinlemenin sonucunu göreceksiniz. Buradaki püf nokta bir sebebin ve sonucun olmasıdır.

Sebep hep sabit midir ve sonuç zaten belirli midir? Anlıyor musunuz beyler? Bir meşe ağacının tohumu durumunda sabit bir sebep ve sonuç vardır. Meşe tohumu asla palmiye ağacı olmaz, her zaman meşe ağacı olur. Karma konusunda da aynı şekilde düşünebiliriz, değil mi? Dün bir şey yaptıktan sonra –sebep– o eyleminin sonucunun önceden belirli, sabit olduğunu düşünürüm. Fakat öyle midir sahidten? Sebep sabit midir? Sonuç belirli midir? Bir sebebin sonucu ne-

ticede başka bir sonucun sebebi olamaz mı? Anlıyor musunuz? Daha fazla örnek vermek istemiyorum, çünkü örnekler aslında durumu açıklamıyor, daha ziyade bulanıklaştırıyor. Bu nedenle örnekler vermeden meseleyi apaçık ele almamız lazım.

Eylemin bir sebebinin olduğunu biliyoruz. Hırslıysam bir şey yaparım. Bir sebep ve sonuç söz konusu. Şimdi sonuç yeni bir eylemin sebebi olmaz mı? Elbette asla sabit bir sebep yoktur, ne de sabit bir sonuç. Her sonuç sayısız etkilenimden geçip dönüşerek başka bir sonucun sebebi olur. Demek ki asla sabit bir sebep ve sabit bir sonuç yoktur, ama bir sebep-sonuç zinciri vardır.

Beyler bu nokta çok açık. Dün bir şey yaptınız diyelim, o yaptığınız şeyin önceki bir sebepte bir kaynağı vardır ve yarın kimi sonuçlar doğurur, ama bu arada sonuçlar sayısız basınç ve etkiye maruz kalıp bir değişim geçirir. Belli bir sebebin sabit bir sonuç doğurduğunu düşünüyorsunuz, ama sonuç hep aynı değildir, çünkü o ikisi arasında bir şey vuku bulmuştur.

Öyleyse sebebin sonuç, sonucun da sebep olduğu sürekli bir zincir vardır. Eğer "Geçmişte şöyleydim, bugün böyleyim ve gelecek hayatımda da şöyle olacağım" şeklinde düşünürseniz, bu çok toyca ve kesinlikle aptalca olur, çünkü bu düşünme biçimi akışkan değildir, hayati niteliğe, canlılığa sahip değildir. Bu bir bozulma, çürüme, ölümdür. Öte yandan eğer meseleyi derinlikli düşünürseniz, o zaman harikulade olduğunu anlarsınız, çünkü bu sebep-sonuç-sebepler zincirinin herhangi bir zamanda kırılabileceğini ve zihnin karmadan kurtulabileceğini fark edersiniz. Geçmişle şartlandırılmış zihnin tüm sürecini kavramak suretiyle geçmişin şimdide veya gele-

cekteki sonucunun asla sabit, mutlak, nihai olmadığını görürsünüz. Onun nihai olduğunu düşünmek bozulma, cehalet, karanlıktır. Öte yandan sebep-sonuç-sebep zincirinin anlamını kavradığınızda bu süreç sizin için canlı, devingen bir şey olduğu için onu herhangi bir zamanda kesintiye uğratabilirsiniz. Böylece geçmişten kopabilirsiniz. Artık beraberinde getirdiğı bütün şartlanmalarla bir Hristiyan, Budist veya Hindu olmanıza gerek kalmaz; kendinizi hemen dönüştürebilirsiniz.

Beyler, tek bir hamleyle kıskançlığı silip atabileceğinizi bilmiyor musunuz? Düşmanlığı oracıkta yok etmeyi hiç denemediniz mi? Arkanıza yaslanıp “Karma beni sana düşman yaptı” demek çok rahatlatıcı, biliyorum. Bunu söylemek size bir tatmin duygusu, sürgit bir nefret hazzı veriyor. Fakat karmayı tam anlamıyla kavransanız o zaman sebep-sonuç-sebep zincirinin kırılabileceğini görürsünüz. Bu sayede zihin geçmişten derhal capcanlı sıyrılabilir.

Fakat bu sıkı çalışmayı gerektirir, çok dikkatli olmayı, çok sorgulamayı, olguların içyüzüne bakmayı ve kendini bilmeyi gerektirir. Oysa çoğumuz tembel, uyuşuğuz ve karma inancıyla kolaylıkla tatmin olabiliyoruz. Ne kolay! Sizin inanıp inanmamanızın ne önemi var? Önemli olan şu an ne halde olduğunuzdur, geçmişte yaptığınız şeyler ve onların şimdideki sonuçları değil. Peki, şimdi ne durumdasınız? Bunu benden daha iyi biliyor olmalısınız. Şu an içinde bulunduğunuz durum elbette geçmişte yaptıklarınızın bir sonucudur, sayısız etkilenimlerin, zorlamaların sonucu; keza yiyeceklerin, iklimin, Batı’yla temasın ve benzeri şeylerin sonucu. Bütün bunların baskısı altında zihin tembelleşip uyuşuklaşıyor ve sözlerle kolaylıkla tatmin olabiliyor. Böyle bir zihin Hakikat’ten,

Tanrı'dan söz edebilir, nirvanaya falan inanabilir; ama bu inancın hiçbir değeri yoktur, komünistin, Katoliğin veya başka bir inanç sahibinin inancının değeri olmadığı gibi.

Zihin ancak kendi sürecini ve bu sürecin dürtülerini, sebeplerini bütünüyle kavradığında dönüşebilir. Bu anlayış içinde zihne muazzam imknlar açılır, çünkü zihin bu sayede müthiş bir yaratıcılığa kapı aralar; bu yaratıcılıktan kastımız yeni bir şiir yazmak veya tuvale yeni renkler eklemek değil, Gerçeklik, Hakikat, Tanrı olan haldir. Bunun için hiçbir ideale sahip olmamalısınız. Aksine ideal çabuk anlamaya engeldir. Bizler yanılısamalara, hiçbir değeri olmayan şeylere bel bağlıyoruz ve otoriteye, dinsel ve siyasi despotluklara kolayca teslim olabiliyoruz. Peki, böyle bir zihin ebedi olanı, yani kendisinin yansımalarının ötesinde olanı nasıl keşfedebilir? Ben karmanın, bu sürekliliğini kırmanın mümkün olduğunu söylüyorum, ama ancak zihin karmanın işleyişini kavradığınızda, ki bu durağan, önceden belirli değil canlı, devingen bir şeydir ve kendini geçmişten kopardığınızda Tanrı veya Hakikat'in ne olduğunu bilebilir.

COLOMBO'DA İKİNCİ KONUŞMA

27 Ocak 1957

Burada yaptığım bu konuşmalar sırasında belirttiğim gibi, özellikle dünya böyle büyük bir krizin içindeyken dinin hakiki manasını anlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü bana öyle geliyor ki din hayatımızın bütün sorunlarının tek temel çözümüdür. Din derken sırf zihni şartlandıran dogmaları, organize dinleri kastetmiyorum. Bana göre onlar kesinlikle din değildir. Onlar sadece belli bir düşünce kalıbına göre zihni şekillendiren propaganda organizasyonları gibidir.

Gerçek din nedir meselesini irdelemek için insanın önce davranışın ne olduğunu anlaması gerekir. Bana göre davranış doğruluktur. Fakat çoğumuz zamanını ve zihnini reen-karnasyon ve diğer dinsel meselelerle ilgili ne tür bir inanca sahip olması gerektiği üzerine tartışmaya harcıyor. Asıl meseleyle işe başlamıyoruz. Doğru sorgulamanın temeli hiç kuşkusuz davranış, yani doğruluktur ve doğruluk sadece erdem sahibi olmak değildir. Erdem sahibi olmaya çalışan bir insan artık erdemli olmaz; tevazu sahibi olmaya çalışan biri artık mütevazı değildir. Tevazuyu pekiştirmeye çalışmak kibirdir. Aynı şekilde erdemi de pekiştirmeye çalışmak sadece saygınlığa yol açar. Erdem sahibi olmalıyız, çünkü erdem her türlü arayış için elzendir, ama ben-merkezci bir etkinlik olan son-

radan edinilen erdem değil. Önemli olan nokta, ben-merkezci olmayan ve derinlemesine takip edildiğinde, sadece bilinç katında değil bilinçdışında da onun, aklın ölçüsünün ötesindeki şeye kapı aralayan erdemin hareketini içselleştirmektir. Hakiki dinsel arayış budur ve bence bunu anlamak son derece önemlidir.

Çoğumuz Budizm, Hinduizm, Hıristiyanlık, komünizm ve benzeri bir tür organize inancın içindeyiz ve ister siyasi ister güya ruhsal olan bu organizasyonların ağına takıldığımızda, nasıl yaşayacağımızdan çok neye inandığımızla ilgileniyoruz. Kesinlikle önem arz eden nokta, ideal yaşam tarzının ne olduğunu bulmak değil, zihnın saplandığı davranış kalıbını kendi başımıza ortaya çıkarmak ve bu davranışın anlamını öğrenmektir.

Doğruluğun organize davranışla hiçbir ilgisi yoktur, çünkü toplumsal ahlâk olan organize davranış, dünyadaki bu büyük kargaşayı ve kaosu üretmiştir. Toplum kıskançlığı, açgözlülüğü, hırsı, zalimliği, kişisel tatminin insafsızca giderilmesini kabul eder; küçük çaplı katliamları kabul eder ve haklı çıkarır. Bir savaşta diğer askerlerden daha fazla adam öldüren bir asker toplumun gözünde kahramandır ve belli bir dine inanan bir toplum gayrı insani ölçüde büyük katliamları onaylıyorsa, hiç kuşkusuz o toplumun inandığı din yozdur.

Doğruluğu anlamak için toplum yapısının dışına adım atmalıyız. Toplumdan kastım iletişimin, yiyecek, giyecek ve barınak temin etmenin organize araçları değil, toplumla ilgili tüm psikolojik veya manevi meselelerdir. Hakiki dinin ne olduğunu araştıran bir kişi hiç kuşkusuz açgözlülüğü, kıskançlığı, kişisel hırs peşinde koşmayı, güç ve ün arayışını benimseyen bir topluma ait olamaz. Kişisel çıkar peşinde koşma ve acımasızlığa dayanan bir topluma ait olup da dindar

kalmak mümkün değildir. Ne var ki dünyanın çeşitli yerlerinde organize dinler böyle bir topluma göz yumuyor. Organize dinler açgözlülükten, kıskançlıktan, acımasızlıktan sıyrılmada ısrarcı değil. Onlar neye inandığınızla, ritüelle, organizasyonla, mal mülkle ve her organize dinin içini ve çevresini kuşatmış kargaşa, ıvır zıvırlar ve saçmalıklarla daha fazla meşguller.

Öyleyse hakiki bir dini araştıran bir kişi açgözlü, hırslı ve güç delisi olmayarak doğruluğun temelini atmalıdır. Bu fiilen mümkündür, ben idealist biri değilim. İdealler ve gerçeklik uyuşmaz. Şiddetsizlik idealinin peşindeki bir insan şiddete bulaşmış demektir. O şiddetten anınmayla değil de şiddetsizlik dediği bir hale nihayetinde varmayla meşguldür. Şiddete yatkın zihin orada uzakta duran bir şiddetsizlik idealine sahip olur ve o ideal hale ulaşmak zaman alır ve bu arada zihin şiddete devam eder. Böyle bir zihin şiddetten kurtulmayla değil yavaş yavaş şiddetsiz olmaya çalışmakla meşguldür. İki durum tamamen farklıdır ve bence bu gerçeği kavramak son derece önemlidir. Şiddet veya açgözlülük gibi bir vasfı sona erdirmek bir zaman meselesi değildir ve idealler aracılığıyla gerçekleşmez; onu hemen sona erdirmek gerekir, zamanla değil. Zamanla meşgul olduğumuzda ideallerin kademeliliğine saplanıyoruz.

Rica ederim hemen bir çıkarıma sıçramayın veya “İdealsiz kaybolurum” demeyin, sadece söylenenleri dinleyin. İdeallerin tüm savlarını, gerekçelerini biliyoruz. Sadece dinleyin, eğer bir çıkarıma varmadan kibarca dinlerseniz ve konuşmacının ne söylediğini anlamaya çalışırsanız, “İdeallere sahip olmalıyım” diyerek anlayışınızı kösteklemezsiniz.

İdealler asırlardır mevcut. Çeşitli din hocaları ideallerden söz ettiler, ama onların hepsi yanılıyor olabilir, muhtemelen

de yanılıyorlar. Bir ideale bağlanmak hiç kuşkusuz zihni şiddetten, açgözlülükten, kıskançlıktan, hırstan ve güç isteğinden arındırmayı ertelemektir. Eğer insan hakiki din nedir sorgulamasının temelinde yatan doğruluğun peşindeyse –ki öyle olmalıdır–, o zaman zihni şiddetten, açgözlülükten, kıskançlıktan, sahiplenmecilikten arındırmanın tüm olanaklarını araştırmalıdır, ama gelecekte değıl şimdi. Zihnin bütün bu saydıklarımından ve toplumun bize dayattığı, daha doğrusu birbirimizle, yani toplumla kurduğumuz ilişki içinde edindiğimiz bütün sıfatlardan hemen kurtulması gayet mümkündür.

Davranışın doğruluğı edinilecek, ulaşılacak bir şey değıldir, günlük hayatın gerçekliğı içinde anbean anlaşılması gereken bir şeydir. İşte bu nedenle kendilik bilgisine sahip olmak, ne düşündüğünüzü, ne hissettiğinizi, nasıl davrandığınızı, başkalarına nasıl tepkiler verdiğinizi bilmek çok önemlidir. Bütün bunlar sizin hayata yaklaşımınızı belli eder ve doğruluk da burada yatar, bir ütopyada, idealde veya organize inançta değıl. Gerçek temel bizim günlük hayatımızda yatmalıdır. Fakat çoğumuz bununla ilgilenmiyoruz; bunun yerine din diye adlandırdığımız etiketle ilgileniyoruz.

Eğer siz ve ben birey olarak sahiden aklımızı bu meseleye yorarsak değışim ideallerle, zamanla, baskı ve uyumla veya herhangi bir siyasi etkinlikle gerçekleşmez, ancak kendi içimizde derinlikli, kökten bir dönüşümle gerçekleşebilir. O zaman zihni açgözlülükten, hırstan, şiddetten zamanın içinde değıl de dışında arındırmanın mümkün olduğunu görürüz, çünkü erdem veya doğruluk kendi başına bir amaç değıldir. Eğer erdem kendi başına bir amaç olsaydı o zaman ben-merkezci bir etkinliğe dönüşür ve salt saygı görmeye yol açardı ve salt saygın bir zihin de taklitçidir; belli bir kalıba uyum gösterir ve dolayısıyla özgür değıldir.

Erdem zihni düzene sokma meselesidir sadece, tıpkı evi düzene sokmak gibi, bundan ötesi değil. Zihin düzene girdiğinde karışıklıktan, çatışmadan kurtulup berraklığa ulaştığında ilerlemesi mümkün olabilir. Fakat güç peşinde koşan, hırsla, açgözlülükle, kıskançlıkla, acımasızlıkla içten içe yanan bir insana dinden ve Tanrı'dan bahsetmek kesinlikle saçmalaktır; hiçbir anlamı yoktur bunun. Onun Tanrı'sı saygı görmenin tanrısıdır.

İşte bu nedenle doğruluğun temelini atmak, yani şimdiki toplumun dışına çıkmak önemlidir. Toplumun dışına çıkmak bir keşif, münzevi, sannyasi olmak demek değildir, açgözlülükten, kıskançlıktan, şiddetten, mevki ve güç arayışından arınmak demektir. Bunlardan arındığınızda bunlardan oluşan toplumun dışına, zamanın dışına çıkarsınız.

Demek ki asıl devrim dinseldir, şimdiki toplum yapısının içinde kalarak onu kısmen değiştirmeye çalışmak değil, onun dışına çıkmaktır. Çoğu devrim toplumu kısmen değiştirme peşindedir ki bana göre bu hiç de devrim değildir, sadece geçmişin başka bir formda devamıdır. Dinsel devrim insanlar arası ilişkilerdeki kıskançlığa, açgözlülüğe, güce, öfkeye, şiddete ve gaddarlığa dayalı bu karışık toplumun bireysel olarak dışına çıkmayı öngören tek devrimdir.

Zihin ancak şiddetten ve erdem kazanmaya çalışma işinden tamamen sıyrıldığında Hakikat'ı, Tanrı'yı –eğer varsa– arayacak hale gelebilir. Böyle bir zihin herhangi bir şeyi peşinen kabullenmez. Zihin böyle bir arayış yeteneğine kavuştuğunda bu arayış sadakat olur. Sadakat bir puta, surete, kişiye veya sembole bağlılık değildir. Zihin kendini kıskançlıktan ve açgözlülükten arındırdığında, kendi evini düzene soktuğunda –ki erdem budur– ve dolayısıyla doğru olanı, aklın ölçüsünün ötesinde olanı keşfetme arayışına girdiğinde, bu

arayış, bu sebat saygısızlık ve vefasızlık taşımayan hakiki sadakattir.

Öyleyse dindar olacak kişi zihni şartlandıran herhangi bir organize inanca bağlı olamaz; bu kişi doğru davranışla, başkalarının değil kendi davranışlarıyla ilgilenmelidir. Çoğumuz başkalarını değiştirmeye pek bir hevesliyiz, ama kendimizi değiştirmeye pek yanaşmıyoruz. Önemli olan nokta başkalarının, arkadaşlarınızın, eşinizin nasıl davrandığı değil, sizin nasıl davrandığınızdır.

Eğer bu meseleyi sahidten ciddi şekilde düşünürseniz, o zaman eğitimin oldukça farklı bir anlam kazandığını anlarsınız. şimdi bizim eğitim dediğimiz şey sadece avukat, doktor, asker, iş adamı, bilim adamı veya başka bir meslek erbabı olarak geçim kazanmak için eğitilmektir ve hepimiz bununla meşgulüz. Böyle bir eğitim elbette çok yüzeyseldir ve keza hayatlarımız da aynı ölçüde yüzeysel. Lakin eğer hakiki din nedir, Gerçeklik, Tanrı nedir sorgulamasını anlayabilirsek o zaman çocuklarımıza, gelecek nesle özgürce yetişmeleri konusunda yardım edebiliriz; böylece onlar bir ofisin rutini içinde makineye dönüşmezler veya sırf ekmeklerini kazanan kimseler olmazlar, organize inancın tiranlığını, devletlerin tiranlığını yıkıp bu sayede dünyayı yeniden şekillendirebilirler. O zaman sadece eğitim yapımız değil, bütün yapı, kültür, davranış, ilişki yapılarımız tamamen farklılaşır. Bu bir ideal, gelecek için belli belirsiz umulacak bir şey değildir.

şu halde ciddi olanlarımızın –umarım siz de ciddisinizdir– kendilerini anlamaya çalışmaları çok önemlidir. Bu ben-merkezci bir etkinlik değildir. Ancak bir yere varmak, özgürlük kazanmak, Tanrı'yı bulmak veya kıskanç olmamak için kendinizi anlamaya çalıştığınızda, bu ben-merkezci bir etkinlik olur. Eğer Tanrı'yla, seksle veya güç kazanmakla ilgiliyse-

niz, zihniniz meşgul demektir ve meşgul bir zihin Tanrı'yla meşgul olsa bile kesinlikle ben-merkezcidir. Kendini tanıma sürecini baştan sona kavramalısınız, yani kendinizi bilmelisiniz ve eğer farkında, uyanık, gözlemci, birisiyle ilişki içindeyken sözlerinizin, mimiklerinizin, konuşma tarzınızın bilincinde değilseniz kendinizi tanıyamazsınız. Başkalarıyla kurduğunuz ilişkide farkında olmak, kadınlarla konuşma tarzınızı gözlemlemek, karınızla, çocuklarınızla, otobüs şoförüyle, polisle konuşma tarzınızı gözlemlemek demektir. Keza farkında olmak, yöneticinize karşı ne kadar saygılı davrandığınızı, hizmetçinize karşısya ne kadar tepeden baktığınızı gözlemlemektir. Farkında olmak zihninizin işleyişinin bilincinde olmaktır, ama eğer keşfettiğiniz şeyi yargılırsanız farkında olamazsınız.

İnsan kendini bilince gayet düzenli –erdemli olmaya çalışmadan erdemli olan– bir zihnin doğduğunu görürsünüz. Böyle bir zihin dingindir, çünkü artık kendisiyle çelişmez, arzusunun peşinden sürüklenip durmaz. Dingin olmak büyük ölçüde enerjiyi gerektirir ve zihin kendisiyle çeliştiğinde, kendi işleyişinin farkında olmadığına, yani kendini tanımayınca enerji tükenir. Arzu farklı yönlerle çekildiği sürece enerji tükenir, ancak tam bir kendilik bilgisi olduğunda enerji zayıflar sona erer. O zaman tamamen enerjiyle dolu olan zihnin bütünüyle dingin olduğunu ve dingin bir zihnin de ebedi olanı algılayabildiğini fark edersiniz.

Çok sayıda soru gönderilmiş; seksle, organize inançla, çocuklara verilmesi gereken eğitimle ilgili sorular. Bütün bu sorulara cevap vermek elbette mümkün değildir, çünkü her bir soru çok karmaşık ve basitçe “evet” veya “hayır” denilerek cevaplanamaz. Öte yandan bu konuşmalar sırasında temsili sorulara cevaplar verildi ve eğer şu ana dek söylenenleri ha-

tırlarsanız sanırım kendi sorunuza cevap bulabilirsiniz. Kitaplar basılıyor, onları okuyor veya okumuyor olabilirsiniz. Size kalmış. Fakat eğer söylenenleri yeterince dikkatli dinlemişseniz sorularınıza kendi başınıza cevap bulabileceğinizi düşünüyorum. Bir soruna doğru çözüm bulmak, çabalamak gerekmez. Çabalama sorunun anlaşılmasını engeller. Ne var ki eğer sorunu sahiden ciddiyetle irdelerseniz sorunun kendi kendini çözdüğünü görürsünüz.

Soru: Dinler kişinin manevi gelişiminde kimi pratikleri salık verir. Sizin savunduğunuz pratik hangisi? Doğru meditasyon kişinin günlük hayatında faydalı olabilir mi?

Krishnamurti: Meditasyon çok karmaşık ve ciddi bir mesele. Adım adım meseleyi ele alacağım. Meditasyonsuz hayat sadece bir çevre, koşullar, baskılar ve etkiler meselesi olur ki bunun da pek bir anlamı yoktur. Meditasyonsuz hayatın kokusu olmaz. Meditasyonsuz sevgi, şefkat olmaz ve hayat duyumdan öteye geçemez. Keza meditasyonsuz zihin doğru olanı ortaya çıkaramaz.

Nasıl meditasyon yapılacağı veya meditasyon yapmak için hangi pratiğe gerek olduğunu sormadan önce meditasyonun ne olduğunu ortaya koymamız gerek. Tam da meditasyon nedir sorgulaması meditasyondur. Lütfen söylediklerimi dikkatle dinleyin, çünkü bu çok önemli. Daha önce de belirttiğim gibi meditasyon yapamayan bir zihin hayatı anlayamaz. Meditasyonun ne olduğunu bilmediğimiz için hayatımız salt başarılarından, hüsranlardan, sefaletten ibaret bir yüzeysellik ve ahmaklık içinde geçiyor.

Öyleyse meditasyonun ne olduğunu keşfetmek meditasyondur ve bu akşam siz ve ben bu meseleye gireceğiz. Medi-

tasyonun ne olduğunu bilmeden nasıl meditasyon yapılacağını sormak toyluktur. Bilmediğiniz bir şeyi nasıl uygulayabilirsiniz? Kitaplar, din adamları, hocalar meditasyonun ne olduğunu size söylerler ve onların hepsi yorumcu oldukları için yanılabilirler. Yorumcular haindir. Lütfen sözlerimi iyi dinleyin beyler, gülmeyin. Yorumcu kendi şartlanmasına göre yorum yaptığından haindir. Hakikat herhangi bir yorum istemez. Doğru olanın yorumcusu olamaz, çünkü doğru olanı keşfetmek zorunda olan sizsiniz. Biz şimdi meditasyonun hakikatini birlikte ele alacağız, eğer beni adım adım takip etmezseniz ve tüm dikkatinizi vermezseniz meditasyonun ne olduğunu anlayamazsınız. Bunu size dogmatik şekilde söylemiyorum ama meselenin hakikatini kendi başınıza anlayacaksınız.

Bilinçli ya da bilinçdışı bir yakarış, bir istek olan dua meditasyon değildir; duaya karşılık verilmesi de onu meditasyon yapmaz. Duaya karşılık verme konusunu şimdi ele almayacağız, çünkü bu çok karmaşık bir konu olduğundan en az yarım saatimizi alır. Ne var ki bir yakarış, istek, talep, dileme olan duanın meditasyon olmadığını anlayabilirsiniz, çünkü duada kendiniz veya başka biri için bir şey istersiniz.

Ayrıca zihni kontrol etme işlemi de meditasyon değildir. Lütfen sözlerimi sonuna kadar dinleyin, hemen atılıp “Ne saçma!” demeyin. Şimdi, meditasyondaki konsantrasyon hali nasıldır?

Zihninizi bir ideaya, bir düşünceye, bir cümleye, bir resme veya elle ya da zihinle yapılmış bir idole sabitlemeye çalışırsınız ama diğer düşünceler sürekli araya girer. Onları kafadan atmaya zaman harcarsınız ve yıllarca zihni kontrol etme pratiğinin ardından biri hariç bütün fikirleri bastırabilirsiniz ve bir şey başardığınızı düşünürsünüz. Başardığınız

şey bastırma, yüceltme tekniği, bir düşüncenin, bir isteğin yerine bir başkasını koymadır ama bu süreçte çatışma yatar; burada çaba sarf eden ile çabayla gerçekleşmesi umulan amaç arasında bölünme vardır. Bir sonuca –huzura, nirvana-ya, mutluluğa vs.– ulaşmak için zihni kontrol etme çabası ben-merkezci bir etkinliktir ve daha fazlası değildir. Bu nedenle meditasyon değildir. Bu demek değildir ki meditasyonda zihnin istediği gibi dolaşmasına izin verilir. Gelin, yavaş yavaş ilerleyelim.

Sadece kontrolle, disiplinle, kendi düşüncelerini bastırma-
kla uğraşan bir zihnin kendini daralttığını fark ediyoruz; böyle bir zihin dışlayıcıdır ve dışlayıcı zihin meditasyonun ne olduğunu kavrayamaz. Kendinin bir kısmını bastıran ve huzur ideasına, el veya zihin ürünü bir surete odaklanan bir zihin kendi isteklerinden, hırslarından, kıskançlık, açgözlülük ve benzeri duygularından elbette korkar ve onları bastırmaya çalışan bir zihin meditasyon yapmıyordur. Her ne kadar binlerce mantra tekrarlasa da veya karanlık bir ormanda veya bir dağ kovuğunda tek başına sessizce otursa da meditasyonu anlayamaz.

Öyleyse kontrolün meditasyon olmadığını anladıktan sonra birbirinin üstüne üşüşen maymunlar gibi her tarafa koşturan veya kelebekler gibi peş peşe uçuşup duran bu düşüncelerin neler olduğunu kendi kendinize sorarsınız. Şimdi onları kontrol etme diye bir şey söz konusu değildir, çünkü gördüğünüz gibi, siz sürekli birbirini kovalayan değişik düşüncelerden ve çelişik arzulardan ibaretsiniz. Bu düşünceler, bu çelişikler, bu arzular sizin birer parçanız ve siz onlardan ayrı değilsiniz, tıpkı elmasın özelliklerinin ondan ayrı olmaması gibi. Elmastan özelliklerini çıkardığınızda o artık elmas olmaz; zihnin özelliklerini, düşüncelerini de çıkardığınızda

geriye zihin kalmaz. Demek ki meditasyon bir kontrol meselesi değildir:

Öte yandan düşüncelerinizi kontrol etmediğinizde ne olur? O zaman düşüncelerinizi irdelemeye başlarsınız. Anlıyor musunuz beyler? Zihin artık düşünceyi bastırmaz, düşüncesinin dürtüsünü, arka planını irdeler ve zihnin kendi düşüncesini böyle irdelemesinin onda olağanüstü bir etki yarattığını fark edersiniz. O zaman zihin artık düşünce üretmeye son verir. Lütfen bu noktayı iyi anlayın. Hiçbir şeyi bastırmadan, yargılamadan veya haklı çıkarmadan, diğer tüm düşünceleri dışlayarak bir düşünceye odaklanmadan tüm düşünme sürecini irdelemeye başladığınızda, o zaman zihnin artık düşünce üretmediğini görürsünüz. Lütfen iyi dinleyin. Zihin duyum, hafıza, başarmak istediği amaç yoluyla düşünce üretir ama düşünme sürecini irdelemeye başladığı anda düşünce üretmeyi bırakır, çünkü o zaman zihin kendini tüm süreçten özgür kılar. Bu özgürleşme hareketi içinde zihin kendi çabalarını ve acılarını irdeler, kendini anlamaya başlar ve bu anlayış kendini bilmekten doğar.

Gördüğünüz gibi, şartlanma, talep, rica, korku ve benzeri şeyleri içeren dua, meditasyon değildir. Alt benlik dediğiniz zihnin bir parçası, üst benlik veya Atman dediğiniz başka bir parçasının boyunduruğu altına girdiğinde de meditasyon yaşanmaz. Zihindeki bu çelişkinin kaynağı bir arzunun diğerini kontrol etmesidir ki bu da kesinlikle meditasyon değildir. Keza meditasyon bir resmin önüne oturmak ve japamları veya mantraları tekrarlamak değildir. Sessiz sakın oturup belli deyimleri tekrarladığınızda ne olur? Zihniniz hipnotize olur değil mi? Zihniniz yavaş yavaş uykuya geçer ve siz muhteşem mutluluğa, huzura kavuştuğunuzu sanırsınız. Belli sözcükleri veya deyimleri tekrarlamak suretiyle değil de ancak

günlük hayatın içinde meditasyonun ne olduğunu öğrenebilirsiniz.

Eğer dua etmek, ilahi okumak, bir resmin önünde sessizce oturmak, düşünceyi kontrol etmek meditasyon değilse, nedir meditasyon? Zihin yanlış olandan uzaklaştı, çünkü yanlışta-ki hakikati gördü. Anlıyor musunuz beyler? Zihin kontrolün yanlış olduğu gerçeğini gördü ve bu gerçek onu kontrol isteğinden arındırdı. Bu sayede zihin kendini bilmeye kapı aralayan düşünme sürecini irdeleme özgürlüğüne kavuştu. Yani, zihin kınamadan, yargılamadan, değerlendirmeden kendi işleyişini gözlemlerken kendini anlamaya başlar ve zorlamayla değil de kendiliğinden çok sakinleşir. Genelde siz zihni pratik yaparak sakinleştirmeye çalışırsınız. Pratikte sakinleşmiş, dingin olmak için terbiye edilmiş zihin bir oyun öğrenen maymuna benzer. Arzuyla dinginliğe ulaşamazsınız. Arzudan kaçmak veya onu bastırmak yerine arzuyu anlamalısınız. Arzu her aman çelişkili olduğu için, onu anlamak zorundasınız ve arzuyu anlama süreci içinde zihnin tamamen dingin olduğunu fark edersiniz, zihnin yalnızca günlük hayatla meşgul olan katı değil bütünü dinginleşir. Anlıyor musunuz beyler? Hırslı, açgözlü, kıskanç ve güç peşinde olup yine de meditasyondan söz etmek bir yanılsama hali içinde olmaktır. Bu ikisi bağdaşmaz, bir arada olamaz.

Zihin ancak günlük hayatınızı, günlük ilişkilerinizi anlamak demek olan kendini bilme hali içinde olduğunda dinginleşir, zorlama olmadan veya dingin olması için disiplin altına sokulmadan. O zaman zihnin bilinç ve bilinçdışı katmanlarıyla birlikte bütünüyle sakin olduğunu fark edersiniz. Bütün geleneklerinizin, anılarınızın, dürtülerinizin, hırslarınızın, açgözlülüğünüzün toplamından ibaret olan bilinçdışı, bilinçli zihinden çok daha tutucudur, arzularında ve çabalarında çok

daha etkindir ve ancak kendini bilerek anlaşılabilir. Kendini bilen zihin tamamen dinginleştğinde, bu dinginlikte deneyimleyen yer almadığını fark edersiniz, çünkü deneyimleyen ve deneyimlenen aynıdır. Bunu kavramak büyük ölçüde dikkat, sorgulama ve keşif ister. Gözlemleyen ve gözlemlenen, seyreden ve seyredilen birdir, onlar iki ayrı varlık değildir. Düşünen, düşünceden ayrı değildir; ikisi temelde aynıdır, her ne kadar çeşitli nedenlerden –uzlaş, güvence, kalıcılık ve benzeri– ötürü düşünce, düşüneni ayrı ve kalıcı kılmışsa da.

Böylece, meditasyon nedir sorgulamasını yaptığınızda ve tüm düşünme sürecini kavradığınızda, zihnin tamamen dinginleştğini fark edersiniz. Zihnin bu topyekûn dinginliği içinde ne seyreden, ne gözlemleyen ve dolayısıyla ne de deneyimleyen vardır. Ben-merkezci bir zihnin etkinliği olan deneyim biriktirme artık söz konusu değildir. “Bu samadidir demeyin, böyle dersiniz saçmalamış olursunuz, çünkü onu bir kitapta okumuşsunuzdur sadece ve kendi başınıza keşfetmemişsinizdir. Sözcük ile varlık arasında engin bir fark vardır ve sözcük asla varlık değildir; “kapı” sözcüğü kapının kendisi değildir.

Demek ki meditasyon yapmak zihni ben-merkezi etkinlikten arındırmak demektir. Meditasyonda bu aşamaya gelmişseniz sessizliğin, tam bir boşluğun olduğunu fark edersiniz. Zihin artık toplum tarafından lekelenmez, artık herhangi bir etkiye, arzunun baskısına maruz kalmaz. Bütünüyle kendi başına kalmıştır, masumdur ve temizdir. Bu nedenle zamansız ve ebedi olanın varlık sahasında belirme olanağı ortaya çıkmıştır artık.

İşte tüm bu süreç meditasyondur.

POONA'DA BİRİNCİ KONUŞMA

21 Eylül 1958

En büyük meselelerimizden birinin özgürlüğün ne olduğunu anlamak olduğunu düşünüyorum. Bu meseleyi anlama ihtiyacı doğrusu her daim büyük, çünkü çok sayıda uzmanın yaptığı onca propaganda var, içsel ve dışsal zorlamanın binbir türü var ve keza kaotik, çelişik bas-kılar, etkiler ve izlenimler var. Eminim kendimize şu soruyu sormuşuzdur: Özgürlük nedir? Sizin ve benim bildiğimiz gi-bi, bu dünyada otoriterlik yayılıyor, sadece siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda değil, ruhsal alanda da. Her yerde zorla-yıcı bir çevresel etki var; gazeteler ne düşüneceğimizi bize söylüyor ve bir sürü beş yıllık, on yıllık veya on beş yıllık planlar yapılıyor. Ayrıca ekonomi, bilim ve bürokrasi alanla-rında uzmanlar var; gündelik hayatta ne yapmamız ve ne yapmamamız gerektiğini söyleyen onca gelenek var; keza güya kutsal olan kitapların kapsamlı etkisi söz konusu ve si-nema, radyo ve gazete de cabası. Bu dünyadaki her şey bize neyi düşünüp neyi düşünmememiz gerektiğini, nasıl davra-nacağımızı söylüyor. Kendi başımıza düşünmenin giderek ne kadar zorlaştığını hiç fark ettiniz mi bilmiyorum. Başka in-sanların söylediklerini alıntılarlamakta uzman olduk ve bu kar-makarışıklığın ortasında özgürlük nerededir? Özgürlükten ne kastediyoruz? Böyle bir şey var mıdır?

‘Özgürlük’ sözcüğünü en yalın anlamıyla, özgür, hür zihin anlamında kullanıyorum. Bu akşam da izninizle bu meseleye girmek istiyorum. Öncelikle, zihnimizin gerçekte özgür olmadığını fark etmemiz gerekiyor. Gördüğümüz her şey, düşündüğümüz her düşünce zihnimizi şekillendiriyor; şimdi ne düşündüğünüz, geçmişte ne düşündüğünüz ve gelecekte ne düşüneceğiniz, bütün bunlar zihninizi şekillendirir. Din adamlarının, siyasetçilerin, okuldaki öğretmenlerin, kitapların ve gazetelerin size söylediklerini düşünüyorsunuz. Size dair her şey ne düşündüğünüzü etkiler. Yedikleriniz, gördükleriniz, dinledikleriniz, karınız, kocanız, çocuklarınız, komşularınız, her şey zihnınızı şekillendiriyor. Bunun apaçık bir gerçek olduğunu düşünüyorum. Tanrı’nın varlığına inanmanız ya da inanmamanız bile geleneğin etkisi altındadır. O halde zihnimiz birbiriyle çatışan birçok çelişik etkinin bulunduğu bir alandır.

Lütfen bütün söylediklerimi iyi dinleyin, çünkü, daha önce de belirttiğim gibi, doğrudan kendiniz deneyimlemediğiniz sürece buraya gelip bu konuşmaları dinlemenizin bir değeri yoktur. Söylenenleri sadece dinlemekle yetinmeyip kendi zihinsel işleyişinizin farkına vararak kendiniz doğrudan deneyimde bulunmadığınız sürece bu konuşmaların hiçbir anlamı yoktur. Her şeyden önce ben hayatımızda, çevremizde olan biten şeyleri arlatıyorum sadece, bunun farkına vararak sonuçlarını görelim ve mümkünse bu durumdan kurtulalım diye. Zira açıkçası bizler şimdi köleyiz, ya Hindu köle, ya Katolik köle, ya Rus köle veya şu ya da bu kisvede köle. Bizler belli düşünce biçimlerinin kölesiyiz ve bütün bunların ortasında özgür olup özgürlüğün ve otoritenin anatomisi hakkında konuşup konuşamayacağımızı soruyoruz.

Düşüncelerimizin şartlanmış olduğu çoğumuzun nezdinde apaçık bir gerçek olsa gerek. Ne düşünürseniz düşünün, düşünceniz ne kadar saygın, geniş veya dar ve sefil olursa olsun, şartlandırılmıştır ve bu düşüncüyü takip ettiğinizde düşünce özgürlüğü söz konusu olamaz. Düşüncenin kendisi şartlandırılmıştır, çünkü düşünce hafızanın tepkisidir ve hafıza sonuçta şartlanmanızın ürünü olan bütün deneyimlerinizin kalıntısıdır. Öyleyse hangi seviyede olursa olsun bütün düşüncelerin şartlanmış olduğunu fark ederseniz, o zaman düşüncenin bu sınırlamadan kurtulmanın aracı olmadığını idrak ederseniz. Bu demek değil ki boş veya spekülatif bir sessizliğin içine çekilmeliyiz. Aslında gerçek şu ki her düşünce, her duygu, her eylem etkilenim ve uyum içinde şartlandırılmıştır. Sözgelimi bir din adamı konuşması, mimikleri, bakışları, alıntılarıyla sizi etkiler. Bizler etkilenmek istiyoruz ve her türlü etkiden arınmaktan korkuyoruz. Oysa derinlere inip etkilenimin sonucu olmayan bir varoluş halinin olup olmadığını keşfetmeliyiz.

Neden etkiye bu kadar açığız? Bildiğiniz gibi, siyasette politikacının işi bizi etkilemektir ve her kitap, her öğretmen, her guru –ne kadar güçlü olursa ve güzel konuşursa o kadar hoşumuza giden– düşüncesini, yaşam tarzını ve davranış biçimini bize dayatıyor. Dolayısıyla hayat bir fikirler kavgası, etkilenimler mücadelesidir ve zihniniz bu mücadelenin ürünüdür. Politikacı sizin zihninizi istiyor, guru sizin zihninizi istiyor, din adamı “Bunu yap, şunu yapma” diyor ve o da sizin zihninizi istiyor. Keza her gelenek, her alışkanlık ve adet sizin zihninizi etkiliyor, şekillendiriyor, yönlendiriyor, kontrol ediyor. Bunun apaçık ortada olduğunu düşünüyorum. Bunu inkâr etmek saçma olur. Gerçek böyle. İzninizle konunun biraz dışına çıkacağım.

Beyler bildiğiniz gibi, güzelliği takdir etmek gerekir. Gök-yüzünün güzelliği, tepelerin üstündeki güneşin güzelliği, gülümsemenin güzelliği, bir yüzün, bir mimiğin güzelliği, suların üstündeki ay ışığının güzelliği, kararan bulutların güzelliği, kuş cıvıltılarının güzelliği; güzelliğe bakmak, onu hissetmek, onunla birlikte olmak gerekir ve bence bu, hakikati arayan bir adamın yapması gereken ilk şeydir. Çoğumuz çevremizi saran şu muazzam evrenle pek ilgilenmiyoruz; rüzgârda süzölen yaprakları hiç seyretmiyoruz; çimen yapraklarını hiç seyretmiyoruz, onlara hiç dokunmuyor ve varlıklarını hiç hissetmiyoruz. Bununla şairaneliği kastetmiyorum, o yüzden lütfen farazi bir duygusal hâlin içine girmeyelim. Ben düşünsel kamplara, tartışmalara, sınavlardan geçmeye, alıntılama-ya ve söylenen her yeni şeyi bir kenara atmaya saplanıp kalmadan hayatı derinden hissetmenin şart olduğunu söylüyorum. Zekâ çözüm yolu değildir. Zekâ sorunlarımızı çözmez; zekâ sönmeyen bir canlanma sunmaz bize. Zekâ akıl yürütebilir, tartışabilir, analiz yapabilir, çıkarsamalar yapabilir ve benzeri. Fakat zekâ şartlanmamızın ürünü olduğu için sınırlıdır. Ama duyarlılık öyle değildir. Duyarlılık şartlanma barındırmaz; sizi korkuların ve endişelerin alanından çıkarır. Çevresindeki her şeye, dağlara, telefon direğine, ışıklara, seslere, gülümsemeye, her şeye duyarlı olmayan bir zihin neyin doğru olduğunu bulamaz.

Fakat biz yıllarımızı zekâmızı geliştirmek, savlamak, tartışmak, kavga etmek, falanca veya filanca olmaya çalışmakla geçiriyoruz. Oysa şu olağanüstü güzel dünya öyle zengin ki; Bombay dünyası, Penjab dünyası, Rus dünyası veya Amerikan dünyası değil, sizin ve benim dünyam; bu bir duygusal saçmalık değil, bir gerçek. Fakat ne yazık ki dünyayı zavallılığımızla, bölgeciliğimizle böldük. Bunu neden yaptığımızı

biliyoruz, güvencemiz için, daha iyi ve daha fazla iş bulmak için. Bu, dünyada oynanan siyasi bir oyun. Bu yüzden insan olduğumuzu, bizim olan bu dünyada mutlu mutlu yaşamayı ve bu dünyayı değerlendirmeyi unuttuk. Bunun sebebi de bu güzellik duygusunu kaybetmemizdir, duygusal olmayan, yoz olmayan, cinsel olmayan, ilgi ve özen içeren sevgi duygusunu yitirdik; bu duyguyu yitirdik, belki de hiç sahip değildik. İşte bu yüzden kavga ediyoruz, söz dalaşı yapıyoruz ve hiçbir şeyi çabucak anlayamıyoruz.

Sözgelimi Hindistan'da ne yaptığınıza bakın! Toprağı bölgelere ayırmışsınız, kavga edip birbirinizi öldürüyorsunuz, keza dünyada olan biten de bu; ama ne için? Daha iyi, daha fazla iş sahibi olmak, daha fazla güç elde etmek için mi? Bu kavga içinde olan biteni kıskançlığa kapılmadan neşeyle özgürce görmemizi sağlayan zihinsel vasfımızı yitirdik. Lüks bir araba süren mutlu birine nasıl bakacağımızı ve onunla birlikte nasıl mutlu olacağımızı bilmiyoruz. Çok yoksul insanlarla nasıl hemhal olacağımızı bilmiyoruz. Arabası olan adamı kıskanıyor, hiçbir şeyi olmayan adamdan uzak duruyoruz. Dolayısıyla sevgi yok ve güzelliğin asıl özü olan sevgi olmayınca da ne yaparsak yapalım –ister hacca gidelim, ister mabede gidelim, ister bütün erdemleri edinelim– hiçbir yere varamayız.

Lütfen inanın bana, bağdaş kurup otursanız ve yıllarca nefesinizi tutup meditasyon yapsanız bile sözünü ettiğim güzellik duygusuna ve sevgiye sahip olamazsınız. Gülüyorsunuz, ama meselenin trajik yanını göremiyorsunuz. Algılayan, doğru olanı hemen idrak eden zihinsel hassasiyete sahip değiliz. Bildiğiniz gibi, hassas zihin savunmasız zihindir, açık bir zihindir ve zihnin hakikati alabilmesi için açık olması gerekir. Hakikat şu ki empatiden yoksunsunuz, kıskançlık bes-

liyorsunuz. Öyleyse güzellik duygusuna sahip olmalısınız, çünkü güzellik duygusu sevgi duygusudur.

Daha önce de söylediğim gibi, asıl konumuzdan biraz sap-
tık ama söylediklerimizin asıl konuyla ilişkisi olduğundan
önemi var. Etki altında şekillenmiş, otorite bağımlısı bir zih-
nin kesinlikle özgür olamayacağını söylüyoruz ve böyle bir
zihin ne düşünürse düşünsün, idealleri ne kadar yüce, derin
ve incelikli olursa olsun yine de koşullandırılmıştır. Zihnin
zamanla, deneyimle, binlerce yıllık geçmişle şekillendirildiği-
ni, koşullandırıldığını ve düşüncenin çıkış yolu olmadığını
anlamak çok önemlidir. Bu demek değil ki düşüncesiz olalım;
aksine, ancak çok köklü, derinlikli, kapsamlı, incelikli kavra-
yabildiğimizde düşüncenin ne kadar zavallı, ne kadar küçük
olduğunu idrak edebilirsiniz. O zaman şartlanma duvarını
yıkabilirsiniz. O halde bütün düşüncelerin şartlanmış oldu-
ğunu görmemiz gerek. İster komünistin, ister kapitalistin, is-
ter Budist'in, ister Hindu'nun, ister şu an konuşan kişinin dü-
şüncesi olsun o düşünce şartlandırılmıştır. Açıkçası zihin za-
manın sonucudur, binlerce yıllık geçmişin tepkilerinin ürü-
nüdür, bir saniye öncesinin ve on yıl öncesinin tepkilerinin
sonucudur; keza zihin öğrenme ve acı çekme sürecimizin ve
geçmişin ve şimdinin bütün etkilenimlerinin ürünüdür. İmdi,
böyle bir zihin kesinlikle özgür olamaz; oysa bizim aradığı-
mız şey de özgürlük değil mi?

Bildiğiniz gibi, Rusya'da ve her şeyin kontrol edildiği bü-
tün totaliter ülkelerde bile özgürlük arayışı vardır. Bu arayış
gençliğimizin başından beri vardır, çünkü o zaman beri dev-
rimciyiz, hoşnutsuzuz, öğrenmek istiyoruz, meraklıyız, mü-
cadele içindeyiz; ama çok geçmeden bu hoşnutsuzluk çeşitli
kanallara akar ve orada yavaş yavaş ölür. Demek ki içimizde
her zaman özgür olmaya dönük bir talep, dürtü var ve bunu

hiç anlamıyoruz, hiç üzerinde durmuyoruz, bu derin içgüdüsel talebi hiç irdelemiyoruz. Gençken olan bitenlerden, geleneksel değerlerin saçmalıklarından hoşnut kalmayınca, yaşıyoruz ilerledikçe yavaş yavaş eski toplumsal kalıpların içine giriyoruz ve kendimizi kaybediyoruz. Saf hoşnutsuzluğu, “Bu yeterli değil, başka bir şey olmalı” diyen itirazı canlı tutmak çok zordur. Hepimiz bu duyguyu, ötekilik duygusunu, çok geçmeden Tanrı veya nirvana diye tercüme ettiğimiz duyguyu biliyoruz ve buna dair bir kitap okuyup kendimizi yine yitiriyoruz. Ne var ki bu ötekilik duygusu, bu arayış, bu sorgulama bütün siyasi, dinsel ve geleneksel etkilerden kurtulmaya ve bu duvarı yıkmaya yönelik asıl dürtünün başlangıcıdır. Gelin, bu konu üzerine eğilelim.

Kuşkusuz değişik özgürlük türleri var. Siyasi özgürlük var, bilginin, işlerin nasıl çekip çevrileceğini bilmenin sunduğu özgürlük var; dünyayı dolaşabilen zengin adamın özgürlüğü var; yeteneğin, yazabilmenin, kendini ifade edebilmenin, berrak düşünebilmenin kazandırdığı özgürlük var. Ayrıca bir şeyden özgür olmak var; baskıdan kurtulmak, kıskançlıktan kurtulmak, gelenekten, hırstan ve benzeri şeylerden kurtulmak. Sonunda kazanmayı umduğumuz özgürlük var: Disiplinin sonunda, erdem edinmenin sonunda, çabanın sonunda kazanılacak özgürlük. Belli şeyleri yaparak kazanmayı umduğumuz nihai özgürlük. Yeteneğin sunduğu özgürlük, bir şeyden kurtulmak anlamında özgürlük ve erdemli bir hayatın sonunda kazanılacağı umulan özgürlük: Bunlar hepimizin bildiği özgürlük türleridir.

Bu özgürlük türleri salt tepkiler değil midir? “Öfkeden özgür olmak istiyorum” dediğinizde bu salt bir tepkidir, öfkeden kurtulmak değildir. Keza erdemli bir hayatın sonunda mücadeleyle, disiplinle kazanmayı umduğunuz özgürlük de

olana bir tepkidir sadece. Rica ederim beyler, söylediklerimi dikkatlice takip edin, çünkü söyleyeceğim şeyler alışık olmadığınız sözler olduğundan kavranılması biraz zordur. Bir şeyden kurtulmak anlamına gelmeyen, sebebi olmayan bir özgürlük hissi vardır, özgür olma halidir bu. Gördüğünüz gibi, bizim bildiğimiz özgürlük her zaman iradeyle ortaya çıkan özgürlük, değil mi? Özgür olacağım, bir yöntem öğreneceğim, uzman olacağım, çalışma yapacağım ve bu bana özgürlüğü sunacak. Demek ki biz iradeyi özgürlüğe kavuşmanın aracı olarak kullanıyoruz, değil mi? Yoksul olmak istemiyorum ve bu nedenle kapasitemi, irademi kullanarak zengin olmak için her şeyi yapıyorum. Veya boş bir insanımdır ve irademi kullanarak bu durumdan kurtulmaya çalışırım. Demek ki biz iradeyi kullanarak özgür olmaya çalışıyoruz. Oysa irade özgürlüğü getirmez. Bunu size izah edeceğim.

İrade nedir? Falanca kişi olacağım, filanca kişi olmamalıyım, bir şey olmak için mücadele edeceğim, öğreneceğim; bütün bunlar iradeyi kullanma biçimleridir. Peki, bu irade nedir ve nasıl oluşmaktadır? Elbette arzuyla. Hüsrancılar, baskıları ve tatminleriyle birçok arzumuz adeta bir ipin telleri gibi oluşur. İşte bu iradedir, değil mi? Birçok çelişik arzunuz bir araya gelerek güçlü ve dayanıklı bir ip oluşturur ve siz o ipe sarılarak başarıya, özgürlüğe doğru tırmanmaya çalışırsınız. Peki, arzu özgürlük sunar mı yoksa tam da özgürlük arzusu, özgürlüğün yadsınması değil midir? Beyler, lütfen kendinize bakın, arzularınızı, hırslarınızı ve iradenizi gözlemleyin. Ayrıca eğer insan iradesini kullanmayıp bir şeylerin peşinden sürükleniyorsa bu da iradenin bir parçasını oluşturur; direnme ve akıntıyla sürüklenme iradesi. Arzunun bu ağırlığıyla, bu iple, Tanrı'ya, mutluluğa, başarıya filan tırmanmayı umarız. Şu halde size soruyorum:

İradeniz özgürleştirici bir faktör müdür? Özgürlük iradeye kazanılabilir mi? Yoksa özgürlük tepkiyle hiçbir ilgisi olmayan, kapasiteyle, düşünmeyle, deneyimle, disiplinle ve sürekli uyum sağlamayla elde edilemeyecek tamamen farklı bir şey mi? Kitaplar hep şunu söylüyor: Bir kalıba uy, sonunda özgür olursun. Bütün bunları yap, itaat et, sonunda özgürlüğü yakalarsın. Bana göre bütün bunlar saçmalık, çünkü özgürlük başlangıçtadır, sonda değil. Bunu size izah edeceğim.

Doğru bir şeyi fark etmek mümkündür, değil mi? Gökyüzünün mavi olduğunu görebilirsiniz; bir sürü insan bunu söylemiştir, ama siz kendi başınıza da bunu görebilirsiniz. Eğer yeterince duyarlıysanız bir yaprağın süzülüşünü kendi başınıza görebilirsiniz. Ta başından itibaren doğruyu içgüdüsel olarak algılama kapasitesi vardır, zorlamayla, uyumla, ayarlamayla falan değil, şimdi beyler size başka bir gerçekten söz edeceğim.

Bir liderin, bir takipçinin, erdemli olmaya çalışan bir insanın sevgiyi tanıyamadığını size söylüyorum. Evet, bunu size söylüyorum. Siz liderler, siz takipçiler, siz erdemli olmaya çalışanlar, size diyorum: Sevgiyi bilmiyorsunuz. Şimdilik benle tartışmaya girmeyin; "Bunu bana kanıtlayın" demeyin. Sizinle birlikte akıl yürüteceğim, size göstereceğim, ama öncelikle savunmaya geçmeden, saldırganlığa kapılmadan, onaylamadan veya inkâr etmeden, söylediklerimi dinleyin sadece.

Lider, takipçi, erdemli olmaya çalışan biri sevginin ne olduğunu bilemez. Saldırganlığa kapılmadan veya savunmaya geçmeden bu sözü adamakıllı dinlerseniz, işin hakikatine vakıf olursunuz. Eğer olamıyorsanız, bunun nedeni ya istemediğinizden ya da liderliğinizden, takipçiliğinizden veya sözümona erdemlerinizden öylesine memnun olup diğer her şeyi inkâr etmenizdir. Fakat bir pencereden dışarı bakar

gibi, yeterince duyarlı, açık, sorgulayıcı iseniz meselenin hakikatini görebilirsiniz. şimdi size nedenleri sunacağım, çünkü hepiniz gayet akıllı başında zeki insanlarsınız ve ikna olabilirsiniz. Ne var ki zekâyla veya akılla hakikati asla kavrayamazsınız. Akılla ikna olabilirsiniz ama ikna olmak doğruyu algılamak demek değildir. Bu ikisi arasında büyük bir fark vardır. Bir şeye ikna olmuş bir kişi doğru olanı göremez. Bir şeye ikna olmuş bir kişi ikna olmaktan çıkıp başka bir şeye ikna olabilir. Fakat doğruyu gören insan “ikna” olmaz, o doğruyu görür sadece.

İmdi, az evvel de söylediğim gibi, “Ben yolu biliyorum, hayatı tanıyorum, nihai gerçekliğı tecrübe ettim, meziyet sahibi biriyim” diyen bir lider açıkça kendiyle ve zavallı dinleyicilerine aktaracağı görüşleriyle fazlaca meşguldür; bir lider, insanları doğru olduğunu düşündüğü bir şeye yönlendirmek ister. Dolayısıyla ister dini, ister sosyal, ister siyasi olsun bir lider sevgi taşımaz. Sevgiden söz edebilir, sevgini yolunu size göstermeyi önerebilir, sevginin öngördüğü her şeyi yapabilir ama gerçek sevgi duygusunu taşımaz, çünkü o bir liderdir. Sevgi varsa liderlik sona erer, çünkü sevgide otorite olmaz. Aynı şeyi takipçi için de söyleyebiliriz. Takip etmeye başladığınız anda otoriteyi kabulleniyorsunuz demektir; size güven sağlayan otoriteyi, bu dünyada veya cennette sağlam bir köşe sunan otoriteyi. Kendiniz, aileniz, soyunuz, ülkeniz için güvence arayışı içinde takip ettiğinizde, bu takip sizin güvende olma isteğinize işaret eder ve güvende olmaya çalışan biri sevgiyi tanıyamaz. Aynı şey erdemli olmaya çalışan insan için de söylenebilir. Alçakgönüllü olmaya çalışan bir insan erdemli değildir. Alçakgönüllülük sonradan edinilecek bir şey değildir.

Duyarlı, sorgulayıcı bir zihnin, sahiden dinleyen bir zihnin bir şeyin hakikatini hemen algılayabileceğini size göstermeye çalışıyorum. Fakat hakikat “uygulanamaz”. Eğer hakikati görürseniz, o sizin bilinçli çabanız olmaksızın kendi yordamınca işler.

Öyleyse hoşnutsuzluk özgürlüğün başlangıcıdır ve bu hoşnutsuzluğu manipüle etmeye çalıştığınız, bu hoşnutsuzluğu yok etmek için otoriteyi kabullendiğiniz, güvenli kanallara girdiğiniz sürece saf duygunuzu kaybetmeye başlamışsınız demektir. Çoğumuz hoşnutsuz değil mi? Ya işimizden, ya ilişkilerimizden ya da yaptıklarımızdan. Bir şeylerin olmasını, değişmeyi, hareket etmeyi, yenilik yaratmayı istiyorsunuz. Sürekli bir arayış, sorgulama var, özellikle de genç, uyanık ve duyarlı iseniz. Daha sonraları yaşınız ilerledikçe alışkanlıklarınız, işiniz yerleşikleşiyor, çünkü aileniz güvencede oluyor, eşiniz sizi bırakmıyor. Böylece o muazzam ateş sönüyor ve siz makbul, zavallı ve düşüncesiz oluyorsunuz.

Dolayısıyla daha önce de belirttiğim gibi, bir şeyden özgür olmak özgürlük değildir. Öfkeden kurtulmaya çalışıyorsunuz. Size öfkeden kurtulmamalısınız demiyorum, bunun özgürlük olmadığını söylüyorum. Açgözlülükten, kıskançlıktan, sefaletten veya daha bir düzine şeyden kurtulabilir ama yine de özgür olmayabilirim. Özgürlük zihnin bir vasfıdır. Bu vasf kılı kırk yaran saygın araştırmalar, soruşturmalar, çok titiz analizler ve fikirlerle ortaya çıkmaz. İşte bu nedenle bizim her zaman istediğimiz özgürlüğün bir şeyden kurtulmak –acıdan kurtulmak gibi– olduğunu fark etmek büyük önem taşıyor. Acıdan özgür olunmaz demiyorum, ama acıdan özgür olma talebi salt bir tepkidir ve sizi acıdan kurtarmaz. Sözlerim yeterince açık mı?

Değişik nedenlerden dolayı acı çekiyorum diyelim ve bu acıdan kurtulmak istiyorum. İşte bu acıdan kurtulma dürtüsü acıdan doğmaktadır. Kocam, oğlum ya da başka bir şey yüzünden acı çekiyorum ve içinde bulunduğum bu halden hoşlanmayıp kurtulmak istiyorum. İşte bu kurtulma, özgür olma isteğı salt bir tepkidir, özgürlük değildir. “Olan”ın zıddı bir hale geçme isteğidir. Bolca parası olduğu için dünyayı dolaşan birine illaki özgür diyemeyiz; keza zeki veya becerikli birine de mutlaka özgürdür diyemeyiz, çünkü onun özgürlük isteğı yine salt bir tepkidir. Demek ki özgürlük, hürriyet, tepkiyle öğrenilemez, elde edilemez, peşine düşülemez. Bu nedenle tepkiyi anlamam gerek ve ayrıca özgürlüğün herhangi bir irade çabasıyla gerçekleşemeyeceğini de anlamam gerek. İrade ve özgürlük birbiriyle çelişir, tıpkı düşünce ve özgürlüğün çelişmesi gibi. Düşünce şartlandırılmış olduğu için özgürlüğe yol açamaz. Ekonomik açıdan dünyayı öyle müreffeh bir hale sokabilirsiniz ki herkesin yiyeceğı, giyeceğı ve barınağı olur ve herkes rahat eder ve siz bunun özgürlük olduğunu sanırsınız. Bunlar insan hayatı için gerekli temel ihtiyaçlardır ama özgürlük bunlardan ibaret değildir.

Özgürlük zihnın bir vasfı ve halidir. Biz bu vasfı irdeliyoruz. Bu vasıf olmadan dünyada ne yaparsanız yapın, hangi erdemleri ekerseniz ekin özgürlüğe kavuşamazsınız. Öyleyse bu ötekilik duygusu, zihnın bu vasfı nasıl ortaya çıkacak? Bunu sonradan edinemezsiniz, çünkü beyninizi kullanmaya başladığınız anda, düşünceyi kullanıyorsunuzdur, düşünceyse sınırlıdır. İster Buda’nın düşüncesi olsun isterse de bir başkasının bütün düşünceler sınırlıdır. Öyleyse bizim sorgulamamız değılleyici olmalıdır. Özgürlüğe doğrudan değıl de dolaylı yoldan ulaşmalıyız. Anlıyor musunuz beyler? Sözlerim yeterince açık mı?

Özgürlük, peşine atılan bir şekilde düşülecek, inkârlar, disiplinler, otokontrol, nefis terbiyesi ve değişik egzersizlerle kazanılabilecek bir şey değildir. Onun siz bilmeden gelmesi gerek, tıpkı erdem gibi. Sonradan kazanılan erdem aslında erdem değildir. Hakiki erdem kendini bilmekle olmaz. Alçakgönüllü olmaya çalışan bir adam, kibrinden, gururundan, kendini beğenmişliğinden dolayı kendini alçakgönüllü hale sokmuş bir adam, kesinlikle hakiki alçakgönüllülük hissi taşımaz. Alçakgönüllülük zihninin kendi vasfının farkında olmasıdır. Alçakgönüllülük zihninin kendi güzel kokusunun farkında olmaması gibi. Demek ki özgürlük herhangi bir disiplin çeşidiyle elde edilemez; keza disiplin altındaki bir zihnin özgürlüğü anlayamaz. Siz disiplini bir sonuca ulaşmak için kullanırsınız ama özgürlük bir sonuç değildir. Sonuçta artık özgürlük değildir, çünkü üretilmiştir.

Şu halde bir sürü etkilenimler, zorlamalar, türlü çelişik arzularla dolu, zamanın ürünü olan bir zihnin özgürlük vasfına nasıl ulaşabilir? Anlıyor musunuz beyler? Bahsettiğim her şeyin özgürlük olmadığını artık biliyoruz. Onların hepsi değişik baskılar, zorlamalar ve etkilenimler altındaki zihninin ürettiği şeylerdir. Öyleyse olumsuz yoldan yaklaşıp onları saf dışı edersem zihnim disipline olmuş demektir, ama bir sonuca ulaşmak için değil. Bu noktanın üzerinde biraz daha duralım. "Bir sonunca ulaşmak için kendimi disiplin altına sokmalıyım" der zihin. Bu apaçık ortada. Ama bu disiplin özgürlüğü getirmez. Bir sonucu getirir, çünkü sonucu üreten bir sebebe, bir dürtüye sahipsiniz, ama bu sonuç asla özgürlük değildir, sadece bir tepkidir. Bu nokta apaçık ortada. Şimdi eğer bu tür disiplinin işleyişini anlamaya başlarsam tam da bu anlama, irdeleme, sorgulama süreci içinde zihnim dosdoğru disipline olmuş olur. Söylediğimi hemen anlayabildiniz mi bil-

miyorum. Bir sonuç elde etmeye yönelik iradenin kullanılmasına disiplin deniliyor; öte yandan iradeyi, disiplini ve sonuç dediğimiz şeyi tüm anlamıyla kavramak olağanüstü açık ve “disiplinli” bir zihni gerektirir, ama bu disiplin iradeyle değil de değilleyici, olumsuzlayıcı kavrayış yoluyla kazanılır.

Nitekim olumsuzlama yoluyla özgürlüğün ne olmadığını kavramış bulunuyorum. Özgürlüğün ne demek olduğunu anlamak için kalbimi ve zihnimi, tüm varlığımı yokluyorum, gözlemliyorum ve bahsettiğimiz şeylerin hiçbirinin özgürlük olmadığını idrak ediyorum, çünkü onların hepsi arzuya, zorlamaya, iradeye, sonuca dayanır ve salt tepkiden ibarettir. Onların özgürlük olmadığını bilfiil görüyorum.

Dolayısıyla bunları anladığım için zihnim şimdi özgür olanı keşfetmeye hazır. Şu halde zihnim ne bir sonuç peşinde koşan disiplinli zihne, ne de başboş dolaşan disiplinsiz bir zihne ait olmayan bir vasa sahip; hem “olanı” hem de “olması gerekeni” kavramış durumda; bu sayede özgürlüğün bir şeyden kurtulmak demek olmadığını, özgürlüğün bir sonuç olmadığını algılayıp kavrayabilir. Beyler, bu büyük ölçüde sorgulamayı gerektirir. Eğer sadece bir şeyden kurtulmak demek olmayan bir özgürlüğün olduğunu tekrarlayıp durursanız bunun pek bir anlamı olmaz. Öyleyse bunu söylemeyin. Yahut “ben öteki özgürlüğe ulaşmak istiyorum” demeyin, çünkü bu sefer de yanlış yola düşmüş olursunuz, çünkü ona ulaşamazsınız. Evren zavallı zihne giremez; ölçülemez olan, ölçülebilir olanı bilen zihne giremez. Dolayısıyla bizim irdelediğimiz nokta, bu ölçülebilirlikten nasıl kopacağımızdır. Bu demek değil ki bir aşrama* gidip nevrotik olmalıyım, bu saç-

Aşram: Hinduizmde bir dini liderin veya onun müritlerinin inziva yeri.
(Çev. n.)

malıktır. Burada önemli olan nokta öğretmen değil öğretilen-
dir.

Şu anda burada konuşan kişi önemli değildir, onu boşve-
rin. Önemli olan neler söylendiğidir. Zihin sadece ölçülebilir
olanı, kendi çapını, sınırlarını, hırslarını, umutlarını, tasayı,
sefaleti, acıları ve sevinçleri bilir. Böyle bir zihin özgürlüğe
davetiye çıkaramaz. Tek yapabileceği şey kendinin farkına
varmak ve gördüğünü yargılamamaktır; çirkini hor görme-
mek veya güzele sarılmamak, sadece “olanı” görmek. Salt
“olanı” algılamak zihnin ölçüsünden, sınırlarından, kalıpla-
rından kurtulmanın başlangıcıdır. Şeyleri olduğu gibi görün
sadece. O zaman zihnin bu özgürlüğe istemsiz şekilde, far-
kında olmadan ulaştığını görürsünüz. Zihindeki bu dönü-
şüm hakiki devrimdir. Diğer tüm devrimler “özgürlük” söz-
cüğünü kullansalar da ve ütopya, gelecek, cennet vaat etseler
de salt tepkilerdir. Zihnin vasfında tek bir hakiki devrim ger-
çekleşir.

MADRAS'TA BİRİNCİ KONUŞMA

26 Ekim 1958

Sanırım biz, yani siz ve ben, iki insan gibi oturup birlikte sorunlarımızı sakince konuşabilseydik iyi bir şey yapmış olurduk. Bir konuşmacının dinleyicilere konuşma yaptığını düşünmektense sorunlarımızı birlikte ele aldığımızı düşünmek bizi daha ileriye götürürdü. Yani siz ve ben sessiz bir odaya çekilip sorunlarımızı ele alabilseydik büyük ilerleme kat ederdik ama ne yazık ki bu imkânsız. Çok fazla insan var ve zamanımız sınırlı. Bu nedenle geniş bir dinleyici kitlesine hitap etmek ve genelleme yapmak zorunda kalıyorum. Bu genelleme işlemi içinde doğal olarak detaylara, özel hususlara giremiyoruz. Çoğumuz için genellemelerin çok fazla anlamı yoktur ve özel sorun, özel mesele, özel çatışma her şeyin üstündedir. İnsanlar daha derin, daha kapsamlı meseleleri unutuyorlar, çünkü kendilerinin günlük küçük sorunlarıyla uğraşmak zorunda kalıyorlar.

Dolayısıyla konuşurken, tartışırken hem meselelerin hem genel hem de özel yanını aklınızda tutmalısınız. Derin ve geniş kapsamlı meseleler çoğumuzun gözünden kaçıyor, ama bu meseleleri anlamayınca küçük sorunlar, eften püften ayrıntılar ve günlük çatışmalar üstünde durmanın pek fazla anlamı olmaz. Sanırım şu noktayı ta başından apaçık görmeli-

yiz: Varoluşun günlük sorunlarını çözmek istiyorsak önce geniş kapsamlı meseleleri ele alıp sonra ayrıntılara girmeliyiz. Her şeyden önce, büyük ressam, büyük şair bir bakışta bütünü, bütün gökyüzünü, mavi semaları, parıldayan günbatımını, ağaçları, süzülen kuşları görür; bir bakışla bütünü görür o. Sanatçı, şair güzelliğın muhteşem dünyasıyla hemen doğrudan birlik kurar. Sonra resim yapmaya, şiir yazmaya, heykel yontmaya başlar. Ayrıntıları ortaya çıkarır. Eğer siz ve ben aynı şeyi yapabilirsek, o zaman sorunlarımıza –ne kadar çelişik, ne kadar çatışan, ne kadar sarsıcı olursa olsunlar– çok daha özgür, daha akıllıca, daha derinlikli, canlı ve renkli yaklaşabiliriz. Bu sadece romantik bir laf değıl, bizzat gerçeğın kendisidir. şimdi ve sizinle birlikte olduğum her seferde bunu konuşmak istiyorum. Bütünü kavramalıyız ve ne kadar baskın, acil ve endişe verici olursa olsun ayrıntıların peşine takılmamalıyız. Bence devrim bu noktada başlıyor. Geniş bir dinleyici kitlesine değıl de size, her birinize seslendiğimizi aklınızdan çıkarmayın lütfen. Umarım acil ve temel mesele- nin ilk ilkesini anlayabiliriz.

Her şeyden önce, çok sorunumuz var, sadece bireysel, kişisel sorunlar değıl, ayrıca kolektif sorunlar da var, açlık, sa- vaş, barış ve çirkin politikacılar gibi. “Çirkin” sözcüğünü kul- lanırken onları kınamıyorum. Onlar güya bütün bu sorunları bir çırpıda çözebileceklermiş gibi konuşan yüzeysel insanlar. Ayrıca bizim kişisel sorunlarımız ilişki sorunları, iş sorunları, tatmin, hayal kırıklığı, korku, sevgi, güzellik, seks ve benzeri sorunlardır.

şimdi çoğumuzun yaptığı şey, bu sorunları ayrı ayrı, tek tek çözmeye çalışmak. Yani bir korku sorunum var ve onu çözmeye çalışıyorum. Fakat onu tek başına asla çözemem,

çünkü o çok karmaşık bir meseleyle, daha geniş bir alanla ilişkilidir ve daha derin sorunu anlamadan sadece özel bir sorunla meşgul olmak, bütünle değil de onun bir parçasıyla ilgilenmek sorunları artırmaya yarar sadece. Umarım bu noktayı apaçık ortaya koymuşumdur. Eğer siz ve ben, iletişim halindeki iki insan olarak bu noktayı açıklığa kavuşturursak o zaman büyük bir mesafe kat etmiş oluruz, çünkü bu her şeyden önce anlayıştır, değil mi? Bir şeyi anlamak ne demektir? Bir şeyin anlamını bütünüyle kavramak değil midir? Aksi halde anlayış olmazdı, sadece akıl yürütme, söze dökme, zihnin oyunu olurdu. Varlığınızı topyekûn anlamadan, bu varlığın sadece bir katmanını alıp onu bütünden ayırarak kendi başına çözmeye çalışmak daha fazla derde, daha fazla sefaletle yol açar sadece. Eğer bunu kavrarsak, hakikatine vakıf olursak, o zaman bireysel, acil sorunlarımızla nasıl başa çıkacağımızı da öğrenebiliriz.

Her şeyden önce, beyler meseleyi şöyle izah edebilirim. Bir pencereden baktığınızda gökyüzünün tamamını göremezsiniz, sadece bir parçasını görebilirsiniz. Engin ufkun tamamını, uçsuz bucaksız gökyüzünü görmek için dışarı çıkmak zorundasınız. Fakat çoğumuz gökyüzüne pencereden bakıyoruz ve bu dar bakış açısıyla ancak bir tek sorunumuzu çözebiliyoruz. Toplumun, hatta tüm organizasyonların laneti bu. Eğer bütünü – o bütün ne olursa olsun – kavramanın gerekliliğini hissedebilirsiniz, o zaman zihin farklı bir bakış açısına, farklı bir kapasiteye sahip olmuş demektir.

Eğer bu nokta konuşmacı ve dinleyici olarak değil, guru ve müridi olarak –bunlar en azından benim gözümde saçmalıktır– değil iki birey olarak sizinle benim aramda apaçık ortaya konulmuşsa o zaman yolumuza devam edebiliriz. Öy-

leyse asıl derin, kapsamlı mesele nedir? Eğer bu meselenin bütününü görebilirim o zaman ayrıntıları da çözebilirim. Şimdi meseleyi söze dökebilirim ama sözcük varlık değildir. “Gökyüzü” sözcüğü gökyüzü değildir. “Kapı” sözcüğü kapı değildir. Sözcük ile gerçeği, sözcük ile nesneyi birbirinden açık seçik ayırt etmeliyiz. “Özgürlük” sözcüğü özgürlük hali değildir ve “zihin” sözcüğü aslında bütününü tarif edilemez olan gerçek varlık değildir. Sözcüğün varlık olmadığını apaçık kavradıysanız iletişimize devam edebiliriz. Zira ben size bir şey aktarmak istiyorum, siz de anlamak istiyorsunuz, ama sadece sözcüklere takılıp kalır da anlamı ihmal ederse-
niz iletişiminizi engellemiş olursunuz.

Öyleyse anlaşıldığında, keşfedildiğinde, anlamı tamamen kavrandığında ayrıntıları ortaya çıkarıp çözmemize yardım edecek şey nedir? Hiç kuşkusuz zihindir, değil mi? Şimdi ben “zihin” sözcüğünü kullanırken her biriniz onu eğitiminiz, kültürünüz, şartlanmanıza göre farklı yorumluyorsunuz. Ben “zihin” sözcüğünü kullandığımda elbette bu sözcüğe karşı bir tepki geliştiriyorsunuz ve bu tepkiniz tahsilinize, çevresel etkilere, onu ne kadar düşündüğünüze bağlıdır.

O halde zihin nedir? Eğer zihin denilen bu olağanüstü varlığın işleyişini, derinliğini, duygusunu, doğasını, şaşırtıcı kapasitesini, derinliğini, genişliğini ve niteliğini kavrayabilirsem, o zaman onun –kültürünün, çevresinin, eğitiminin, tahsilinin ürünü olan– tepkisi ne olursa olsun onu çözebilirim. Dolayısıyla bizim yapacağımız şey –şayet yapabilirsek– zihin denen bu varlığı keşfetmek. Fakat ona dair bir fikre şu an sahipseniz onu keşfedemezsiniz kesinlikle. Şayet “Zihin Atman’dır” dersiniz iş başlamadan biter. Bütün keşfi, araştırmayı, sorgulamayı bitirmiş olursunuz. Yahut eğer bir komü-

nist iseniz ve zihin sadece bir etkilenimin ürünüdür dersanız yine onu inceleyemezsiniz. Eğer şekillenmiş bir zihinle soruna yaklaşırsanız sorunu araştırmayı durdurmuş ve dolayısıyla sorunu anlamayı engellemiş olursunuz. Bunu noktayı anlamak çok önemlidir. Açlık sorununa eğilen bir sosyalist, bir komünist veya bir kapitalist, bir sistemle, kuramla soruna yaklaşıncı ne olur? Sorunu daha ileri boyutta inceleyemez. Hayat durmaz. O bir devinimdir ve eğer ona statik bir zihinle yaklaşırsanız ona dokunamazsınız. Bu nokta da yeterince açık, değil mi? Öyleyse yolumuza devam edelim.

Ben "zihin" sözcüğünü kullanırken hiçbir çıkarımda bulunmadan ona bakıyorum, dolayısıyla onu inceleyebiliyorum, daha doğrusu kendisine dair herhangi bir çıkarıma sahip olmayan zihin kendine bakabiliyor. Bir çıkarımdan yola çıkarak düşünen zihin aslında düşünmüyordur. Zihinden bir soruna çıkarımsız yaklaşmasını istemek büyük bir şeydir, değil mi? Bu noktayı kavırıyor musunuz bilmiyorum; çoğumuz bir çıkarımdan yola çıkarak düşünüyoruz: Tanrı'nın varlığı veya yokluğu çıkarımı, reenkarnasyonun varlığı ya da yokluğu çıkarımı, dünyayı komünist veya kapitalist sistemin kurtaracağı çıkarımı. Bir çıkarımdan yola çıkıp başka bir çıkarıma ulaşıyoruz ve çıkarımlar arası bu yolculuğa düşünmek diyoruz, ama işin aslına bakarsanız bu hiç de düşünmek değildir. Düşünmek süregelen bir hareketi, daimi bir araştırmayı, düşüncenin hareketinin sürgit farkındalığını ima eder, sabit bir noktadan başka bir sabit noktaya ulaşmayı değil.

Biz zihin denilen muazzam varlığın ne olduğunu keşfedeceğiz, çünkü asıl meselemiz budur, başkası değil. Sorunu yaratan zihindir; zavallı, dar, tarafgir düşünce, şartlanmış zihin inançlar, fikirler ve bilgiler üretmiş ve kendi kavramları, kib-

ri, açgözlülüğü, hırsları ve hüsrânlarıyla körelmiştir. Demek ki anlaşılması gereken şey zihindir ve bu zihin “ben”im, yani benliktir, yüce bir benlik değil, benim benliğim. Zihin yüce benliği icat eder ve sonra onun daha yücenin tek aracı olduğunu söyler. Bu düşünce saçma ve toycadır. Bütün bu kaçış yollarını uydurup sonra yargıda bulunan bizzat zihnin kendisidir.

Öyleyse zihnin ne olduğunu ortaya çıkarmaya çalışacağız. Siz benim anlattıklarımın yola çıkarak onu bulamazsınız. Ben zihne dair konuşacağım ama onu sadece benim anlattıklarımın tanımayla çalışırsanız kendi zihin halinizi öğrenemezsiniz. Umarım bu noktayı anlamışsınızdır. Şimdi ben zihnin halinin güzellik olduğunu ve güzelliğı bilmeden, güzellik duygusunu tam anlamıyla idrak etmeden, güzelliğe sahip olmadan zihni asla anlayamayacağınızı söylüyorum. Bunu daha önce de söylemiş olabilirim, duymuşsunuzdur. Öyleyse ne olmaktadır? Zihin “Güzellik nedir?” diye sorar, değil mi? Sonra kendi içinizde irdelemeye başlar, güzellik duygusunu hissettirecek bir tanım yapmak için uygun kelimeleri aramaya koyulursunuz. Demek ki duyguyu uyandırmak için kelimelere bel bağlıyorsunuz, değil mi? Ben geçmişin, binlerce yıllık mazinin ürünü olan şu olağanüstü varlığı, yani zihni irdeliyorum. Hemen reenkarnasyon fikrine sarılmayın. Zihin uzun bir geçmişin ürünü, değil mi? Binlerce etkinin, geleneğin, alışkanlıkların, değişik kültürlerin ürünü. Çaresizliği ve umudu biliyor. Geçmişini biliyor, o şimdi ve geleceğini yaratıyor. Bilgiler edinmiş, bilimsel ve teknolojik bilgiler, fizik, tıp ve sayısız disiplinin bilgileri. Müthiş icatlar yapabiliyor. Ayrıca kendisinin ötesini sorgulayabiliyor, özgürlüğü araştırabiliyor ve şartlanmasından kopabiliyor. Zihin bütün bunların hepsi

ve daha fazlası. Şayet zihin kendinin, olağanüstü karmaşıklığının farkına varmayıp sadece ayrıntılara, tekilliklere odaklanırsa bütünü yıkar.

Umarım beni dikkatle dinliyorsunuzdur, çünkü eğer doğru düzgün dinlemiyorsanız buradan çıkarken “Bu adam neden bahsediyor yahu?” dersiniz. Öte yandan şayet layıkıyla dinlerseniz zihnin ne muazzam bir şey olduğunu keşfedersiniz. Bu daha sonra yapılacak bir şey değil, dinlemenin seyri içinde zihni keşfedeceksiniz. Zihnin fevkalade bir şey olduğunu söylemekle bunu kendi başınıza keşfetmek arasında büyük bir fark vardır. İki durum tamamen farklıdır. “Açlığı biliyorum” dediğinizde onu doğrudan deneyimlemiştinizdir, ama hiç açlık çekmemiş bir adam da “Açlığı biliyorum” diyebilir. İki biliş hali bütünüyle farklıdır. Biri doğrudan deneyimdir, diğeryse tarif edici bilgidir.

Öyleyse şaşırtıcı ölçüde karmaşık zihnin niteliğini, enginliğini, genişliğini doğrudan deneyimleyebilir misiniz? O avukatın zihni, başkanın zihni veya aşçının zihni gibi özel bir şeyle sınırlı değildir, her şeye şamildir; o, avukat, başkan, aşçı, ressam, korkak, kıskanç, endişeli, hırslı, yalgın insandır, bunların hepsidir. Çevresel etkilere göre sorun çıkaran da zihindir. Bu ülkede nüfus patlaması yüzünden, kast sistemi yüzünden, açlık yüzünden işsizlik sorunu acil çözülmesi gereken önemli bir sorun haline geldi. Zihin, şu karmaşık varlık baskıdan dolayı, acil talepten dolayı sadece belli bir seviyede tepki verir ve bu seviyede sorunu çözmeyi umar. Büyük acil bir sorun olan açlıkla, savaş sorunuyla ilgilenmeyen bir adam kaçıp başka bir acil soruna eğilir. Fakat ihtiyacımız olan şey zihni topyekûn keşfetmektir. Bunu yapmak için gereken de özgürlüktür, otorite değil.

Bu hususu anlamının sahiden çok önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü bu talihsiz ülkeyi mahveden şey otoritedir. “Diğer ülkeler de mahvolmuyor mu?” demeyin. Oluyorlar. Fakat siz ve ben şimdi burasıyla ilgileniyoruz ve bu ülke putperest. Burada otoriteye ve başarıya, büyük adam olmaya tapılıyor. Aşınıza yaptığınız muameleye bakın, bir de başarılı bir adama, kabine bakanına, bilgili bir kişiye, din adamına karşı davranış tarzınıza bakın. Demek ki otoriteye tapıyorsunuz ve dolayısıyla hiçbir zaman özgür değilsiniz. “Ortaya çıkarmalıyım, bakmalıyım, araştırmalıyım” diyen zihnin son değil ilk talebidir özgürlük. Zira zihnin kendini incelemesi, sorunlarını irdelemesi, sınırlarının ötesindekini araştırması için sonda değil de başta özgür olması gerekir. Eğer şimdi bunu hissederseniz, bunun gerekliliğini kavransanız hemen bir devrim gerçekleşir. Devrim özgür olduğunuzu düşündüğünüz için istediğiniz şeyi yapmanız değildir; devrim zihnin özgür olmasının gerekliliğini görmektir. O zaman zihin kölelikle, otoriteyle değil de özgürlükle kendini ayarlayabilir. Sözlerim yeterince açık mı acaba?

Gelin meseleye tekrar bakalım. Nüfus patlaması, aşırı organizasyon ve ortak iletişim yüzünden, iş kaybetme korkusu yüzünden, yükselememe yüzünden, şaşırtıcı teknolojisiyle modern uygarlığın baskıları yüzünden, savaş tehdidi, nefret ve benzeri bütün bu şeyler yüzünden zihnimiz doğal olarak karışık ve bu yüzden bir otorite arıyor: Hitlerin otoritesi, başkanın otoritesi, gurunun, kitabın veya komiserin otoritesi. İşte sizin yaptığınız bu ve dolayısıyla otoriteye bağlı, putperest insanlarsınız. El yapımı bir heykele, puta tapmıyor olabilirsiniz ama başarılı olan adama, çok şey bilen adama veya servet sahibi adama tapıyorsunuz. Bütün bunlar putperest bir zihni

işaret ediyor; aslında bir örnekle, bir kahramanla köreltilmiş bir zihindir bu. Kahraman otorite demektir ve otoriteye tapan bir zihin anlama yeteneğine sahip değildir.

Şimdi gelin şu fevkalade zihin alanına göz atalım, zihnin neler yapabileceğine bakalım. Sputnikleri, roketleri zihin yaptı. Kilisenin ve diktatörlerin yaptığı gibi dogmaları yüzünden katliamda bulunan, binlerce insanı öldüren de zihindir. Korkan zihindir. “Tanrı var mı, yok mu bilmem lazım” diyen zihindir. Bu zihni anlamak için özgürce yola koyulmalısınız. Ne var ki özgür olmak son derece güçtür, çünkü açıklığa kavuşmak isteyen zihin aynı zamanda özgür olmaktan korkar. Her şeyden önce, çoğu insan güvencede olmak istiyor, ilişkilerinde, işlerinde, düşüncelerinde, mesleğinde, uzmanlık alanında, inançlarında güvencece olmak istiyor. Kendi zihnini gözlemleyin bakalım ne görüyorsunuz: Güvencede olmak istiyorsunuz ve buna rağmen özgür olmanız gerektiğini de biliyorsunuz. Böylece bir çelişkidir gidiyor. Barış olması gerektiğini söyleyen ama buna rağmen savaş çıkarıp savaşı destekleyen zihin çelişki içinde, şizofrenik bir zihindir. Bu ülkede barıştan, şiddetsizlikten söz ediyorsunuz ve buna rağmen savaşa hazırlanıyorsunuz. Barışçıl zihin olduğu gibi şiddete eğilimli zihin de var. Dolayısıyla zihnin içinde çatışma yer alıyor.

Dolayısıyla bütün araştırmalar için, yeni bir hayat için, seziş ve kavrayış için ilk şart özgürlüktür. Ama siz özgürlüğü talep etmiyorsunuz, güvenceyi talep ediyorsunuz. Fiziksel güvence talep ettiğiniz anda onu oluşturmayı planlıyorsunuz; yani, otoritenin, diktatörlüğün, kontrolün çeşitli türlerini tesis ediyorsunuz ama aynı zamanda özgürlüğü istiyorsunuz. Böylece zihnin içinde çatışma başlıyor. Ne var ki çatış-

masının farkında olan bir zihin özgürlüğün mü yoksa güven-
cenin mi öncelikli öneme sahip olduğunu öğrenmelidir. Her
şeyden önce güvence diye bir şey var mı sahiden? Güvence-
yi istiyor olabilirsiniz ama o var mı? Olaylar güvence diye bir
şeyin olmadığını gösteriyor. Yine de zihin ona sarılıyor. Eğer
zihin önce özgürlüğü talep ederse peşinden güvence gelir,
ama siz önce güvenceyi aradığınız için asla özgür olamıyor-
sunuz ve bu nedenle her zaman farklı türlerde çatışmaya, se-
falete ve acıya duçar oluyorsunuz. Hiç kuşkusuz bütün bu
noktalar apaçık ortada.

Dolayısıyla zihnin niteliğini ve enginliğini anlamak için
özgürlüğün olması gerekir, bütün şartlanmalardan, bütün çı-
karımlardan arınmak şarttır, çünkü ancak böyle bir zihin
genç olur. Ancak genç bir zihin özgürce hareket edebilir,
araştırabilir ve masum olabilir. Ayrıca bana öyle görünüyor
ki özgürlüğün ötesinde güzelliğin takdiri yer almaktadır.
Çok azımız çevremizdeki şeylerin farkındayız. Gecenin gü-
zelliği, bir yüzün güzelliği, bir gülümsemenin güzelliği, neh-
rin güzelliği, günbatımında ışıık saçan bulutların güzelliği,
sulara yansıyan ay ışığının güzelliği; bizler bu olağanüstü gü-
zelliklerin pek farkına varmıyoruz, çünkü bizler çok duyarsız-
ız. Özgür olmak için duyarlılık şarttır. Ama bilgiyle, malu-
matla doluysanız özgür olamazsınız. Bilgiyle yüklü hiçbir zi-
hin duyarlı değildir.

Ayrıca, özgürlüğün ötesindeki diğey şey de sevgidir. Bu
kelime maalesef günümüzde saçma bir duygusallık ve sulu-
lukla bağlantılı durumda. Sevginin duygusallıkla bir ilgisi
yoktur. Sevgi serttir, berrak bir kristal olması anlamında sert-
tir. Berrak olan bir şey sert olabilir. Sevgi sizin sevgi diye dü-
şündüğünüz şey değildir. Sizinki salt duygusallık.

Eğer bu meseleye girip kavrayabilirsek özgürlük, güzellik ve sevginin keşif için esas şartlar olduğunu görebiliriz; bilgi değil, deneyim değil, inanç değil, herhangi bir organizasyona bağlı olmak değil. Hiçbir şey olmamak özgürlüğün başlangıcıdır. Dolayısıyla eğer bu meselenin içine girip kavrarsanız özgür olmadığınızı, birçok şeye bağlı olduğunuzu, bununla birlikte özgür olmayı umduğunuzu fark edersiniz. Böylece bu iki şeyin birbiriyle çeliştiğini görürsünüz.

Öyleyse zihin bir şeye neden sarıldığını sorgulamalıdır. Bu da çok çalışmayı gerektirir. Bu, işe gitmekten daha zorludur, fiziksel emekten daha çetindir, bütün bilimlerden daha fazla çaba ister. Çünkü aklı başında mütevazı zihin, ben-merkezci olmadan kendiyi meşgul olur; dolayısıyla son derece uyanık, ayık olmalıdır ve bu da her gün, her saat, her dakika gerçekten çok çalışmayı gerektirir. Bunu yapmadığımız için diktatörlerimiz, siyasetçilerimiz, gurularımız, başkanlarımız ve geri kalan o saçmalıklarımız var. Bu düzenli çalışmayı gerektirir çünkü özgürlük öyle kolay gelmez. Her şey köstekler onu, karınız, kocanız, çocuklarınız, komşularınız, Tanrı'nız, dininiz, geleneğiniz. Bütün bunlar köstek olur size ama güvence istediğiniz için bunları siz yaratmışsınız. Fakat güvence arayan bir zihin asla onu bulamaz. Şayet dünyaya şöyle bir bakarsanız güvence diye bir şeyin olmadığını görürsünüz. Koca ölür, karı ölür, çocuklar gider, her şey olabilir. Her ne kadar öyle olmasını istesek de, hayat durağan değildir. Hiçbir ilişki durağan değildir, çünkü hayat devingendir. Bu hakikati tartışmak değil de görmemiz, kavramamız, hissetmemiz gerek. O zaman araştırmaya başladığınızda bunun gerçekte bir meditasyon süreci olduğunu görürsünüz. Lakin "meditasyon" sözcüğünün büyüsüne kapılmayın. Her dü-

şüncenin farkında olmak, hangi kaynaktan doğduğunu bilmek ve amacını sezmek, işte bu meditasyondur. Bir düşünce- nin tüm içeriğini bilmek tüm zihin sürecini açığa vurur.

Şimdi eğer özgürlükten hareket ederseniz zihnin en muazzam şeylerini keşfedebilir ve ardından zihnin kendisinin topyekûn gerçeklik olduğunu fark edersiniz. Bununla zihnin gideceğı bir gerçeklik olduğunu söylemiyoruz; zihnin içinde çelişki yoksa, endişe, korku, başarılı olma arzusu yoksa o zaman bu müthiş varlık, yani zihnin kendisi tarif edilemez ve ebedi olur. Fakat zihnin tüm sürecini kavramadan ebedi olan üzerinde fikir yürütmek çocuk oyunundan öteye geçmez. Bu sizin taptığınız bilginlerin oynadıkları toyca bir oyundur. Öyleyse sizin ve benim bu meselenin gerçekten içine girmemiz iyi olur, hiçbir dramatik kahramanlığa soyunmadan, gösterişli saçmalıklara başvurmada, sadece sahip olduğumuz –aynı zamanda dünya sorunları olan– sorunları çözmeye uğraşan iki insan olarak. Kişisel sorun dünya sorunundan ayrı değildir.

Şu halde siz ve ben bu meseleye alçakgönüllülükle girersek, durumlarımızı bilip fiilen sorgularsak, o zaman onu istemeksizin, davet etmeksizin gerçekliğin, kontrol edilemez olanın, adlandırılmaz olanın, yolsuz olanın varlığını fark edersiniz. Ancak o zaman araştırmanıza devam ettiğinizde sorunlarınızı –büyük bir sorun olan açıklık da dâhil– ne kadar kolay çözebileceğinizi görürsünüz. Ama eğer zihni anlamazsanız sorunlarınızı çözemezsiniz. Öyleyse sizden ricam, gelecek buluşmamıza kadar zihninizi gözlemleyin, içine girin, sadece yapacak işiniz olmadığı zamanda değil, uyandığınız vaktten yattığınız vakte kadar anbean yapın bunu. Hizmetçinizle, karınızla, kocanızla, çocuklarınızla, patronunuzla, oto-

büs şoförüyle, taksiciyle yaptığınız konuşmaları gözlemleyin; aya, yaprağa, gökyüzüne bakışınızı yoklayın. O zaman olağanüstü bir zenginliğin var olduğunu görürsünüz, bilginin içindeki zenginlik değil, bizzat zihnin doğasının içindeki zenginlik. Ayrıca zihnin içinde cehalet de vardır. Bilgi edinmek değil de cehaleti yok etmek son derece önemlidir. Çünkü bilgi olumlayıcı iken cehaleti yok etmek olumsuzlayıcıdır. Olumsuzlayıcı yolla düşünebilen bir insan en yüksek düşünce yetisine sahiptir. Bilgi biriktirmeyen ve cehaleti yok edebilen bir zihin, böyle bir zihin masumdur ve ancak masum zihin ölçülemez olanı keşfedebilir.

MADRAS'TA İKİNCİ KONUŞMA

12 Kasım 1958

Bütün ciddi insanların zihninin niteliğinde radikal bir değişim yapmanın gereği üzerine epey düşünmüş olduklarını sanıyorum. Dünyaya şöyle bir baktığımızda insan zihninde köklü bir değişimin vuku bulmadığını görüyoruz. Hiç kuşkusuz ekonomik ve toplumsal baskılar, değişik türlerde dinsel korku, yeni icatlar ve benzeri şeylerle bir değişim gerçekleşiyor ama bu değişim her zaman yüzeysel, dışarıda ve açıkçası böyle bir değişim zihninin niteliğinde derin radikal bir değişim meydana getirmiyor. Her bir bireyin belli kavramları, idealleri takip edip basmakalıp hareket etmesi gibi toplumun da bir şablonu, belli formülleri takip ettiğini fark etmişsinizdir. Bunu sadece kendi içinde ve toplumda değil, tüm ilişkilerinizde fark etmişsinizdir ve dış ile iç arasındaki etkileşimin çürüme meydana getirmemesi için derin, kalıcı, birleşik bir değişimi nasıl gerçekleştireceğinizi düşünmüş olmalısınız. “İç” derken gizemli bir şeyden söz etmiyorum.

Söz ettiğim şey zihninin içsel niteliğidir, zihninin hayal ettiği ve varsaydığı içsel öğeler değil. Bütün toplumsal ve beşeri varoluş, iç ile dış arasında sürekli dalgalanan ve değişim geçiren bu karşılıklı ilişkiye dayanır. Ben de çok önemli olduğu için radikal bir değişim imkânından söz edeceğim. Her şeyden önce bizler sosyal varlıklarız ve eylemde bulunarak yaşı-

yoruz. Hayat eylemdir. İnsan sadece oturup fikir yürütemez; ayrıca yozlaşmayla da hayata devam edemeyiz, çünkü bildiğimiz gibi, bu içimizdeki çelişkiyi ve bitmeyen eziyeti ve didinmeyi körükler.

Öyleyse zihin nasıl değişecek? Bilincin sadece üst katmanlarında değil, ayrıca derin katmanlarında da yerleşik bir şablona uymayan radikal bir değişim nasıl gerçekleştirilecek? Bir şablonu takip etmek hiç de değişim değildir; bu, olanın sadece biraz değişmiş halde devam etmesidir, hepsi o kadar. İnsan bilincin niteliğini, özünü bütünüyle nasıl değiştirecek? Bu konuyu hiç düşündünüz mü bilmiyorum, yoksa sadece sosyal ve ekonomik devrimin, her yeni icadın meydana getirdiği dışsal değişimlerle mi ilgilendiniz? Eğer bilincin, zihnin niteliğinin topyekûn değişimiyle ilgileniyorsak, o zaman negatif (değillemeci) düşünme tarzına sahip olmalıyız, sözümüne pozitif (olumlamacı) düşünme tarzına değil. Pozitif düşünme tarzı bir formülü, bir çıkarımı takip etmektir sadece ve bu tarz düşünme kısıtlıdır, şartlandırılmıştır.

Umarım sadece işitmiyor, ayrıca dinliyorsunuzdur, çünkü oldukça zor bir meseleye gireceğim ve umarım birlikte yol alabiliriz. Fakat eğer siz dinlemeyip sadece duyarsanız o zaman sözel düzeyde kalırsınız ve sözcükler gereğinden fazla önem kazanır. Sözcükler bir şeyi aktarmanın aracıdır sadece. Öyleyse umarım salt fikirleri anlama arzusuyla yetinmeden beni dinlersiniz. Benim fikirlerim yok, çünkü fikirler en aptalca şeylerdir; onların bir özü, gerçekliği yoktur, salt sözcüklerden ibarettirler. Öyleyse umarım sorunu görmeye çalışma duygusuyla beni dinliyorsunuzdur, sadece görmek, anlamaya veya çözmeye çalışmadan; sahip olduğumuz bu fevkalade karmaşık sorunu, bilinçte, zihinde topyekûn bir değişime nasıl yol açılacağı meselesini görmek.

Az evvel dediğim gibi negatif (değillemeci) düşünme en üst düşünme tarzıdır. Bizler hiç negatif düşünmeyiz, sadece pozitif düşünürüz. Yani bizler bir çıkarımdan başka bir çıkarıma, bir kalıptan başka bir kalıba, bir sistemden başka bir sisteme geçeriz; falanca veya filanca olmalıyım, erdemli hale gelmeliyim, bu ya da şu yolu izlemeliyim, belli disiplinleri uygulamalıyım deriz. Pozitif düşünme tarzı her zaman bizim şartlanmış zihnimizin oyuklarında gerçekleşir –umarım kendi zihniniz, kendi düşüncenizi gözlemliyorsunuzdur– ve bu tarz düşünme zihninin daha fazla sınırlandırılmasına, daha fazla daralmasına, eylemin zayıflamasına yol açar; pozitif düşünme her zaman ben-merkezci etkinliği pekiştirir. Oysa negatif düşünme tarzı tamamen farklı bir şeydir, pozitif düşünme tarzının zıddı değildir o. Her zaman ben-merkezci etkinliğe yol açan pozitif düşünme tarzının sınırlamalarını anlayabilirsem, sadece lafta veya teoride anlamakla yetinmeyip insan düşünüşünün tüm sürecini kavrayabilirsem o zaman negatif düşünme içinde yeni bir uyanış gerçekleşir.

Çoğumuz bir şeye bağlıyız; mala mülke, bir kişiye, bir fikre, bir inanca, bir deneyime. Ailenize bağlısınız, sanınıza, mesleğinize, gurunuz, buna veya şuna bağlısınız. Bu bağlılık daima acıyı ve çatışmayı körüklüyor, çünkü bağlandığınız şey elbette sürekli değişiyor. Fakat siz değişim istemezsiniz, bağlandığınız şeye sarılıp kalırsınız. Dolayısıyla bağlanmanın acıyı, kederi, ıstırapı artırdığını fark edince kopmaya çalışırsınız. Hiç kuşkusuz hem bağlanma hem de kopuş pozitif düşünme biçimleridir. Kopuş bağlanmanın değillenmesi değildir, o sadece farklı bir sözel kılıfta bağlanmanın devam etmesidir. Fark ettiyseniz zihinsel süreç tamamen aynıdır. Örneğin ben karıma bağlanmışım diyelim. Bunda acı, ıstırap, kıskançlık, hüsrana ve bütün bunlardan kaçış söz konusudur.

Dolayısıyla ben “Bundan kopmalıyım, gayrı şahsi bir şekilde sevmeliyim” deriz, bu her ne demekse. “Sınırsız sevmeliyim” deriz ve kopuşu gerçekleştirmeye çalışırız. Fakat eyleminin bağlanmanın veya kopuşun içindeki merkezi tamamen aynıdır. Dolayısıyla pozitif diye adlandırdığımız düşünme tarzımız zıtların bir çatışmasıdır veya yine bir zıddı yaratan bir senteze kaçma çabasıdır. Sözgelimi komünizmi ele alalım. O kapitalizmin antitezidir ve komünistler mücadeleyle sonunda bir sentez yaratmayı umarlar, çünkü zıtların çatışmasından doğan sentez yeni bir antitez yaratacaktır. Sadece dışsal, toplumda alanda değil, ayrıca içimizde de süren bu sürece bizler pozitif düşünme diyoruz.

Şimdi bütün bu süreci anlarsak, sadece zihnen değil ayrıca fiilen anlarsak, o zaman yeni bir düşünme tarzının varlık kazandığını görürüz. Bu, pozitif süreçle ilgisi olmayan negatif süreçtir. Pozitif düşünme tarzı toyluğa, şartlanmış ve şekillenmiş bir zihne yol açar ve hepimizin yaşadığı şey tam da budur. Farklı bir dünya yaratmak için mutlu olmayı, hakikati, Tanrı’yı istediğinizi söylediğinizde, bunu hep pozitif düşünme tarzıyla söylüyorsunuz; yani istenen sonucu üretecek bir sistemi takip ederek. Oysa sonuç hep baştan bilindiğinden başka bir sebebe dönüşür. Sebep ve sonuç iki farklı şey değildir. Bugünün sonucu yarının sebebi olacaktır. Bir sonuçtan ayırık bir sebep yoktur; sebep ve sonuç bağlantılıdır. Sebep-sonuç yasası diye bir şey yoktur; yani aslında bizim karma dediğimiz şey yoktur. Bize göre karma öncesinde sebebi olan bir sonuçtur, ama sebeple sonuç arasında zaman vardır ve bu zaman içinde bir sürü değişim olur, dolayısıyla sonuç aynı kalmaz. Sonuç başka bir sebep üretir ki o sebep de asla önceki sonucun salt sonucu olmaz. “Ben karmaya inanmıyorum” demeyin; mesele bu değildir. Karma çok basitçe eylem ve

–sebeup yaratan– sonuç demektir. Bir mango tohumu ektiğinizde o mango ağacı verir ama insan zihni böyle değildir. İnsan zihni kendi içinde dönüşüm, ani kavrayış gerçekleştirebilir ki bu da her zaman sebepten bir kopuştur.

Dolayısıyla negatif düşünme tarzı kalıplarla düşünmek değildir, çünkü kalıplar insan zihninin manipüle edebileceği, kontrol edebileceği ve değiştirebileceği bir sonucu üreten sebebi işaret eder. Bu süreci hepimiz iyi biliyoruz. Size aktarmaya çalıştığımız şey nedensellik barındırmayan negatif düşünme tarzıdır. Bu size çok saçma gelebilir, ama meseleye girdiğimizde anlayacaksınız. Biz ona farklı yaklaşacağız.

Çoğumuz hoşnutsuzuz, değil mi? İşimizden, karımızdan, kocamızdan, çocuklarımızdan, komşlarımızdan veya toplumdan hoşnut değiliz. Mevki istiyorum, para istiyorum, sevgi istiyorum. Bunları biliyoruz. Bir şeyden hoşnutsuz olmak pozitif bir şeydir, ama kendi başına hoşnutsuzluk negatif bir şeydir. Açıklayacağım. Hoşnutsuz olduğumda fiilen ne olur? Eğer işimden veya kendimden memnun değilsem ne olur? Beni hoşnut edecek başka şeyler ararım. Dolayısıyla hoşnutsuzluk tatmin edici bir şey bulana kadar kanalize edilir ve o şeyi bulduğunda da snp gider. Bizim pozitif eylem dediğimiz şey budur: Bizi mutlu edecek bir şey bulmak. Fakat asıl hoşnutluğun –bir şeyden hoşnutsuz olmanın değil, hoşnutsuzluğun kendisinin– ateşi olmayınca hayatın anlamı olmaz.

şahane bir işiniz, olağanüstü bir beyniniz, diplomanız olabilir ve tartışabilir, büyük sözleri alıntılayabilirsiniz ama hoşnutsuzluğunuz zekânın şeklini alır sadece ve orada tamamen steril hale gelirsiniz. Hoşnutsuzlukla yola koyuldunuz ve belki de okulda çok iyiydiniz, ama yaşınız ilerledikçe bu hoşnutsuzluk zekâ veya bir teknik form içinde giderilir ve orada tatmin olursunuz, çünkü kapasiteye sahip olduğunuzu ve

onu hayata geçirebileceğınızı hissedersiniz. Yine bu da pozitif düşünme tarzıdır.

Öte yandan negatif düşünme tarzı hoşnutsuzluk hali içinde olmak demektir ve böyle bir zihin çok rahatsız bir zihindir. Tatmin olmadığı gibi tatmin de aramaz, çünkü tatminin hepimizin peşinde olduğu pozitif eyleme yol açtığını bilir. Bir tatmin yolu bulmak son kertede ölü olmak demektir. Sizin istediğiniz de bu; siz buna zihin huzuru diyorsunuz ve “Tanrı aşkına, bu dünyada huzurla ölebileceğim bir köşe ver bana” diyorsunuz. Demek ki pozitif eylem her zaman ölüme götürür. Eğer bunu kavrayabilerseniz negatif düşünme tarzının işlemeye başladığını fark edersiniz. Dolayısıyla negatif düşünme tarzı asla bir çıkarımla başlamaz, çünkü insan çıkarımın nereye götürdüğünü görür. Dolayısıyla negatif düşünme tarzı hoşnutsuzluk –bir şeyden hoşnutsuz olmak değil, hoşnutsuzluğun kendisi– vasfını sürdürmek, canlı tutmaktır.

Lütfen sözel düzeye takılıp kalmayın, meselenin aslını görün. Nitekim pozitif düşünme tarzının şartlanmış bir düşünme olduğunu ve içinde değişimi barındırmadığını kavramamız gerekiyor; küçük çaplı değişimi barındırabilir ama radikal dönüşümü barındırmaz. Radikal dönüşüm ancak bizim bağıllık ve hoşnutsuzlukla ilişkisi içinde gördüğümüz negatif düşünme tarzında yer alır. Pozitif düşünme sadece körelmiş bir zihin doğurur; duyarsız bir zihin, yani algılayamayan bir zihin, sadece kendi güvencesi açısından düşünen bir zihin; ya bireyin güvencesi veya ailenin, grubun veya toplumun güvencesi açısından düşünen bir zihin ki siz bunu dünya politikasında apaçık görebilirsiniz.

Her şeyden önce dünya bizim, sizin ve benim. Muhteşem, çok güzel, çok zengin olan bu dünya, üzerinde mutlu yaşayalım, İngiltere, Almanya, Rusya, Hindistan ve falanca yerler

diye farklı bölgelere bölünmeden yaşayalım diye var. Buna rağmen bölünmeyi sürdürmek için kavga edip duruyoruz. Hiç kimse bütün bu dünyaya bize ait diye düşünmüyor, hiç kimse “Bunun için birlikte bir şeyler yapalım” demiyor. Bunun yerine pozitif düşünme dediğimiz parçalı düşünme tarzına sahibiz veya aynı ölçüde aptalca olan enternasyonalizm fikrini savunuyoruz. Eğer bu noktayı kavrayabilirsek, o zaman ister Rus zihni, ister Alman zihni, ister başka bir ülke zihni olsun fark etmez, zihin farklı bir yaklaşıma, değişik bir duyguya sahip olabilir. O zaman vatanseverlik saçmalığı olmaz; onun yerine dünya sevgisi olur; senin dünyanın, benim dünyam, senin yaşam alanın, benim yaşam alanım kavgası, çekişmesi olmaz, dünya hepimize ait olur.

Bu pozitif düşünme tarzının yıkıcı olduğunu fark edince negatif düşünme tarzı varlık sahasına çıkar. Negatif yoldan düşünmek için duyarlılığın olması gerekir; hem güzele hem de çirkine duyarlılık. Güzel dediği şeyin peşinden gidip çirkinden sakınan bir adam duyarlı değildir. Erdemsiz olanı anlamadan, sadece ondan sakınarak erdemli olmaya çalışan bir insan kesinkes duyarsızdır. Lütfen bu noktayı benimle birlikte düşünün, içinizde yoklayın, o zaman sezeceksiniz. Demek ki pisliğin, kirliliğin, yemek yeme tarzınızın, konuşma tarzınızın, düşünme tarzınızın, davranış tarzınızın bilincinde olmadan bir ağacın, bir yaprağın, durgun sulardaki bir yansımanın güzelliğini takdir etmek duyarlılık değildir.

Bu ağacın altı çok güzel, çok sessiz, hoş gölgeler ve ışık var; tam dışarıda ise bütün pisliğiyle, kiri tozuyla ve talihsiz sakinleriyle iğrenç bir köy var ama siz o köyün farkında değilsiniz. Dolayısıyla bizler daima güzeli, hakikati, Tanrı'yı istiyoruz ve ötekinden kaçıyoruz ve bu pozitif çaba ötekinin bilincinde olmadığımız sürece duyarsızlığa yol açıyor. Pozitif

tarzda dans salonları inşa etmek, dans için özel okullar açmak, bütün bu işler kişisel bir eğlenceye dönüşüyor, sadece pozitif biçimde düşünen zihni tatmin ediyor. Yaratım pozitif değildir. Yaratım bizim bildiğimiz pozitif eylemi barındırmayan bir zihin halidir.

Öyleyse ancak negatif düşünme tarzı var olduğunda radikal dönüşüm zihinde gerçekleşebilir. Önceki gün söylediğim gibi, bizim bildiğimiz düşünme hep kelimelerle veya sembollerle oluyor. Kelimesiz düşünmenin söz konusu olduğunu hiç fark ettiniz mi bilmiyorum, ama bu düşünme biçimi de pozitif kelimenin sonucudur. Bunu açıklayacağım. Siz her zaman kelimelerle, sembollerle düşünüyorsunuz, değil mi?

Lütfen bakın. Kelime, sembol, düşünce için çok önemli hale geliyor. Kelime bütün düşüncelerimizin temelidir; hafıza yoluyla bir ilinti var ve hafıza bir resim, bir kelimedir ve bundan dola çıkarak yine sembollerle, kelimelerle düşünüyoruz. Tek bildiğimiz bu ve ayrıca eğer çok uyanık, çok bilinçli iseniz kelimesiz, sembolsüz düşünmenin söz konusu olduğunu fark edebilirsiniz. Buna örnek vermeyeceğim, çünkü o zaman dağılırsınız, öyleyse lütfen manayı kavrayın. Çünkü negatif düşünme tarzı kelimelerle düşünmeyle ilintili değildir. Bunu kavrayamadığınız sürece peşinden gelecekleri de kavrayamazsınız. Ben sesli düşünüyorum; Bunu evde tasarlayıp sonra anlatmak için buraya gelmedim. Öyleyse lütfen bu noktayı iyi kavrayın, sadece sözde veya farazi değil, fiilen şu hususu deneyimleyin: Düşünce sembollerle, kelimelerle işler ve ayrıca düşünce kelimesiz ve sembolsüz de işler. Fakat bunlar pozitif düşünme biçimleridir, çünkü bu düşünme biçimleri zıtların alanı içindedir. Başka bir şekilde ifade edeyim.

Zihninizi gözlemlemişsinizdir, ne kadar başıboş olduğunı, her yerde dolaştığını, düşüncelerin ardı ardına sökün et-

tiğini fark etmişsinizdir. Bir düşünceyi irdelediğinizde, bir başkası araya girer. Dolayısıyla zihin bu devinimle, düşünce-
nin müdahalesiyle doludur. Zihin her zaman düşünceyle
meşguldür. Düşünce zihnin aracıdır, dolayısıyla zihin asla
dingin değildir. Şimdi hemen “Zihnimi nasıl dinginleştirebi-
lirim?” diye sormayın. Bu çok toyca, ahmakça olur, çünkü yi-
ne bir kalıbı pozitif tarzda takip etmeyi işaret eder. Öyleyse
zihin hafıza yoluyla, çağrışım yoluyla hiç bitmeyen düşünce
üretme etkinliğinin farkına vardığında bu etkinlikten kendi-
ni arındıramaz mı? Nasıl olacak diye sormayın, dinleyin sa-
dece, çünkü anlayış anlıktır; sonunda zihninizi düşünceden
boşaltacağınız bir süreç değildir. Eğer pozitif, yıkıcı yolu, zih-
nin düşünce üretip o düşüncenin kontrolüne girmesini ve ar-
dından ondan arınmaya çalışmasını görürseniz, eğer bunun
hakikatini veya yanlışlığını görebilirsanız o zaman zihnin
kendini kendinden, sınırlamalarından, ego-merkezciliğin-
den, ben-merkezi etkinliklerinden arındırabileceğini de görebilirsiniz. Lütfen beni biraz daha dinleyin.

Zihin sürekli aktiftir, düşünce üretip onu kontrol eder. Bu-
nu fark edip “Dingin, sakın olmalıyım” der ama bu genellikle
kontrolle dinginleşmek anlamına gelir ki bu da pozitif, yı-
kıcı ve sınırlayıcıdır. Ne var ki biraz daha ilerlerseniz zihnin
düşüncelerini boşaltabileceğini, kendini geçmişten arındıra-
bileceğini, geçmişin yükünden kurtulabileceğini fark edebi-
lirsiniz. Bu demek değil ki anılar artık zihinde yok, elbette
varlar ama artık zihni kontrol etmezler veya şekillendirmez-
ler. İmdi, işte bu da pozitif düşünme tarzıdır. Bunun yanlışlı-
ğını idrak ederseniz, zihin kesinlikle daha ileriye gider, yani
artık düşüncenin kölesi olmaz, ne isterse onu düşünebilir.

Bu konuyu nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum. Daha önce
de dediğim gibi, ben sesli düşünüyorum ve farklı anlatım bi-

çimlerine başvurmayı denediğimde beni affedin. Düşüncenin kölesi olmadan düşünmeyi hiç denediniz mi bilmiyorum. Çoğumuza göre zihin düşüncenin kölesidir; düşüncenin, çelişik düşüncenin peşinden gider. Eğer bunu algılayıp zihni boşaltırsanız, o zaman zihin anılarla ilintili düşüncelerden bağımsız düşünebilir ve biraz daha ilerlediğinizde anılardan arınmış özgür –köleliğin zıttı anlamında değil, kendi başına özgür– zihnin negatif yoldan düşünebildiğini fark edersiniz. O zaman sistemlerden, formüllerden, varsayımlardan, anılarla bağlantılı düşüncelerden, deneyimlerden tamamen arınmış zihnin bambaşka bir hale ulaştığını ve içinde doluluktan değil boşluktan doğan bir eylemin var olduğunu görürsünüz.

Gördüğünüz gibi, bizler şimdi dolu zihinlerle, kalabalık zihinlerle, sürekli aktif zihinlerle hareket ediyoruz; çelişki içinde didinip duran, ayarlama yapan, hırslı, başkalarını çekemeyen, kıskanç, gaddar zihinlerle hareket ediyoruz. Dinliyor musunuz beni? Biz bu seviyede yaşıyoruz. Dopdolu zihin eyleme geçiyor. Bu eylem asla yeni bir zihni, yeni bir zihinsel vasfı, taze bir zihni, masum bir zihni üretmez ve ancak lekesiz, taze bir zihin yaratabilir, yani yaratım hali içinde olabilir. Zihin bunu gördüğünde ve kendini boşaltabildiğinde, o zaman bu boşluktan doğan eylem hakiki, olumlu, yaratıcı bir eylem olur, çünkü boşluktan doğmuştur. Eğer resim yapmışsanız, şiir yazmışsanız veya şarkı bestelemişseniz o derin hissin hiçlikten, boşluktan geldiğini sezmişsinizdir. Fakat kalabalık bir zihin bu hiçliği asla hissedemez ve dolayısıyla hiçbir zaman duyarlı olamaz.

İnsan zihnin niteliğinde radikal bir değişimin gerçekleşebileceğini fark edebilir ki bu şimdi kesinlikle elzemdir, çünkü günümüz toplumu ölü bir toplum, çeşitli pansumanlarla kendini yeniliyor ve didinip duruyor. Eğer siz bir birey olarak

kökten, esaslı, derinlikli değişecekseniz ve dolayısıyla toplumu da bu minvalde değiştirecekseniz, anlattığım her şeyin gerçekleşmesi şart. O zaman güzellik farklı bir anlam kazanır, çirkinlik de öyle, çünkü güzel çirkinin zıttı değildir. Çirkin bir yüz güzel olabilir. Ama böyle bir güzelliği çirkinlikten sakınan bir zihin algılayamaz.

Öyleyse eğer gerçekten dinlediyseniz ve bir şey yapmaya yeltenmediyseniz –çünkü ne yaparsanız yapın güya pozitif ve dolayısıyla yıkıcı olacaktır– bu yeterlidir. Sevimli bir şeyi görüp onu öylece bırakmak, ele geçirmeye, eve götürmeye ve düşünceyle parlatmaya çalışmadan. Eğer ikna yoluyla değil, sözcüklerle değil, benim etkimle değil de kendi başınıza kavradıysanız, boş olan zihnin olağanüstü vasfını, güzelliği hissettiyseniz, o zaman bu boşluktan yeni bir doğuş vuku bulur.

İşte ihtiyacımız olan şey de bu yeni doğuştur, *Mahabara-ta'*ya,* *Ramayana'*ya,** Marx'a, Engels'e ya da reenkarnasyona geri dönüş değil. Sırf yaratıcı olmak isteyen zihin veya silik zihin değil, sahiden yaratıcı olan zihin boş zihindir. Ancak boş zihin bütün bu anlattıklarımı, kendini saikinden arındıran düşüncenin olağanüstü sürecini kavrayabilir. O zaman etkile-nim, şartlar, kültür veya toplumun yol açmadığı köklü, derin bir değişimin var olduğunu görebilirsiniz. İşte bu zihin yeni bir toplumu yaratacaktır. O yeni toplumu yarattığı anda o toplum daha şimdiden bozulma içinde olacaktır. Bütün toplumlar bozulma içindedir, çünkü yaratılmış şey hep ölüme doğru gider. Bu nedenle hiçbir toplumun, hiçbir geleneğin, hiçbir bilginin kalıcı olmadığını fark edince boş zihnin yaratıcı olduğunu, bir yaratım hali içinde olduğunu fark edebiliriz.

* Mahabara-ta: Hindistan'ın ulusal destanı. (Çev. n.)

** Ramayana: Bir Hint destanıdır. (Çev. n.)

BOMBAY'DA BİRİNCİ KONUŞMA

28 Aralık 1958

Bu son konuşma olacak ve her birinizin dinlediklerinizden ne çıkardığınızı değil de, sahiden ne ölçüde içinizin derinliklerine nüfuz edip kendi başınıza bir şeyler keşfedebildiğinizi merak ediyorum. Burada önemli olan husus ne söylendiği veya sayılacağı değil, her birimizin bu içtenlikli girişimle zihnin olağanüstü karmaşık sürecini ne ölçüde açığa çıkarabildiği, her birimizin bilincin işleyişini keşfetmede ne kadar mesafe kat ettiği, her birimizin burada konuşulanları kendi başına ne ölçüde deneyimleyebildiğidir. Bana öyle geliyor ki sırf sözcükleri veya okuduğunuz şeyleri tekrarlamak zihni durağanlaştırıp köreltmekten öteye geçmez. İçten bir zihin ne kutsal din kitaplarını, ne de Marx, kapitalizm, sosyalizm ya da psikoloji üzerine son yazılanları tekrarlayıp duran bir zihindir. Salt tekrar zihni doğrudan deneyime açmaz. Doğrudan deneyimle, doğrudan anlayışla ve doğrudan bilgiyle konuşmak oldukça farklı bir şeydir, çünkü o zaman insanın düşünüp hissedebileceği özgünlük ve derinlik hâsıl olur. Ezberindeki veya öğrendiği, okuduğu ve duyduğu şeyleri tekrar edip duran kişi ciddi bir kişi değildir. Keza kuramsal, soyut düşünceye dalmış kişi de ciddi değildir. İçten bir insan hiç kuşkusuz kendinin derinliklerine inebilen, kendi acılarını ve zavallılığını görebilen, açığa,

yozlaşmaya, savaşlara ve adaletsizliğe duyarlı bir insandır ve dışarıyı gözlemlemekten başlayarak içini keşfe çıkar. Böyle bir insan içten bir insandır; sırf açıklamalarla yetinen, sürekli başkalarından alıntı yapan, teori peşinde koşan veya hayatın amacını arayan bir insan içten değildir. Hayatın amacını arayan insan kendi varoluşuna bir anlam katmak istiyordur. Sadece ve onun verdiği anlam kendi şartlanmasına bağlı olacaktır. Günlük olayları ve ilişkileri, gündelik etkinlikleri ve sorunları gözlemlemek yoluyla zihin sorgulamaya başlar, kendi içine daha fazla dalar ve saklı olanları ortaya çıkarır. Çünkü her şeyden önce özde köklü değişimin gerçekteşmesi gereken yer zihindir. Savaşlara son vermek gibi sayısız dışsal değişim kesinlikle gerekli olsa da tek radikal değişim içte olur.

Demek ki başlıca sorunlarımızdan biri insanı neyin değiştireceğidir. Geleneksel, şartlanmış, acı çeken, kıskanç, hırslı zihni bütün bunlardan arındırıp taze, yeni, açık bir zihin haline getirecek olan nedir? Şayet baskıdan –yeni icatların, yasaların, evrimin ailenin vb. baskısı– dolayı değişirseniz, bir yönelimi olan böyle bir değişim kesinlikle değişim değildir. Bu tarz değişim salt bir ayarlamadır, yasalara veya bir hayat tarzına uyum sağlamaktır ve eğer kendi içinde gözlemlemişseniz, zorlama, endişe yoluyla değişimin önceden olanların biraz değişmiş halde devamıdır. Bir insanı bütünüyle değiştirecek şeyin ne olduğunu anlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Teknolojik bilgi kesinlikle içsel bir dönüşüme yol açmaz; bakış açımızı değiştirebilir ama mücadeleyi değil de aydınlanmayı, aktif zekâyı barındıran içsel bir dönüşümü doğuramaz.

Sizi değiştiren şeyin ne olduğunu kendinize hiç sordunuz mu? Elbette doktor size sigara içmeye devam ederseniz kan-

ser olursunuz dediğinde, korkudan dolayı sigarayı bırakabilirsiniz. Korkunun baskısı veya ödül vaadi size bir etkinliği bırakırabilir, ama bu gerçek bir değişim midir? Eğer baskı yoluyla, korku yoluyla değişiyorsanız, uyum sağlıyorsanız, alışıyorsanız, bu hiç de dönüşüm değildir, var olan şeyin farklı bir kılıfta devamıdır sadece. Öyleyse sizi gerçekten dönüştürecek olan nedir? Bence böyle bir dönüşüm çabalamayla, mücadeleyle, ödül veya ceza baskısıyla gerçekleşmez, aniden, kendiliğinden gerçekleşir ve bütünün algısını, idrakini taşır.

Bu meseleye gireceğim, ama daha önce de söylediğim gibi, sadece sözcükleri dinlemek söylenenleri anlamanıza yardım etmez. İnsan hayatını bütünüyle görmelidir, sadece bir kısmını değil; insan varoluşun bütün derinliğini görüp hissetmelidir ve böyle bir anlayış oluştuğunda bu halde tam bir değişim, bütüncül bir dönüşüm gerçekleşir. Şimdi biz parça parça değişiyoruz, kıskançlığı kontrol ediyoruz, sigarayı bırakıyoruz, diyet yapıyoruz, biraz değişmek için şu veya bu gruba katılıyoruz, ama bunların hepsi bütünle ilişkisi olmayan parçalardır. Bütünü anlamakla ilintisiz olan bu etkinlik hiç kuşkusuz değişik türlerde arızaya, çelişkiye ve gerilime yol açabilir. Demek ki sorunumuz hayatın bütününe nasıl göreceğimiz, nasıl anlayacağımız ve nasıl hissedeceğimiz, onunla nasıl sahiden birlikte olup parçalı değil de bütünlüklü hareket edebileceğimizdir.

Farklı bir şekilde ifade edeyim. Kendi içinizde hiç fark ettiniz mi bilmiyorum ama çoğumuz bir çelişki hali içindeyiz, değil mi? Bir şeyi düşünüp başka bir şeyi yapıyorsunuz, bir şeyi hissedip bir an sonra onu inkâr ediyorsunuz, sadece birey olarak değil, grup olarak, soy olarak. Barış içinde yaşamalıyız deyip şiddetsizlikten söz ediyorsunuz ama içten içe dai-

ma şiddete eğilimlisiniz, polisiniz, ordunuz, bombalarınız, donanmanız falan var. Dolayısıyla hem içimizde hem de dışımızda çelişki var. Çelişki ne kadar büyük olursa gerilim de o kadar artıyor ve gerilim nihayetinde nevrotik eyleme ve dolayısıyla dengesiz bir zihne yol açıyor. Çoğumuz bir kendiyle çelişme hali içinde olduğumuzdan, daima gerilim ve gerginlik içindeyiz ve bu gerilimden dengesiz etkinlik doğuyor. İnsan çelişkinin bu gerilimini anladığında, o zaman iki zıt kutbu, örneğın nefretle sevgiyi birleştirmeye çalışır ve sizin şiddetsizlik dediğınız tarınmayan bir şeyi üretir sadece. Fakat asıl mesele zihnın kendi içinde çelişkide olduğı gerçeğini görmek ve zıtlardan birini güçlendirerek çelişkiyi ortadan kaldırmaya çalışmamak.

Öyleyse zihnın bir kendiyle çelişme hali içinde olduğunu gördüğünüzde ve bunun stres ve gerilimini –acıyı, ıstırabı, sefaleti ve mücadeleyi– bildiğinizde, bir çelişki hali içindeki zihnın bütün sürecini kavrayıp algıladığınızda, o zaman böyle külli bir anlayış oldukça farklı bir hal ve oldukça farklı bir etkinlik doğurur. Her şeyden önce bütünü, engin gökyüzünü dar bir pencereden algıladığınızda, görüşünüz kesinlikle engin semayla ilintisiz olur. Aynı şekilde, öz-çelişkiden doğan eylem çok sınırlıdır, sadece acı ve ıstıraba yol açar. Umarım bu bütünlük hissini açıkça ifade edebiliyordumdur. Hindistan'ın özelliğini, bütün dünyanın özelliğini hissetmek, ama bir Parsi,* bir Hindu, bir Müslüman olarak değıl, bir sosyalist, bir komünist, bir kapitalist olarak değıl, bir Rus, bir İngiliz, bir Alman veya bir Amerikan olarak değıl; insanın bütün acısını, yılgınlıklarını, çelişkilerini, sefil sınırlı varoluşunu, özlemlerini hissetmek zihnın topyekûn dönüşümünü doğuracaktır.

* Parsi: İran'dan Hindistan'a göç etmiş olan Zerdüştlardan biri. (Çev. n.)

Farklı bir şekilde ifade edeyim. Devletler, toplumlar, her tür baskı ve propaganda etkinliği değişmeniz gerektiğini söyler. Fakat değişime karşı sürekli bir direnç söz konusudur, dolayısıyla fiili olan ile ideal olan arasında bir çatışma var. Fiili olan ile ideal olan arasında çelişki vardır ve bizler çocukluktan mezara kadar hayatımızı fiili olan ile ideal olan arasındaki mücadeleyle geçiriyoruz, bir şeyi hiç sonuçlandıramıyoruz, bağlılığı bitiremiyoruz, sürekli kopmaya çalışıyoruz. Bağlılıkta acı olduğu için kopmaya çalışıyoruz. O zaman kendinizi nasıl uzaklaştıracaksınız meselesi gündeme geliyor ve bu da kafanızdaki bir sistemi hayata geçirmenize yol açıyor ki bu da tamamen aptalcadır.

Öte yandan bağlılığın ve kopuşun bütün sürecini kavradığınızda, bunun içeriğini çözdüğünüzde, o zaman artık hiç bağlanmazsınız ve kopmazsınız, tamamen farklı bir hal ortaya çıkar ve zihin sahiden dönüşüm geçirir. Her şeyden önce, sizler sadece ölü şeylere bağlanıyorsunuz, çünkü bütünlüklü bir şeye, canlı bir şeye bağlanamazsınız. Karınıza, kocanıza dair imgenize bağlanıyorsunuz ve bu imge salt anıdır. Belli deneyimlerin, zevklerin, acıların anılarına bağlısınız, yani yaşayan şimdiye değil, ölü geçmişe bağlısınız, şimdi mücadele eden, didinip duran kadına veya erkeğe değil. Bağlanma açıkçası ölmüş ve ölen şeylere oluyor; evinize bağlısınız; ev canlı bir şey değildir, güvencede olma isteğinizle –ki ölüm istegidir bu– evinize hayat veriyorsunuz. Hiç kuşkusuz canlı şeylere, şimdiye değil de geçmişe, ölü olana bağlanıyorsunuz. Bunu anlamadan kopmaya çalışıyoruz. Peki, bunun anlamı nedir? Neden kopuş bu? Canlı şeyden değil, çünkü onu hiç elde etmediniz; öyleyse bir anıdan, düşündüğünüz şeyden, size acı veren bir şeyden kopmaya çalışıyorsunuz. Radi-

kal ölçüde değişmiyorsunuz. Dolayısıyla bağlanma ile kopuş arasında kalıyorsunuz.

Öte yandan eğer esaslı bir şekilde içinizi yoklarsanız ve bağlanmanızın asıl sebebini ortaya çıkarırsanız, o sebebin açıkça rahat olma, güvende olma isteğiniz olduğunu fark edersiniz. O zaman bütün o kopuş sürecini ve bu sürecin sonuçlarını da anlarsınız. Bunları tam anlamıyla anlamak kendini bilme sürecidir. Eğer kendi anlayışınızı ortaya çıkarmanın bir aracı olarak meseleye derinlemesine eğilirseniz, o zaman tepki veren zekâyı keşfedersiniz; ayrıca değişimin değil de dönüşümün gerçekleştiğini fark edersiniz. Çoğu ciddi insan bütün tasaları, savaşları ve yozlaşmaları doğuran bu dünyaya baktığında zihni mekanik bir varlık değil de hep yeni, genç, dinç kılmanın bir yolunu veya aracını arıyor. Fakat eğer sürekli çatışma içindeyseniz böyle dinç bir zihne sahip olamazsınız. şimdiye değin hep çatışmayı bir yaşam tarzı olarak kabul ettiniz, değil mi? Fakat tüm mücadele sürecini kavramaya başladığınızda, fiili bir dönüşümün olduğunu ve zihnin artık mücadele çarkına yakalanmadığını görürsünüz.

Sorunu farklı bir şekilde ifade edeyim, beyler. Basit olmak gerek, ama çoğumuza göre basitlik sadece dışsal şeylerle ifade edilebilir. Sadece birkaç şeye, bir peştamala sahip olduğunuzda sade, erdemli ve dindar olduğunuzu sanıyorsunuz. Peştamal ne zihnin basitliğinin bir sembolüdür, ne de hayatın müthiş zenginliğinin, canlılığının, güzelliğinin anlaşıldığına işaret eder. Siz bütün bunları bir peştamala indirgersiniz, ama bu basitlik değildir. Bilgiyle, malumatla yüklü bir zihin de basit bir zihin değildir; bilgisayarlar size hemen hemen her şeyi aktarabilirler ama bu salt mekanik bir tepkidir. Keza sürekli arayış halinde olan, isteyen, koşuşturan, arzuya yanan bir zihin basit bir zihin değildir. Lütfen bütün söyle-

diklerimi dinleyin beyler, iyice öğrenin, çünkü eğer gerçekten sözlerime kulak verirsiniz bundan gerçek basitliğin doğduğunu görebilirsiniz. Ancak önce basitliğin ne olmadığını anlamanız gerek ve hiç kuşkusuz ritüele takılmış, sürekli Tanrı'nın adını tekrarlayan ve güya iyilik yapan adam da basit bir adam değildir.

Öyleyse nedir basitlik? Basit zihin kendini dönüştüren zihindir, basit zihin dönüşümün sonucudur. "Basit olmalıyım" diyen bir zihin ahmak bir zihindir, ama kendi yanılsamalarının, endişelerinin, yanılgılarının, özlemlerinin ve arzularının bilincinde olan bir zihin, böyle bir zihin basittir. Bunun tamamen farkında olmak, tıpkı bir ağacın veya gökyüzünün farkında olmak gibi, olağanüstü basitliği doğurur. "Basitlik" sözcüğünü masumiyeti, berraklığı, kendini bırakan bir zihni kastetmek için kullanıyorum. Hesap yapan, erdemli olmaya çalışan, sürekli ulaşmaya çalıştığı bir hedefi olan bir zihin, böyle bir zihin kendini bırakamaz. Benliğin kendini bütünüyle bırakmasından basitlik doğar ve yanılsamaların, hayallerin, mitlerin, zihnin dürtülerinin ve taleplerinin tam anlamıyla farkına varmak kendini bilmektir. Olması gereken değil de olan varoluşu tamamen anlamak kendini bilmektir.

Fakat basitliğin bu güzelliği benlik bırakılmadığı sürece gerçekleşmez ve bırakmak demek bütün şartlanmalardan arınmak demektir, tıpkı ölü bir yaprağın ağaçtan düşmesi gibi ve yeterince hevesli değilseniz bir şeye ölü gibi kayıtsız kalamazsınız. Ölmek demek onun ötesinde hiçbir şeyin olmadığı bir noktaya veya hale ermek demektir; tüm kurnazca oyunlar ve varsayımlarla ne yaparsanız yapın daha fazla ilerleyemediğiniz bir zihin halidir ölüm. Bu halde ne çaresizlik ne de umut vardır ve tüm arayış sona ermiştir. Tam bir ölüm

gerçekleşir ve geçmişe bir ölü gibi tamamen kayıtsız kalmazsanız nasıl öğrenebilirsiniz? Her zaman geçmişin yükünü taşıırken nasıl öğrenebilirsiniz, beyler?

Geçmişten, binlerce yıllık deneyimlerden, tepkilerden ve yerinde duramayan zamanın tüm çalkantılarından nasıl kurtulacağınızı kendinize hiç sordunuz mu bilmiyorum. İnsan bütün bunlardan nasıl kurtulacak ki zihni fevkalade sakin, basit, masum olabilsin? Böyle bir durum ancak varoluşunun bütününü, ne yaptığınızı, ne düşündüğünüzü, günlük etkinliklere, işinize nasıl gömüldüğünüzü, karınızla veya kocanızla konuşma tarzınızı, sizden küçüklere davranış biçiminizi, çocuklara nasıl bir terbiye verdiğinizi kavradığınızda gerçekleşebilir. Eğer bütün bu hususlardaki tavrınızı geçici bir tepki, değiştirip ayarlayabileceğiniz bir şey olarak görürseniz hayatın bütününü anlayamamışsınız demektir.

İnsanın kendini bütünüyle kavramasında bir dönüşüm söz konusudur ve bu ani dönüşümün yerinde duramayan zamanla hiçbir ilgisi yoktur. Araştırma zaman alabilir ama dönüşüm anidir. Zaman süreciyle dönüşümü birbirine karıştırmayın. Benim söylediğim şeyle sizin duyduğunuz şey arasındaki mesafe anlamında zaman vardır. Sözcüğün titreşiminin sizin kulağınıza ulaşması zaman alır; keza gerek sinirsel tepki gerekse beyinsel tepki de zaman alır. Her ne kadar söylenen söz sizin beyninize gelene kadar zaman alsa da o sözü anladığınızda geçmişten tamamen koparsınız. Devrim dışarıdan gelmez, içten gelir ve devrim kademeli bir süreç, bir zaman meselesi değildir.

Demek ki bireyin dönüşümü ancak zihnin işleyişi tam anlamıyla kavrandığında –ki bu meditasyondur– gerçekleşebilir. İnsanın kendini anlaması kınama veya yargı barındırmayan bir gözlemlleme işlemidir; insanın kendini yargılamadan,

kontrol etmeden, düzeltmeden, ayarlamadan olduğu gibi gözlemlemesidir. Değerlendirme yapmadan kişinin kendini olduğu gibi algılaması zihne olağanüstü derinlik kazandırır ve ancak bu derinlikte dönüşüm gerçekleşir ve doğal olarak bu anlayış derinliğinden doğan eylem, ayarlamadan doğan eylemden tamamen farklıdır.

Dolayısıyla umarım bu konuşmaları sırf bilgi toplamak için, zihinsel haz almak için veya duygusal heyecana kapılmak için değil de kendinizi tanımak ve bu sayede özgürlüğe kavuşmak için dinlemişsinizdir. Zira bu konuşmaların ta başından buraya kadar zihnin fiili gündelik halinden söz ettik ve eğer bunu göz ardı edip sadece Tanrı'yla, ölüm sonrasıyla ilgilendiğinizi söylerseniz, o zaman Tanrı'nızın, "ölüm sonranızın" hiçbir değeri olmayan bir dizi spekülasyondan ibaret olduğunu fark edemezsiniz. Eğer varsa Tanrı'yı bulmak, ona bütün varlığınıza, tazeliğe yaklaşmakla mümkün olabilir; arzuyla yanıp kül olmuş, disiplinle çarpıtılıp bozulmuş, deneyimlerinin yükü altında ezilip yozlaşmış bir zihin Tanrı'yı bulamaz. Sahiden tutkulu –tutku yoğunluğu ve doluluğu ima eder– bir zihin, yalnızca böyle bir zihin ölçülemez olanı algılayabilir. Benliğinizin derinliklerine inmediğiniz sürece, ölçülemez olanı keşfedemezsiniz. Ebedi olan vardır diye tekrarlayıp durmanız çocukça bir laf salatasıdır ve ebedi olanı arayışınızın hiçbir anlamı yoktur, çünkü zihniniz onu ne algılayabilir ne de tanıyabilir. Zihnin kendini tanuması gerek, öğrendiklerinin temelini, biliş sınırlarını sorgulaması gerek; işte bu, kendini bilme sürecidir.

Şimdi ihtiyacınız olan şey hayata tümünden yeni bir yaklaşım, içsel bir devrimdir, yeni sistemler, yeni ekoller, yeni felsefeler değil. O zaman bu dönüşüm size zamanın ve zihnin sona erdiğini gösterecek. Her şeyden önce zaman hiç durul-

mayan, hiç sakinleşmeyen, sürekli devinen, hareket eden deniz gibidir ve zamana bağlı olan zihnimiz bu devinime saplanıp kalmıştır. Dolayısıyla ancak kendinizi bütünüyle anladığınızda, bilincin ve bilindişinin farkına vardığınızda, ancak o zaman sakinlik, –yaratım olan– hareketsizlik vuku bulur. Bu dinginlik eylemdir, gerçek eylem. Ne var ki biz ona hiç ulaşamıyoruz, onu hiç tanıyamıyoruz, çünkü enerjimizi, zamanımızı, çabamızı yüzeysel şeylerle harcıyoruz.

Öyleyse samimi adam kendini bilerek zamanın duvarlarını yıkan ve zihnin dingin haline ulaşan kişidir. O zaman bir imk n davet edilmeden gelir; o zaman istemeye gerek kalmadan bir gerçeklik, bir iyilik hâsıl olur. Eğer onu  zlerseniz onu elde edemezsiniz, eğer onun peşine düşerseniz onu bulamazsınız. Ancak zihin kendini bütünüyle anladığında, bütün yönleriyle tanıdığında, ortada hiçbir engel olmadan bildiği her şeye  l  gibi kayıtsız kaldığında, ancak o zaman gerçeklik varlık kazanır.

MADRAS'TA BİRİNCİ KONUŞMA

6 Aralık 1959

Zihninin neden bu kadar huzursuz, çalkantılı, hareketli olduğunu kendi başımıza öğrenmenin faydalı ve kayda değer olacağını düşünüyorum. Zihnin bir deniz gibi hep dalgalı, hiç durulmuyor, hiç sakinleşmiyor; dışarıdan bakıldığında dingin görünebilir, ama içten içe dalgalarla, gelgitlerle ve çalkantılarla doludur. Zihnin nasıl dinginleştirileceğini sormakla yetinmeden bu meseleyi derinlemesine ele almanın gerekli olduğunu düşünüyorum. Zihni dinginleştirmenin bir yolu yok. Elbette insan hap veya sakinleştirici kullanabilir ya da bir sistemi körce takip edebilir; tekrarlar, ritüelle zihni uyuşturabilir, ama uyuşmuş bir zihnin idrak edemez. Bu nedenle zihninin neden sürekli bir şeyin peşine düştüğünü, o şeyi bulsa da tatmin olmayıp başka bir şeye yöneldiği ve böylece tatminden hayal kırıklığına, hoşnutsuzluktan acıya ve hüsrana doğru sürekli yol aldığını sormak son derece önemlidir. Hepimiz bu sonsuz zevk ve acı çevriminin farkında olmalıyız.

Her şey geçip gidiyor, hiçbir şey kalıcı değil, sürekli hareket halindeyiz ve insanın özellikle içsel sükûneti yakalayabileceği bir yer yok, çünkü zihninin her kovuğu rahatsız. Zihinde lekelenmemiş bir yer kalmamış. Bilinçli ya da bilinçsizce değişik yollardan sükûneti, dinginliği, huzuru aradık ve onu

bulduğumuzda da çok geçmeden tekrar kaybettik. Zihninizin içinde sürüp giden bu sonsuz arayışın farkında olmalıyız. Öyleyse dogmatizme kapılmadan, alıntı yapmadan ve bir çıkarıma varmadan tereddüt içinde şunu öneriyorum: Zihninizin hiç yatışmayan etkinliğini irdelememiz gerek. İşe neden arayış içinde olduğumuzu, neden bu koşuşturmacayı sürdürdüğümüzü, neden bir hedefe varma, başarma, falanca veya filanca olma özlemi taşıdığımızı sormakla başlarız.

Her şeyden önce, sizler muhtemelen bir parça meraktan dolayı buradasınız, ama umarım, bunun da ötesinde bulma, keşfetme isteğinden dolayı buradasınızdır. Peki, aradığınız şey nedir? Niçin arıyorsunuz? Eğer neden aradığımız sorusunu kendimize sorarak bu meseleye girebilirsek, bu soru vasıtasıyla kapıyı açabilirsek, o zaman sanırım yanılsama olmayan ve geçici nitelikteki zevk veya tatmini taşımayan bir şeyi fark edebiliriz. Neyi arıyoruz ve neden arıyoruz? Bu soruları kendinize hiç sordunuz mu merak ediyorum. Bildiğiniz gibi, meydan okuma hep yenidir, çünkü o sizden dikkatinizi talep eden bir şeydir. Ona tepki vermek zorundasınız, ona sırtınızı dönemezsiniz veya bütüncül, tam bir şekilde tepki verirsiniz ya da yetersiz kısmi bir tepki verirsiniz. Bir meydan okumaya bütüncül tepki vermek çatışma yaratır. Şimdiki haliyle dünya hepimize meydan okuyor ve bu meydan okumaya aynı ölçüde tam, derin ve güzel tepki veremezsek, o zaman kaçınılmaz olarak endişe, korku, ıstırap ve kargaşa olur.

Aynı şekilde ne arıyorsun ve niçin arıyorsun soruları da size bir meydan okumadır ve eğer bu sorulara tüm varlığınıza tepki vermeyip, salt zihinsel bir problem diye yaklaşırsanız, yani kısmen tepki verirsiniz, o zaman kesinlikle tam

bir cevap bulamazsınız. Eğer sadece beyanatlarda bulunursanız veya ulaştığınız belli çıkarımlar açısından düşünürseniz, meydan okumaya tepkiniz kısmi, yetersiz olur. Meydan okuma her zaman yenidir, bu nedenle sizin de ona yeni bir tepki vermeniz gerek, alışıldık, geleneksel bir tepki değil. Sanki bu meseleyi ilk kez düşünüyormuşsunuz gibi bu soruları kendinize sorarsanız, o zaman cevabınız zekânın yüzeysel cevabından tamamen farklı olur.

Ne arıyorsunuz ve niçin arıyorsunuz? Tam da bu arayış hareketsizliği, rahatsızlığı körüklemiyor mu? Eğer arayış olmasaydı sakinleşmez miydiniz? Yoksa o zaman tamamen farklı türde bir araştırma mı olurdu? Ama sorgulamamızın daha karmaşık yanlarına eğilmeden önce bireyler olarak siz ve benim neyi aradığımızı ortaya çıkarmamız büyük önem arz ediyor. Yüzeysel cevap hiç kuşkusuz şöyle olacaktır: "Mutluluğu, tatmini arıyorum." Fakat mutluluğu, tatmini ararken tatmin diye bir şeyin gerçekten var olup olmadığını kendimize sormadan edemiyoruz. Tatmini, hoşnutluğu özlüyoruz ve onun peşinden gidiyoruz, tatmin sözcüğünün arkasında bir gerçekliğin olup olmadığını sorgulamadan. Tatmin peşinde giderken tatminin ifadesi günden güne, yıldan yıla değişiyor.

Daha dünyevi tatminlerden usandığımızda iyi davranışlarda, toplumsal hizmette, kardeşlikte, komşumuzu sevmekte mutluluğu arıyoruz. Ne var ki iyi davranışlar yoluyla tatmine yönelik bu hareket de er ya da geç sona eriyor ve biz başka bir yöne sapıyoruz. Bu sefer de zihinsel uğraşlarla, akılla, mantıkla tatmin arıyoruz veya duygusal, romantik oluyoruz. "Mutluluk" sözcüğüne farklı zamanlarda farklı anlamlar, farklı çağrışımlar yüklüyoruz. Biz onu huzur, Tanrı, hakikat diye tercüme ediyoruz ve hiç rahatsız edilmeyeceği-

miz, tamamen tatmin olacağımız bir cennet mekânı olarak hayal ediyoruz. Çoğumuzun istediği iş bu, değil mi? Bu nedenle Şastraları,* İncil'i, Kuran'ı veya başka din kitaplarını okuyorsunuz, yatışmayan zihninize dinginglik kazandırmak için. Büyük ihtimalle bu yüzden buradasınız.

Aramak bir amacı, hedefi ima eder, değil mi? Bilinmeyen şey aranamaz. Zaten bildiğiniz ama kaybettiğiniz bir şeyi ya da duyduğunuz ve elde etmek istediğiniz bir şeyi arayabilirsiniz ancak. Bilmediğiniz bir şeyi arayamazsınız. Kendinize özgü bir şekilde mutluluğun ne olduğunu biliyorsunuz. Onu tattınız, geçmişiniz o onun duyumunu, zevkini, güzelliğini size sundu, dolayısıyla hâlihazırda onun niteliğini, doğasını biliyorsunuz ve bu anıyı hayal ediyorsunuz. Fakat bildiğiniz şey "olan" değildir; hayaliniz gerçekte istediğiniz şey değildir. Tattığınız şey yeterli olmadığından giderek daha fazlasını istiyorsunuz ve böylece hayatınız bitmeyen bir mücadele oluyor.

Umarım söylenenleri bir ders olarak dinlemiyorsunuzdur; bunun yerine adeta kendi mücadelenizin, arayışınızın, özleminizin filmini seyrediyormuş gibi dinliyorsunuzdur. Acı çekiyorsunuz, endişelisiniz, korkuyorsunuz, büyük bir umut ve çaresizlik içindesiniz, çelişkiler arasında savruluyorsunuz ve bu gerilimden eylem doğuyor. Tüm bildiğiniz bundan ibaret. Dış dünyada, evinizde, ailenizde, işe gitmekte, zengin bir adam, başmüfettiş, ünlü bir hâkim veya başkan olmakta tatmin arıyorsunuz. Başarı ve ün merdivenine tırmanma işini biliyorsunuz. İhtiyarlayana kadar bu merdivene tırmanıyorsunuz ve sonra Tanrı'yı arıyorsunuz. Para, ün, mevki, itibar

* Şastralar: Tartışmasız gerçek kabul edilen kutsal yazıtlar, Vedalar. (Çev. n.)

peşinde koşuyorsunuz ve belli bir yaşa gelince eski zavallı Tanrı'ya yöneliyorsunuz. Tanrı böyle bir insan istemiyor, beyler. Tanrı köle olmayan eksiksiz bir insan istiyor. Kuru, silişlik bir insan istemiyor, aktif olan, sevmeyi bilen, derin bir neşe duygusuna sahip bir insan istiyor.

Fakat ne yazık ki mutluluk, tatmin arayışımız içinde hiç bitmeyen bir mücadele sürüp gidiyor. Bu mutluluğu garantiye almak için harici her şeyi yapıyoruz, ama içimizde hüsrana uğruyoruz. Ev, mal mülk, eşimizle ve çocuklarımızla ilişkimiz, bütün bunlar bitebilir; her zaman köşede bekleyen ölüm var. Bu nedenle içsel şeylere yöneliyoruz, zihnimizi, duygularımızı kontrol etme çabası içinde değişik disiplin türlerini uyguluyoruz ve bir gün hiç bozulmayacak mutluluğa erme umuduyla adabı muaşerete uyuyoruz.

Şimdi bütün bu süreci gördükten sonra kendimize şunu soruyoruz: Biz ne arıyoruz? Aradığımızı biliyorum. Manevi bir ödül vaat eden cemaatlere katılıyoruz, bize mücadeleyi, fedakârlığı, kendimizi disiplin altına sokmayı falan öğütleyen guruları takip ediyoruz. Dolayısıyla durmadan arıyoruz. Bu arayış niye? Bizi sadece dışsal değil, aynı zamanda içsel arayışa iten dürtü, zorlama nedir? Dışsal arayışla içsel arayış arasında temel bir fark var mı yoksa bunlar tek bir hareket mi? Sözlerim yeterince açık mı bilmiyorum. Hayatımızı dışsal hayat ve içsel hayat diye ikiye bölmüşüz. Günlük faaliyetlerimiz ve uğraşlarımız dışsal hayatımızı oluşturuyor ve bu alanda mutluluğa, zevke, tatmine ulaşamadığımız zaman bir tepki olarak içsel alana yöneliyoruz. Fakat içsel alanın da kendi hüsrânı ve çaresizliği var.

Öyleyse bizi aramaya sevk eden şey nedir? Rica ederim bu soruyu kendinize sorun, benimle birlikte yürüyün. Şurası kesin ki mutlu, neşeli bir adam Tanrı'yı aramaz; erdemli olma-

ya çalışmaz; onun esas varoluşu harikulade ve aydınlıktır. Öyleyse bizi aramaya ve bu kadar çırpınıp durmaya iten şey nedir? Eğer bunu anlayabilirsek o zaman belki bu bitmeyen arayışın ötesine geçeriz.

Arayışınızın sebebini biliyor musunuz? Lütfen yüzeysel bir cevap vermeyin, çünkü o zaman gerçeğe kör kalmaktan öteye geçemezsiniz. Eğer kendi içinizin derinliklerine inerseniz hiç kuşkusuz o zaman içinizde bir yalnızlık, bir boşluk, bir tecrit duygusunun bulunduğunu sezersiniz; hiçbir şeyin dolduramadığı içsel bir boşluk. Ne yaparsanız yapın, iyi işler görün, meditasyon yapın, kendinizi aileyle, bir grupla, soyla, ülkeyle özdeşleştirin, yine de içinizdeki boşluğu dolduramazsınız; bu boşluk doldurulamaz, yalnızlığınızı hiçbir şey alamaz. İşte bu yüzden bitmeyen bir arayış içindesiniz, değil mi? Ona hangi adı verirsiniz verin, önemli değil. İnsanın derinlerinde bu boşluk, bu yalnızlık, bu izolasyon hissi var. Eğer zihin bu boşluğun içine girip onu anlayabilirse o zaman belki çaresini bulabilir.

Bu ya da şu zaman, yürürken ya da bir odada kendi başınıza otururken, bu yalnızlık duygusunu, bu her şeyden –ailenizden, arkadaşlarınızdan, fikirlerinizden, umutlarınızdan– kopmuş olma hissini duyumsuyorsunuz, o zaman hiç kimseyle ve hiçbir şeyle ilişkinizin olmadığını hissediyorsunuzdur. Buna nüfuz etmeden, bununla fiilen yaşamadan, bunu anlamadan zihin bu duyguyu çözemez.

Bilmek ile deneyimlemek arasında bir fark olduğunu düşünüyorum. Muhtemelen bu yalnızlık duygusunu duyduklarınızdan veya okuduklarınızdan öğrenmişsinizdir, ama bilmek, deneyimleme halinden tamamen farklıdır. Bir sürü kitap okumuş olabilirsiniz, birçok deneyim edinmiş olabilirsiniz, böylece büyük miktarda bilgi edinmiş olabilirsiniz, ama

bilgi canlı bir şey değildir. Eğer bir sanatçı, bir ressamsanız her çizgi, her gölge size bir şey ifade eder. Her zaman gözlemlersiniz, gölgelerin hareketini ve derinliğini, bir eğrinin güzelliğini, bir yüz ifadesini, bir ağaç dalını, renkleri seyredersiniz; her şeye duyarlı, açık olursunuz. Fakat bilmek bu algıyı, gördüğünüz şeyi hissetme, deneyimleme kapasitesini size vermez. Deneyimlemek bir şeydir, deneyim başka bir şey. Deneyim, bilgi, geçmişe ait bir şeydir ve anı olarak devam eder, ama deneyimlemek şimdinin canlı algısıdır; güzelliğin, sükûnetin, şimdinin harikulade derinliğinin canlı farkındalığıdır. Aynı şekilde insan yalnızlığın farkına varmalıdır; onu hissetmelidir, bu tam tecrit duygusunu fiilen yaşamalıdır. İnsan bunu deneyimleyebilirse, bununla yaşamının ne kadar zor olduğunu fark eder. Bunu bir günbatımıyla hiç yaşadınız mı bilmiyorum.

Beyler, bildiğiniz gibi, sevginin sonradan elde edemeyeceğiniz bir ışıltısı vardır. Sevgi iyi davranışın sonucu değildir; ne kadar kibar, cömert olursanız olun bu size sevgiyi kazandırmaz. Sevgi hem genel hem de özeldir. Erdemli bir zihin erdemi aramaz; yanlış yapmaz, çünkü doğruyu ve yanlışını bilir. Sevgisiz bir zihin erdemi arar, Tanrı'yı ister, bir inanç sistemine bağlanarak kendini yıkar. Sevgi –bu nitelik, bu duygu, bu hesapsız sevecenlik hissi, hayatın asıl özü– zihnin kavrayabileceği bir şey değildir. Önceki gün söylediğim gibi, zekâ bu saf duyguyu yönlendirdiğinde riyakârlık ortaya çıkar. Çoğumuz hayli gelişmiş bir zekâyâ sahibiz, bu yüzden zekâmız saf duygularımızı lekeliyor; bu yüzden akıl yürütmekte ne kadar usta olsak da duygularımız ikiyüzlü.

Bu yalnızlık duygusu saf bir duygudur ve zihinle lekelenmemiştir. Fakat korkutulmuş, korkan bir zihin “Bu yalnızlık duygusundan kurtulmalıyım” der. Ama eğer kişi sadece bu

yalnızlık duygusunun farkına varır, onunla yaşarsa, o zaman duygusal saflığa ulaşır. Bilmiyorum kendimi yeterince açık ifade edebiliyor muyum?

Bir çiçeği gerçekten hiç gözlemlediniz mi? Kolay değildir bu. Onu gözlemlemiş olduğunuzu sanabilirsiniz, onu sevmiş olduğunuzu düşünmüş olabilirsiniz, ama gerçekte yaptığınız şey şudur: Onu gördünüz, ona bir isim verdiniz, onu kokladınız ve sonra çekip gittiniz. Canlı türünü isimlendirmek, çiçeği koklamak sizde belli bir hafıza tepkisi oluşturur ve bu nedenle aslında çiçeğe hiç bakmazsınız. Bir deneyin; bir çiçeğe, günbatımına, bir kuşa veya neyi isterseniz ona bakın, zihninizi araya sokmadan. O zaman bunun nasıl zor olduğunu fark edersiniz, ancak o zaman bir şeyin tam algısı ortaya çıkar.

Bu yalnızlığı, bu saf duyguyu, bu topyekûn tecridi bir çiçeği pürdikkat, isimlendirmeden veya ondan kaçmadan gözlemlerken hissedebilirsiniz. Biraz daha ilerlediğinizde ise sadece bir olumsuzlama halinin olduğunu fark edersiniz. Lütfen bu “olumsuzlama” sözcüğünü Sanskritçeye veya başka bir dile tercüme etmeyin ya da onu okuduğunuz şeylerle kıyaslamayın.

Size söylediğim şey, daha önce okuduğunuz bir şey değil. Okuduklarınız “olanı” anlatmıyor. Eğer zihin bu yalnızlık duygusunu sözde değil de fiilen deneyimleyebilirse, onunla yaşayabilirse, o zaman tam olumsuzlamanın farkındalığı ortaya çıkar. Olumsuzlama bir şeyin zıddı değildir. Çoğumuz sadece zıtları biliyoruz: Pozitif ve negatif, ‘seviyorum ve sevmiyorum’, ‘istiyorum ve istemiyorum’. Tek bildiğimiz bu. Fakat benim size anlattığım hal, bu doğaya sahip değildir, çünkü onun zıddı yoktur. O tam bir olumsuzlama halidir. Yaratımın doğası veya niteliği üzerine hiç düşündünüz mü

bilmiyorum. Yeteneğe sahip olmak, becerikli olmak anlamında yaratıcılık yaratım halinden tamamen farklıdır.

Sizin başınıza şu geldi mi bilmiyorum; yürürken veya bir odada kendi başınıza otururken birdenbire olağanüstü bir coşku duygusuna kapılırsınız. Bu duyguyu hissettiğinizde onu tercüme etmek, bir şiir yazmak ya da bir resim yapmak istersiniz. Eğer o şiir veya o resim beğenilirse toplum sizi över, size para verir, üstünlük tanır ve gönlünüzü hoş eder. Davetsiz gelen bu müthiş coşkuyu sonra tekrar yaşamak istersiniz. Onu aradığınız sürece o gelmez. Yine de değişik yollarla –öz-disiplinle, bir sistemi uygulamakla, meditasyonla, içkiyle, kadınlarla– onu aramaya devam edersiniz. Benliğinize nüfuz eden o neşe pırıltısını, o yaratımı tekrar yaşamak için her yolu denersiniz. Ama onu asla geri alamazsınız. O davet edilmeden esrarengiz şekilde gelir.

Dolayısıyla yaratım olumsuzlama halinden doğar. İster doğaçlama şiir yazın, ister hesapsızca gülün, ister bir dürtü olmadan kibarlık yapın, ister korkusuz, nedensiz iyilikte bulunun, bütün bunlar tam olumsuzlamanın olağanüstü halinden, yani yaratımdan doğar. Ne var ki tüm arayış sürecini anlamadığınız zaman, bütün arayışlar bitmediği zaman sözünü ettiğimiz harikulade hale ulaşamazsınız. Anlayış ve arayışın bitmesi sonda değil başlangıçta olur. “Sonunda arayış sürecini anlayacağım ve sonra artık aramayacağım” diyen bir adam düşüncesiz, aptaldır, çünkü son, zamansız olan başlangıçtadır. Eğer kendi içinizi yoklayıp neden arayış içinde olduğunuzu ve neyi aradığınızı algıalarsanız onu tam anlamıyla hemen kavrsınız ve o zaman amaçsız, nedensiz köklü bir devrim gerçekleşir; zihin tamamen dönüşür. Ancak o zaman hakikat varlık kazanır.

Hakikat deneyim yükünü taşıyan, bilgiyle dolu, erdem edinmiş, yani kendisini disiplinle, kontrolle boğmuş bir zihne gelmez. Hakikat sahiden masum, korkusuz bir zihne gelir. Kendi arayışını büsbütün kavramış, olumsuzlama halinin en derinlerine inmiş bir zihin, ancak böyle bir zihin korkusuzdur. O zaman hepimizin istediğı o müthiş şey bizi bulur. O uçucudur, ele avuca sığmaz, onu tutmak için elinizi uzattığınızda ona ulaşamazsınız. Ölçülemez olanı kavrayamazsınız. Ellerinizi, zihniniz, tüm varlığınız, onu algılamak için sessiz, tam anlamıyla dingin olmalıdır. Onu arayamazsınız, çünkü onun ne olduğunu bilmiyorsunuz. Zihin tüm bu arayış sürecini kavradığında, sonda değil de başta kavradığında –ki bu, aralıksız süren kendini bilme hareketidir– ölçülemez olan varlık kazanır.

MADRAS'TA İKİNCİ KONUŞMA

13 Aralık 1959

Belki bugün hiçbir niyet veya amaç taşımadan, hiçbir şeyi aramadan birlikte bir yolculuğa çıkarsak o zaman evimize dönerken kalbimizin biz hiç farkına varmadan değiştiğini sezebiliriz. Sanırım bunu denemeye değer. Herhangi bir niyet veya amaç, herhangi bir dürtü veya hedef, çabayı –varmaya, başarmaya dönük bilinçli ya da bilinçsiz bir gayreti– ima eder. İşte bu unsurların olmadığı bir yolculuğa birlikte çıkmayı öneriyorum. Eğer böyle bir yolculuğa birlikte çıkarsak ve yolda nelerin bizi beklediğinizi görece kadar uyanık olursak, belki döndüğümüzde, bütün yolcular gibi biz de kalbimizin değiştiğini hissedebiliriz ve sanırım bu, zihnimizi fikirlerle boğmaktan çok daha anlamlıdır, çünkü fikirler insanları köklü şekilde değiştirmezler.

İnançlar, düşünceler, etkiler, zihni bir şablona uyması için yüzeysel olarak değiştirebilir ama eğer hiçbir amaç gütmekten birlikte yola çıkabilirsek ve sadece hayatın olağanüstü enginliğini, derinliğini ve güzelliğini gözlemlersek, o zaman bu gözlemden sevgi doğabilir; salt sosyal, çevresel olmayan bir sevgi, alanın ve verenin olmadığı bir sevgi, bütün taleplerden arınmış bir varoluş hali olarak sevgi. Dolayısıyla bu yolculuğu yaparken günlük hayatımızın sıkıntı ve yılgınlı-

ğından, boşluğundan ve çaresizliğinden çok daha anlamlı bir şeye karşı duyarlı, açık olmalıyız.

Çoğu insan günbegün yaşarken çaresizliğe sürükleniyor veya yüzeysel neşelere, eğlencelere, umutlara saplanıyor veya nefret, mantığa bürüme ya da sosyal etkinlikler onları alıp götürüyor. Şayet gerçekten radikal içsel bir dönüşüm gerçekleşirebilirsek, o zaman zekânın fısıltılarıyla yozlaşmamış derin duygularla dolu, zengin bir hayat sürebiliriz, o zaman sanırım ilişkilerimizde tamamen farklı hareket edebiliriz. Birlikte çıkmayı önerdiğim bu yolculuk aya veya yıldızlara yapılmayacak. Yıldızlara olan mesafemiz kendimize olan mesafemizden çok daha kısadır. Kendimizi keşif süreci bitmez ve hep bütünsel bir algıyı ve seçimsiz bir farkındalığı gerektirir.

Bu yolculuk aslında dünyayla olan ilişkisi içinde bireye kapı açmaktır. Kendimizle sürekli çatışma içinde olduğumuzdan dünyada da çatışmaya yol açıyoruz. Sorunlarımız büyüyor ve dünyanın sorunları haline geliyor. Kendimizle sürekli çatışma içinde olduğumuz sürece dünyadaki hayat da bitmeyen bir kavga, yıkıcı bir savaş olacaktır.

Dolayısıyla kendimizi anlamak bireysel kurtuluş amacı taşımaz, özel bir cennet kazanmanın aracı değildir, keza kendi yanılsamalarınız, inançlarınız ve tanrılarınızla oturacağınız bir fildişi kule de değildir. Aksine eğer kendimizi anlarsak huzur ve barış içinde oluruz ve sonra şimdi yıkıcı, bozucu, acımasız olan bu dünyada doğru düzgün nasıl yaşayacağımızı öğrenebiliriz.

Her şeyden önce dünyevilik nedir? Hiç kuşkusuz dünyevilik tatmin olmaktır, sadece dışsal şeylerle, mal mülkle, zenginlikle, makam mevkiyle değil, ayrıca içsel şeylerle de tatmin olmak. Çoğumuz hayli yüzeysel bir seviyede tatmin oluyoruz. Bir şeylere, arabaya, eve, bahçeye, unvana sahip ol-

makta tatmin buluyoruz. Sahiplenmek bize müthiş bir tatmin duygusu veriyor. Maddi şeylerle tatmin olduktan sonra bu sefer daha derin seviyede bir tatmin arayışına çıkıyoruz, hakikati, Tanrı'yı, kurtuluşu arıyoruz. Fakat yine aynı dürtüyle hareket ediyoruz: Tatmin olma isteği. Nasıl ki sekste, sosyal makamda bir şeylere sahip olmakta tatmin buluyorsanız, "ruhsal" açıdan da tatmin olmak istiyorsunuz.

Lütfen "Hepsi bu mu?" deyip sözlerimi kulak ardı etmeyin, beni dinlerken içinizdeki tatmin olma isteğini gözlemleyin. Hangi yollarla tatmin olduğunuzu görmeye çalışın. Zeki kişi ona üstünlük duygusu veren, bilme hazzı yaşatan zekice fikirlerden tatmin olur ve bu bilme duygusu artık onu tatmin etmeyince, her şeyi, her kuramı, her inancı, her kavramı zihninde en ufak parçasına kadar analiz edince daha geniş, daha derin bir tatmin arar. Dine yönelir ve inanmaya başlar, çok "dindar" biri olur ve onun bu tatmini organize bir dinin rengini taşır.

Dolayısıyla dışsal şeylerden artık tatmin olmayınca sözümona manevi şeylerde tatmin aramaya başlarız. "Manevi" sözcüğü yakışksız oldu, çünkü dindarlık taslamayı çağırştırıyor. Ne kastettiğimi biliyor musunuz? Azizler ne kadar erdemli ve disiplinli olurlarsa olsunlar, içgüdülerini ne kadar bastırırlarsa bastırsınlar, nefislerini ne kadar terbiye ederlerse etsinler, yine de tatmin arayışi içindedirler. Zira tatmini istediğimiz için kendimizi disiplin altına sokuyoruz; kalıcı bir tatmin, hiç kuşku duymayacağımız bir tatmin vereceğii için bir şeyin peşine düşüyoruz. Çoğumuzun yaptığii işte budur. Kendimizi manevi, dindar kişiler olarak görüyoruz. "Hakikat arayışii" dediğimiz şey tatmin bulma çabasıdır. Mabede gidiyoruz, ders dinliyoruz, benim yaptığım konuşma gibi konuşmalar dinliyoruz, Gita'yı, Upaniřadlar'ı, İncil'i okuyoruz. Bū-

tün bunları hiç kuşku duymayacağımız, hiç sorgulamayacağımız şu garip tatmin duygusu için yapıyoruz.

Nitekim bizi meditasyon yapmaya ve erdemli olmaya iten şey de aynı tatmin olma dürtüsüdür. Erdem nasıl “edinilebilir”? Bilmiyorum. şurası kesin ki alçakgönüllölük zamanla kazanılamaz; sevgi zamanla kazanılamaz, huzur asla kontrol yoluyla kazanılamaz. Bu gibi şeyler ya vardır ya yoktur. Alçakgönüllölü olmaya çalışan kişi boşu boşuna uğraşıyordur. Alçakgönüllölü olmak suretiyle tatmin sağlama peşindedir. Aynı şekilde meditasyonla ölçülemez, tarif edilemez mutlaka arıyoruz. Ne var ki meditasyon günlük hayatın bir parçasıdır; nefes alıp verirken, düşünürken, yaşarken, hoş veya na-hoş duygulara sahipken yapmanız gereken bir şeydir meditasyon. Gerçek meditasyon budur ve bu meditasyon bazıları-nızın çok gayretkeş bir şekilde yaptıkları sistematik medita-yondan tamamen farklıdır.

İzninizle meditasyon meselesine girmek istiyorum, ama rica ederim, kelimelerin büyüüne kapılmayın. Birdenbire meditasyon haline geçmeyin, hakiki meditasyonun amacını keşfetmeye niyetlenmeyin. Benim bahsettiğim meditasyonun bir amacı, bir hedefi yoktur. Sevginin amacı yoktur. Sevgi ba-şarıyla olmaz. Sizi ödüllendirmez veya cezalandırmaz. Sevgi bir varoluş halidir, bir aydınlanma duygusudur. Bütün er-demler sevginin içinde vardır. Sevgi halinde ne yaparsanız yapın günah olmaz, kötölük olmaz, çelişki olmaz. Sevgisiz kendinizle hep çatışma içinde olursunuz ve dolayısıyla baş-kaları ve dünyayla da çatışırsınız. Zihni bütünüyle dönüştü-ren tek şey sevgidir.

Lakin çoğumuzun aşına olduğu ve bazılarımızın uygula-dığı meditasyon benim sözünü ettiğim meditasyondan tama-men farklıdır. Önce buna bakalım, yaptığınızı kınamadan ve-

ya yargılamadan, sadece onun hakikatini, doğruluğunu veya yanlışlığını görelim. Birlikte bir yolculuğa çıkacağız ve yolculuğumuz esnasında yanımıza sadece kesinkes gerekli olanı alacağız. Benim sözünü ettiğim yolculuk akıp gidiyor, sabit bir menzili yok, bir durağı, dinlenme yeri yok; bitimsiz bir hareket ve yüklü bir zihin yolculuğa çıkacak özgürlüğe sahip değildir.

Çoğumuzun tatbik ettiği meditasyon dışlamaya, direnç duvarları örmeye dayanan bir odaklanma sürecidir, değil mi? Belli bir şeyi düşünmek istediğiniz için zihnınızı kontrol ediyorsunuz ve diğer tüm düşünceleri dışlamaya çalışıyorsunuz. Zihnınızı kontrol etmeye ve istenmeyen düşünceleri uzaklaştırmaya yardım eden çeşitli meditasyon sistemleri var. Hayat bilgi, sadakat ve eylem diye bölünmüş. “Ben şöyle bir mizaca sahibim” diyorsunuz ve o mizaca göre meditasyon yapıyorsunuz. Kendinizi güzelce mizaçlara bölmüşsünüz, tıpkı dünyayı ulusal, ırksal ve dini gruplara böldüğünüz gibi. Her mizacın kendi yolu, kendi meditasyon sistemi var. Ama eğer bütün bunların ötesine geçerseniz her koşulda bir tür kontrolün uygulandığını fark edersiniz ve kontrol de bastırma demektir.

Ben meseleye girdiğimde lütfen kendinizi gözlemleyin, sadece söylediklerimi takip etmekle yetinmeyin, çünkü söylediklerimin hiç önemi yok. Sizin için önemli olan şey kendinizi keşfetmenizdir. Başta da dediğim gibi, kendi içimize birlikte bir yolculuğa çıkacağız. Ben sadece belli şeyleri işaret ediyorum ve eğer siz işaret edilen şeylerle yetinirseniz, zihniniz boş, sığ ve dar kalır. Dar bir zihnin kendi içine yol alamaz. Ama eğer benim söylediklerimi dinleyip kendi düşüncelerinizin, kendi halinizin farkına varırsanız, o zaman guruya gerek kalmaz.

Erdem aşılayan, ödöl vaat eden, nihai bir amaç sunan bütün meditasyon sistemlerinin arkasında, kontrol, disiplin faktörü vardır, değil mi? Zihin sistemin ya da toplumun sunduğu dar, saygın yoldan çıkmasın diye disiplin altına sokulur. Peki, kontrolde yatan şey nedir? Lütfen kendinizi gözlemleyin, çünkü hepimiz soruna birlikte eğiliyoruz. Benim gördüğüm, sizinse şu an için göremediğiniz bir noktaya geliyoruz, o nedenle lütfen kelimelerimin, yüzümün, şahsiyetimin büyüüne kapılmadan beni takip edin. Bütün bu toyluklardan kurtulup kendinizi gözlemleyin.

Kontrol ne ifade eder? Hiç kuşkusuz odaklanmak istediğiniz şey ile başıboş gezen düşünceler arasında bir çatışmayı ifade eder. Dolayısıyla odaklanmak bir tür dışlamadır, her öğrenci ve her bürokrat bunu bilir. Bürokrat odaklanmaya zorlanır, çünkü bir sürü evrakı imzalamak zorundadır, organize olup öyle hareket etmek zorundadır; öğrenciyse her zaman öğretmeninden korkar.

Odaklanmak bastırmayı ima eder, değil mi? Kendi içimde hoşlanmadığım şeyi bastırırım. Ona hiç bakmam, ona hiç derinlemesine dalmam. Onu zaten yargılamışımdır ve yargılayan bir zihin yargıladığı şeye nüfuz edemez, onu kavrayamaz.

Kendinizi bir şeye verdiğiniz zaman uyguladığınız başka bir odaklanma türü daha var. Zihin bir imgerin cazibesine kapılır, tıpkı çocuğun bir oyuncağın cazibesine kapılması gibi. Çocuk sahibi olanlarınız bir oyuncağın çocuğu kendinden nasıl alıp götürdüğünü görmüşlerdir. Çocuk yeni bir oyuncakla oynarken kendini tamamen ona verir. Bu odaklanmasını hiçbir şey bozamaz, çünkü kendinden hoşnuttur. Oyuncak öylesine keyifli, öylesine albenilidir ki o an için çocuğun dünyası odur ve çocuk rahatsız edilmek istemez. Zihnini tama-

men oyuncağına vermiştir. Sizin bağlanma, kendini bir sembole, bir fikre veya Tanrı diye adlandırdığınız bir imgeye verme dediğiniz şey budur. İmge sizi içine çeker, tıpkı oyuncağın çocuğu kendine çekmesi gibi. Nitekim çoğu insanın istediği şey zihin veya el ürünü bir şeyde kendini kaybetmektir.

Bir meditasyon sistemiyle konsantrasyon nihai bir huzur, mutlak bir gerçeklik, kesin bir tatmin elde etmeyi önerir ki sizin de istediğiniz budur. Bütün bu çabalar gelişme, zamanla evrim geçirme fikrini içerir, bu hayatta olmasa bile gelecek hayatta veya bundan yüz yıl sonra. Kontrol ve disiplin hiç kuşkusuz falanca veya filanca olma çabasını ima eder ve bu çaba düşünceye, zihne bir sınır koyar ki bu da çok tatmin edicidir. Zihne, bilince sınır koymak en tatmin edici şeydir, çünkü o zaman olmak istediğiniz şeye çabalarınızla ne kadar ulaşabildiğinizi görebilirsiniz. Çabalarken zihninizin ufkunu daha da genişletmeye çalışırsınız ama o yine düşüncenin sınırları içindedir. *İşvara*, Tanrı, Paramatman veya başka bir isimle andığınız bir hale ulaşabilirsiniz, ama yine kültürle, toplumla, hırsla şartlandırılmış zihin alanının içindesinizdir.

O halde sizin uyguladığınız meditasyon bir kontrol, bastırma, dışlama, disiplin sürecidir ve çabayı içerir; "Ben", benlik olarak bilincin sınırlarını genişletme çabasıdır; ama burada başka bir faktör daha söz konusudur; tanıma süreci.

Umarım beni iyi dinliyorsunuzdur. "Çok zor, neden söz ettiğinizi anlamıyorum" demeyin, aksi halde kendinizi gözlemleyemezsiniz. Benim sözünü ettiğim şey salt zihinsel bir kavram değil. Hayatla birlikte nabızı atan, canlı, yaşayan bir şeyden söz ediyorum ben.

Daha önce de söylediğim gibi, tanımak meditasyon sürecinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Hepimizin bildiği gibi hayat bir dizi tanımadan ibarettir. İlişki bir tanıma sürecidir, değil

mi? Karınızı veya kocanızı tanırırsınız, çocuklarınızı tanırırsınız, tıpkı kendi erdemlerinizi, kendi alçakgönüllülüğünüzü tanıdığınız gibi. Eğer yakından irdelerseniz tanımanın olağanüstü bir şey olduğunu görürsünüz. Bütün düşünceler, bütün ilişkiler bir tanıma sürecidir. Bilgi tanımaya dayanır. O halde ne olup bitiyor? Bilinmeyeni meditasyon yoluyla tanımak istiyorsunuz. Peki, bu mümkün mü? Neden bahsettiğimi anlayabiliyor musunuz? Belki de kendimi yeterince açık ifade edemiyorum.

Karınızı, çocuklarınızı, malınızı biliyorsunuz. Bir avukat, işadamı, öğretmen, mühendis, olduğunuzu biliyorsunuz. Bir isminizin, unvanınızın, payenizin olduğunu biliyorsunuz. Zamanın, çabanın sonucu olan bir zihinle, erdem edinmeye çalışan, falanca veya filanca olmaya çalışan bir zihinle biliyorsunuz; bütün bunlar bir tanıma sürecidir. Bilgi hatırlanabilen, tanınabilen, ya ansiklopedide ya da insanın içinde yer alan bir deneyimin sonucudur.

“Tanıma” sözcüğünü düşünün. Ne ifade ediyor? Tanrı’nın ne olduğunu, hakikatin ne olduğunu öğrenmek istiyorsunuz, ki bu da bilinmeyeni tanımak istediğiniz anlamına gelir, ama bir şeyi tanıyabilmeniz için onu şu an biliyor olmanız gerek. Meditasyon yaparken ve belli tanrılara ve tanrıçalara dair vizyonlar edinirken tanımaya vurgu yapıyorsunuzdur. Bu vizyonlar sizin geçmişinizin, şartlanmış zihninizin projeksiyonlarıdır. Hristiyan olan mutlaka İsa’yı veya Meryem’i görür, Hindu olan Şri Krişna’yı veya birçok kola sahip tanrısını görür, çünkü şartlanmış zihin bu imgeleri yansıtır ve sonra onları tanır. Bu tanıma size muazzam tatmin sağlar ve “Buldum, anladım, biliyorum” dersiniz.

Size bu tür bir deneyim sunan pek çok sistem var. Ben bunların hiçbirinin meditasyon olmadığını söylüyorum. Ken-

di kendini hipnoz etmektir bu, hiçbir derinliği yoktur. Binlerce yıl bir sistemi uygulasanız da yine zaman alanı içinde, kendi bilginizin, kendi şartlanmanızın sınırları içinde kalırsınız. Kendi projeksiyonlarınızı tanıyabildiğiniz sınırları ne kadar genişletirseniz genişletin, her ne kadar buna siz meditasyon deseniz de, bu kesinlikle meditasyon değildir. Sadece birbiriyle bağlantılı bir dizi arıdan ibaret olan benliği, “beni” öne çıkarıyorsunuz; güya meditasyon yoluyla düşünen ile düşünen, gözlemleyen ile gözlemlenen arasındaki çatışmayı sürdürüyorsunuzdur; gözlemcinin gözlemlediğini daima seyrettiği, inkâr ettiği, kontrol ettiği, şekillendirdiği bir faaliyettir bu. Herhangi bir okul çocuğu bu oyunu oynayabilir. Her ne kadar kır sakallılar sizin böyle “meditasyon” yapmanız gerektiğini söylese de, ben bunun meditasyonla bir alakasının olmadığını söylüyorum. Yogiler, swamiler, sannyasiler, dünyadan el etek çekmişler, bir mağarada inzivaya çekilmişler, bunların hepsi ne kadar asil olursa olsun kendi vizyonlarının peşindedirler, iştahla kendini tatmin etme sürecine girmişlerdir.

Öyleyse meditasyon nedir? Hiç kuşkusuz düşünen orada olmadığında, yani benliğin, “ben”in merkezi olan düşünceyi, anıyı canlandırmadığınızda meditasyon hali içindesinizdir. Bu benlik merkezi bilincin sınırlarını belirler ve ne kadar kuşatıcı, ne kadar erdemli veya ne kadar insanlığa faydalı olursa olsun asla meditasyon hali içinde olamaz. Ancak yargılama, bastırma ve kontrol çabası olmadığında farkındalık haline, yani meditasyona ulaşabilirsiniz. Bu içinde seçimi barındırmayan bir farkındalıktır, çünkü seçim irade çabasını, yani sonuçta baskınlığı, kontrolü ima eder. Yine bu bilincin sınır tanımadığı ve bu sayede tüm dikkatini verebildiği –konsantrasyon olmayan– bir farkındalık halidir. Dikkat ile konsan-

trasyon arasında büyük bir farkın olduğunu düşünüyorum. Bir merkezden dikkat kesiliyorsanız orada dikkat yoktur. Öte yandan bir merkezden konsantre olabilirsiniz ama dikkat gözlemlenenden ayrı bir gözlemleyenin olmadığı bir bütünlük halini ima eder.

Bugün ele aldığımız meditasyon aslında zihni bilinenden kurtarmaktır. Bu elbette evin yolunu unutmak, işinizi yapmanız için gereken teknik bilgileri göz ardı etmek demek değildir. Zihni, şartlanmadan, deneyim geçmişinden, tüm projeksiyonlarından ve tanınmalarından arındırmak demektir. Zihnin kendini sahiplenme, tatmin ve tanıma işlemlerinden özgür kılmalıdır. Gerçek ve zamansız olan bilinmeyeni tanıyamazsınız ve çağıramazsınız. Arkadaşlarınızı, erdemi, kendi yaratımınız olan tanrıları çağırabilirsiniz. Fakat ister meditasyon, ister fedakârlık, ister erdemli olmak olsun ne yaparsanız yapın ölçülemez olanı, yani bilmediğiniz bir şeyi çağıramaz, davet edemezsiniz. Erdem pratiğı sevgiyi göstermez; o sadece sizin kendi tatmin arzunuzun bir sonucudur.

Demek ki meditasyon zihni bilinenden kurtarmaktır. Bu özgürlüğe yarın değil, şimdi hemen ulaşmalısınız, çünkü zaman aracılığıyla, bir ikilik olmayan zamansıza ulaşamazsınız. Zamansız her yerde size sesleniyor. Her yaprağın altında o var. O açıktır, sannyasilere değil, kurumuş cansız adama değil, kendini baskılamış ve artık hiçbir arzusu kalmamış kişilere değil, zihni anbean meditasyon hali içinde olan kimselere. Ancak böyle bir zihnin tarif edilemez olanı algılayabilir.

BOMBAY'DA BİRİNCİ KONUŞMA

23 Aralık 1959

Özgürlük en önemli şeydir ama biz onu kendi düşünce sınırlarımız içine yerleştiriyoruz. Özgürlüğün ne olduğuna veya ne olması gerektiğine dair önkabullerimiz var; özgürlüğe ilişkin inançlarımız, ideallerimiz, çıkarımlarımız var. Ne var ki özgürlük, hakkında peşin hüküm verilemeyecek bir şeydir. Onun anlaşılması şart. Özgürlüğe salt zekâyla, çıkarımdan çıkarıma uzanan mantıksal akıl yürütmeyle ulaşılamaz. Özgürlük beklenmedik şekilde, esrarengiz yolla gelir; kendi içsel halinden doğar. Özgürlüğü kavramak uyanık bir zihni, enerjiyle derinleşmiş, kademeli olmayan, ani algılama gücüne sahip, yavaş adımlarla ulaşılabilecek bir amaç gütmeyen bir zihni gerektirir. Onun için, bu akşam sizinle birlikte özgürlük meselesi üzerine sesli düşünmek istiyorum.

Bu meseleye girmeden önce zihninin nasıl köleleştiğinin farkına varmanın gerekli olduğu kanısındayım. Çoğumuzun zihni geleneğin, adetlerin, alışkanlıkların, her gün yaptığımız ve bağımlısı olduğumuz işin kölesi haline gelmiş durumda. Sanırım çok azımız zihnimizin ne denli köle olduğunun farkında ve zihni köleleştiren şeyi anlamadan, onun köleliğinin doğasını kavramadan özgürlüğün ne olduğunu da anlayamayız. İnsan köleliğini topyekûn kavrayacak zihninin ne ka-

dar tutuk olduğunun bilincine varmadığı sürece zihni özgür olamaz diye düşünüyorum. İnsanın “olan”dan başkasını anlayabilmesi için önce “olan”ı anlaması gerekir.

Öyleyse gelin zihinlerimizi gözlemleyelim; zihnin bütününe, hem bilince hem de bilinçdışına bakalım. Bilinçli zihin hayatın gündelik hadiseleriyle meşgul olan zihindir; öğrenen, ayarlama yapan, bilimsel, tıbbi veya bürokratik bir yöntem edinen zihindir bu. Yapmak zorunda olduğu işe köle olmuş işadaminin bilinçli zihnidir bu. Çoğumuz hayatımızı kazanmak için neredeyse her gün sabah dokuzdan akşam beşe kadar çalışıyoruz. Zihin ömrünün çoğunu bir iş edinip onu uygulamakla geçirince, o iş ister mühendislik, ister doktorluk, ister teknikerlik, ister işadamlığı, ister başka bir iş olsun fark etmez, zihin doğal olarak o işin kölesi haline gelir. Bunun apaçık bir gerçek olduğunu düşünüyorum. Ev hanımları evin, kocalarının, çocuk için yemek pişirmenin kölesi oldukları gibi, kocaları da işlerinin kölesi durumunda ve her ikisi de geleneğin, adetlerin, bilginin, çıkarımların, inançların ve şartlanmış düşünce biçimlerinin kölesi durumunda. Bizler bu köleliği kaçınılmaz görüyoruz. Köle olmadan yaşayıp yaşayamayacağımızı hiç sorgulamıyoruz. Geçim kazanmanın kaçınılmaz olduğunu kabul edince mecburen zihnin köleliğini, korkularını da kabullenip günlük hayatın değirmenini bu şekilde döndürüyoruz.

Bu dünyada yaşamak zorundayız; hayattaki tek kaçınılmaz gerçek bu. Sorulması gereken soru şudur; bu dünyada özgürce yaşayabilir miyiz, yoksa yaşayamaz mıyız? Bu dünyada köle olmadan, korku ve yılgınlığın yükünü taşımadan, acı çekmeden yaşayamaz mıyız? Zihnin sınırlamaları, düşüncemizin sınırlamaları bizi köleleştiriyor. Çevremizi gözlemle-

diğımızde birey için özgürlük alanının her geçen gün giderek daraldığını görüyoruz. Politikacılar, organize dinler, okuduğumuz kitaplar, edindiğimiz bilgi ve teknikler, içinde doğduğumuz gelenekler, hırs ve arzularımızın talepleri, bütün bunlar özgürlük alanını daraltıyor. Bu gerçeğin ne ölçüde ve ne derinlikle farkındasınız bilmiyorum.

Kölelikten bir soyutlama olarak, bu akşam duyduğunuz ve sonra unutup eski rutininize döneceğiniz bir şey olarak bahsetmiyoruz. Aksine bu sorunu kişinin kendi başına anlamasının çok önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü ancak özgürlüğün içinde sevgi doğabilir; ancak özgürlüğün içinde yaratım gerçekleşebilir. Ancak özgürlüğün içinde hakikat bulunabilir. Ne yaparsa yapsın köle bir zihin hakikati asla bulamaz; köle bir zihin hayatın güzelliğini ve zenginliğini asla bilemez. Dolayısıyla zihnin geleneğe, adetlere, bilgiye ve inanca bağlı kalarak kendi işleyişiyle nasıl köleleştiğini kavramanın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Bir birey olarak bu sorunun farkında olup olmadığınızı merak ediyorum. Bu çirkin, acımasız dünyada bir şekilde var olup bir yandan da Tanrı ve özgürlük hakkında ahkâm kesip sizi toplumun gözünde çok saygın kılan boş erdemler edinmekle mi meşgulsünüz sadece? Yoksa insanın saygınlığıyla mı ilgileniyorsunuz? Özgürlük olmadan insan saygınlığı olamaz ve özgürlük kolayca kazanılamaz. İnsanın özgür olabilmesi için kendini anlaması gerekir, düşüncelerinin ve duygularının hareketlerinin, zihinsel işleyişlerinin farkına varması gerekir.

Birlikte konuşurken kendinizin farkında olup olmadığınızı merak ediyorum. Ne ölçüde köle olduğunuzun teoride değil de pratikte farkında mısınız? Yoksa sadece açıklamalarla, bir ölçüde köleliğin kaçınılmaz olduğunu, para kazanmanın

gerektiğini, görevlerinizin ve sorumluluklarınızın olduğunu kendinize söyleyerek avunup bu açıklamalarla tatmin mi oluyorsunuz?

Biz ne olmanız veya ne olmamanız gerektiğiyle ilgilenmiyoruz; bizim meselemiz bu değil. Biz zihni anlamakla ilgileniyoruz ve anlayışta yargılama yoktur, bir eylem biçimine talep yoktur. Sadece gözlemlersiniz ve bir eylem biçimiyle ilgilendiğinizde veya insanı köleleştiren bir hayatın kaçınılmaz olduğunu söylediğinizde gözlem sona erer. Önemli olan husus, yargılamadan kendi zihninizi gözlemlemeniz, salt ona bakmanız, onu seyretmeniz, zihninizin daha fazlası değil, sadece bir köle olduğu gerçeğini fark etmenizdir; çünkü bu algı enerjiyi açığa çıkarır ve zihnin köleliğini yok edecek olan da bu enerjidir. Fakat “Rutine köle olmaktan, günlük hayat-taki sıkıntı ve korkudan nasıl kurtulacağım?” diye sormakla yetinirseniz sözünü ettiğim enerjiyi asla açığa çıkaramazsınız. Biz sadece “olanı” algılamakla ilgileniyoruz ve “olanı” algılamak yaratıcı ateşi açığa çıkarır. Eğer doğru soruyu sormazsanız algılayamazsınız ve doğru sorunun cevabı yoktur, çünkü onun cevaba ihtiyacı yoktur. Cevabı olan sorular yanlış sorulardır. Doğru sorunun ardındaki aciliyet, onun durumu, algıyı açığa çıkarır. Algılayan zihin yaşayan, devinen, enerjiyle dolu bir zihindir ve ancak böyle bir zihin hakikatin ne olduğunu idrak edebilir.

Ne var ki çoğumuz sürekli bir cevap, bir çözüm arama sorunuyla karşı karşıyayız. “Ne yapacağımızı” bilmek istiyoruz ve çözüm, “ne yapacağını bilmek” çok kolaydır, ama hep daha fazla talihsizliğe, daha fazla sefalete yol açar. Politikacıların yaptığı budur. Keza organize dinlerin de yaptığı budur; bir cevap, bir açıklama sunmak ve onu bulan güya dindar zihin bu sayede tatmin olur.

Lakin bizler politikacı değiliz, organize dinlere bağlı köleler de değiliz. Şimdi kendi zihnimizin işleyişini inceliyoruz ve bunun için korkunun olmaması gerekir. İnsanın kendini, varoluşunu, düşüncelerini, zihninin olağanüstü derinliklerini ve hareketlerini keşfetmesi, bütün bunların farkına varması belli ölçüde özgürlüğü gerektirir. Ayrıca insanın kendini sorgulaması da şaşırtıcı ölçüde enerjiyi gerektirir, çünkü böyle bir insanın ölçülemez bir mesafeyi kat etmesi gerek. Çoğumuz aya, Venüs'e gitme fikriyle büyüleniyoruz, ama o mesafeler insanın kendine olan mesafesinden çok daha kısadır.

Dolayısıyla insanın içinin derinliklerine inebilmesi için bir özgürlük duygusu şart, sonda değil tam başlangıçta. Bu özgürlüğe nasıl ulaşacağımızı sormayın. Hiçbir meditasyon sistemi, hiçbir kitap, hiçbir uyuşturucu, kendi kendinize oynayacağınız hiçbir psikolojik oyun size özgürlüğü vermez. Özgürlük özgürlüğün elzem olduğu algısından doğar. Özgürlüğün elzem olduğunu algıladığınız anda bir isyan hali içinde-sinizdir; bu çirkin dünyaya karşı isyan, bütün bağınazlıklara, geleneğe, hem dini hem de siyasi liderliğe karşı isyan. Zihnin çatısı altındaki isyan çok geçmeden söner, ama özgürlüğün elzem olduğunu kendi başınıza algıladığınız zaman kalıcı bir isyan varlık kazanır.

Ne yazık ki çoğumuz kendimizin farkında değiliz. Zihnimizin işleyişini hiç irdelemediğimiz gibi, tekniklerimizi, işlerimizi de hiç sorgulamadık. Kendimize gerçekten hiç bakmadık; hesapsız, kasıtsız, derinlikten bir medet ummadan kendi derinliğimize doğru hiç yol almadık. Bir gaye gütmeye kendi içimize hiç yolculuk etmedik. İnsanın bir dürtüsü, bir amacı olduğu zaman ona köle olur; o zaman insan kendi içinde özgürce yol alamaz, çünkü bu durumda insan daima değişim, kendini geliştirme açısından düşünür. Kendi dar zavallı zih-

ninin bir projeksiyonu olan kendini geliştirme işine bağlanıp kalır.

Rica ederim, söylediklerimi düşünün, sadece lafta kalmayın, kendi zihninizi, içsel halinizin gerçekliğini gözlemleyin. Bir köle olduğunuz sürece, Tanrı, hakikat ya da kutsal kitaplardan öğrendiğiniz şeyler hakkında konuşmanızın hiçbir anlamı yoktur; bu sadece köleliğinizi devam ettirir. Fakat eğer zihniniz özgürlüğün şart olduğunu kavramaya başlarsa kendi enerjisini açığa vurur, sonra bu enerji sizin kölelikten kurtulmaya yönelik hesaplı çabalarınız olmadan işlemeye başlar.

Şu halde biz bireyin özgürlüğüyle ilgileniyoruz. Ne var ki bireyi keşfetmek çok zor, çünkü günümüzde bizler birey değiliz. Çevremizin, kültürümüzün, yiyip içtiklerimizin, iklimin, adetlerimizin, geleneğimizin ürünüyüz. Bu kesinlikle birey olmak değildir. Birey olmak ancak zihni köleleştiren çevrenin ve geleneğin egemenliğinin tam anlamıyla farkına varıldığında gerçekleşebilir. Ben geleneğin, belli bir kültürün buyruklarını kabullendiğim sürece, anılarımın, deneyimlerimin –her şeyden önce kendi şartlanmamın sonucu olan– yükünü taşıdığım sürece, bir birey değil, sadece bir ürün olurum.

Kendinizi Hindu, Müslüman, Parsi, Budist, komünist, Katolik olarak veya başka bir isimle adlandırdığınızda kendi kültürünüzün, kendi çevrenizin ürünü olmuyor musunuz? Hatta o çevreye tepki gösterdiğinizde, tepkiniz yine şartlanma alanının içinde kalır. Hindu olmak yerine komünist, Hristiyan veya başka bir şey olursunuz. Ancak zihin özgürlüğün kapsamının ne denli dar olduğunu fark ettiğinde ve politikacıların ve din adı verilen organize inançların baskısına karşı, bilginin, tekniğin ve kişinin birikmiş deneyimlerinin

-kişinin şartlanmasının, geçmişinin sonucu olan- baskısına karşı durmadan mücadele ettiğinde kişi birey olma vasfını kazanabilir.

Eğer "irade" sözcüğünü sizin aşına olduğunuz ve arzunun ürünü olan iradeyle karıştırmadan kullanacak olursak, bu algının, "olan" a ilişkin bu daimi farkındalığın kendi iradesine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Disiplinin, çabanın iradesi kesinlikle arzunun ürünüdür ve "olan" ile "olması gereken" arasında, istediğiniz şey ile istemediğiniz şey arasında çatışma yaratır. O bir tepki, bir dirençtir ve böyle bir irade başka tepkiler ve başka direnç türleri doğurmaya mahkûmdur. Bu nedenle iradeyle, sizin bildiğiniz iradeyle asla özgürlük sağlanamaz. Ben kendi eylemine sahip olan algılayıcı bir zihin halinden söz ediyorum. Yani algı kendi başına bir eylemdir. Kendimi yeterince açık ifade edebiliyor muyum bilmiyorum.

Gördüğünüz gibi beyler, zihin alışkanlıkların, adetlerin, geleneğin ve yüklenmiş olduğu bütün anıların kölesidir. Bunu fark eden zihin aynı zamanda özgür olması gerektiğini de fark eder, çünkü ancak özgürlüğün içinde insan araştırabilir, keşfedebilir. Dolayısıyla özgür olmanın gerekliliğini kavramak kesinlikle şarttır.

Peki, köle olmuş bir zihin nasıl özgür olacak? Lütfen bunu iyi takip edin. Köle olmuş bir zihin nasıl özgür olacak? Bu soruyu sormamızın nedeni hayatımızın kölelikten başka bir şey olmadığını fark etmemizdir. Adamakıllı sıkılmış bir halde her gün işe gitmek, geleneğe, adetlere, korkulara, kariya veya kocaya, patrona köle olmak; işte hayatımız böyle geçiyor ve bu durumun ne denli sefil, mide bulandırıcı ve küçük düşürücü olduğunu görüyoruz. Şu soruyu soruyoruz: "Nasıl özgür olacağım?" Peki, bu doğru bir soru mudur? Eğer doğ-

ruysa cevabı yok demektir, çünkü sorunun kendisi kapıyı açar. Yok eğer yanlış bir soruysa sorunu “çözmenin” yollarını ve araçlarını bulursunuz, en azından bulduğunuzu sanırsınız. Ne var ki köle olmuş bir zihin ne yaparsa yapsın herhangi bir araçla, herhangi bir sistem ya da yöntemle asla özgür olamaz. Öte yandan zihnin özgür olması gerektiğini tam anlamıyla kesinkes algıladığınızda işte bu algı zihni özgür kılan eylemi beraberinde getirir.

Bunu anlamamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum ve anlama aniden olan bir şeydir. Yarın anlamazsınız. Üzerinde düşündükten sonra anlayışa ermek diye bir şey yoktur. Ya şimdi anlarsanız ya da hiç anlamazsınız. Zihin dürtülerle, korkularla, cevap talebiyle dolmadığı zaman anlayış gerçekleşir. Hayatın sorularının cevaplarının olmadığını fark ettiniz mi merak ediyorum. “Hayatın amacı nedir?” veya “Ölümden sonra ne olacak?” ya da “Nasıl meditasyon yapmalıyım?” veya “İşim sıkıcı, ne yapmalıyım?” gibi sorular sorabilirsiniz. Soru sorabilirsiniz ama nasıl sorduğunuz önemli. Eğer bir amaç güderek, yani bir cevap bulma saikiyle sorarsanız cevap kesinlikle yanlış olur, çünkü arzunuz, küçük zihniniz onu zaten tasavvur etmiştir. Dolayısıyla soru soran zihin hali sorunun kendisinden çok daha önemlidir. Köle olmuş bir zihin herhangi bir soru sorabilir ve aldığı cevap yine kendi köleliğinin sınırları içinde olacaktır. Ama kendi köleliğini enikonu kavrayan bir zihin tamamen farklı bir yaklaşıma sahip olur ve bizim ilgilendiğimiz şey de işte bu bütünüyle farklı yaklaşımdır. Özgürlüğün mutlak gerekliliğini birdenbire fark ettiğinizde doğru soruyu sorabilirsiniz.

Zihnimiz çok uzun bir geçmişin ürünüdür; içinde yaşadığı kültürle ve geçmiş deneyimlerle şartlanmış olduğu için kendini bilgi ve teknikler edinmeye adar. Böyle bir zihne gö-

re hakikat veya Tanrı elbette anlamsızdır. Bu zihnin hakikat-ten söz etmesi bir kölenin özgürlükten dem vurmasına benzer. Ne var ki gördüğünüz gibi çoğumuz köle olmayı tercih ediyoruz, daha rahat, daha saygın, daha kolay bu. Kölelikte pek tehlike yoktur, hayatımız az çok güvendedir ve biz bunu istiyoruz; güvenlik, kesinlik, ciddi sıkıntıların olmadığı bir hayat tarzı.

Fakat hayat kapımıza dayandı ve bize acı getiriyor. Kendimizi yılgın hissediyoruz, sefalet içindeyiz ve her şeyden önce kesinlik yok, çünkü her şey, her daim değişiyor. Bütün ilişkiler bozuluyor ve biz kalıcı bir ilişki istiyoruz. Dolayısıyla hayat bir şey, biz başka bir şey istiyoruz. Bizim istediğimiz ile hayatın muhteviyatı arasında bir çatışma var ve istediğimiz şey zihnimizin darlığı, günlük hayatımızın zavallılığıyla güdük kalmıştır. Çatışmalarımız, çelişkilerimiz, hayatla kavgalarımız çok yüzeysel bir seviyede; korkulara ve endişelere dayanan küçük sorgulamalarımız kaçınılmaz olarak sığ cevaplar buluyor.

Beyler, onu gözlemlediğinizde hayatın fevkalade bir şey olduğunu görürsünüz. Hayat sadece bizim aramızdaki bu aptalca çekişmeden, insanları uluslara, soylara, sınıflara bölmemizden ibaret değildir; hayat sadece günlük varoluşumuzun çelişki ve sefaletinden ibaret değildir. Hayat engindir, sınırsızdır, sevgi hali, yani güzelliştir. Hayat ıstırap ve harikulade neşe duygusudur. Fakat neşelerimiz ve ıstıraplarımız çok küçük ve zihnin bu sığılığından hareket edip sorular soruyor ve cevaplar buluyoruz.

Dolayısıyla şurası kesin ki mesele zihni bütünüyle özgür kılmaktır, öyle ki sınır, kısıtlama tanımayan bir farkındalık hali içinde olabilsin. Peki, zihin bu hali nasıl keşfedecek? Bu özgürlüğe nasıl ulaşacak?

Umarım bu soruyu ciddiyle kendinize soruyorsunuzdur, çünkü soruyu ben size sormuyorum. Sizi etkilemeye çalışmıyorum; ben sadece kişinin kendisine soru sormasının önemine işaret ediyorum. Eğer o soruyu siz kendinize hemen acilen sormazsanız, bir başkasının sözle size soru sormasının bir anlamı yoktur. Çevrenizi gözlemlediğinizde özgürlüğün alanının her geçen gün daraldığını fark edebilirsiniz. Politikacılar, liderler, din adamları, okuduğunuz gazeteler ve kitaplar, edindiğiniz bilgi ve teknikler, sarıldığınız inançlar; bütün bunlar özgürlük alanını giderek daha daraltıyor. Eğer bu daimi sürecin farkına varırsanız, ruhun darlığını ve zihnin artan köleliğini gerçekten algılersanız, o zaman bu algıdan enerjinin doğduğunu keşfedersiniz; işte algıdan doğan bu enerji zavallı zihni, saygın zihni, mabede giden zihni, korkan zihni parçalayacaktır. Demek ki algı hakikatin yoludur.

Bildiğiniz gibi, bir şeyi algılamak fevkalade bir deneyimdir. Bilmiyorum, herhangi bir şeyi gerçekten hiç algıladınız mı? Bir çiçeğı, bir yüzü, gökyüzünü veya denizi hiç algıladınız mı? Hiç kuşkusuz bir otobüste veya takside yolculuk ederken bir şeyleri görüyorsunuz, ama bir çiçeğe sahiden bakma çabasını hiç gösterdiniz mi? Peki, bir çiçeğe baktığınızda ne olur? Hemen o çiçeğı isimlendirirsiniz, onun hangi türe ait olduğuyula ilgilenirsiniz veya şöyle dersiniz: “Ne güzel rengi var! Bunu bahçemde yetiştirmek istiyorum. Bunu karıma vermek istiyorum veya saksıma dikmek istiyorum.” Başka bir deyişle, çiçeğe baktığınız anda zihin onunla ilgili gevezelik eder, bu yüzden çiçeğı asla algılayamazsınız. Ancak zihniniz sessizse, hiç gevezelik etmiyorsa bir şeyi algılayabilirsiniz.

Zihnin hareketi olmadan akşamlayın denizin üzerindeki yıldızlara bakabilirsiniz, o zaman bunun olağanüstü güzelli-

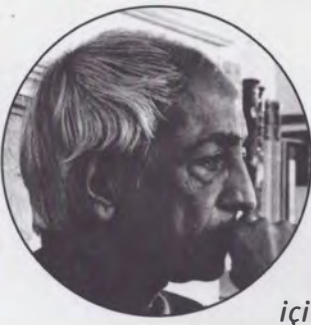
ğini sahiden algılayabilirsiniz ve güzelliği algıladığınızda aynı zamanda sevgi halini de yaşamaz mısınız? Hiç kuşkusuz güzellik ve sevgi aynıdır. Sevgisiz güzellik olmadığı gibi güzelliksiz sevgi de olmaz. Şekilde güzellik, konuşmada güzellik, davranışta güzellik. Sevgi yoksa davranış boştur; sadece toplumun, belli bir kültürün ürünüdür, mekanik ve cansızdır. Öte yandan zihin en ufak bir gevezelik yapmadan algı larsa, o zaman kendi bütünsel derinliğine bakabilir ve bu algı gerçekten zamansızdır. Onu ortaya çıkarmak için bir şey yapmak zorunda kalmazsınız; onunla algılamayı öğrenebileceğiniz bir yöntem ve disipline ihtiyacınız olmaz.

Beyler, rica ederim söylediklerimi dinleyin. Zihniniz kalıplara, sistemlere, yöntemlere ve tekniklere köle olmuş durumda. Ben bununla tamamen farklı bir şeyden söz ediyorum. Algı aniden, zamansız gerçekleşir. Ona kademeli yaklaşma diye bir şey söz konusu değildir. Algı birdenbire gerçekleşir. O çaba harcamadan ulaşılan bir dikkatlilik halidir. Zihin çaba göstermez, bu nedenle bir sınır, kısıtlama da yaratmaz, kendi bilincine bir sınırlama getirmez. O zaman hayat bu korkunç acı, mücadele, dayanılmaz sıkıntı süreci olmaktan çıkar. O zaman hayat başı ve sonu olmayan ebedi bir hareket olur. Fakat bu zamansız halin farkına varmak, bunun müthiş derinliğini ve coşkusunu hissetmek için insanın önce köle olmuş zihnini anlaması gerek. Bu anlayış olmadan ötekine ulaşamazsınız.

Kölelikten kaçmak istiyoruz; bu yüzden dinsel mevzulardan konuşuyoruz; bu yüzden kutsal kitapları okuyoruz; yine bu yüzden varsayımlarda bulunuyor, savlar geliştiriyor, tartışıyoruz; ama bunların hepsi boş ve beyhude. Öte yandan eğer zihninizin dar, sınırlı, köle, zavallı olduğunu seçimsiz fark ederseniz, o zaman bir algı hali içinde olursunuz ve işte

bu algı zihni kölelikten kurtarmak için gereken enerjiyi doğurur. O zaman zihin bir hareket merkezine sahip olmaz. Merkeze sahip olduğunuz anda çevre de olur ve bir çevrenin içinde merkezden hareket etmek köleliktir. Fakat zihin merkezin farkına vardığında, merkezin doğasını da algılar ve bu algı yeterlidir. Merkezin doğasını algılamak yapabileceğiniz en büyük şeydir, zihnin yapabileceği en büyük eylemdir. Fakat bu tam bir dikkati gerektirir. Bildiğiniz gibi, hiçbir dürtüye, hiçbir isteğe kapılmadan bir şeyi sevdiğinizde, bu sevgi kendi sonuçlarını doğurur, kendi yolunu bulur, kendi güzelliğini açığa vurur.

O halde, önemli olan şey nasıl olup da zihnin biriktirme süreci içinde bir köle olduğunu fark etmektir. “Bu birikimden nasıl kurtulacağım?” diye sormayın, çünkü o zaman yanlış bir soru sormuş olursunuz. Öte yandan zihninizin biriktirdiğini kendi başınıza sahiden algıyorsanız bu yeterlidir. Algılamak tam bir dikkati gerektirir ve tüm zihninizi, tüm kalbini, tüm varlığınızı bir şeye verdiğinizde sorun kalmaz. Hayatımızda sorun ve sefalet yaratan şey bir kısıtlama içeren kısmi dikkattir.

13 yaşındayken "dünya öğretmeni" seçilen Krishnamurti, hayatını dünyayı dolayarak, insanlarla yaşama ve dünyaya dair konuşarak geçirdi. Kendisine mesihlik yakıştırılmış olmasına rağmen bunu hiçbir zaman kabul etmedi. Onun için, karşılaştığı herkes başlı başına bir "birey"di. Bu nedenle öğretmekten çok paylaşmayı ilke edindi. Yine de dünya üzerindeki milyonlarca kişi ondan çok şey öğrendi.

Düşüncemizde ve eylemimizde bir devrime ihtiyaç olduğu apaçık ortada, çünkü her yerde kaos ve sefalet var. Kendi içimizde ve dış dünyada kargaşa var, hiçbir kurtuluş, hiçbir umut vaat etmeyen ve aralıksız süren bir mücadele var. Herhalde bunun farkında olan bizler, bir ideal yaratmak, bir başkasının öngörülerine bel bağlamak veya bir örneği, bir lideri, bir kurtarıcıyı ya da dini bir öğretiyi takip etmek suretiyle köklü bir değişime yol açacağımızı sanıyoruz. Elbette bir modeli takip etmek kimi yüzeysel değişimlere yol açar ama kesinlikle köklü bir dönüşüm doğurmaz. Buna rağmen çoğumuz hayatımızı bu şekilde tüketiyoruz. Bir ideal, bir inanç olarak kabul ettiğimiz bir şablona göre tavırlarımızı değiştirmeye ve yaşamaya çalışıyoruz. Oysa düşünce ve eylemi şablona sokmak, değişimi doğmadan öldürmek demektir. Başkalarının düşünce ve eylemlerine ayak uydurur ve zihninizi bir şablona sokarsanız ne kendinizi ne dünyayı değiştirebilirsiniz.

online satış:
www.saykitap.com

ISBN 978-605-02-0136-9

9 786050 201369
SAY YAYINLARI